

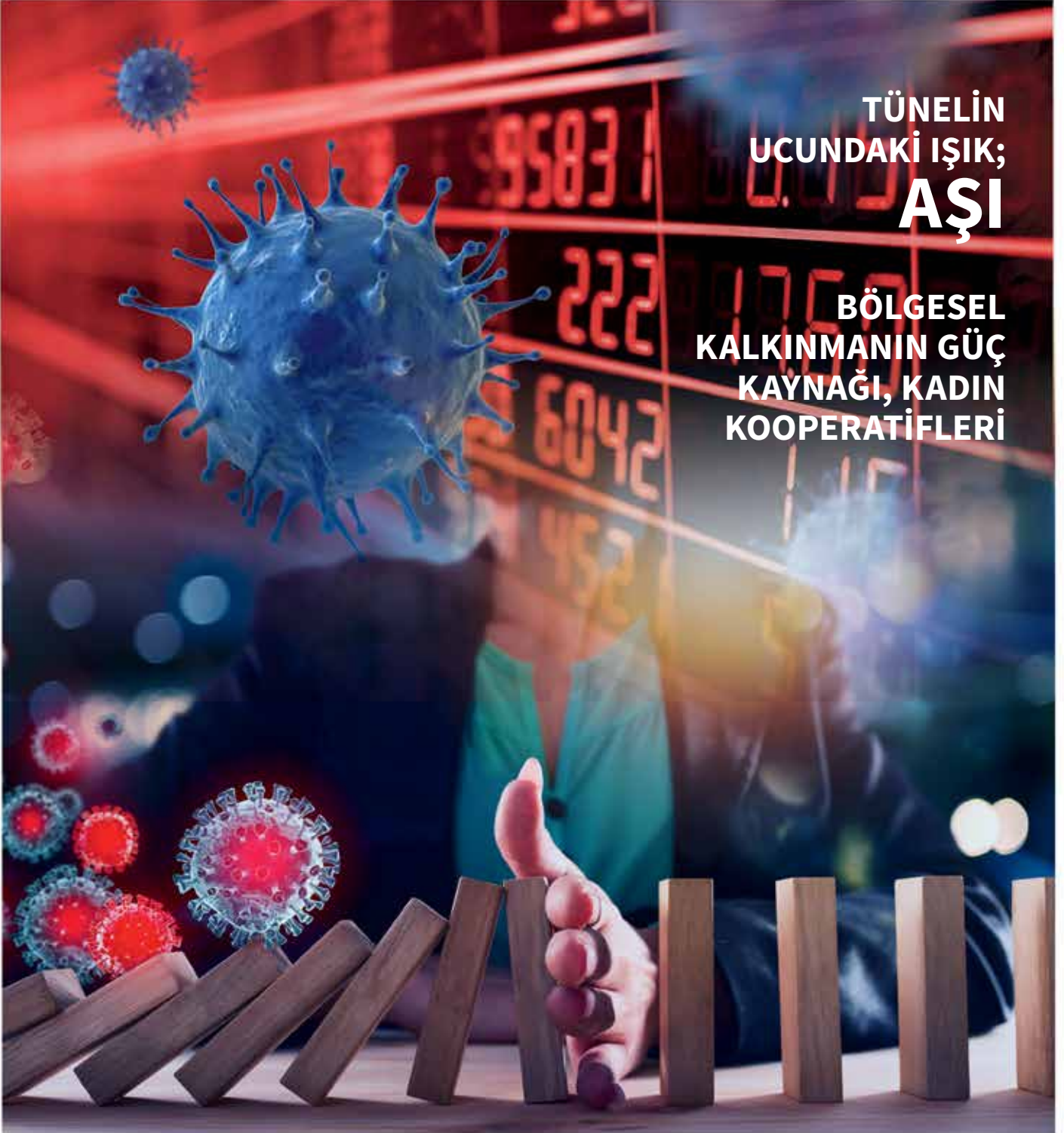

OCAK 2021 SAYI: 67

EGİAD Yarın

Yarımlar Seninle Aydınlık

TÜNELİN
UCUNDAKİ IŞIK;
AŞI

BÖLGESEL
KALKINMANIN GÜÇ
KAYNAĞI, KADIN
KOOPERATİFLERİ

AkzoNobel
Tomorrow's Answers Today

BOYADA GÜÇLÜ ÇÖZÜM ORTAĞI

AHŞAP

BOBİN

OTO TAMİR

GENEL SANAYİ PLASTİK BOYALARI

AkzoNobel Kemipol A.Ş.
Ankara Asfaltı 25. km. 35730 Kemalpaşa / İZMİR
T: +90 (232) 877 00 30 F: +90 (232) 877 00 70
www.akzonobel.com/kemipol

AkzoNobel Kemipol A.Ş. öncelikle Konut Alanı Kemalpaşa İlimiz Tesisi'nde faaliyettedir.

Bulduğumuz sektörlerde gelecek ile ilgili sorumluluğumuzun bilincinde olarak **öncü ve örnek** faaliyetlerimizi sürdürmekteyiz.

Dikkangroup

www.dikkan.com

EGİAD YARIN **OCAK 2021**

İÇİNDEKİLER

İMTİYAZ SAHİBİ

EGİAD adına
Yönetim Kurulu Başkanı
Mustafa Aslan

YAYIN TAKIMI

Ağan Erdil, Eyüpcan Nadas, Hakan Karakuş,
Özlem Gümrükçü, Serhan Ceylan, Serkan Saysen

SORUMLU YAZI İŞLERİ MÜDÜRÜ

ve Yayın Koordinatörü
Prof. Dr. Fatih Dalkılıç

YAYIN DANIŞMA KURULU

Ahmet Yener Özkesen, Alp Avni Yelkenbiçer,
Başak Çayır Canatan, Bülent Zarif, Cemal Tükel,
Cemal Yılandoğulu, Çetin Gürel, Deniz Sipahi, Elif Koç,
Erol Yaraş, Hamdi Türkmen, Hasan Ege Tütüncüoğlu,
İlhan Bilgehan, İsmail Uğural, Mahru Gürel Ağdanlı,
Mehmet Güldaş, Nazif Ulusoy, Nedim Atilla,
Osman Gençer, Özveri Okay, Prof. Dr. A. Fatih Dalkılıç,
Sefer Ayçe, Sevtap Cengiz, Yaşar Kuş, Yusuf Kahraman

YÖNETİM YERİ

Punta İş Merkezi 1456 Sk.
No: 10 Kat: 8 Alsancak / İZMİR
Tel-Fax: (232) 422 30 00 pbx
egiad@egiad.org.tr
www.egiad.org.tr

EDİTORYAL YÖNETMEN

Seda Gök

RÖPORTAJ VE EDİTORYAL HAZIRLIK

M. Cemal Tükel

TASARIM VE BASKI**GÖRSEL YÖNETMEN**

Nefise Yıldız Torun

BASIM YERİ

Tükelmat A.Ş.
Tuna Mahallesi 5615/1 Sokak No:41 Kat:1
Çamdibi-İZMİR
Tel: 0 (232) 461 71 94 www.tukelmat.com.tr

EGİAD YARIN, EGİAD'ın yerel yayın organıdır.
Dergide yayınlanan görüşler ilgili yazarlara ait olup
EGİAD'ın görüşlerini yansıtmaz.
İzinsiz alıntı yapılamaz. ISSN 1304 – 3269

Yerel süreli yayın

BASKI TARİHİ

Mart 2021

KAPAK KONUSU

- 08** Tünelin ucundaki ışık; Aşı
- 28** Ekonomi krize değil umut ve aşıya odaklandı
- 36** 2021 bütçesinde nereye ne kadar kaynak ayrıldı?
- 40** Sektörlerin gözüyle 2021 türkiye ekonomisi
- 46** Türkiye'nin işsizlikle imtihanı
- 50** "İşgücünün korunmasında evrensel gelir desteği çözüm olmaz"
- 52** 2021'in anahtar kelimeleri; Borç, İşsizlik ve Teknolojik Değişim
- 56** MB: Enflasyon hedeflemesi kararlı bir şekilde uygulanacak
- 58** "Büyüme pahasına enflasyonla mücadele ertelenmemeli"
- 60** Pandemi'nin Türkiye ve Dünya Ekonomisine Yansımaları ve 2021 Beklentileri
- 63** 2021 ve Türkiye Ekonomisi
- 64** 2021 Yılı Ekonomik Beklentileri
- 66** COVID19 süreci ekonomilerin finansal ve reel ayağını genel olarak nasıl etkiledi?

72

78

138

İZMİR ÖZEL

68 Model Fabrika'da ilk sertifika heyecanı

BAŞARI ÖYKÜSÜ

72 "Güneş enerjisi yatırımlarını ve alım satımını vergiden muaf tutun, bakın nasıl geliyor!"

SEKTÖR

78 Bölgesel kalkınmanın güç kaynağı, Kadın Kooperatifleri

100 "Kooperatifçiliğe finansal bir dokunuş gerekiyor"

SOSYAL SORUMLULUK

106 Cevdet İnci Vakfı'nın '3H' formülü: Hayal, Hedef, Hareket

GİRİŞİMCİLİK

116 İyilik yapmak için 'Goodsted'de buluştular

İNSAN KAYNAKLARI

126 Yapay Zeka İnsan Kaynaklarının yerini mi alıyor?

BİLİŞİM / TEKNOLOJİ

132 İzmir'den tüm dünyaya oyun oynatıyorlar

EGİAD ÖZEL

138 e - ticaret Pandemi Krizinden Çıkış Noktası Olabilir

140 Ticarete Yeni Evre

142 EGİAD Trendyol İş Birliği Gerçekleşiyor

146 n11.com EGİAD'ın E - Ticaret İş Birlikleri Devam Ediyor

150 5 SORU 5 CEVAP

157 FAALİYETLER

İÇ VE DIŞ CEPHEDE
DAYANIKLILIĞIN VE KALİTENİN ONAYLI

renği

Çok Değerli EGiAD Yarın Dergisi Okurları,

Pandemi neredeyse bir yıldır tüm dünyayı etkilemeye, şekillendirmeye devam ediyor. Ekonomik, sosyal ve psikolojik olarak hayatı her aşamasında etkileyen Covid-19 salgınına rağmen Derneğimiz bünyesinde birçok etkinlik gerçekleştirildi. Özellikle söz konusu koşullarda pek çok üyemizin daha çok eğilim gösterdiği e-ticaret konusunu yoğun bir şekilde masaya yatırdık. E-ticaret konusunda Trendyol, n11.com gibi önemli pazaryerleri ile webinarlar düzenleyerek e-ticaret sektörünü ve geleceğini masaya yatırdık.

EGİAD'ın Uluslararası İlişkiler ve Dış Ticaret ana başlığı altında yürüttüğü projelerden en önemlisi olan EGiAD Dış Ticaret Elçileri Projesi, lansman toplantılarını devam ettirdik. EGiAD Dış Ticaret Elçileri projesi ile yurtdışında şirket kurmak veya doğrudan ihracat yapmak isteyen üyelerimiz ile halihazırda bu konuya hâkim ve yurtdışı yatırımları olan EGiAD üyelerini bir araya getirerek iş ağlarını güçlendirmeyi planladık. Almanya, Hollanda ve İtalya'nın ardından son olarak Sri Lanka ülke toplantısını gerçekleştirdik.

EGİAD Melekleri Yatırım Ağı'mızda ise girişimcilik ve melek yatırımcılık konusunda çalışmalar sürüyor. Rutin gerçekleştirilen girişimci-melek yatırımcı buluşmalarının yanı sıra; TÜSİAD Bu Gençlikte İş Var! Ege Programı'nın ardından son olarak Amerika Merkezli Diamond Challenge liseler arası girişimcilik yarışması Türkiye finalini gerçekleştirdik.

EGİAD 15. Dönemin önemle üzerinde durduğu "Marka ve Markalaşma" başlığında ise markalaşma konusunda başarı örneklerini üyelerimizle buluşturduk. İTK, Dimes, CMS ve Lezita bizlerle marka hikayelerini ve bu kapsamda uyguladıkları yol haritalarını paylaştılar.

EGİAD'ın 30. gurur yılını kutlarken dijital bir arşiv çalışması olan EGiAD 30. yıl Dijital Kitabı yayınladı. EGiAD'ın 1990 yılından bugüne yaptığı faaliyetlere, gerçekleştirdiği projelere ilişkin tüm bilgileri kapsayan web tabanlı arşiv, bir lansman toplantısıyla üyelerimizin bilgisine sunuldu. Ayrıca hazırlanan EGiAD 30.yıl stratejik planını da üyelerimizin bilgisine sunduk. EGiAD'ın kuruluşundan bugüne sürdürdüğü Ege Toplantıları'nı pandemi döneminde bildiğiniz gibi online olarak yapmaya devam ettik. Son olarak Aralık ayında 79.Ege Toplantısı'nı TÜSİAD Başkanı Simone Kaslowski ile gerçekleştirdik.

Değerli EGiAD Yarın Dergisi Okurları,

12 Ocak 2019 tarihinden bugüne; göreve başladığımız günün heyecanını ve şevkini hiç kaybetmeden planladığımız pek çok proje ve etkinliği gerçekleştirerek 15. Dönemi tamamlamanın gururunu yaşıyoruz. Dönem boyunca, pandemi süreci, deprem gibi pek çok olumsuzlukla mücadele etmemize rağmen bu zorlu süreçleri birlikte atlatmak için

birlik ve dayanışma ruhuyla üyelerimizin katılımı, katkı ve destekleri ile pek çok proje, etkinlik ve yardım gerçekleştirdik.

15. Yönetim Dönemi boyunca birlikte çalıştığım yönetim kurulu üyesi arkadaşlarıma, komisyon ve icra kurullarında görev alan üyelerimize, derneğimizin profesyonel ekibine ve destek olan, katkı sağlayan tüm üyelerimize ve tüm paydaşlarımıza teşekkür etmek isterim. Bilgi birikimlerinden ve tecrübelerinden faydalanma fırsatı bulduğum değerli danışma kurulu başkanımıza, değerli geçmiş dönem başkanlarıma, geçmiş dönem danışma kurulu başkanlarıma, teşekkürü bir borç bilirim.

Dergimizin içerik oluşturma, tasarım ve baskı aşamasında emeği geçen herkese teşekkür ediyor, tüm okurlarımıza en içten dileklerle sevgi ve saygılarımı sunuyorum.

Saygılarımla,

Mustafa Aslan
EGİAD Yönetim Kurulu
Başkanı

özenli taşımanın
en güvenli
adresi

Taşımacılık Hizmetleri • Dağıtım Hizmetleri • Komple ve Parsiyel Nakliye

0232 459 08 59 - 444 6 343

www.egeulasim.com.tr

Değerli EGİAD Yarın Okurları,

EGİAD Yarın Dergisi Yayın Kurulu olarak 66. sayımızda yeniden siz değerli okurlarımızla buluşmanın heyecanını yaşamaktayız. Cumhuriyetimizin 97. yılı kutlu olsun. İçinde bulunduğumuz zorlu pandemi koşullarına rağmen dergimizin oluşmasına katkı sağlayan ve emek veren herkese sonsuz teşekkürler.

Pandeminin ilk sarsıcı etkilerinin ardından her geçen gün etkilerini anlamaya ve geleceğe yönelik tahminler oluşturabilmeye başladığımız bu dönemde kapak konusu olarak, "Dünya'nın virüs ile imtihanı" nı ekonomik ve finansal etkiler ve tepkiler, iş dünyasında oluşan yeni modeller ve uzmanların geleceğe dair öngörülerini üzerinden değerlendirdik, keyifle okumanızı dileriz.

Ege Genç İş İnsanları Derneği olarak toplumsal cinsiyet eşitliğini önemsiyoruz. Sayın, Av. Yağmur Yarol "İstanbul Sözleşmesi" ni amacı, ana

unsurları ve önemi açısından ele aldı. Bu sayımızda "Kuşaktan Kuşağa" köşemizin konuğu turizm ve hazır yemek sektörünün duayen isimlerinden Veysi Öncel ile kızı Dila Öncel Şenol oldu.

EGİAD Melek Yatırım Ağımızdaki Girişimcilerden bu sayımızdaki konumuz "VAR Online". İlk aşamada 250 bin kullanıcıya ulaşmayı hedefleyen girişimciler Okan Özaydın ve Murat Albayrak, uygulamayı ve EGİAD Melekleri üzerinden projenin gelişimini aktardı.

Dünyada akıllı şehir alanındaki yatırımların hızlı biçimde artması öngörülmüyor. Business Insider tarafından yapılan tahminlere göre, akıllı şehir alanındaki yatırımların 2019-2025 arasında yıllık ortalama yüzde 18 civarında artış göstermesi ve 2025'te 295 milyar dolara ulaşması bekleniyor. Akıllı Şehirleri, dünü, bugünü ve yarını ile ele aldık.

İlk kez 2009 yılında İZKA desteği ile düzenlenen ve sonrasında gelenekselleşerek gençlerimize yeni

kapılar aralayan "EGİAD Hayat Okulu" ile bugüne kadar bine yakın gence iş hayatına hazırlık kapsamında eğitimler verildi. Bir kısmı iş hayatına EGİAD üyelerinin sahibi olduğu firmalarda başladı. EGİAD Hayat Okulu'nda geçen 5 haftalık eğitim sürecini sizler için kaleme aldık.

Sezen Sungur Saral... Teknolojiye ömrünü adanmış bir İzmirli... Reeder markasıyla hayatımıza giren Sezen Sungur Saral ve ekibi, Türkiye'de 2,5 milyon insanın hayatına dokunuyor ve onların hayatını kolaylaştırıyor. Başarı öyküsü üzerinden Türkiye'nin son 15 yıllık tüketim teknolojileri pazarında yaşadığı değişim yolculuğunu Seda Gök'e anlattı.

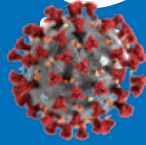
Sizleri güncel ve önemli konu başlıkları ve birbirinden değerli röportajların yer aldığı 66. sayımızla baş başa bırakıyor; EGİAD Yarın Yayın Kurulu olarak keyifli okumalar diliyoruz.

EGİAD Yarın Yayın Kurulu

**Koronavirüs dünya ekonomisini kemirdi,
2021 zor geçecek**

TÜNELİN UCUNDAKİ IŞIK;

CA Sı

Önümüzdeki döneme ilişkin ekonomi politikaları; sürdürülebilir büyüme ve istihdam artışı ana gayesi ile kurgulandı. Bu ana gaye doğrultusunda finansal istikrarın güçlendirilmesi, para, maliye ve gelirler politikalarının eşgüdümü ile enflasyonun aşağı çekilmesi, mali disiplinin tam anlamıyla tesis edilmesi, Türkiye'nin üretim kapasitesinin ihracata dönük, dijital dönüşümü içselleştirmiş yenilikçi bir yapıya dönüşmesi yönünde kararlı adımların atılması planlanıyor. Şeffaf, öngörülebilir ve kararlı bir biçimde uygulanacak ekonomi politikalarında güven ve itibar esas olacak. Bu süreçte ülke risk priminin gerilemesi ve makroekonomik koşulların daha elverişli hale gelmesinin sağlanması hedefleniyor.

HAZIRLAYAN: SEDA GÖK

Kelimenin tam anlamıyla tüm dünyanın nefesinin kesildiği bir yılı geride bıraktık. Koronavirüs salgını milyonların sağlığına ve hayatına mal olurken tüm dünyada ekonominin çarkları durdu. 1. dalga, 2. dalga gibi süreçlerle zamansal anlamda kategorize ettiğimiz bu bir yıllık süreç içerisinde tüm dünya bir sınav verdi, veriyor. Aşının bulunması ve dünya piyasalarında nisbi hareketlenme ile birlikte hepimiz 2021 yılına odaklandık. Ancak insanın aklına "bütün bu koşullarda yine "2021'de koronavirüs salgını bitecek mi? Dünya ekonomisi 2021 yılını nasıl geçirecek? Türkiye, 2021 yılında ekonomi özelinde kendine nasıl bir yol haritası belirledi?" soruları geliyor. Dünya ekonomisinin 2020 yılını yüzde 4,5 daralarak kapatacağı öngörülüyor. Bu yılki büyüme hedefi ise yüzde 5.

Dünya genelinde 1 Mart 2021 tarihi itibarıyla verilere baktığımızda vak'a sayısı 115 milyon 2 bin 808, ölüm sayısı 2 milyon 549 bin 958 oldu. Ölüm oranı ise yüzde 2,22 olarak kayda geçti. 2 Mart 2021 tarihi itibarıyla Türkiye verilerine baktığımızda ise vak'a sayısı 2 milyon 723 bin 316 olurken, ölüm sayısı 28 bin 706'ya ulaştı. Türkiye'de ölüm oranı yüzde 1,05 olarak tespit edildi.

Bu süreçte döviz ve altın piyasalarındaki ciddi hareketliliği yönetmek zorunda kalan iş dünyası, yaşanan sermaye hareketliliğini takip etme çabası verdi. Gelişmekte olan ülkelere yönelen portföy yatırımları, salgının ciddi boyutlara ulaşmasından ve küresel risk iştahındaki gerilemeyle birlikte yatırımcıların güvenli limanlara yönelmesiyle olumsuz etkilendi. Bu ülkelere yönelik yatırımlarda tarihi en yüksek çıkış yaşandı. Böylece gelişmekte olan ülkelerin risk primlerinde de belirgin artışlar izlendi. Bununla birlikte, 2020 yılının ikinci yarısında ABD'deki seçim atmosferinin yarattığı beklentiler ve ülkeye özgü sorunlar nedeniyle dolar varlıklardan çıkış yaşanmasıyla, altının tarihinin en yüksek seviyelere çıktığı ve gelişmekte olan ülkelere portföy yatırımlarının dönmekte isteksiz olduğu gözlemlendi.

DÜNYA MAKROEKONOMİK GÖRÜNÜM

Küresel ekonomi, bu sene salgın nedeniyle hem arz hem talep daralmasıyla daha önce eş benzeri görülmemiş bir süreçten geçti, geçiyor. Üstelik bu salgına, ABD ve Çin arasındaki ticaret savaşları, küresel imalat, yatırım ve ticaretin yavaşladığı, dolayısıyla zayıf bir büyüme ile sonuçlanan 2019 yılının sonunda yakalandı. Salgın neticesinde alınan kısıtlama tedbirleri dünya ekonomilerini; sağıktan eğitime, işgücünden ticarete, üretimden tüketime, finanstan kamu maliyesine kadar her alanda ciddi bir ayakta kalma mücadelesi vermek durumunda bıraktı. Salgının ekonomiler üzerindeki olumsuz etkilerini sınırlandırmak amacıyla

merkez bankaları genişletici para politikaları uygularken, ülkeler de kapsamlı mali tedbir paketleri açıkladılar. Uluslararası Para Fonu (IMF) tahminlerine göre, dünyada açıklanan toplam mali tedbir büyüklüğü 12 trilyon dolara ulaştı. Kovid-19 salgını nedeniyle ülkelerin açıkladığı mali destek paketlerinin büyüklüğü ülkelere göre önemli ölçüde farklılıklar gösterdi. IMF verilerine göre, ilave harcamalar, gelir kaybı, kredi ve garantileri kapsayan destek paketlerinin milli gelire oranı gelişmekte olan ülkeler için ortalama yüzde 5,9 seviyesinde iken, gelişmiş ülkelerde yüzde 20,2, Türkiye için ise yüzde 13,8 seviyesinde. Geniş çaplı mali destek paketleri nedeniyle 2020 yılında tüm dünyada bütçe açığı ve borç stoku artış eğilimine girildiği öngörülüyor. Gelişmekte olan ülkelerin bütçe açığının milli gelire oranının bu dönemde yüzde 10,4 seviyesine, borç stokunun milli gelire oranının ise yüzde 61,4 düzeyine yükselmesi

beklenmekte. Ülkemizde ise aynı dönemde bütçe açığı ve borç stokunun milli gelire oranının sırasıyla yüzde 4,9 ve 41,1 ile gelişmekte olan ülke ortalamasının altında kalması öngörülmüyor. Ekonomik tedbir paketlerinin yanı sıra, 2020 yılının Mayıs ayından itibaren ülkelerin normalleşme yolunda adımlar atmasıyla küresel düzeyde ekonomik aktivitede nisbi toparlanma gözlemlendi.

Son dönemde başta Avrupa olmak üzere birçok ülkede yeni vaka sayılarının yükselmesinin etkisiyle başta hizmetler sektörü olmak üzere bir miktar yavaşlama görülüyor. Önümüzdeki dönemde toparlanmanın gücüne ilişkin önemli bir belirsizlik halen varlığını korumakta. Ekonomik aktivitedeki toparlanma dolayısıyla uluslararası kuruluşlar dünya ekonomisine ilişkin büyüme tahminlerini, 2020 yılı Haziran ayına kıyasla yukarı yönlü güncelledi.

Başta İtalya, İspanya ve Fransa olmak üzere Euro Bölgesi genelinde yaygın virüs salgınları hükümetleri birçok diğer ülkenin yaptığı gibi sokağa çıkma kısıtlamaları, eğitime ara verilmesi ve sınırların kapatılması gibi çeşitli önlemleri almaya zorladı. Bu önlemler turizm sektörüne duyarlı olan bazı Avrupa ekonomilerinin yurt içi ekonomik aktivitelerin bozulmasına yol açtı. 2019 yılı dördüncü çeyreğinde yıllık olarak yüzde 0,9 büyüyen Euro Bölgesi ekonomisi, 2020 yılının ilk çeyreğinde bir önceki yılın aynı çeyreğine göre yüzde 3,6 küçülme kaydetti.

IMF tahminlerine göre dünya ekonomisinin 2020 yılında yüzde 4,4 oranında, küresel ticaret hacminin ise yüzde 10,4 oranında daralması bekleniyor.

Dünya ekonomisi 2020 yılında, 2008 küresel krizinden bu yana ilk defa ve o döneme oranla çok daha fazla daralacak. 2021 yılı için ise salgının belli ölçülerde üstesinden gelindiği varsayımı yapılıyor. Buna göre, dünya ekonomisinin 2021'de yüzde 5,2; küresel ticaret hacminin ise yüzde 8,3 oranında büyüme kaydedeceği öngörülmüyor. Gelişmiş ülkeler 2020 yılında salgının etkisiyle ekonomik anlamda önemli kayıplar yaşadı. Salgınla birlikte üretim faaliyetleri, tedarik zincirleri ve ticaret kanallarında aksamalar olmuş, işgücü piyasaları sarsılmış, ekonomik faaliyet büyük yara almış durumda.

Açıklanan geniş kapsamlı mali destek paketleriyle ekonomik yaralar sarılmaya, üretimdeki kayıplar azaltılmaya çalışıldı. Önde gelen gelişmiş ülke merkez bankaları, genişletici para politikalarıyla ekonomiyi destekleme çabalarına katkıda bulundu. Alınan tedbirlere ve açıklanan destek paketlerine rağmen özellikle 2020 yılının ikinci çeyreğinde gelişmiş ülkelerin ekonomik göstergeleri çok ciddi ölçüde bozulma gösterdi. Mayıs ayından itibaren üretim ve tüketimde iyileşme gözlemlense de kalıcı toparlanmanın zaman alması bekleniyor. 2019 yılında yüzde 1,7 oranında büyüyen gelişmiş ülkelerin, 2020 yılında yüzde 5,8 daralacağı, 2021 yılında ise yüzde 3,9 büyüyeceği tahmin ediliyor. Öte yandan pek çok gelişmiş ülke gibi ABD ekonomisi de salgından olumsuz etkilendi.

Uygulamaya konan destek paketleri ve normalleşme ile birlikte ekonomik göstergelerde belirli ölçüde toparlanma görüldü. 2019 yılında yüzde 2,2 oranında büyüyen ABD ekonomisinin, 2020 yılında yüzde 4,3 daralacağı, 2021 yılında ise yüzde 3,1 büyüyeceği tahmin ediliyor. Euro Bölgesi'nde de salgın sürecinde azalan ekonomik aktivite

PANDEMİ DEVAM EDERSE 2021 YILINDA PİYASALARI NELER BEKLİYOR?

Beklenen ikinci dalga tehlikesi ve pek çok ülkede artarak devam eden vaka sayıları nedeniyle, neredeyse herkes 2020'den ümidini kesip 2021 yılına odaklandı. Peki 2021'de Covid-19 salgını bitecek mi? İzolasyon, karantina, sosyal mesafe kuralları ve aşı çalışmalarının yanı sıra, ülkeler kimi zaman birbirinden farklı yöntemlerle de olsa, ortak bir hedef olarak koronavirüs salgınına durdurmanın yollarını arıyor.

Cari açığı ve dış borcu olan ülkelerde kriz, piyasaları çok daha sert etkiliyor. Bütçe açıkları hızla büyüyen ülkeler piyasayı ayakta tutmak için para basıyor ancak uzun vadede bu durum devalüasyon ve yüksek enflasyon riski barındırıyor.

Aşı geliştirme baskısı altında olan ulusal sağlık sistemleri için mali destek sağlarken aynı zamanda vatandaşlara bakım ve koruma çabalarını finanse etmek, tüm dünyada sağlık harcamalarını arttırıyor. Ücretsiz sağlık sigortası sunan devletler için finansman sıkıntıları artacak gibi görünüyor. Ücretsiz sağlık sistemi olmayan ülkelerde özellikle yoksul kesimde vaka artışı ve sosyal huzursuzluk bu ülkelerde toplumsal olayların, gösteri ve şiddete dönüşerek artacağını gösteriyor.

Merkez bankaları ve para otoritelerinin, piyasaları istikrara kavuşturma amacıyla yaptıkları müdahaleler, piyasaların geleneksel fiyatlama riski ve sermaye tahsis işlevlerini yerine getirme kabiliyetini tehlikeye atıyor. Bazı devletler likiditeyi garanti altına almak için borç ve şirket tahvil piyasalarına müdahale ediyor. Politikacılar, finans ve emtia piyasası yöneticileri ikinci bir enfeksiyon dalgası olmayacağı varsayarak, 2020'nin üçüncü çeyreğinden başlayarak küresel ekonominin toparlanacağından umutlular. Bununla birlikte, yeni bir dalga yaşanmasa dahi, salgının küresel ekonomik büyümeye etkilerinin daha uzun vadeli, 2021 sonuna kadar süreceği tahmin ediliyor.

Sağlık krizi etkili bir aşı ortaya çıkmadan sona ermeyecek gibi gözüküyor. Ekonomik kriz çoğu ekonomistin varsaydığından daha uzun süre ve iniş çıkış grafikleri ile devam edebilir. Politikacılar, krizin artış ve düşüş dönemlerinde yaşanacak senaryoları göz önüne alarak, uzun vadeli ve revize edilebilir mali ve parasal politikalar geliştirilmesi gerektiğinin altını çiziyor.

nedeniyle birçok ülke oldukça olumsuz bir biçimde etkilendi. Bölgede işsizlik oranı yükselirken, enflasyon oldukça düşük seyrediyor. Ekonomik aktiviteyi desteklemek amacıyla bölge ülkeleri mali tedbir paketleri açıklarken, Avrupa Merkez Bankası da 1,35 trilyon Euro tutarında bir varlık alım programıyla genişletici para politikası uyguladı. 2019 yılında yüzde 1,3 oranında büyüyen bölge ekonomisinin 2020 yılında yüzde 8,3 oranında daralması; 2021 yılında ise yüzde 5,2 oranında büyümesi tahmin ediliyor.

Gelişmekte olan ülkeler de ekonomik aktivite, dış talepteki yüksek daralma, politika araçlarının kısıtlılığı, emtia gelirlerine bağımlılık ve finansal kırılmalıklar sebebiyle salgından olumsuz etkilendi. Gelişmekte olan ülke ekonomilerinin, 2020 yılında gelişmiş ülkelere kıyasla daha düşük bir oranda yüzde 3,3 daralması; 2021'de ise yüzde 6 büyümesi bekleniyor. Karantina tedbirleri doğrultusunda yaşanan talep kaybı, petrol fiyatlarının 2020 yılının Nisan ayında 20 dolar düzeylerine kadar gerilemesine neden oldu. Ülkelerin açıkladığı ekonomik destek paketleri ve tedbirlerin yumuşamasıyla petrol fiyatları tekrar artış eğilimine girerek 40-45 dolar bandına yükseldi. Önümüzdeki dönemde salgının seyri konusundaki belirsizlik, artan vakalar ve yeni dalgalar küresel ekonomi üzerinde aşağı yönlü risk oluşturmaktadır. Yaşanan bu krizin temelde sağlık kaynaklı olması nedeniyle tedavi ve aşı imkânlarının ne derece etkin şekilde yönlendirileceği, bu belirsizliklerin odak noktasını oluşturuyor. Nitekim bu durum nedeniyle ertelenen iktisadi kararlar, sermaye akımlarının, yatırımların ve talebin tekrar yavaşlamasına neden olarak, hâlihazırda sıkıntıların daha da artmasına neden olabileceği

ARCOLE SANDALYE | CARLINO MASA

casa

Italia Collection
designed by
Mauro Lipparini

EGİAD
üyelerine özel

% **10** indirim

+90 232 264 74 14

Yeşillik Caddesi No: 241 Karabağlar, İZMİR

casa.com.tr

öngörülüyor. Bunun yanında salgın sonrası iş yapış şekillerinde meydana gelen değişimler, sektörel tercihlerdeki kaymalar ve yapısal değişimler bir taraftan belirsizliğin artmasına neden olurken diğer taraftan da fırsatları beraberinde getiriyor.

KÜRESEL TİCARET HACMİNDE DARALMA

Covid-19 salgını nedeniyle daha yılın ilk aylarında büyük bir hızla azalan küresel talep ve zorunlu üretim kısıtlamaları dünya ticaret hacminde keskin düşüşlere yol açtı. Ticaret ve küresel katma değer zincirinin bu durumdan olumsuz etkilenmesiyle küresel ticaret hacmi keskin bir daralma kaydetti. Ayrıca, salgının yayılması sonucu firmalar yoğun talep düşüşleri, arz kesintileri ve nakit akışlarında ortaya

çıkan bozulmalar nedeniyle yeni yatırım yapma kararlarında temkinli davranış sergilediler.

Yine bu dönemde petrol fiyatlarında tarihsel düşüşler kaydedildi. Hem küresel ekonomik faaliyetteki yavaşlamanın etkisi hem de petrol ihracatçısı ülkeler (OPEC+) arasındaki anlaşmazlıklar başta petrol olmak üzere emtia fiyatlarında sert düşüşlere yol açtı. Petrol fiyatları üreticiler arasında görülen uzlaşma çabaları ve arz kesintileri ile kısmen toparlandı.

2020 yılının ikinci çeyreğinin başından itibaren alınan önlemler sayesinde salgın görece kontrol altına alan birçok ülkede önlemler hafifletildi ve ekonomik faaliyetler yeniden başladı. Ancak ne yazık ki salgının yayılım hızına ve normalleşme sürecine dair

belirsizlikler halen devam ediyor. Süre gelen salgının küresel tüketim alışkanlıkları ve genel harcama davranışında yarattığı tahribatin devam edip etmeyeceğinin tam olarak öngörülememesi, aşı çalışmalarının henüz olumlu sonuçlanmaması ve oluşabilecek ikinci dalga beklentisi halen tüm ülkelerde endişe kaynağı olmayı sürdürüyor.

EKONOMİDE DE ÇARE ARANACAK

Koronavirüs salgını, tüm dünya ülkelerinin sağlık sistemlerini ciddi şekilde zorlarken ekonomilerine de büyük zararlar verdi, veriyor. Koronavirüs kriziyle mücadele kapsamında hükümetler devasa mali destek paketleri açıklarken merkez bankaları da bol sıfırlı yeni likidite imkanları sunarak ekonomiyi ayakta tutma mücadelesi verdi. Ülkeler bir taraftan karantina önlemleriyle halkın sağlığını korumaya çalışırken diğer taraftan ekonomik aktivitenin mümkün olduğunca devam etmesi için çaba verdi. Küresel ölçekte açıklanan ekonomik paketlerin toplam değeri 8 trilyon dolara yaklaştı. 2020 yılına büyük bir hayal kırıklığı yaşayan dünya ekonomisi, bu yılki hedeflerini belirlerken ise daha temkinli verileriyle dikkat çekiyor.

DEV EKONOMİLER SARSILDI

Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütü(OECD) Bölgesi'nde, küresel olarak yeni tip koronavirüs salgınına önlemek için alınan tedbirlerin etkisiyle 2020 yılının ikinci çeyreğinde reel Gayri Safi Yurtiçi Hasıla(GSYH) yüzde 9,8 daraldı. OECD'nin yılın ikinci çeyrek büyüme verilerine göre, OECD Bölgesi'nde bu yılın ilk çeyreğinde yüzde eksi 1,8 olarak gerçekleşen büyüme, yılın ikinci çeyreğinde yüzde eksi 9,8 olarak gerçekleşti. Hükümetlerin ve merkez bankalarının ekonomik aktiviteyi canlı tutmak için aldığı onca tedbire rağmen, dünyanın en büyük ekonomilerinin aldığı yara büyük oldu. Domino etkisiyle ülkeden ülkeye yayılan salgın, ABD başta olmak üzere dev ekonomileri yıktı geçti.

ABD EKONOMİSİNDE ÜÇTE BİR ORANINDA ERİME

ABD Ticaret Bakanlığı'nın Nisan-Haziran dönemine ait ikinci öncü Gayri Safi Yurtiçi Hasıla(GSYH) verilerine göre ABD ekonomisi, koronavirüs salgınının etkisiyle 2020 yılının ikinci çeyreğinde yüzde 31,7 küçüldü. İkinci çeyrekte rekor seviyede daralma gösteren ülke ekonomisi, ilk çeyrekte de yüzde 5 küçülmüştü. Kişisel tüketim harcamaları yüzde 34,1 azaldığı bu dönemde ABD ekonomisindeki daralmada, kişisel tüketim harcamaları, ihracat, yabancıların sabit yatırımları, özel stok yatırımları ve yerel hükümet harcamalarındaki düşüşlerin federal hükümet harcamalarındaki yükselişle kısmen dengelenmesi belirleyici olduğu görüldü.

RUS EKONOMİSİNDE YÜZDE 8,5 KÜÇÜLME

Rusya ekonomisi de ikinci yarıda ciddi küçüldü. Ülkede koranavirüs salgınından ikinci çeyrekte en çok etkilenen sektörler, emtia, perakende, ulaşım ve hizmet olurken, Rus ekonomisi de yüzde 8,5 küçülme kayda geçti. Rusya Federal İstatistik Kurumu (ROSSTAT) tarafından açıklanan öncü verilere göre, yeni tip koranavirüs nedeniyle ülkede tarım dışında tüm ana sektörlerde küçülme yaşandı. Rusya Merkez Bankası tahminlerine göre, ülke ekonomisinin 2020 yılını yüzde 4,5-5,5 arasında küçülmesi bekleniyor. Rus ekonomisi 2019 yılında yüzde 1,3 büyümüştü.

RUSYA'NIN 2021 YILI BÜYÜME BEKLENTİSİ: YÜZDE 2,7

Koranavirüsün Rusya'daki ekonomik faaliyet üzerindeki etkisi 2020'nin ilk çeyreğinde görece sınırlı oldu. Rusya ekonomisi, 2020 birinci çeyreğinde bir önceki yılın aynı çeyreğine göre yüzde 1,6 büyüdü. Bir önceki çeyreğin yüzde 2,1 genişlemesine kıyasla ilk çeyrekteki yavaşlama, esas olarak Koronavirüs salgınına dizginleme amaçlı kısıtlama önlemlerinden kaynaklandı.

Tahmin Önceki Tahminden Sapma

	2018	2019	2020	2021	2020	2021
Dünya	3,6	2,9	-4,9	5,4	-1,9	-0,4
Gelişmiş ekonomiler	2,2	1,7	-8,0	4,8	-1,9	0,3
ABD	2,9	2,3	-8,0	4,5	-2,1	-0,2
Euro Bölgesi	1,9	1,3	-10,2	6,0	-2,7	1,3
Almanya	1,5	0,6	-7,8	5,4	-0,8	0,2
Fransa	1,8	1,5	-12,5	7,3	-5,3	2,8
İtalya	0,8	0,3	-12,8	6,3	-3,7	1,5
İspanya	2,4	2,0	-12,8	6,3	-4,8	2,0
Japonya	0,3	0,7	-5,8	2,4	-0,6	-0,6
Birleşik Krallık	1,3	1,4	-10,2	6,3	-3,7	2,3
Kanada	2,0	1,7	-8,4	4,9	-2,2	0,7
Diğer Gelişmiş Ekonomiler	2,7	1,7	-4,8	4,2	-0,2	-0,3

Gelişen Piyasalar ve Gelişmekte olan Ekonomiler	2018	2019	2020	2021	2020	2021
Gelişen ve Gelişmekte olan Asya	6,3	5,5	-0,8	7,4	-1,8	-1,1
Çin	6,7	6,1	1,0	8,2	-0,2	-1,0
Hindistan	6,1	4,2	-4,5	6,0	-6,4	-1,4
ASEAN-5	5,3	4,9	-2,0	6,2	-1,4	-1,6
Gelişen ve Gelişmekte olan Avrupa	3,2	2,1	-5,8	4,3	-0,6	0,1
Rusya	2,5	1,3	-6,6	4,1	-1,1	0,6
Latin Amerika ve Karayipler	1,1	0,1	-9,4	3,7	-4,2	0,3
Brezilya	1,3	1,1	-9,1	3,6	-3,8	0,7
Meksika	2,2	-0,3	-10,5	3,3	-3,9	0,3
Orta Doğu ve Orta Asya	1,8	1,0	-4,7	3,3	-1,9	-0,7
Suudi Arabistan	2,4	0,3	-6,8	3,1	-4,5	0,2
Sahra-altı Afrika	3,2	3,1	-3,2	3,4	-1,6	-0,7
Nijerya	1,9	2,2	-5,4	2,6	-2,0	0,2
Güney Afrika	0,8	0,2	-8,0	3,5	-2,2	-0,5
Memorandum						
Düşük Gelirli Gelişmekte Olan Ülkeler	5,1	5,2	-1,0	5,2	-1,4	-0,4
Piyasa Değişimine Dayalı Dünya Büyümesi	3,1	2,4	-6,1	5,3	-1,9	-0,1

Dünya Ticaret Hacmi (mal ve hizmetler)	2018	2019	2020	2021	2020	2021
Gelişmiş ekonomiler	3,4	1,5	-13,4	7,2	-1,3	-0,2
Gelişen Piyasalar ve Gelişmekte olan Ekonomiler	4,5	0,1	-9,4	9,4	-0,5	-0,7

Emtia Fiyatları (ABD doları)	2018	2019	2020	2021	2020	2021
Petrol	29,4	-10,2	-41,1	3,8	0,9	-2,5
Petrol dışı	1,3	0,8	0,2	0,8	1,3	1,4

Tüketici fiyatları	2018	2019	2020	2021	2020	2021
Gelişmiş ekonomiler	2,0	1,4	0,3	1,1	-0,2	-0,4
Gelişen Piyasalar ve Gelişmekte olan Ekonomiler	4,8	5,1	4,4	4,5	-0,2	0,0

Londra Bankalararası Teklif Oranı (yüzde)	2018	2019	2020	2021	2020	2021
ABD Doları Mevduatlarında (altı ay)	2,5	2,3	0,9	0,6	0,2	0,0
Euro Mevduatında (üç ay)	-0,3	-0,4	-0,4	-0,4	0,0	0,0
Japon Yeni Mevduatlarında (altı ay)	0,0	0,0	0,0	-0,1	0,1	0,0

Kaynak: IMF, OECD, Dünya Bankası

Mevsimsellikten arındırılmış büyüme oranı ise son bir yılın en düşüğü olan yüzde 0,3 oranında gerçekleşti. İlk çeyrekteki ekonomik aktivitedeki ivme kaybı büyük ölçüde madencilik, elektrik arzı ve ulaştırma sektörlerinden kaynaklandı. Bununla birlikte, imalat, perakende, toptan ticaret ve finans sektörlerindeki üretim artışları genel ekonomiyi daralmayı yavaşlattı. Buna ilave olarak, Koronavirüs krizi, yurt içi faaliyetler ile yurt dışı talebin yılın ikinci çeyreğinde çökmesine yol açtı. Tarihin en derin GSYH daralmasının bu çeyrekte gözlenmesi bekleniyor. Nitekim Dünya Bankası'nın Rusya için yayınlamış olduğu son raporda, Rusya Kalkınma Bakanlığı'nın nisan ve mayıs aylarına ilişkin GSYH büyüme tahminlerine yer verildi ve bu aylarda ekonominin sırasıyla yüzde 12,1 ve yüzde 10,9 küçüleceği öngörüldü.

Rusya ekonomisinin bu yıl yüzde 6 küçülmesi beklenirken, 2021'de yüzde 2,7 büyüyeceği tahmin edildi.

JAPONYA'DA SESSİZ ÇÖKÜŞ

Koronavirüsle mücadele sürecinde pek gündeme gelmeyen Japonya ekonomisinde de yılın ikinci çeyreğinde sessiz bir çöküş yaşandı. Japonya ekonomisi ikinci çeyrekte yıllık yüzde 27,8 daraldı. Japonya Ekonomi Bakanlığı verilerine göre, Japonya'da Gayri Safi Yurtiçi Hasıla, Nisan-Haziran döneminde bir önceki çeyreğe kıyasla yüzde 7,8 geriledi. Söz konusu veri, ikinci çeyrekte geçen yılın aynı dönemine göre de yüzde 27,8 düşüş kaydetti. Japonya ekonomisinin ikinci çeyrekte kaydettiği küçülme, karşılaştırılabilir Gayri Safi Yurtiçi Hasıla veri setinin başladığı 1980'den bu yana en sert daralma olarak kayıtlara geçti.

OLİMPİYATLARIN ERTELENMESİ JAPONYO EKONOMİSİNİ ETKİLENDİ

2019 yılı dördüncü çeyreğinde yıllık yüzde 0,7 oranında küçülen Japonya ekonomisi, 2020 yılının

ilk çeyreğinde bir önceki yılın aynı çeyreğine göre yüzde 0,6 oranında küçülmeye devam etti. Salgının etkisiyle Japonya ekonomisinin 2020 yılında özellikle yılın ikinci yarısında öngörülen katma değerdeki düşüş tarihsel olarak en keskin küçülmelerinden birini yaşayacağı tahmin ediliyor.

Bu gelişmede, artan kısıtlayıcı tedbirlerin iç talepte yarattığı gerileme ile belirgin düşüş gösteren dış talebin etkili olması bekleniyor. Ayrıca, Tokyo 2020 yaz olimpiyatlarının salgın nedeniyle ertelenmesi 2020 yılı ekonomik büyümesine olumsuz etki yapacağı düşünülüyor.

Japonya Merkez Bankası salgının ekonomik etkisini sınırlandırmak için sınırsız miktarda devlet tahvili ve yıllık 12 trilyon yen borsa yatırım fonları ile yıllık 180 milyar yen Japon gayrimenkul yatırım fonları alımına devam edeceğini açıklayarak, politika faizini negatifte tutmaya devam etti.

Japonya Merkez Bankası, faizlerde ve para politikasında değişikliğe gitmeyerek, Mart 2021'de biten mali yıla ilişkin daralma beklentisini yüzde 3-5 aralığından yüzde 4,5-5,7 aralığına yükseltti.

AVRUPA'DA 2. DÜNYA SAVAŞI'NDAN BU YANA BÜYÜK TRAVMA YAŞANDI

Avrupa, salgın sürecinde gerek hasta sayısı gerekse ekonomik açıdan çok bir dönemi yaşadı. Avrupa İstatistik Ofisi(Eurostat) verilere göre; 27 üyeli Avrupa Birliği'nde GSYH yılın ikinci çeyreğinde 2019'un aynı dönemine kıyasla yüzde 15, 19 üyeli Euro Bölgesi'nde ise yüzde 14,1 küçüldü. Aynı dönemde en fazla küçülme yüzde 22,1 ile İspanya ve yüzde 19 ile Fransa'da oldu.

İtalya'da GSYH, yüzde 17,3 ve Portekiz'de yüzde 16,3 azaldı. Uzmanlar, Avrupa ekonomilerinin, İkinci Dünya Savaşı'ndan bu yana en büyük şoku yaşadığına dikkat çekiyorlar.

IMF BAŞKANI GEORGIEVA: 2021'DE KİSMİ VE DÜZENSİZ TOPARLAMA ÖNGÖRMEYE DEVAM EDECEĞİZ

Uluslararası Para Fonu (IMF) Başkanı Kristalina Georgieva, London School of Economics and Political Science ev sahipliğinde düzenlenen "Krizin Üstesinden Gelmek ve Daha Dirençli Bir Ekonomi İnşa Etmek" başlıklı etkinlikte, küresel ekonomiye ilişkin değerlendirmelerde bulundu.

2020 ikinci ve üçüncü çeyreklerdeki gelişmelerin beklenenden biraz daha iyi olduğunu tahmin ettiklerini belirten Georgieva, "Bu durum 2020 için küresel tahminlerimizde küçük de olsa yukarı yönlü revizyona izin veriyor. 2021 'de kısmi ve düzensiz bir toparlanma öngörmeye devam edeceğiz" dedi.

"FELAKET BİTMEDİ"

Alınan olağanüstü politika önlemlerinin dünya ekonomisini desteklediğini ifade eden Georgieva, "Hükümetler, hane halklarına ve şirketlere yaklaşık 12 trilyon dolarlık mali destek sağladı. Benzeri görülmemiş para politikası eylemleri, kredi akışını sürdürerek milyonlarca firmanın hayatta kalmasına yardımcı oldu" diye konuştu.

Georgieva, ABD ve Euro Bölgesi dahil olmak üzere birçok gelişmiş ekonomi için ekonomik gerilemenin son derece sancılı olmaya devam ettiğini ancak beklenenden daha az şiddetli olduğunu, Çin'in ise beklenenden daha hızlı bir toparlanma yaşadığını kaydetti. Yükselen piyasalar ve düşük gelirli ülkelerin istikrarsız bir durumla karşı karşıya kalmaya devam ettiğine dikkati çeken Georgieva, "Küresel ekonomi, Koronavirüs krizinin derinliklerinden çıkıyor. Ancak bu felaket bitmedi. Artık tüm ülkeler benim 'uzun tırmanış' olarak adlandırdığım, uzun, düzensiz ve belirsiz olacak zorlu bir tırmanış ile karşı karşıya ve bu aksiliklere yatkın" diye konuştu. IMF'nin 81 ülkeye benzeri görülmemiş hızda ve ölçekte finansman sağladığını hatırlatan Georgieva, "Borç verme taahhütlerinde 280 milyar doların üzerine ulaştık. Mart ayından bu yana bunun üçte birinden fazlası onaylandı. Daha fazlasını yapmaya hazırız" dedi.

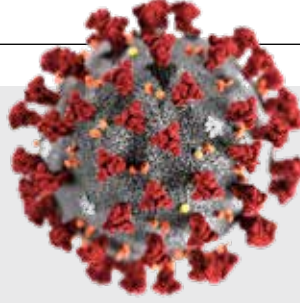
OECD'İN 2020 İÇİN BEKLENTİLERİ VE TÜRKİYE'NİN BÜYÜME TAHMİNLERİNE AŞAĞI YÖNLÜ REVİZYON

OECD, 2021 için büyüme tahmini yüzde 5,2'den yüzde 5'e çekti. OECD Raporu'nda, Türk ekonomisine yönelik Haziran'da 2020 yıl için yüzde 4,8 olan daralma tahmini yüzde 2,9'a düşürdü. 2021 büyüme tahmini de yüzde 4,3'ten yüzde 3,9'a düşürüldü. Aynı raporda, 2020'de Türkiye, Çin, ABD ve Avrupa ekonomileri için yukarı yönlü, son haftalarda Covid-19 salgınından en fazla etkilenen ülkeler olan Arjantin, Hindistan ve Meksika ekonomileri ise aşağı yönlü revizyon yapıldı. Daha önce ikinci dalganın yaşanmayacağı senaryosunda 2020 için yüzde 7,3 olarak açıklanan ABD ekonomisinin küçülme tahmini yüzde 3,8'e indirilirken, 2021'de ülke ekonomisinin yüzde 4 büyüyeceği öngörüldü. Euro Bölgesi için 2020'de öngörülen yüzde 9,1 küçülme tahmini yüzde 7,9'a düşürüldü, gelecek yıl ise yüzde 5,1 büyüme öngörüldü.

İngiltere'nin, OECD ülkeleri içinde en fazla küçülen ülkelere bekleniyor. Ülke ekonomisi için 2020 yılı küçülme tahmini yüzde 11,5'ten yüzde 10,1'e çekilirken, gelecek yıl yüzde 4 büyüme olacağı varsayılıyor.

ÇİN, 2021'DE YÜZDE 8 BÜYÜYECEK

Çin ekonomisine yönelik 2020 yılı için daha önce yüzde 2,6 olarak açıklanan küçülme tahmini ise,

Türkiye ekonomisi rekabete dayalı piyasa ekonomisi geleneğine sahip. Bu anlayışı merkeze alarak ve güçlendirerek iktisadi politikalar şekillendiriliyor.
2018 yılında Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi'ne geçişle birlikte ekonomi politikaları; finansal piyasalarda istikrarın sağlanması, ekonomiye duyulan güvenin tesis edilmesi ve cari işlemler dengesindeki iyileşmenin kalıcı hale getirilmesi hedefleri doğrultusunda yürütülme çabası verildi.

yüzde 1,8 büyüme olarak revize edildi. Çin ekonomisinin 2021 yılında 1,2 puanlık artışla yüzde 8 büyüyeceği öngörülmüyor.

ÇİN'DE TOPARLANMA EĞİLİMİ

2019 yılının Aralık ayında Çin'de başlayan Covid-19 salgını, insan sağlığına verdiği zararların yanında ekonomik yıkımı da beraberinde getirdi. Salgının yıkıcı sonuçlarını ilk deneyimleyen ülke olarak Çin, salgın ile mücadelede uyguladığı politikalarla belirli farklar yarattıysa da bu politikalar birtakım ekonomik ödünleşimleri de beraberinde getirdi.

Çin ekonomisi 2008 Küresel Krizi'ne göre daha kötü bir tablo ile karşı karşıya... Bunun sebebi, Koronavirüs şokunun hane halkını, iş dünyasını, finans kurumlarını ve tüm piyasayı aynı zamanda etkilemesi olarak gösteriliyor. Ayrıca belirtmek gerekir ki Çin, bazı gelişmiş ekonomilerdeki politikacılar tarafından salgını yeterince erken duyurmamak ve uluslararası toplumla gerektiği şekilde işbirliği yapmamakla suçlanmıştır.

Tüm bu yaşananlar sonucunda Çin ekonomisi salgından dolayı ağır bir şekilde sarsıldı ve 2020 ilk çeyreğinde yıllık bazda yüzde 6,8 küçüldü. Bu, Çin'de 1976'dan beri yaşanan ilk daralmaya ve resmi çeyreklik GSYH rakamlarının açıklanmaya başladığı tarih olan 1992'den beri görülen en kötü performansa işaret ediyor. Çin ekonomisinin, Koronavirüs salgınının güçlü şekilde kontrol altına alınmasının ve krizin etkilerini hafifletecek, toparlanmayı destekleyecek politika adımlarının erkenden atılması ile hızla toparlanmaya devam ettiğine işaret eden IMF yetkilileri, GSYH'nın 2020'de yüzde 1,9 ve 2021 yılında yüzde 8,2 büyüyeceğini öngördü. İlk çeyrekte yüzde 6,8 küçülen Çin ekonomisi ise ikinci çeyrekte ise kısmen toparlandı. Çin Ulusal İstatistik Bürosu'nun açıklamasına göre; ülkenin Gayri Safi Yurtiçi Hasıla'nın Nisan, Mayıs ve Haziran aylarını kapsayan ikinci çeyrekte

geçen yılın aynı dönemine göre yüzde 3,2 artış gösterdi. Ülkede GSYH, yılın ilk altı ayında yüzde 1,6 artışla 45,66 trilyon yuan (yaklaşık 6,53 trilyon dolar) büyüklüğe ulaştı. Ayrıca daralma tahmini Hindistan için yüzde 3,7'den yüzde 10,2'ye, Meksika için yüzde 8,5'ten yüzde 10,2'ye ve Arjantin için yüzde 8,3'ten yüzde 11,2'ye çıkarıldı.

SALGININ UZUN SÜRE ETKİSİ DEVAM EDECEK

Küresel ticarete bu yılın ilk yarısında yüzde 15 düşüş görüldüğü belirtilen OECD Raporu'nda, iş gücü piyasasının; çalışma saatlerinde kısalma, iş kayıpları ve işletmelerin zorunlu olarak kapatılmasından dolayı ciddi şekilde etkilendiği vurgulandı.

Raporda, "Covid-19 krizinin hane halkı ve şirketler üzerindeki etkisini azaltmak için tüm ekonomilerde görülen hızlı ve etkili politika desteği olmasaydı üretim ve istihdamdaki daralma önemli ölçüde büyük olacaktı" denildi.

Çoğu ekonomide, gelecek yılın sonunda üretim seviyesinin 2019'un altında kalacağını tahmin edildiği raporda, salgının uzun süreli etkisine vurgu yapıldı.

Raporda, Covid-19 salgınının daha güçlü bir şekilde yeniden canlanması ve daha sıkı karantina önlemlerine başvurulması halinde bu yıl küresel büyümeyi 2-3 puan aşağı çekeceği konusunda uyarıda bulunuldu.

İNGİLİZ EKONOMİSİ RESESYONA GİRDİ

İngiltere ekonomisiyle ilgili açıklanan ön rakamlara göre ikinci çeyrekte Gayri Safi Yurt İçi Hasıla(GSYİH), bir önceki çeyreğe oranla yüzde 20,4 daraldı. İlk çeyrekteki yüzde 2,2'lik küçülmenin ardından gelen bu daralmayla birlikte ekonomi teknik olarak resesyona girdi. Ancak üçüncü çeyrek beklentileri iyimser. İngiltere Merkez Bankası'na göre içinde bulunduğumuz dönemde yüzde 18 büyümeye yaşanması olası görünüyor.

Ulusal İstatistik Ofisi'ne göre özellikle hükümet kısıtlamalarına en çok maruz kalan sektörler olan hizmet, inşaat ve üretimde rekor düşüşler yaşandı. Ekonomistler, üçüncü çeyrekte keskin bir toparlanma bekliyor. İngiltere Merkez Bankası'nın bu dönem için tahmini, yüzde 18'lik büyüme olacağı yönünde. Bununla dördüncü çeyrekte ise Brexit geçiş sürecinin son tarihi olmasının yükünün hissedilmesi bekleniyor.

ALMANYA EKONOMİSİNDE 2021'DE TOPARLANMA BEKLENİYOR

Koronavirüs nedeniyle Almanya ekonomisi de zor günler geçiriyor. Ancak 2021 yılı öngörülürü ekonomide toparlanmanın başlayacağı yönünde. Alman Ekonomi Enstitüsü, Almanya ekonomisinin gelecek yıl fark edilir düzeyde bir toparlanma

göstereceğini açıkladı. Ekonominin 2021'de yüzde 4,5 büyüyeceği öngörülüyor. Bu yıl ikinci bir tecrit uygulaması olmaması halinde ekonomide yüzde 6,2'lik bir daralma bekleniyor. Koronavirüs nedeniyle uygulanan tecrit ve sosyal mesafe kısıtlamaları nedeniyle dünyada pek çok ülkede olduğu gibi Almanya'da da ekonomi zor durumda. İhracat şampiyonu Almanya'da salgın nedeniyle bu yıl ihracat düşerken özel tüketimde de büyük bir gerileme oldu.

Ancak yaz aylarında umudun geri geldiğini belirten Alman Ekonomi Enstitüsü, devlet destekleri ve inşaat sektöründeki canlanmanın ekonomiyi tekrar düzlüğe çıkardığını belirtiyor. Diğer taraftan bu yıl yatırımların geçen yıla göre yüzde 20 düşmesi bekleniyor. Alman Ekonomi Enstitüsü'ne göre küresel ekonomi istikrara kavuşursa yatırımlarda bu yıl tekrar yüzde 12,5 büyümeye görülebilir.

FRANSA EKONOMİSİNİN BU YIL % 8 BÜYÜMESİ AMAÇLANIYOR

Fransa Maliye Bakanı Bruno Le Maire, son dönemde gelen verilerin tatmin edici olmakla beraber 2020 yılında yüzde 11 daralma yaşanacağı tahminini değiştirmek için çok kırılğan olduklarını söyledi. Fransa ekonomisinin 2021 yılında ise yüzde 8 büyüyeceğini tahmin eden Le Maire, ekonomik aktivitenin 2022'de normale dönmesini beklediğini kaydetti.

HOLLANDA EKONOMİSİNDE REKOR KÜÇÜLME

Hollanda ekonomisi 2021 yılının ikinci çeyreğinde yüzde 8,5 küçüldü. Bu durumun 1987 yılından beri yapılan hesaplamalarda bir çeyrekte yaşanan en sert düşüş olduğu ifade ediliyor. Avrupa İstatistik Ofisi (Eurostat), AB ve Euro Bölgesi'nin 2020 yılı ikinci çeyrek büyüme oranlarına ilişkin tahmini yayımladığı verilerinde ise Euro Bölgesi ekonomisi, yeni tip koronavirüs salgını nedeniyle bu yılın ikinci çeyreğinde bir önceki çeyreğe kıyasla yüzde 12,1 küçüldüğü belirtildi.

2020 pandemi ile birlikte herkesin bütün hedeflerini yeniden gözden geçirdiği, alternatif senaryolara göre aksiyon planları çalıştığı bir yıl oldu. 2021 yılının nasıl olacağını hem salgının ilerleyişi hem de iş dünyasının bu süreçte atacağı adımların öngörü derecesi belirleyecek.

Bu süreçte tüm sektörler yeniliğe ve inovasyona odaklanıyor. Şirketler; yatırım ve üretim stratejilerini, iş yapış şekillerini baştan aşağıya gözden geçirecek.

AVUSTRALYA'NIN 28 YILLIK BÜYÜME REKORU SON BULDU

Koronavirüsü ekonomilere darbe vurmaya devam ederken, salgın nedeniyle resesyona giren son ülke Avustralya oldu. İlk çeyrekte yüzde 0,3 küçülme yaşayan ülke, ikinci çeyrekte ekonominin yüzde 7 daraldığını açıkladı. Maliye Bakanı Josh Frydenberg, "Peş peşe 28 yıl süren rekor ekonomik büyümemiz resmen sona erdi" açıklamasını yaptı. Üçüncü çeyrekte küçük de olsa bir artış öngören Avustralya, dördüncü çeyrekte itibaren ise çok güçlü bir toparlanma bekliyor.

BELÇİKA EKONOMİSİNDE DARALMA YÜZDE 10,6

Yıllık bazda eksi 10,6 küçülme yaşayan Belçika ekonomisi, İkinci Dünya Savaşı'ndan bu yana en güçlü daralmasını kaydetti. Belçika, 2021 yılı büyüme hedefini ise yüzde 8,2 olarak belirledi. 2020 yılında kamu harcamaları hariç tüm harcama bileşenlerinde daralma öngörülüyor. Kamu harcamalarının özellikle pandemiyle mücadele için ekipman satın alınmasının etkisi ile mal ve hizmet alımlarındaki keskin artış nedeniyle yüzde 3,1 artması bekleniyor. İhracattaki ve iç talepteki gelişmelere paralel olarak ithalat hacminin 2020 yılında yüzde 10,1 gerileyeceği 2021 yılında ise yüzde 10 yükseleceği tahmin ediliyor.

DÜNYANIN 2021 YILI SONUNDA % 5 BÜYÜMESİ BEKLENİYOR

Ekonomik göstergeler bu yıl için iki senaryoyu ortaya koyuyor. İyimser senaryoya göre salgın 2021 yılı bahar ayında kontrol altına alınacak, tedavi yöntemleri geliştirilecek. En geç 2021 yazında aşı üretilecek ve vaka sayıları hızla düşecek. Bu senaryoya göre 2021 yılı sonunda dünya ekonomisi yüzde 5 büyüme gösterecek.

Kötümser senaryoya göre ise 2021 sonbaharı Avrupa, ABD ve Asya'nın gelişmiş ülkelerinde ikinci dalga yaşanabilir. Aşı çalışmaları sonuç vermeyebilir

veya beklendiği kadar etkili ve ucuz bir aşı geliştirilemeyebilir. Unutulmamalı ki global ticaretin canlanması için, bulunacak tedavi yönteminin tüm dünya genelinde uygulanabilecek kadar ekonomik olması gerekiyor. Salgının kontrolü ve aşı çalışmalarının yanı sıra, parasal, maliye ve ticaret politikalarının doğru belirlenmesi, hem ülke bazında hem de küresel bazda ekonominin toparlanma hızının artmasında önemli bir rol oynayacak.

Sadece 2021 değil, 2022 için de küresel ekonominin gidişatına dair beklentiler belirsizliğini koruyor. Dünya Bankası, OECD ve IMF, küresel ticaret ve GSYİH'da yaşanan ve yaşanabilecek düşüşe ilişkin veriler ve tahminleri içeren tablolar yayınlıyor. Tüm bu kuruluşların global ekonominin gidişatına dair beklentileri, DTÖ'nün 2020 ilk yarı rakamları ışığında hazırladığı yıl sonu ve 2021'e ilişkin öngörülerini ile kesişen noktalara sahip ancak olumsuz beklentiler ağır basıyor. Dünya Bankası'nın son tahmini, 2020'de küresel üretimin yüzde 5,2 azalacağı yönünde. Bu tahmin WTO'nun iyimser ve kötümser tahminlerine göre hazırlanan grafikteki aralığı ortalıyor. Ticaret projeksiyonları DTÖ'nün iyimser senaryosuyla kabaca uyumlu kalsa da diğer uluslararası kuruluşların 2020 için GSYİH tahminleri DTÖ beklentilerinden daha kötümser.

ULUSLARARASI KURULUŞLARIN MAKROEKONOMİK ÖNGÖRÜLERİ

Uluslararası kuruluşların tahminlerinde, artan belirsizliğin yarattığı güven kaybı sonucunda tüketim ve yatırımlardaki gerileme belirleyici rol oynuyor. Birçok işyerinin kapanması ve tedarik zincirinin bozulmasına dikkat çekiliyor. Azalan üretim ile ülkeler arası hareketlilik kısıtlamaları ve buna bağlı olarak dünya genelinde adeta çöken turizm sektörünün yarattığı tahribat öne çıkıyor.

Uluslararası Para Fonu (IMF) Dünya Ekonomik Görünüm Raporu, Ekim

ayı güncellemesinde daha önce yüzde 5,2 küçülmesini beklediği küresel ekonomi ile ilgili beklentisini olumlu anlamda revize ederek yüzde 4,4 olarak güncelledi. Söz konusu yukarı yönlü revizyonun daha çok gelişmiş ekonomilerde beklenenden daha iyi gelen ikinci çeyrek gayrisafi yurt içi hasıla verilerini yansıttığına işaret edilen raporda, karantina önlemlerinin azalmasıyla ekonomik faaliyetin beklenenden daha erken iyileştiği ve üçüncü çeyrekte daha güçlü bir toparlanmanın göstergesi olduğu kaydedildi. Raporda, küresel ekonominin 2021'de ise yüzde 5,2 büyüyeceği tahmin edildi. Gelecek yıla ilişkin büyüme tahmini daha önce yüzde 5,4 olarak öngörülmüştü.

IMF Raporu'nda bazı ülkelere yönelik yeni büyüme tahminleri de paylaşıldı. Buna göre, daha önce yüzde 8 küçülmesi beklenen ABD ekonomisinin bu yıl yüzde 4,3 daralacağı öngörüldü. Ülke ekonomisine ilişkin 2021'e ait büyüme beklentisi ise yüzde 4,5'ten yüzde 3,1'e düşürüldü. Euro Bölgesi ekonomisinin de bu yıl yüzde 8,3 küçüleceği tahmin edilirken, 2021'de yüzde 5,2 büyüyeceği öngörüldü. Bölge ekonomisinin daha önce bu yıl yüzde 10,2 daralacağı, gelecek yıl ise 6 büyüyeceği tahmin edilmişti. Avrupa'nın önde gelen ekonomilerinden Almanya'nın büyüme tahmini bu yıl için yüzde eksi 7,8'den yüzde eksi 6'ya

yükseltirken, 2021 için yüzde 5,4'ten yüzde 4,2'ye düşürüldü. Koronavirüs salgınından en çok etkilenen ülkelerden İtalya'nın da bu yıla ilişkin ekonomik büyüme tahmini yüzde eksi 12,8'den yüzde eksi 10,6'ya yükseltirken, 2021 için yüzde 6,3'ten yüzde 5,2'ye çekildi.

Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütü (OECD) Eylül 2020 tarihinde "Ekonomik Görünüm" Raporunu yayımladı ve Çin'de başlayıp tüm dünyayı etkisi altına alan Koronavirüsün meydana getirdiği olumsuz etkiler sebebiyle 2020 yılı küresel büyüme tahminlerini tarihi rekor seviyede aşağı yönlü revize etti. OECD Bölgesi'nde, küresel olarak yeni tip koronavirüs salgınına önlemek için alınan tedbirlerin

etkisiyle bu yılın ikinci çeyreğinde reel GSYH yüzde 9,8 daraldı. OECD'nin yılın ikinci çeyrek büyüme verilerine göre, OECD Bölgesi'nde bu yılın ilk çeyreğinde yüzde eksi 1,8 olarak gerçekleşen büyüme, yılın ikinci çeyreğinde yüzde eksi 9,8 olarak gerçekleşti.

Hükümetlerin ve merkez bankalarının ekonomik aktiviteyi canlı tutmak için aldığı onca tedbire rağmen, dünyanın en büyük ekonomilerinin aldığı yara büyük oldu. Domino etkisiyle ülkeden ülkeye yayılan salgın, ABD başta olmak üzere dev ekonomileri yıktı geçti. Nisan-Mayıs-Haziran döneminde ABD'nin yüzde 31,7 küçülmeye en büyük darbeyi yediği salgın nedeniyle Japonya yüzde

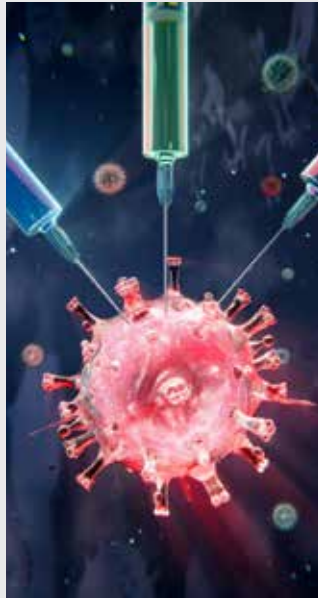

27,8, İspanya yüzde 22,1, İngiltere yüzde 20,4 ve Fransa yüzde 19 küçüldü.

Dünya Bankası ise yayınladığı Küresel Ekonomik Beklentiler Raporu'nda salgınının yarattığı hızlı ve büyük şok dalgası ile salgına karşı alınan önlemlerin ekonomileri ciddi bir daralmaya sürüklediğine işaret ederek, küresel ekonominin 2020 yılında İkinci Dünya Savaşı'ndan bu yana en derin durgunluğu ifade eden yüzde 5,2 küçüleceğini öngördü. Salgının beklenenden daha geç kontrol altına alındığı durumda ise Dünya Bankası, küresel resesyonun daha derin olacağı uyarısında bulundu. Dünya Bankası, raporunda salgının uzun vadeli olası sosyo-ekonomik olumsuz

*Bu dönemde özellikle sürdürülebilirlik ve teknolojiye yönelik çalışmaların önemi anlaşıldı. Kanaat önderleri, işletmelerin hem üretim hem tüketim davranışlarında olabilecek her türlü gelişmeyi takip etmesi ve kendisini ona göre şekillendirmesi gerektiğinde birleşiyorlar.

etkilerine dikkat çekerek, artan belirsizliklerin yol açabileceği yatırım harcamalarındaki çöküşün, insan sermayesinde oluşacak erozyonun, ticaret ve tedarik zincirinin kopmasının uzun dönem büyüme beklentilerini zayıflatacağını dile getirildi.

ABD'İN 2021 YILI BEKLENTİSİ 3,9

2019 yılı dördüncü çeyrekte yıllık yüzde 2,3 büyüyen ABD ekonomisi, 2020 yılının ilk çeyreğinde bir önceki çeyreğe göre yüzde 1,3 oranında daralma kaydetti. 2020 yılı ilk çeyreğinde ise 2019 yılı dördüncü çeyreğe göre yüzde 5 daralarak uzun süreli bir büyüme döneminin sonuna gelindi. Koronavirüs salgını neticesinde hayata geçirilen kısıtlamalar nedeniyle bu düşüş 2008 yılı son çeyreğinden bu yana GSYH'de kaydedilen en keskin düşüş oldu. Salgın döneminde petrol fiyatlarında kaydedilen çöküş, ABD'deki petrol sektörüne ilişkin yatırımların baskılanmasına yol açtı. Bu dönemde, ABD Merkez Bankası (FED) faiz oranını sifıra yakın tutarak, finansal sistemde oluşabilecek tahribatı engellemek için kapsamlı önlemler açıkladı.

ABD'de sanayi üretimi, kapasite kullanım oranları ve perakende satışlar nisan ayından itibaren yukarı yönlü hareket etmişse de henüz salgın dönemi öncesi seviyelerin uzağında bir görünüm sergiliyor. ABD eğlence sektöründeki faaliyetlerin ve yolcu taşımacılığının azalmasındaki etki ile de işsizlikte benzeri görülmemiş keskin bir artış meydana geldi. Böylelikle istihdam piyasasındaki istikrarlı görünüm de ortadan kalktı. ABD'nin 2021 yılı büyüme beklentisi ise yüzde 3,9 olarak öngörüldü.

EURO BÖLGESİ..

Başta İtalya, İspanya ve Fransa olmak üzere Euro Bölgesi genelinde yaygın virüs salgınları hükümetleri birçok diğer ülkenin yaptığı gibi sokağa çıkma kısıtlamaları, eğitime ara verilmesi ve sınırların kapatılması gibi çeşitli önlemleri almaya zorladı. Bu önlemler turizm sektörüne duyarlı olan bazı Avrupa

ekonomilerinin yurt içi ekonomik aktivitelerin bozulmasına yol açtı. 2019 yılı dördüncü çeyreğinde yıllık olarak yüzde 0,9 büyüyen Euro Bölgesi ekonomisi, 2020 yılının ilk çeyreğinde bir önceki yılın aynı çeyreğine göre yüzde 3,6 küçülme kaydetti. Geçici iş yeri kapanmaları ile hareketliliği azaltıcı Covid-19 salgınını önlemeye yönelik önlemler sebebiyle Şubat 2009'dan bu yana üretimde ve yeni siparişlerde sert düşüşler yaşandı.

AB Komisyonu Avrupa Ekonomik Tahminleri 2020 Sonbahar Raporu'na göre, Euro Bölgesi'nin 2020 yılında yüzde 7,8 küçüleceği, 2021'de ise yüzde 4,2 büyüyeceği öngörüldü. Raporda, AB ekonomisinin ise 2020'de yüzde 7,4 küçüleceği, 2021 yılında yüzde 4,1 büyüyeceği öngörüldü. AB Komisyonu, bir önceki raporunda, 2021 yılında Euro Bölgesi'nin yüzde 6,1, AB'nin yüzde 5,8 büyüyeceğini öngörüyordu. Son raporda, AB ve Euro Bölgesi 2021 yılı büyüme tahminleri aşağı yönlü revize edilmiş oldu.

TÜRKİYE EKONOMİSİNDE DURUM...

Türkiye ekonomisi rekabete dayalı piyasa ekonomisi geleneğine sahip. Bu anlayışı merkeze alarak ve güçlendirerek iktisadi politikalar şekillendiriliyor.

2018 yılında Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi'ne geçişle birlikte ekonomi politikaları; finansal piyasalarda istikrarın sağlanması, ekonomide duyulan güvenin tesis edilmesi ve cari işlemler dengesindeki iyileşmenin kalıcı hale getirilmesi hedefleri doğrultusunda yürütülme çabası verildi.

2019 yılının ikinci yarısında finansal koşullardaki iyileşme ve enflasyondaki düşüş yurt içi talep koşullarını destekledi. İlk çeyreklerde zayıf seyreden büyüme 2019 yılının son çeyreğinde yüzde 6,4 oranında kayda geçti ve 2019 yılında Türkiye ekonomisi yıllık yüzde 0,9 oranında büyüdü. 2019 yılının sonlarında başlayan salgın tüm dünyayı olduğu gibi ülkemizi

Şu anda bunu yapan Türkiye'de tek firmayız. Kategorimizde lideriz. Bazı dönemlerde Apple ve Samsung'tan daha fazla tablet bilgisayar satıyoruz.

Aynı zamanda 2018 yılında Garanti BBVA ve KAGİDER tarafından organize edilen yarışmada 2019 yılında da EY tarafından organize edilen yarışmada Yılın Kadın Girişimcisi ödülünü aldım. Şirketin içinde yeni bir kampüs gibi yeni fabrika inşaatımız başladı. Kazmayı Eylül başında vurduk. 5 ülkeye ihracat yapıyoruz. Yeni pazarlara açılma hedefimiz var. Yazılım ile birlikte custom ürünler yapıyoruz.

de etkiledi. Salgına yönelik alınan kısıtlayıcı tedbirler ve buna bağlı olarak üretim faaliyetlerinin yavaşlaması ekonomik aktiviteyi olumsuz etkiledi. Ayrıca, salgın kaynaklı dış talepteki daralma, uluslararası uçuşların durdurulması ve sınır kapılarının kapatılması gibi önlemler sonrasında ihracat ve turizm gelirleri olumsuz etkilendi. Bu gelişmeler neticesinde yılın ikinci çeyreğinde ekonomi yüzde 9,9 oranında daraldı. Bu dönemde daralma oranımız, aynı dönemde yüzde 13,9 daralma yaşayan AB ve yüzde 11,6 daralma yaşayan OECD ortalamasının altında kaldı.

2020 yılı Mayıs ayının ikinci yarısından itibaren kısmi, Haziran ayından itibaren ise ekonomide kapsamlı bir normalleşme sürecine geçilmiş olması ekonomide bir nebze olsun kıpırdanmayı beraberinde getirdi. Sanayi üretimi, güven endeksleri ve kapasite kullanım oranı gibi öncü veriler, ikinci çeyrekteki daralmanın ardından güçlü bir toparlanma sinyali verdi. Nitekim takvim etkisinden arındırılmış sanayi üretim endeksi 2020 yılının Ağustos ve Eylül aylarında bir önceki yılın aynı dönemine göre sırasıyla yüzde 10,6 ve yüzde 8,1 oranlarıyla beklentilerin üzerinde artış kaydetti. Böylelikle 3. çeyrekte sanayi üretimi yıllık bazda yüzde 7,7'lik bir artış ile güçlü bir toparlanma sergiledi. İmalat Sanayi Kapasite Kullanım Oranı mevsimsel düzeltilmiş olarak yılın ikinci çeyreğindeki yüzde 63,5 seviyesinden 9,2 puan artarak üçüncü çeyrekte yüzde 72,7 seviyesine, Ekim ayında ise yüzde 74,9 seviyesine yükseldi. Ekonomik güven endeksi ise söz konusu dönemde 62,9 seviyesinden sırasıyla 85,8 ve 92,8 seviyelerine yükseldi. Yılın ikinci yarısında tüketim, yatırım ve ihracattaki toparlanma eğiliminin büyümeyi pozitif etkilemesi öngörülmüyor. Bu veriler ışığında büyümenin 2020 yılında yüzde 0,3 oranında gerçekleşmesi bekleniyor. Türkiye bu büyümeyi küresel ekonominin yüzde 4,4, gelişmekte olan ülke ekonomilerinin ise yüzde 3,3 daralmasının beklendiği bir dönemde gerçekleştirecek. Salgının küresel çapta getirdiği belirsizliklere

İzmir'i En Önden İzleyin

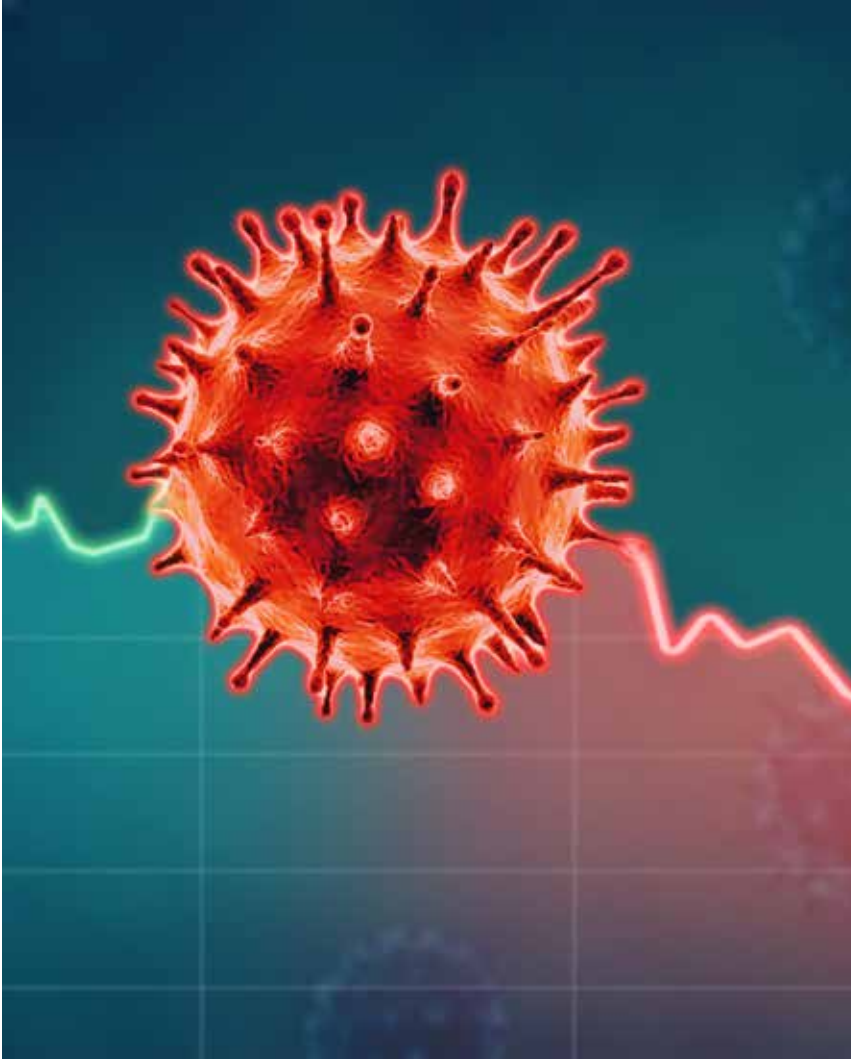
Her MODDA'nın bir rengi var, her rengin de kendine özgü mimarisi.

MODDA
P O R T

www.moddaport.com

Telefon: 0 530 738 7678

Tanıtım ve Satış Ofisi: Plevne Blv. No: 19/B Alsancak
Konak / İzmir (Lozan Meydanına 200 m)

rağmen, yeni normalde ekonomik aktivitenin sürekliliğine ve yatırım ortamının güçlendirilmesine öncelik verileceği dikkat çekiyor. 2020 yılının ikinci yarısında ekonomik aktivitede görülen toparlanma eğiliminin devam ederek 2021 yılında da sürmesi ve büyümenin hem yurt içi talep hem de yurt dışı talep kaynaklı, dengeli bir görünüm sergileyerek yüzde 5,8 seviyesinde gerçekleşmesi hedefleniyor.

Bu dönemde mal ve hizmet ihracatındaki artış sonucunda sanayi katma değerindeki büyümenin GSYH büyümesini aşması bekleniyor. Ayrıca önümüzdeki yıl salgının önlenmesine yönelik başta aşı çalışmaları olmak üzere somut gelişmelerin belirsizlikleri azaltması, ertelenmiş tüketim ve yatırım harcamalarının yurt içi talebi

Önümüzdeki dönemde tüm ekonomik alanlarda sermaye piyasası gelişmelerinin başta şirket karlılığı olmak üzere finansal performanlara bağlı olacağı öngörülmüyor...

desteklemesi bekleniyor. İç talepteki toparlanmanın yanı sıra, orta dönem büyümenin merkezinde nitelikli, yüksek katma değerli ve yeni coğrafyalara açılan ihracat artışı bulunuyor. Yeni dönemde, nitelikli ve yüksek katma değerli ihracata dayanan büyüme politikası daha güçlü şekilde uygulayabilmek için sanayiciye destek mekanizmalarının devam etmesi bekleniyor. İç talepteki toparlanma ve dış talebin normal seviyelere yakınsaması ile 2022 ve 2023 yıllarında istikrarlı bir büyüme hedefleniyor.

Bu büyüme süreci makroekonomik istikrarı koruma ve enflasyon ile mücadele çabaları ile çalışmayacek şekilde kurgulanacak ve kontrol edilmesi planlanıyor. İşgücü piyasasına yönelik uygulanan politikalar ve büyüme performansı sonucunda küresel krizin başlangıcından 2019 Aralık dönemine kadar olan sürede yaklaşık 8 milyon ilave istihdam artışı sağlandı. Ancak bu dönemde kasım sonu itibarıyla resmi işsiz sayısı ise 4 milyon 5 bine ulaştı.

2019 yılının ikinci yarısında ekonomik faaliyetteki ivmelenmeye rağmen yılın bütününde büyümenin sınırlı seviyede kalması istihdam piyasasını olumsuz etkiledi, salgının ekonomiye olan etkileriyle de bir yandan işgücüne katılım oranı gerilerken diğer yandan özellikle 2020 yılı Şubat-Nisan dönemlerinde olmak üzere 2,4 milyon istihdam kaybı yaşandı. Bu dönemde kayıplar tüm sektörler yayılmış olup en büyük kayıp tüm dünyada tecrübe edildiği üzere hizmetler sektöründe yaşandı. Ekonomide normalleşme sürecinin başlaması ve istihdama yönelik alınan tedbirlerin etkisiyle Mayıs-Ağustos döneminde kayıpların kayda değer bir bölümü geri alınmış ve 1,3 milyonluk istihdam artışı görüldü. Kasım ayı itibarıyla işsizlik oranı yüzde 12,9 olarak gerçekleşti.

Salgının ekonomi üzerindeki olumsuz etkilerini en aza indirmek için alınan önlemlerin, istihdama yönelik sağlanan desteklerin ve yılın ikinci yarısında ekonomideki güçlü seyrin istihdam artışını

desteklemesi bekleniyor. 2020 yılında işsizlik oranının yüzde 13,8 olarak gerçekleşmesi tahmin ediliyor. İşsizlik oranının büyüme tahminleri ile tutarlı olarak Yeni Ekonomi Programı dönemi sonunda yüzde 10,9'a gerilemesi bekleniyor.

Küresel ticaret hacmindeki zayıf büyümeye ve ticaret savaşlarına rağmen 2019 yılı ihracatta rekor kırdığımız bir sene olarak kayda geçmişti. Ancak 2020 yılı Mart ayından itibaren ülkemizde etkisini gösteren salgın, yeni dönemde büyümenin sürükleyicisi olarak görülen ihracat ve turizm sektörü kanallarıyla dış dengemizi olumsuz etkiledi. Hem küresel aktivite ve ticarete meydana gelen azalma hem de en büyük ticaret ortağımız AB'de salgın etkisinin şiddetli bir şekilde hissedilmesi ihracatı olumsuz etkiledi. Bununla birlikte, normalleşme sürecinin etkisiyle Haziran ayından itibaren ihracat hızlı bir toparlanma sergiledi. İhracat yılı 169.5 milyar dolar ile kapattı. Aynı dönem itibarıyla ithalat 219.4 milyar dolar olarak kayda geçti.

Bu gelişmeler doğrultusunda, cari işlemler dengesinin yüksek altın ithalatı, mal ihracatı, dış ticaret dengesi ve seyahat gelirlerinde yaşanan daralmaya bağlı olarak 2020 yılsonunda Yeni Ekonomi Programı tahmininin biraz daha üzerinde gerçekleşeceği tahmin ediliyor. Karadeniz'de bu yıl toplamda 405 milyar metreküp seviyesinde keşfedilen doğal gaz kaynağı 2023 yılından itibaren ekonomiye kazandırılması hedefleniyor.

Enerji alanındaki atılımların yanı sıra yüksek katma değerli üretim ve ihracat artışıyla ithalata olan bağımlılığımızı azaltmayı, cari işlemler dengemizi uzun vadede kalıcı olarak iyileştirilmesi amaçlanıyor.

Bu çerçevede, İhracat Master Planı, Lojistik Master Planı ve Teknoloji Odaklı Sanayi Hamlesi Programı'nın etkin bir şekilde uygulanması, Ar-Ge teşviklerinin artırılması, endüstri ve teknoloji bölgelerinin

kurulması, ihracat tabanlı üretim ve sanayide dijital dönüşümün desteklenmesi ile Türkiye Kalkınma Fonu bünyesindeki sermaye yatırım fonları aracılığıyla katma değerli ve yenilikçi üretim faaliyetleri gibi birçok uygulamanın bu sürece önemli katkı sağlayacağı ifade ediliyor.

Turizm sektörüne yönelik alınan tedbirlerin yanında, turizm gelirlerinin 2023 yılında salgın öncesi düzeyini yakalaması ve geçmesi için turizmde dönüşüm amaçlı uygulanacak yapısal politikalar cari işlemler dengesinin iyileşmesine ciddi katkı sağlayacağı öngörülüyor. Bu kapsamda, AB başta olmak üzere ticaret ortaklarımızın öngörüldüğü gibi toparlanması ve turizm gelirlerinde hedeflenen düzeylere ulaşılması durumunda,

Yeni Ekonomi Programı'nda öngörüldüğü üzere cari işlemler açığının kademeli olarak azalacağını tahmin ediliyor.

Tüketici enflasyonunda kaydedilen düşüş eğilimi salgın kaynaklı etkilerle kesintiye uğramış, yıllık enflasyon oranı 2020 yılının ikinci çeyreğinde bir miktar yükselerek yüzde 12,6 seviyesinde gerçekleşti. Tüketici enflasyon oranı, 2020 yılı Ekim ayında yüzde 11,9 seviyesine geriledi.

Enflasyonun, 2023 yılında yüzde 5 seviyelerine düşmesi bekleniyor. Salgın sürecinde reel sektörün ve hanehalkının artan likidite ihtiyacının karşılanması amacıyla kredi kanallarının açık tutulması ve firmalara nakit akışının kesintisiz sürdürülmesi sağlandı. ■

MAKRO GÖSTERGELERLE TÜRKİYE EKONOMİSİ

EKONOMİ KRİZE DEĞİL UMUT VE AŞIYA ODAKLANDI

MB: TÜRKİYE % 3,8 BÜYÜYECEK

2019-2020 döneminde yalnızca üç çeyrek kesintisiz büyüeyebilen Türkiye, 2018'in son çeyreğinden 2019'un üçüncü çeyreğine kadar süren bir resesyondan geçti. 2019'un yılsonu ve 2020 başında çeyreksel bazda nisbi toparlanma sürecine giren ekonomi yüzde 9,9 küçüldü. Türkiye ekonomisi 2020'nin üçüncü çeyreğinde 2019'un aynı çeyreğine göre yüzde 6,7, bir önceki çeyreğe göre ise yüzde 15,6 büyüme kaydetti. Bu gelişmeyle 2020'nin

ilk dokuz ayında 2019'un aynı dönemine göre yüzde 0,5 pozitif büyüme sağlandı.

Üçüncü çeyrekte büyümenin tamamen iç talepteki toparlanmadan kaynaklandığı görülüyor. Bu dönemde hanehalkı tüketimi yüzde 9,2 artarak GSYH büyüme oranına 5,2 puan katkı yaptı. Yıllık yüzde 1,1 büyüyen devletin nihai tüketim harcamaları ise 0,1 puanla çok sınırlı bir katkı sağladı. Buna karşılık yatırım harcamaları 2019'daki düşük bazın da

Halen etkisini sürdüren salgında '2021' yılını bir umut yılı olarak gören iş dünyası, bu beklentisini aşya bağladı. Son bir yılda hızla artan istihdam kaybı ve yükselen enflasyon ise 2021'e ilişkin bu beklentileri zora soktu. 2021 yılı, ekonomide 2020'den kalan sorunlara çare aramakla geçecek olsa da iş dünyası yılın ikinci yarısında kayıpları telefi etmek için mücadele veriyor. Türk iş dünyası, bu yıla umutla bakıyor. Özellikle yılın ikinci yarısından itibaren aşının da devreye girmesiyle koronavirüs salgınına karşı çözüm bekleniyor. Hem sosyal hayat hem de ekonominin yavaş yavaş eski düzenine kavuşacağı öngörüsü yaygın bir görüş olurken, 2021'de Türkiye için yurt dışında önemli fırsatlar olduğu vurgulanıyor. Bugüne kadar aşıyla ilgili gelen olumlu haberler sayesinde dünya ekonomisinin 2021'de toparlanması bekleniyor. Elbette durum, salgının gidişatına göre değişiklik gösterebilir. Türk iş dünyası, yeni yılda Türkiye ekonomisinde yüzde 1-5 arasında büyüme öngörüyor. Döviz kurlarında yatay bir seyir bekleyen iş insanlarında, enflasyonda da kura bağlı bir hareket öngörüsü hakim. Dış politika ise AB ve ABD ile kurulacak ilişkilere bağlı. İş dünyasının en büyük beklentisi ise ihracattaki artış trendinin devam etmesi yönünde... Bu yıl da her şeye rağmen ihracatını artıran birçok sektör olacağı öngörülmüyor. Dünyada aşının yaygınlaşmasıyla harekete geçecek olan ticaretten Türk firmalarının daha fazla pay alması bekleniyor. Öte yandan turizmin canlanacağı, risk primindeki pozitif gelişmelerle birlikte Türkiye'ye yabancı sermaye girişinde de artış olacağı tahmin ediliyor.

Bu doğrultuda Türkiye ekonomisini son bir yılına 10 alt başlıkta inceledik.

etkisiyle yüzde 22,5'lik bir sıçrama yaparak büyüme oranını 5,4 puan yükseltti. Detaylara bakıldığında üçüncü çeyrekte makine-teçhizat yatırımlarının yüzde 23,5, inşaat yatırımlarının ise yüzde 14,7 büyüdüğü görülüyor.

Türkiye ekonomisi, Covid-19 salgının etkileriyle ikinci çeyrekte yaşanan daralmanın ardından üçüncü çeyrekte işletmelerin üretime dönmesi ve ertelenmiş talebin devreye girmesiyle güçlü bir toparlanma sağladı. Bu dönemde iç talepteki iyileşmede sürükleyici faktör, tarihi büyüklükte kredi genişlemesi ve negatif reel faizler

yoluyla harcamaların teşvik edilmesi oldu. Geçen yıla göre özellikle turizmde yaşanan durgunluk hizmet sektörünün ekonomi genelinden negatif ayrışmasına sebebiyet verdi. Küresel talebin henüz pandemi öncesi seviyelerine toparlanamaması ve güçlü iç talebin tetiklediği ithalat artışı ise dış talebin büyümeyi sert şekilde aşağı çekmesine neden oldu.

Türkiye ekonomisi yüzde 9,9'luk daralma sonrasında üçüncü çeyrekte yüzde 6,7 büyümeyi başarırken, pandemi ile mücadele eden pek çok ülkeyi geride bıraktı. Ancak tüketim kaynaklı bu büyüme,

büyük oranda bankacılık ve finans sektöründe yaşanan hızlı gelişme ile mümkün oldu. Son çeyrekte de pozitif yönde bir büyüme beklenirken, Türkiye ekonomisinin 2020 yılının tamamını yüzde 0,5 büyüme ile kapatması bekleniyor. 2021 yılında ise Yeni Ekonomi Programı(YEP)'nde hedeflenen yüzde 5,8'lik büyümeye ulaşılması zor gözüküyor. TCMB Beklenti Anketi'ne göre 2021 büyümesinin yüzde 3,8 olacağı öngörülüyor.

2021'DE ENFLASYON BEKLENTİSİ YİNE ÇİFT HANELİ

TÜİK verilerine göre Tüketici Fiyat Endeksi, Aralık ayında bir önceki aya göre yüzde 1,25 yükseldi. Artış bir önceki yılın aynı ayına göre yüzde 14,6 oldu. Yurtiçi Üretici Fiyat Endeksi de Aralık'ta bir önceki aya göre yüzde 2,36 arttı. Yıllık bazda yüzde 25,15 değerine ulaştı.

Aylık bazda TÜFE yüzde 1,25, Yİ-ÜFE yüzde 2,36 yükseldi. TÜFE, Aralık 2020'de bir önceki yılın aynı ayına göre yüzde 14,60, Yİ-ÜFE ise yüzde 25,15 artış gösterdi. Yıllık enflasyon, Yeni Ekonomi Programı'nda(YEP) geçen yıl için öngörülen yüzde 10,5'lik hedefin üstünde gerçekleşti. Yılın son döneminde hızlı bir yükseliş eğilimine giren enflasyonun 2021'in ilk yarısında da artmaya devam etmesi bekleniyor. TCMB Beklenti Anketi'ne göre 2021 yılını yüzde 9-12 bandında kapatabileceği öngörülüyor.

İŞSİZLİKTE GÖZLER YASAKLARIN KALKMASINDA

Pandemi nedeniyle oluşan iş kaybı nedeniyle istihdam piyasası ağır hasar aldı. Kronik işsizlik sorunu üstüne eklenen pandemi nedeni ile oluşan iş kaybı, kısa çalışma ödeneği ve işten çıkarma yasağı gibi önlemlerle henüz resmi verilere yansımada. Son bir yılda yaklaşık 1,4 milyon kişi iş aramaktan umudunu keserken, TÜİK tarafından açıklanan 2020'nin son işgücü istatistiklerine göre işsizlik oranı Eylül döneminde

yüzde 12,7 seviyesinde gerçekleşti. Ancak iş aramayı bırakanlar da dahil edildiğinde geniş tanımlı işsizliğin yüzde 30'lar seviyesine çıktığı tahmin ediliyor. 2020 sonunda işsizliğin yüzde 14'ler seviyesine çıkması bekleniyor. 2021'de pandemi önlemlerinin kalkması ile işsizliğin yüzde 17 seviyelerine çıkması olası görünüyor.

EKİM'DE İŞSİZLİK

% 12,7 OLDU

Türkiye İstatistik Kurumu istatistiklerine göre, Türkiye genelinde 15 ve daha yukarı yaştakilerde işsiz sayısı 2020 yılı Ekim döneminde geçen yılın aynı dönemine göre 391 bin kişi azalarak 4 milyon 5 bin kişi oldu. İşsizlik oranı 0,7 puanlık azalış ile yüzde 12,7 seviyesinde gerçekleşti. Tarım dışı işsizlik oranı 0,9 puanlık azalış ile yüzde 14,8 oldu. İstihdam edilenlerin sayısı 2020 yılı Ekim döneminde, bir önceki yılın aynı dönemine göre 896 bin kişi azalarak 27 milyon 447 bin kişi, istihdam oranı ise 2,3 puanlık azalış ile yüzde 43,6 oldu. Bu dönemde, istihdam edilenlerin sayısı tarım sektöründe 242 bin, sanayi sektöründe 82 bin, hizmet sektöründe 684 bin kişi azalırken inşaat sektöründe ise 110 bin kişi arttı. İstihdam edilenlerin yüzde 17,6'sı tarım, yüzde 20,3'ü sanayi, yüzde 6,4'ü inşaat, yüzde 55,7'si ise hizmet sektöründe yer aldı. İşgücü 2020 yılı Ekim döneminde bir önceki yılın aynı dönemine göre 1 milyon 288 bin kişi azalarak 31 milyon 452 bin kişi, işgücüne katılma oranı ise 3 puanlık azalış ile yüzde 50 olarak gerçekleşti.

Ekim 2020 döneminde herhangi bir sosyal güvenlik kuruluşuna bağlı olmadan çalışanların toplam çalışanlar içindeki payını gösteren kayıt dışı çalışanların oranı, bir önceki yılın aynı dönemine göre 3,9 puan azalarak yüzde 31,0 olarak gerçekleşti. Tarım dışı sektörde kayıt dışı çalışanların oranı bir önceki yılın aynı dönemine göre 3,6 puan azalarak yüzde 19,9 oldu. Ancak pandemi sürecinde istihdamdan ve hatta işgücünden ayrılanların henüz azımsanamayacak bir bölümü geri dönememiş durumda.

TÜRKİYE'NİN YILLIK GSYH BÜYÜME ORANLARI (%)

2010	9,2
2011	8,8
2012	2,1
2013	4,2
2014	3,0
2015	4,0
2016	3,2
2017	7,4
2018	2,6
2019	0,9
2020	1,8
*2021	3,8

Kaynak: TÜİK
*Tahmini
(TCMB Beklenti Anketi)

ENFLASYON (%)

	Yİ/ÜFE	TÜFE
2010	8,9	6,4
2011	13,3	10,4
2012	2,4	6,2
2013	6,9	7,4
2014	6,4	8,2
2015	5,7	8,8
2016	9,9	8,5
2017	15,47	11,92
2018	33,64	20,30
2019	7,36	11,84
*2020	25,15	14,6
*2021		12

Kaynak: TÜİK
*Tahmini (TCMB Beklenti Anketi – En yüksek)

CARİ AÇIĞIN BÜYÜKLÜĞÜNÜ TURİZM GELİRLERİ BELİRLEDİ, 11 AYLIK BÜTÇE AÇIĞI 132 MİLYAR TL

Pek çok ülke koronavirüs salgını sebebiyle bütçe açığı verdi. Zor bir dönem geçiren ülkeler toplum sağlığı ve ekonomik işleyin aksamaması adına bütçe açıklarını göze alan politikalar geliştirdi. Merkezi yönetim bütçe dengesi kasım ayında 13 milyar 430 milyon TL fazla verdi. 11 aylık bütçe açığı ise 132,1 milyar liraya geriledi. Hazine ve Maliye Bakanlığı'nın açıkladığı kasım ayına ilişkin bütçe uygulama sonuçlarına göre, faiz dışı denge 22 milyar 922 milyon TL fazla verdi. Merkezi yönetim bütçesi geçen 2019 yılının kasım ayında da 7 milyar 776 milyon TL fazla vermişti.

Ekonomi yönetiminin pandemi döneminde sektörlere yönelik vergi indirimleri ve vergi tahsilatlarının ötelenmesini içeren uygulamaları, vergi gelirlerinde ciddi azalmaya neden oldu. Bunun sonucunda 2020'nin tamamı için hedeflenen bütçe açığı miktarı temmuz ayı itibarıyla aşılmış oldu. Pandemi ile birlikte güncellenen OVP'de bu yıl için bütçe açığının GSYH'ya oranı tahmini yüzde 2,9'dan yüzde 4,9'a revize edildi. OVP'de 2021 için yüzde 3,9, 2023 için yüzde 3,5 açık öngörüldü. Aralık ayında gerçekleştirilen 2021 bütçesi görüşmelerinde ise 2021 için 245 milyar dolarlık bütçe açığı hedefi konuldu.

CARİ AÇIK KASIMDA 4 MİLYAR 63 MİLYON DOLAR

TCMB, Kasım 2020 ödemeler dengesi verilerine göre cari açık 4 milyar 63 milyon dolar olarak kayda geçti. Geçtiğimiz yılın Kasım ayında açık 15 milyon dolardı. Son açıklanan veriyle 2020 Ocak-Kasım döneminde verilen 11 aylık cari açık 35 milyar 249 milyon dolara ulaştı. 2019'un ilk 11 aydan 9 milyar 602 milyon dolarlık cari fazla verilmişti. Kasım ayındaki gelişmede dış ticaret açığının 2019 yılının aynı ayına göre

İŞSİZLİK (%)

2010	11,1
2011	9,1
2012	8,4
2013	9,0
2014	9,9
2015	10,3
2016	10,9
2017	10,9
2018	11
2019	12,9
*2020	14
*2021	12,9

Kaynak: TÜİK
*Tahmini (YEP)

CARİ AÇIK / GSYH ORANI (%)

2008	5,3
2009	1,8
2010	6,1
2011	9,6
2012	6,1
2013	7,7
2014	5,5
2015	4,5
2016	4,3
2017	5,5
2018	3,5
2019	+1,6
2020	3,5
2021	1,9

Kaynak: TÜİK
*Tahmini (TCMB)

BÜTÇE AÇIĞI (MİLYAR TL)

2010	40,1
2011	17,8
2012	29,4
2013	18,5
2014	22,7
2015	23,5
2016	34,6
2017	47,4
2018	72,6
2019	124
*2020	139
*2021	245

Kaynak: TÜİK
*Tahmini (OVP)

2,9 milyar dolar artarak 3 milyar 844 milyon dolara yükselmesi ve hizmetler dengesi kaynaklı net girişlerin 1 milyar 451 milyon dolar azalarak 555 milyon dolara düşmesi etkili oldu. Hizmetler dengesi altında seyahat kaleminden kaynaklanan net gelirler, 2019 yılının aynı ayına göre 964 milyon dolarlık düşüşle 583 milyon dolara geriledi. Kasım ayında doğrudan yatırımlardan kaynaklanan net girişler Kasım ayında 299 milyon doları bulurken, portföy yatırımlarında 1 milyar 298 milyon dolar net giriş kaydedildi. Söz konusu ayda resmi rezervlerde 145 milyon dolar net azalış gözlemlendi.

SANAYİ

Türkiye İstatistik Kurumu, ekim ayına ilişkin sanayi üretim endeksi sonuçlarını açıkladı. Buna göre, ekimde takvim etkisinden arındırılmış sanayi üretimi 2019'un aynı ayına göre yüzde 10,2 yükseldi. Arındırılmamış sanayi üretim endeksinde de yıllık bazda yüzde 9,4 artış oldu.

Sanayinin alt sektörleri incelendiğinde, ekimde madencilik ve taş ocakçılığı sektörü endeksi, geçen yılın aynı ayına göre yüzde 0,4, imalat sanayi sektörü endeksi yüzde 11, elektrik, gaz, buhar ve iklimlendirme üretimi ve dağıtım sektörü endeksi yüzde 5,5 artış gösterdi.

YILSONU FAİZ BEKLENTİSİ %13

Ağustos 2018'de yaşanan kur krizi sonrasında agresif bir faiz artış dönemini giren Merkez Bankası, politika faizini yüzde 24 kadar yükseltti. 2019 ikinci yarısı ile birlikte faiz indirimi süreci başlarken, 2020 başında politika faizi yüzde 9,75 seviyesine kadar indirildi. Eylül 2020'ye kadar yüzde 6,75 seviyesine kadar düşen faizde Eylül 2020 Para Politikası Kurulu toplantısı ile birlikte yeniden yükseliş dönemi başladı. Kasım ayı başında Murat Uysal'ın Cumhurbaşkanlığı kararı ile TCMB Başkanlığı görevinden alınması sonrasında ise Merkez Bankası politikaları açısından yeni bir dönem başladı.

Göreve gelen Naci Ağbal başkanlığında gerçekleştirilen ilk PPK toplantısında yapılan 475 baz puanlık artış ile politika faizi 13,50 seviyesine geldi. Ağbal'ın iletişim stratejisi ile fiyat istikrarı ve para politikasındaki sıkı duruş açıklamaları, piyasalarda olumlu karşılırken, 2021 yılı için öngörüler faizdeki kademeli artışın yüzde 18'ler seviyesine kadar süreceği, ardından yılsonuna doğru yüzde 13'ler seviyesine doğru geri çekilme yaşanacağı yönünde oldu.

TCMB'nin aralık ayı beklenti anketine göre, BİST Repo ve Ters-Repo Pazarı'nda oluşan cari ay sonu gecelik faiz oranı beklentisi bir önceki anket döneminde yüzde 14,84 iken, bu anket döneminde yüzde 16,09 olarak gerçekleşti. TCMB Ağırlıklı Ortalama Fonlama Maliyeti cari ay sonu beklentisi bir önceki anket döneminde yüzde 14,74 iken bu anket döneminde yüzde 16,07 oldu.

TCMB bir hafta vadeli repo ihale faiz oranı cari ay sonu beklentisi ise aynı anket dönemlerinde sırasıyla yüzde 14,49 ve yüzde 16,18 olarak gerçekleşti.

Vadesine beş yıl ya da beş yıla yakın bir süre kalan DİBS'lerin 12 ay sonrası ikincil piyasa yıllık bileşik faiz oranı beklentisi bir önceki anket döneminde yüzde 12,71 iken, bu anket döneminde yüzde 12,87'ye yükseldi. Vadesine 10 yıl ya da 10 yıla yakın süre kalan DİBS'lerin 12 ay sonrası ikincil piyasa yıllık bileşik faiz oranı beklentisi ise aynı anket dönemlerinde sırasıyla yüzde 12,65 ve yüzde 12,49 olarak gerçekleşti.

DOLAR KURUNDA EKONOMİ YÖNETİMİNE GÜVEN DUYGUSU ÖNEMLİ

Türkiye'de ekonomik gidişat ve ekonomi politikalarına olan güveni temsil eden net gösterge olarak tanımlanabilecek dolar kuru, pandemi sürecinin yarattığı belirsizlik ortamı ve Türkiye'nin kendine özgü yapısal sorunları nedeni ile artmaya devam etti.

2020 başında 5,95 seviyelerinde olan kur, kasım ayı başında 8,50 seviyelerini görerek tarihi rekor kırdı. Türk Lirası'nda (TL) yaşanan bu değer kaybı, başta Cumhurbaşkanı Erdoğan olmak üzere ekonomi yönetiminin verdiği "reform" vaatleri ve faiz artışlarıyla bir miktar azaldı. Yılın son günlerinde dolar kuru 7,50 seviyesinin, euro kuru ise 9 TL'nin altına gördü.

TCMB, 2020 yılı aralık ayı beklenti anketine göre cari yılsonu döviz kuru (dolar/TL) beklentisi bir önceki anket döneminde 7,89 TL iken, bu anket döneminde 7,77 TL oldu. 12 ay sonrası döviz kuru beklentisi ise bir önceki anket döneminde 8,41 TL iken, bu anket döneminde 8,37 TL olarak gerçekleşti.

DÖVİZ KURU **(YILLIK ORTALAMA)**

	Dolar/TL	Euro/TL
2010	1.5	1.9
2011	1.7	2.3
2012	1.8	2.3
2013	1.9	2.6
2014	2.2	2.9
2015	2.7	3.0
2016	3.0	3.4
2017	3.6	4,1
2018	4,8	5,6
2019	5,7	6,3
2020	7	8
*2021	8	9

Kaynak: TCMB / * Tahmini

İMALAT PMI'DA İLİMLİ BÜYÜME SÜRÜYOR

Ekonomik büyümenin öncü göstergesi olan imalat sanayi performansında en hızlı ve güvenilir referans kabul edilen PMI, Aralıkta 50,8'e geriledi. Son veri, faaliyet koşullarındaki iyileşmenin sürdüğüne işaret etse de söz konusu iyileşme son yedi ayın en ılımlı düzeyinde gerçekleşti.

Koronavirüs salgını ve salgının yayılmasını önlemek için devreye sokulan kısıtlamalar, aralıkta üretim ve yeni siparişlerde yavaşlamalara yol açtı. Her iki göstergede de yavaşlama kasım ayına göre daha belirgin, ancak salgının

ilk dalgasına göre çok daha ılımlı gerçekleşti. Birçok ihracat pazarında virüsün ikinci dalgasının yaşanmasına bağlı olarak yeni ihracat siparişleri de yavaşladı. Üretim ve yeni siparişlerdeki ivme kaybına rağmen, Türk imalatçıları üretimi desteklemek amacıyla hem çalışan sayısını hem de satın alma faaliyetlerini artırdı. İstihdam üst üste yedinci ay artış gösterdi. Söz konusu artış güçlü düzeyde gerçekleşti ve oran olarak Kasım ayına kıyasla değişim göstermedi. Önceki ayda yaşanan düşüşün ardından girdi alımlarında da artış kaydedildi.

Satın alma faaliyetlerindeki artışa karşılık, ham madde temininde yaşanan zorluklar nedeniyle girdi stoklarındaki düşüş devam etti. Teslimat sürelerinin anketin başladığı Haziran 2005'ten beri ikinci en yüksek oranda artması, arz tarafında yaşanan sorunları öne çıkardı. Teslimat sürelerindeki en belirgin artış, salgının nisan ayındaki zirvesinde görülmüştü. Arz yetersizliklerinin para birimindeki zayıflık ile birleşmesi, girdi maliyetlerinde keskin ve önceki aya göre hızlanan bir artışa yol açtı. Enflasyon oranı Eylül 2018'den beri en yüksek düzeyde kaydedildi.

TÜRKİYE'NİN DIŞ TİCARETİ MİLYAR (\$)

İhracat İthalat

	İhracat	İthalat
2008	132	201
2009	102	140
2010	113	185
2011	134	240
2012	152	236
2013	151	251
2014	157	242
2015	143	207
2016	143	198
2017	157	198
2018	168	223
2019	181	208
2020	169,5	219
* 2021	184	223

Kaynak: TÜİK

*Tahmini (OVP)

Böylece nihai ürün fiyatlarında da keskin artış gözlemlendi. Ancak bu artış Kasım ayına göre hafif yavaş gerçekleşti.

TÜRKİYE BU YIL 184 MİLYAR DOLAR İHRACAT HEDEFLİYOR

2020 yılı itibarıyla ihracat 169,5 milyar dolar olarak gerçekleşti. Ticaret Bakanlığı verilerine göre 2020 yılı Aralık ayında ihracatımız bir önceki yıla göre yüzde 16 artış ile 17 milyar 844 milyon dolara yükselerek, tüm zamanların en yüksek aylık ihracat değerine ulaştı.

Pandemi sebebiyle aksayan dünya ticaretindeki olumsuz seyirden büyük ölçüde etkilenen ihracat, Türkiye'nin en kapsamlı büyüme modellerinden birini oluşturuyor. Türkiye'de ve dünyada pandemi etkisinin sert şekilde hissedildiği nisan ve mayıs aylarında ihracattaki düşüş yüzde 40'lara ulaştı. Haziran ayında gerek sınırların açılması gerekse Türkiye'nin 1 Haziran itibarıyla kademeli olarak normalleşme sürecine girmesi, ihracatta ikinci yarıyıldan toparlanma sağladı. 2019'da 181 milyar dolar olarak gerçekleşen ihracatın pandemiden vurduğu 2020 yılını, YEP hedeflerine uygun olarak 169,5 milyar dolar seviyesinde kapattı. 2021 için koyulan 184 milyar dolarlık ihracat hedefinin yakalanması ise küresel anlamda pandemiden ticaretteki etkisinin hafiflemesine bağlı olacak. Aşçı çalışmalarının olumlu sonuç vermesi ve başta ABD, Çin, AB gibi dev ekonomilerde 2021'in ikinci çeyreğine kadar toparlanma görülmesi, Türkiye'nin ihracatını da olumlu etkileyecek.

Özellikle Türkiye ihracatının yaklaşık yüzde 50'sinin gerçekleştirdiği AB pazarındaki talep yönlü iyileşme, ihracat performansı açısından belirleyici olacak.

İTHALATIN FATURASI 219,4 MİLYAR DOLAR

Pandemi altında bir yılı geride bırakan Türkiye'nin 2020 yılı 12 aylık ithalat faturası 219,4 milyar dolar oldu. İkinci çeyrekte ithalatta yaşanan düşüş gözle görünür bir seviyeye ulaşırken, üçüncü çeyrek ve sonrasında hızlı bir artış trendine girdi.

2021 için YEP hedefi yüzde 10'luk artış ile 223,3 milyar dolar oldu. Bu dönemde her zaman olduğu gibi Türkiye'nin en büyük ithalat kalemi olan enerjide küresel piyasalardaki fiyat artış azalışları etkili olacak. İhracatta olduğu gibi ithalata da 2021'in seyrini küresel çapta çalışmanın yaygınlaşması ile ülkelerin ticarete normale dönüşü sağlanmasına bağlı olacak.

İhracatın ithalatı karşılama oranı yüzde 77,3 altın hariç karşılama oranı ise yüzde 85,8 olarak gerçekleşti. GTS'ye göre ihracatımız Aralık ayında, bir önceki yılın aynı ayına kıyasla yüzde 15,97 artarak 17 milyar 844 milyon dolar olarak gerçekleşti. Aynı ayda ithalatımız ise bir önceki yılın aynı dönemine göre yüzde 11,75 artışla 22 milyar 411 milyon dolar oldu.

Aralık ayında dış ticaret hacmimiz bir önceki yılın aynı ayına göre yüzde 13,58 artarak 40 milyar 255 milyon dolar oldu. İhracatın ithalatı karşılama oranı ise yüzde 79,6 olarak gerçekleşti. ■

ile her şey çok net®
kvknet

**Uyum süreci
çok kolay!**

Tüm KVKK süreçlerinin yönetildiği **TÜRKİYE’NİN** **EN PRATİK VE EN EN ETKİLİ YAZILIMI**

- Aydınlatma metni sihirbazı
- Açık rıza sihirbazı
- Zaman damgalı kayıt tutma
- Hızlı veri envanteri oluşturma

- VERBİS kayıt raporu oluşturma
- Hazır doküman kütüphanesi
- E-danışman
- Veri sahibi başvuru süreci takibi

- İmha süreleri takibi
- Kullanıcı yetkilendirmeleri
- Yönetici özet raporu
- Risk Raporu

0 232 252 52 70

28/30 Sokak No: 18 Kat: 3 Daire: 1 GAZİEMİR / İZMİR

www.aryomyazilim.com.tr | www.kvknet.com.tr

2021 BÜTÇESİNDE NEREYE NE KADAR **KAYNAK AYRILDI?**

2021 bütçesinde OSB ve KSS altyapı yatırımları için 1.1 milyar TL, TÜBİTAK TARAL için tahsis edilen Ar-Ge bütçesi ise 2,2 milyar TL'ye yükseltildi.

Bütçeden reel kesime **51 milyar TL kaynak**

Reel kesim destekleri için bütçeden 50,6 milyar TL kaynak ayırdıklarını belirten Cumhurbaşkanı Yardımcısı Fuat Oktay, "İşletmelerimiz tarafından sosyal güvenlik kurumuna ödenmesi gereken 27,7 milyar TL tutarındaki işveren primini, üretim ve istihdamın desteklenmesi amacıyla bütçemizden karşılıyoruz. Ekonomiyi canlandırmak için aldığımız tedbirler kapsamında hazine destekli kefaletle sağlanan krediler için 2021 yılı bütçesinde 5,5 milyar TL kaynak ayırdık. Tarımsal işletmelerin ihtiyaç duyduğu kredilere verdiğimiz faiz destek tutarını yaklaşık yüzde 30,5 oranında artırarak 5,5 milyar TL'ye çıkarıyoruz. İhracatçımızın rekabetçi

gücünü artırmak amacıyla bütçeden ihracat destekleri kapsamında 4,1 milyar TL harcamayı hedefliyoruz. 2021 yılında bu amaçla Halk Bankası aracılığıyla kullanılabilecek esnaf kredileri için faiz desteği olarak 3,8 milyar TL kaynak ayırdık. Küçük ve orta ölçekli işletmelerimizin desteklenmesi amacıyla KOSGEB bütçesine 1,6 milyar TL kaynak ayırdık" diye konuştu.

2021

2021 yılında bütçesinde tarıma ayrılan kaynağın 42,4 milyar TL'ye çıkartıldığını belirten Oktay, "Bu kapsamda tarımsal destek programları için 22 milyar TL, tarım sektörü yatırım ödenekleri için 12,1 milyar TL, tarımsal kredi sübvansiyonu, müdahale alımları, tarımsal KİT'lerin finansmanı ve ihracat destekleri için 8,3 milyar TL kaynak ayırıyoruz" dedi. Oktay, tarımsal sulama yatırımları bu yıl 3,7 milyar TL düzeyindeyken 2021 yılında bu rakamın 9 milyar TL olacağına dikkati çekti.

2021 yılı bütçesinde yatırımlara özel önem verdiklerine dikkati çeken Oktay, "Tarımsal sulama, eğitim, sağlık, sanayi altyapısı, Ar-Ge ve yenilikçilik ile lojistik ve ulaştırma altyapısı gibi Kalkınma Planında ön plana çıkan alanlarda büyük bir ivme yakalayacağız.

Bu amaçla DSI'nin sulama sektörü yatırımlarını 3,6 milyar TL'den 8,9 milyar TL'ye çıkararak 2,5 katına yükselttik. Milli Eğitim Bakanlığı yatırım bütçesini ise tekli eğitime geçiş ve okul öncesi eğitim hedefimiz, okullardaki deprem güçlendirme faaliyetleri ve meslek liselerinin atölye altyapısı gibi özel önem verdiğimiz alanlar için 5,8 milyar TL'den 11,3 milyar TL'ye çıkartıyoruz. Sağlık Bakanlığı ve üniversitelerin sağlık sektörü yatırımlarını toplam 11,6 milyar TL'ye arttırdık" dedi.

Cumhurbaşkanı Yardımcısı Oktay, 2020 yılında 204 milyon TL olan OSB ve KSS altyapı yatırımları için ayrılan kaynağı gelecek yıl 1 milyar 124 milyon TL'ye çıkardıklarını, bunun 5,5 katlık artış anlamına geldiğini söyledi. TÜBİTAK TARAL için tahsis edilen Ar-Ge bütçesini iki kat artırarak 2,2 milyar TL'ye yükselttiklerini de bildiren Oktay, demiryolu ve kent içi ulaştırma yatırımları için Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığı'nın toplam sermaye giderleri ödeneğini 15,2 milyar TL'ye çıkardıklarını belirtti.

Oktay, gelecek yılın bütçesinde eğitime ayrılan paya ilişkin, "Eğitime ayırdığımız kaynağı, 2021 yılında 211,4 milyar TL'ye0 çıkarıyoruz. Böylelikle bütçe giderlerinin yaklaşık yüzde 15,7'sini tek başına eğitime ayırıyoruz. En temel kamu hizmetlerinden olan eğitim hizmetlerinin yaygın ve kolay erişilebilir olması noktasında çalışmalarımızı sürdürüyoruz" dedi. 2021 yılı bütçesinden öğrencilere doğrudan nakdi ve aynı olarak tahsis edilen ödenek tutarının 30,1 milyar TL olduğunu ifade eden Oktay, 2021 yılı bütçesinde, Sağlık Bakanlığı ve bağlı kuruluşlarına 78 milyar TL, yükseköğretim kurumları sağlık uygulama ve araştırma merkezlerine ise 5,1 milyar TL kaynak ayırdıklarına kaydetti.

2021 yılı bütçesinden öğrencilere doğrudan nakdi ve aynı olarak tahsis edilen ödenek tutarının 30,1 milyar TL olduğunu ifade eden Oktay, 2021 yılı bütçesinde, Sağlık Bakanlığı ve bağlı kuruluşlarına 78 milyar TL, yükseköğretim kurumları sağlık uygulama ve araştırma merkezlerine ise 5,1 milyar TL kaynak ayırdıklarına kaydetti.

Oktay, "Sağlık Bakanlığı ve yükseköğretim kurumları döner sermayeleri ile Sosyal Güvenlik Kurumu'ndan yapılacak sağlık harcamaları da düşünüldüğünde sağlık alanına ilişkin ayrılan kaynak 238 milyar TL'ye ulaşacak. 2002'de yüzde 11,3 olan sağlık harcamalarının bütçe içerisindeki payını 2021'de yüzde 17,7'ye çıkarıyoruz. Bu kapsamda 2021'de tedavi harcamaları için 123 milyar TL, ilaç harcamaları için 60 milyar TL, aile hekimliği için 11,4 milyar TL kaynak ayırdık" dedi.

Fuat Oktay, bütçe dengesinde öngörülen hedefler çerçevesinde AB tanımlı genel yönetim borç stokunun milli gelire oranının da 2021 yılında yüzde 40,8 seviyesinde gerçekleşmesi ve dönem sonu olan 2023 yılında yüzde 41,8 seviyesinde kalmasının hedeflendiğini bildirdi. 2019 yılı Kesin Hesap Kanun Teklifi'ne ilişkin bazı büyüklükleri paylaşan Oktay, bu konuda şunları söyledi:

"2019 yılında bütçe giderleri 1 trilyon 27 milyar TL, bütçe gelirleri 875 milyar 280 milyon TL, bütçe açığı 124 milyar 747 milyon TL, faiz dışı açık 24 milyar 808 milyon TL olarak gerçekleşmiştir. 2019 yılında 124,7 milyar TL olarak gerçekleşen Merkezi Yönetim bütçe açığı başlangıçta öngörülen açığın 44,1 milyar TL üzerinde, yıl sonu gerçekleşme tahmininin ise 255 milyar TL altında gerçekleşmiştir. 2020 yılında merkezi yönetim bütçe giderlerinin 1 trilyon 212,3 milyar TL, merkezi yönetim bütçe gelirlerinin 973 milyar 129 milyon TL, bütçe açığının 239 milyar 168 milyon TL, faiz dışı açığın 101 milyar 768 milyon TL olarak gerçekleşeceğini tahmin ediyoruz. 2020 yıl sonu bütçe açığının 239,2 milyar TL ile bütçe başlangıç hedefinin 100,3 milyar TL üzerinde gerçekleşeceğini tahmin ediyoruz. Bu açığın milli gelire oranının ise yüzde 4,9 olacağını öngörüyoruz. Bütçe giderlerinin detaylarına bakacak olursak 2020 yılında personel giderlerinin 291 milyar TL, Sosyal Güvenlik Kurumlarına devlet primi giderlerinin 48,5 milyar TL, mal ve hizmet alım giderlerinin 105,7 milyar TL, cari transferlerin 500,2 milyar TL, sermaye giderlerinin 86,7 milyar TL, sermaye transferlerinin 10,9 milyar TL, borç verme giderlerinin 31,9 milyar TL, faiz giderlerinin 137,4 milyar TL olarak gerçekleşmesini bekliyoruz. 2020 yılında vergi gelirlerinin ise yaklaşık 790,7 milyar TL, vergi dışı gelirlerin ise yaklaşık 182,4 milyar TL olacağını bekliyoruz."

2021 yılı için bütçe giderlerinin 1 trilyon 346,1 milyar, faiz hariç giderlerin 1 trilyon 166,6 milyar, bütçe gelirlerinin 1 trilyon

101,1 milyar, vergi gelirlerinin 922,7 milyar, bütçe açığının ise 245 milyar TL olarak öngörüldüğünü bildiren Oktay, 2021 yılı bütçe ödeneklerinin 2020'ye göre yüzde 22,9 arttığını, bu artışın yaklaşık 250,7 milyar TL'ye tekabül ettiğini kaydetti. Temel harcama kalemleriyle yüksek artış olan harcama kalemlerini sıralayan Oktay, 2020'ye göre sermaye giderlerinin yüzde 83,3 artışla 56,6 milyar TL'den 103,7 milyar TL'ye, başta kamu sermayeli kuruluşlara yapılan sermaye transferleri olmak üzere borç verme giderlerinin yüzde 40,2 artarak 27,1 milyar TL'den 38 milyar TL'ye yükseldiğini belirtti.

Cumhurbaşkanı Yardımcısı Oktay, Personel Giderleri ve Sosyal Güvenlik Kurumlarına Devlet Primi Giderleri ile Personel Giderlerini Karşılama Ödeneği'nin toplam bütçe giderleri içindeki payının ise yüzde 28,6 olduğuna dikkati çekerek, "Kamu personel giderleri enflasyon hedefleri ile kamuda istihdam edilecek yeni personel alımı kapsamında bir önceki yıla göre yüzde 15,3 artarak 385 milyar 10 milyon TL'ye, Sosyal Güvenlik Kurumu'na yapılan transferler 2020 yılına göre yüzde 18,7 artarak 259,7 milyar TL'ye yükselmiştir" dedi.

Oktay, 2021 yılı bütçesinde personel giderlerinin 326,6 milyar, Sosyal Güvenlik Kurumlarına devlet primi giderlerinin 54,5 milyar, mal ve hizmet alım giderlerinin 89,1 milyar, cari transferlerin 536 milyar, sermaye giderlerinin 103,7 milyar, sermaye transferlerinin 8,8 milyar, borç verme giderlerinin 38 milyar, yedek ödeneklerin 9,9 milyar ve faiz giderlerinin 179,5 milyar TL olduğunu bildirdi. Oktay, "2021 Yılında Merkezi Yönetim Bütçe gelirlerinin 2020 yılı gerçekleşme tahminine göre yüzde 13,2 artışla 1 trilyon 101,1 milyar TL, vergi gelirlerinin yüzde 16,7 artarak 922 milyar 744 milyon TL, vergi dışı gelirlerin ise 178 milyar 402 milyon TL'ye ulaşacağı tahmin edilmekte" dedi.

Gelecek yılın bütçesinde 195,3 milyar TL gelir vergisi, 105,2 milyar TL kurumlar vergisi, 213,7 milyar TL ÖTV, 70,6 milyar TL dahilde alınan KDV, 194,9 milyar TL ithalatta alınan KDV, 18,5 milyar TL MTV, 28,5 milyar lira BSMV, 23,8 milyar TL damga vergisi, 34,4 milyar TL harçlar, 37,9 milyar TL diğer vergiler, 178,4 milyar TL de vergi dışı gelir öngörüldüğünü kaydeden Oktay, bütçenin sağlam ve sürdürülebilir gelirlere dayanmasının, toplanan gelirlerin ise vatandaşlara hizmeti esas alan bir anlayışla kullanılmasının en temel öncelikleri olacağını işaret etti. ■

SEKTÖRLERİN GÖZÜYLE 2021 TÜRKİYE EKONOMİSİ

BAŞLA

PLANLA

BİRİKTİR

2021'de turist sayısı yüzde 70 artacak

Türkiye Otelciler Federasyonu (TÜROFED) Başkan Yardımcısı Mehmet İşler, "Yılın ikinci çeyreğinden sonra tatil taleplerinin artacağını, üçüncü çeyrekte geçen yılki rakamların yüzde 100'ünün üzerine çıkılacağını düşünüyoruz. 2021 yılında turist sayısında, döviz girdisinde olduğu gibi istihdamda da yüzde 70 civarında bir artış bekliyoruz. 2021 yılının üçüncü çeyreğinde turist sayısında beklediğimiz artış, turizm gelirlerine ve yatırımlarında artışa yol açacaktır. Bu olumlu gelişmeler, doğal olarak sektördeki istihdama da yansiyacaktır. Pandemi sürecinde dezavantajlı konumda olan Türkiye, pandemiden sonra avantajlı duruma geçecek, yatırım, üretim ve istihdam konusunda daha iyi bir yol alacaktır" dedi.

2021'de kruvaziyer gemilerini Türk limanlarında göreceğiz

Covid-19 salgını nedeniyle dünyada ve Türkiye'de dış ticaret daralırken, denizyolu taşımacılığının önemi arttı. Pandemi nedeniyle turizmde 2020'nin kayıp yıl olduğunu belirten İMEAK Deniz Ticaret Odası İzmir Şubesi Yönetim Kurulu Başkanı Yusuf Öztürk, buna rağmen deniz turizmi sektörünün 'Mavi Yolculuk' konseptiyle insanların izole tatil taleplerine yenilikçi çözümler sunabildiğini söyledi. Öztürk, "Yeni sezonda Mavi Yolculuğu ve yat turizmini uluslararası pazarlara ve ülke içi turizme yönelik olarak tanıtmaya devam edeceğiz. Yavaş tempoyla da olsa kruvaziyer gemilerini ülkemiz limanlarında göreceğimize inanıyoruz" dedi.

Madencilikte bitmeyen sıkıntılar gelişimi olumsuz etkiliyor

Türkiye, jeolojik yapısı nedeniyle maden çeşitliliği bakımından son derece zengin ülkeler arasında yer alıyor. 2020'nin ilk 11 ayında 3,79 milyar dolarlık ihracata ulaşan madencilik sektörü, Türkiye'nin lokomotif sektörlerinin ilk sıralarında bulunuyor. Sektörün en önemli gündem maddesinin koronavirüs salgını ortamında üretim, pazarlama ve lojistikte yaşanan zorluklar olduğunu vurgulayan Türkiye Madenciler Derneği Yönetim Kurulu Başkanı Ali Emiroğlu, "Dünya ticaretinin küçülmesi, ticaret savaşları, üretim-tüketim zincirlerinin bozulması ile yaşanan sorunlar küçülmelere neden olmaktadır. Anormal seviyede artan navlun fiyatları, konteyner bulunamaması ihracatı olumsuz etkilemektedir. Bazı ülkelerdeki üstü örtülü ambargolar da sıkıntıları arttırmaktadır. Bunun yanında ruhsat ve izinler konusunda yaşanan belirsizlikler ve gecikmeler, kısıtlamalar sektördeki sıkıntıyı büyütülmektedir. Bu durum sektörü önünü göremez hale getirmekte, üretim, istihdam, ihracat ve yatırımları olumsuz etkilemektedir" dedi.

İnşaat malzemelerinde % 7'lik büyüme beklentisi

İnşaat malzemeleri sanayi üretiminin Ekim ayında bir önceki yılın Ekim ayına göre yüzde 18,2 arttı. Bu yükselişte içeride mevcut inşaat işlerindeki canlanma ile özellikle dış pazarlardaki talep artışı etkili oldu. İnşaat malzemesi sektörünün çatı kuruluşu Türkiye İnşaat Malzemesi Sanayicileri Derneği (Türkiye İMSAD) tarafından hazırlanan 'Aralık 2020 Sektör Raporu'na göre inşaat sektörü ve inşaat malzemeleri sanayisinin 2021 yılı performansını belirleyecek ilk ana unsur, küresel ölçekte ve Türkiye'de pandeminin seyri olacak. Türkiye İMSAD Yönetim Kurulu Başkanı Tayfun Küçükkoğlu ve Türkiye İMSAD Yönetim Kurulu Başkan Vekili Ferdi Erdoğan, geçtiğimiz yılda inşaat sektöründeki gelişmeleri değerlendirirken, 2021 yılı için beklentilerini paylaştı. Erdoğan, sektörün 2020'de iyi bir performans yakaladığını belirtirken, Küçükkoğlu da 2021 yılında inşaat sektöründe yüzde 4, inşaat malzemeleri sanayisinde de yüzde 6 ile 7 civarında büyüme beklendiklerini vurguladı.

Perakendeciler, 2021'de KDV eşitlemesi istiyor

Gıda dışı perakende sektöründe mağazaların kapanması, gıda perakende sektöründe ise sosyal mesafe uygulamaları nedeniyle tüketici alışkanlıkları değişti. KDV tutarsızlığından dolayı mağazaların tüketici nezdinde fiyat artışı yaptığı yönünde olumsuz algıya maruz kaldığını belirten Türkiye Perakendeciler Federasyonu (TPF) Yönetim Kurulu Başkanı Ömer Düzgün, "Ülkemizde market mağaza enflasyonu hızla artmaya devam ediyor. Mağazada sayısal büyümeye odaklananların bu yıl da tutumlarıyla, sektörümüze, küçük esnafa, üreticiye zarar vereceğini düşünüyoruz. Türkiye'ye ve ekonomimize daha fazla katma değer yaratmak için yeni Perakende Yasası'nda yapılacak mağaza düzenlemesinin yanı sıra KDV eşitlemesi ile hem sektör nefes alabilecek hem de vatandaşlarımızın alışveriş sepeti daha uygun dolacak. TPF olarak "değer" odaklı yaklaşımımızı 2021 yılında da sürdüreceğiz, ülkemize pek çok açıdan katma değer sağlamaya devam edeceğiz" dedi.

Çimento üreticilerinin gözü ihracatta

Çimento sektörü, 2020 yılının ilk 11 ayında toplam ihracat miktarını yüzde 36 oranında arttırarak 29 milyon tona ulaştı. Sektör, yine aynı dönemde yüzde 26 artışla 1,027 milyar dolar değerinde ihracat gerçekleştirdi. Türk Çimento Yönetim Kurulu Başkanı Dr. Tamer Saka, Yatırımda iç piyasanın dolduğunu ve önümüzdeki 10 yıl boyunca yeni yatırıma gereksinim olmadığını belirterek, "Sektörümüzde son yıllarda yurtiçi pazarda yaşanan dalgalanmalar nedeniyle ihracatta agresif bir büyüme kaydettik. Dünyanın en ucuz çimentosunu sağlıyor olmamız da ihracat tarafında bu büyümeyi destekledi. İhracat gelirlerinde kurdan kaynaklı bir büyüme de söz konusu. Ancak bu sürdürülebilir bir artış değil. Kur fırsatını iyi değerlendirip, orta ve uzun vadeli planlarımızı yaparak sürdürülebilir bir iş modeli kurmanın gerektiğine inanıyoruz. Türkiye iç pazarına değil, yurt dışına yatırım yaparak küresel markalar yaratmalıyız. 2021 yılında kafa yoracağımız konulardan biri bu olmalı" dedi.

2021'de ambalaj ihtiyacı e-ticaret ile artacak

Pandemi koşullarına rağmen büyümeye devam eden ambalaj sektörü, 2020 yılının ilk altı ayında 2 milyar 414 milyon 219 bin dolar ihracat gerçekleştirdi. Böylelikle sektör ihracatı bir önceki yıla göre miktar olarak yüzde 11, değer olarak ise yüzde 4 artmış oldu. Dünyadan Türkiye'ye doğru bir talep oluştuğunu ve sektör olarak bu fırsatı en iyi şekilde değerlendireceklerini ifade eden Ambalaj Sanayicileri Derneği (ASD) Başkanı Zeki Sarıbekir, "Dijitalleşmeyle başlayan ve pandemiyle hızlanan e-ticaret arttıkça daha çok ambalaja ihtiyaç duyulacak. Çünkü e-ticarette ürün iyi bir şekilde ambalajlanmalı ve güvenli bir şekilde tüketiciye gitmeli. Bu nedenle 2021 ve sonrasında ambalajın öneminin daha da artacağına inanıyoruz. Türkiye'de cari fazla veren sektörler arasında yer alan ambalaj sektörü olarak ülke ekonomisine katkıda bulunmak için çalışmalarımızı hız kesmeden sürdüreceğiz" diye konuştu.

Sürdürülebilirlik 2021'de 'moda' olacak

Tekstil ve hazır giyim sektörü, pandemiden en fazla etkilenen sektörlerin başında yer alıyor. Hazır giyim sektörünün Avrupa pazarında yerini koruması için sürdürülebilirlik ilkesini gözetmesi gerektiğini ifade eden Ege Giyim Sanayicileri Derneği Yönetim Kurulu Başkanı Hayati Ertuğrul, "2021 itibarıyla döngüsel ekonomi moda sektöründe de ön planda olacaktır. Dönüşüm, yeniden kullanma, azaltma, tamir ederek kullanma gibi kavramlar yavaş modanın ve döngüsel iş modellerinin kavramları arasında yer almaktadır" dedi. Sınırların kalktığı dijital platformlarda tüm ülkeler gibi ülkemiz ve sektörümüz daha fazla yer alarak pazardaki payını arttırması gerektiğine vurgu yapan Ertuğrul, "Üretimde dijitalleşme öncelikli yatırımlarımız arasında yer almalıdır. Dijital pazarlamada ülkemiz hala geride, global pazarda söz sahibi olabilmek için günümüzde dijital mecralarda yer almak büyük önem taşıyor" dedi.

Mücevherde 2021 e-ticaret yılı olacak

Mücevher sektörü bu yıl 4 milyar dolar, dâhilde işlem rejimiyle yapılan ihracatla birlikte ise 6 milyar dolara yakın ihracata imza attı. Mücevher İhracatçıları Birliği (MİB) Başkanı Mustafa Kamar, pandeminin getirdiği zorluklara karşın özverili bir şekilde çalıştıklarını vurgulayarak, "Pandemiyle birlikte başlattığımız e – Ticaret Portalı, Uluslararası Çevrimiçi Mücevher Ağı (Jewellery Online International Network) platformu ve yüzde 100 yerli mücevher servis kutusu olan JBOX gelecek döneme dair yatırımlarımız olacak" dedi. Kamar, "MİB olarak sektörümüzde hep konuşulan e – Ticaret Portalı uygulamasını devreye alıyoruz. Adeta yeni normalin Kapalıçarşısı niteliğindeki bu e – Ticaret Platformu ile bir ilke imza atmanın yansira bu platformu ülkemize ekonomik kazanç olarak döndürmekten gurur duyuyoruz" diye konuştu.

Hazır beton sektöründe yavaşlama beklentisi

Pandemi öncesi dönemdeki son 18 ay boyunca daralma gösteren ve pandemi ile birlikte hızlanan hazır beton sektörü, atılan normalleşme adımları doğrultusunda Haziran ayında Satın Alma Yöneticileri Endeksi yüzde 53,9'a yükselerek son 28 ayın en yüksek değerine ulaştı. Türkiye Hazır Beton Birliği (THBB) Başkanı Yavuz Işık, Pandemi sürecinde sektörde vergi ve SGK yükümlülüklerinin mücbir sebep kapsamına alınmadığına dikkat çeken Işık, "İnşaat sektörü yüksek faizden ilk etkilenecek olan sektörler arasında bulunuyor. 2021 yılında daralan iç talep, yüksek faiz, jeopolitik risklerin etkisi ile sektörün yavaşlaması bekleniyor. Özellikle 2021 başında ekonomik aktivitede önemli bir yavaşlama kaçınılmaz olarak karşımıza çıkacak" dedi.

Editör notu: Sektör araştırmasında TİCARET Gazetesi'nin Sektörler Araştırma dosyasından kaynak olarak yararlanılmıştır.

KİMYA SANAYİ VE TİCARET A.Ş.

PVC Stabilizatörleri & Polimer Katkıları

Hedeflerinize ancak doğru kararlarla ulaşabilirsiniz. Teknolojisi, birikimi, insan kaynaklarındaki gücü ile dünyanın en büyük PVC üreticilerinin markası olan Kimflor, sizi de hedeflerinize taşımaya hazır!

Hedeflerinizi yüksek tutun, çünkü Kimflor yanınızda!

www.kimflor.com

Türkiye'nin işsizlikle imtihanı

2 milyonluk istihdam kaybının Eylül itibariyle ancak 1,1 milyonu telafi edilebildi. İşgücü ise Ocak 2020'ye kıyasla 800 bin aşağıda. İşsiz sayısında ise 4 milyondan 3,9 milyona çok sınırlı bir azalma var. Aynı zamanda işgücü piyasasının kapı aralığında iş aramaya koyulmak için daha iyi koşulları sabırsızlıkla bekleyen birkaç milyon potansiyel işsiz mevcut.

2020 Türkiye'nin ekonomik ve toplumsal sorunlarının ağırlaştığı bir yıl oldu. Kamuoyu yoklamalarında vatandaşa "ülkenin en önemli sorunu hangisidir" diye sorulduğunda aylardır uzak ara en önemli sorun geçim sıkıntısı ve işsizlik olarak belirtiliyor. Şaşırtıcı değil. Covid-19 salgını şokunun gelirlerde ve işsizlikte ne kadar bir büyük hasar yarattığını gördük ve yaşadık. Özellikle işgücü piyasasında meydana gelen hasar o kadar büyük ki ne kadar sürede telafi edilebileceğini kestirmek hiç kolay değil.

Salgının aşı sayesinde kontrol altına alınmasını umut ederek 2021 yılına temkinli bir iyimserlikle bakılabilir. Ancak Ocak 2020'den itibaren istihdam, işsizlik ve işgücünde gerçekleşen büyük kayıpların bu yıl içinde tamamen giderilmesi zor görünüyor. Dahası, yaklaşık üç yıl önce Şubat 2018'de ortaya çıkan son işsizlik dalgası devam ediyor ve daha uzun süre devam edebilir. Tarihimizde daha önce hiç görülmediği kadar uzun süren bu işsizlik dalgasının istihdam ve işgücü, özellikle kadın işgücü göstergelerinde neden olduğu büyük gerilemenin telafisi belli ki uzun yıllar alacak, ağırlaştırdığı başta yoksulluk olmak üzere çeşitli toplumsal sorunlarla da yıllarca uğraşmak zorunda kalacağız.

SALGIN TÜRKİYE'Yİ DÜŞÜK İSTİHDAM-YÜKSEK İŞSİZLİKTE VURDU

Salgın şokunun Türkiye işgücü piyasasına verdiği hasarı ve bu hasarın telafisindeki güçlükleri ele almadan önce salgın arifesinde durumu kısaca özetleyelim. Şubat 2018'de* mevsim etkilerinden arındırılmış tarım dışı istihdam 23,5 milyon, işsiz sayısı da 3,1 milyon olarak tahmin edilmişti. Tarım dışı işgücü de tanım icabı 26,6 milyon, tarım dışı işsizlik oranı da yüzde 11,8'di.** Ağustos 2019'da istihdam 22,9 milyona gerilerken işsizlik oranı da yüzde 16,3 ile zirve yapmış, işsiz sayısı da 4,5 milyona yükselmişti. İşgücü ise 27,4 milyona kadar çıkmıştı. 1,5 yılda 800 binlik artışın önceki yıllara kıyasla işgücü artışında belirgin bir yavaşlamaya işaret ettiğini, bu yavaşlamanın da esasen kadın işgücündeki yavaşlamadan kaynaklandığı not edip devam edelim. Bu konuya daha sonra döneceğiz.

2019'dan itibaren görülen ekonomik canlanmayla birlikte işsizlik de düşüşe geçmiş ve Ocak 2020'de işsizlik oranı yüzde 14,8'e kadar gerilemişti. 5 ay gibi nispeten kısa bir sürede işsizlik oranının 1,5 yüzde puan azalması daha önceki

işsizlik dalgalarında da (2001 ve 2008/09 dalgaları) görülen bir gelişmeydi.

Ancak bu kez işsizliği aşağıya çeken dinamik çok farklıydı ve tabir caizse sağlıksızdı. Nitekim önceki dalgalarda Türkiye ekonomisi bunalımdan güçlü bir canlanma sonucu yüksek istihdam artışları ve bu artışlara eşlik eden nispeten güçlü işgücü artışları ile çıkarken bu kez böyle olmadı. İstihdam artışı 200 bin ile sınırlı kalırken (23,1 milyon) işsiz sayısı 500 bin azalarak 4 milyona indi. İşgücü de 300 bin azalarak 27,1 milyon oldu.

Bu "tuhaflık", diğer ifadeyle işgücünde azalma ilk kez gözlemleniyordu. Yerim kısıtlı olduğu için bu tuhaflığın nedenine kısaca deyinirim. İşsiz sayısında azalma istihdam artışının çok üzerindeydi çünkü bir kısım ilave işsiz iş bulamayacağını düşünerek iş aramaktan vaz geçerken, çalışmaya arzulu vatandaşlar da (özellikle kadınlar) aynı nedenle işgücü piyasasına girmekten imtina etmeye başlamışlardı.

İŞGÜCÜ PİYASASINDA BÜYÜK SARSINTI

Kimi okur geçmişte olan bitenler üzerinde neden bu kadar durduğumu yadırgayabilir.

Üzerinde durmamın birbiri ile bağıntılı iki esaslı nedeni var:

1) Salgın öncesinde işsizlik Şubat 2018 seviyesinin bir hayli üzerinde olduğu gibi (yüzde 11,8'e 14,8) azalma eğilimi de istihdamdaki güçlü artışlardan ziyade işgücündeki azalmadan kaynaklanıyordu, dolayısıyla Türkiye işsizliğinde yeni yapısal sorunlar ortaya çıkmıştı, **2)** Bu yeni sorunlar salgın şokuyla derinleşmekle kalmadı önümüzdeki dönemde de Türkiye işgücünü piyasasını olumsuz etkilemeye devam edecek. Salgın ile birlikte uygulamaya konulan kısıtlamaların önce

Prof. Dr. Seyfettin Gürsel

Salgın ile birlikte uygulamaya konulan kısıtlamaların önce ekonomide büyük bir daralma ve istihdam kaybı yarattığını, işsizlik oranının da Haziran 2020'de yeniden yüzde 16,3 yükseldiğini, kısıtlamaların gevşetilmesiyle birlikte ise kısmi bir canlanma ve istihdam artışının yaşandığını, işsizlik oranının da en son Eylül 2020'de yüzde 14,7 gerilediğini biliyoruz.

ekonomide büyük bir daralma ve istihdam kaybı yarattığını, işsizlik oranının da Haziran 2020'de yeniden yüzde 16,3 yükseldiğini, kısıtlamaların gevşetilmesiyle birlikte ise kısmi bir canlanma ve istihdam artışının yaşandığını, işsizlik oranının da en son Eylül 2020'de yüzde 14,7 gerilediğini biliyoruz.

İlk bakışta "bayağı iyi bir gelişme, hiç olmazsa salgın arifesindeki işsizlik oranına geri dönmüşüz" denilebilir. Ama bu dönemde istihdamın, işsiz sayısının ve işgücün nereden nereye geldiğine baktığımızda karşımıza oldukça endişe verici bir tablo çıkıyor. Kısa çalışma destekleri ve işten çıkarma yasağına rağmen istihdamda Hazirana gelindiğinde 2 milyon kayıp vardı. Ama işsiz sayısı sadece 150 bin kadar arttı. İşini kaybedenlerin büyük bir bölümü işgücü piyasasından çıktı, HİA istatistiklerinde "çalışmak isteyen ama iş bulma ümidi olmadığından ya da diğer nedenlerle iş aramayanlar olarak" kayda geçenler arasına katıldı. Bu ümidi kırık vatandaşların sayısının yaklaşık 2 milyondan 4 milyona yükseldiğini belirtmek isterim.

Bu 2 milyonluk istihdam kaybının Eylül itibarıyla ancak 1,1 milyonu telafi edilebildi.

İşgücü ise Ocak 2020'ye kıyasla 800 bin aşağıda. İşsiz sayısında ise 4 milyondan 3,9 milyona çok sınırlı bir azalma var. Aynı zamanda işgücü piyasasının kapı aralığında iş aramaya koyulmak için daha iyi koşulları sabırsızlıkla bekleyen birkaç milyon potansiyel işsiz mevcut.

KAYIPLARIN TELAFİSİ YILLAR ALABİLİR

Sonuçta istihdam ve işgücüne katılım oranları gerek salgın öncesinde başlayan kayıplar gerek salgın sırasında yaşanan büyük kayıplar sonucu vahim ölçüde geriye gitmiş bulunuyor. Mart 2019'a erkek istihdam oranı yüzde 63,2 düzeyinde, somut söylersek 15+ yaştaki her 1000 erkekten 632 isi istihdamdaydı. Erkek işgücüne katılım oranı ise yüzde 72,3 düzeyindeydi. Bu oranlar Eylül 2020 itibariyle yüzde 60,7 ve 68,8 düzeyinde olup, istihdam oranında 2,5, işgücüne katılım oranında ise 3,5 yüzde puanlık kayıp söz konusu. İyi haber erkek istihdam ve işgücünün Hazirandan bu yana oldukça hızlı toparlandığı görülüyor*** (Kasımda ortaya çıkan 2. Salgın dalgası henüz rakamlara yansımadağını not edelim). 2021 yılında salgın çok gecikilmeden kontrol altına alınabilirse yılsonuna doğru Mart 2019 erkek istihdam ve işgücü oranları yakalanabilir. Halen yüzde 13,3 olan erkek işsizlik oranı da Şubat 2018'deki yüzde 9,6'lık seviyesine inmesi bile bu seviyeye yaklaşabilir.

Kötü haber ise kadın işgücü piyasasında geriye gidişin çok daha ürkütücü olmasının yanı sıra toparlanmanın da oldukça yavaş seyrediyor olması. Son 10 yılın Türkiye ekonomisinde yaşanan en olumlu gelişmeyi bana sorsaydınız "çalışma hayatına katılan kadın sayısındaki büyük artış" derdim. Bu güçlü artış sadece giderek daha fazla genç kadının yükseköğrenim gördüğü için değil, lise altı eğitim seviyesinde de giderek artan sayıda kadın çalışmaya ya da iş aramaya başlaması sayesinde ortaya çıktı. Tarım dışında 2005 yılında kadın istihdamı 2,7 milyon iken bu sayı

2019'da 6,7 milyona yükseldi. Kadın işgücüne katılım oranı da yüzde 22'den yüzde 35'e ulaşmıştı. Evet, Avrupa'nın en düşük kadın katılım oranlarına sahip Yunanistan ve İtalya'nın (yüzde 56 civarı) halen gerisindeydik ama artış temposuna bakıp 20 yıla kadar bu oranlara yaklaşabiliriz diye düşünüyorduk. Mart 2019'da kadın istihdam oranı yüzde 29,4, işgücüne katılım oranı da yüzde 35,2 ile zirve yapmıştı. Ocak 2020'de bu oranlar yüzde 27,9 ve 33,2'ye gerilediler. Bu düşüş eğiliminin nedenleri henüz araştırılmış değil ama Şubat 2018'de başlayan son işsizlik dalgasının kadın işsizliğinin erkek işsizliğe kıyasla daha hızlı arttırdığını biliyoruz. Bu gelişme olağan şüpheli durumda. Eylül 2020 itibariyle bu oranlar sırasıyla yüzde 26,3 (-3,1 puan) ve 30,9 (-4,5 puan) seviyelerindedir.

Ama daha vahimi toparlanmanın çok yavaş seyrettiği görülüyor.*** Bu düşük tempo ve kadın işsizliğinin yüksekliği dikkate alındığında, Mart 2019 seviyesine yeniden ulaşmanın yıllar alacağı maalesef belli oluyor. Bu alanda Avrupa'nın en düşük performansına sahip Yunanistan ve İtalya'yı günün birinde yakalayabilir miyiz, bunu da artık düşünmek istemiyorum.

*TÜİK'in her ay açıkladığı işgücü istatistikleri üç ayın ortalamaları olup "ay" değil "dönem" olarak adlandırılır. Örneğin Şubat 2018 dönemi istatistikleri Ocak-Şubat-Mart aylarının ortalamalarını kapsar.

**Bu yazıda yer alan istihdam, işsizlik ve işgücü rakamları mevsim etkisinden arındırılmış tarım dışı rakamlardır. Tarım dışı rakamlar işsizlik dinamiklerinin izlenmesinde daha açıklayıcıdır. Yazının kalan bölümünde "tarım dışı" sözcüğü tekrarlanmayacaktır.

*** Kadın erkek işgücü piyasalarına dair daha fazla bilgi için Bahçeşehir Üniversitesi Ekonomik ve Toplumsal Araştırmalar Merkezi-BETAM "İşgücü Piyasası Görünümü" Aralık 2020 Araştırma Notuna bakılabilir. ■

MURAT ÇAY

LOJİSTİK

*Her mevsimde, Her koşulda,
Sağlıklı bir taşıma için gerekli olan her şey,
sürekli büyüyen ve gelişen kadrosuyla
Murat ay Lojistik'te*

- 7 gün 24 saat kesintisiz hizmet**
- Komple Taşımacılık**
- Şehir içi mikro taşımacılık**
- Liman Transferleri**
- Firmaya Özel proje taşımacılığı**
- Depolama Hizmetleri**

Egemenlik Mah. 6108 Sk. No:51/45 Işıkent / İZMİR
Tel: (232) 436 44 35 PBX Fax:436 43 22

www.muratcaylojistik.com.tr

Evden çalışma, yeni işgücü kaynakları ve şirket maliyeti düşürücü etkilerin ekonomiyi çöküşten kurtarmayacağını belirten Daron Acemoğlu, teknolojinin yapısal bir regülasyonla ve devlete yeni rollerle çerçevelenmiş bir dönüşüm önerdi.

“İşgücünün korunmasında evrensel gelir desteği çözüm olmaz”

IMF'in özel dersinde konuşan Daron Acemoğlu: Teknoloji sanıldığı kadar verimliliğe yol açmıyor. Teknolojinin regülasyonu ve devlete yeni roller vermenin zamanıdır

Daron Acemoğlu
Türk İktisatçı

ABD'nin MIT Üniversitesi'nde çalışmalarına devam eden Türk İktisatçı Daron Acemoğlu, pandemi süreci sonrası demokratik yaşamın ve ekonominin bazı tehditler alması gerektiğini belirterek bunun önlenmesi için teknolojinin devlet tarafından belirlenecek kurallara tabi hale getirilmesini ve devlete gelir dağılımını düzeltmek için yeni görevler verilmesi gerektiğini söyledi.

Daron Acemoğlu, geçtiğimiz günlerde IMF'nin Richard Goode Dersleri'nin konuğu oldu. Online toplantıda konuşan Acemoğlu, ABD'de reel asgari ücretin son 40 yıllık ortalamasının yüzde 30 altında olduğunu hatırlatarak, salgın sonrası firmaların otomasyon yatırımlarını sürdürme eğilimi bulunduğunu, yetersiz koruma, sendika ve toplu pazarlık gücünün zayıflamasının sorunu derinleştirdiğini söyledi. Sendikaların güçlenmesi ya da ücret artışının firmaları daha fazla otomasyona yönelteceğini, çok sayıda yandaş bulan Evrensel Temel Gelirin (Universal Basic

Income) geçici süre rahatlama sağlayacağını belirten Acemoğlu, “Çünkü yeni işler üretme ya da tekrar insanları üretim sürecine sokmak söz konusu olamayacak” dedi.

YAPISAL ÇÖZÜM ÖNERİSİ; TEKNOLOJİNİN KONTROLÜ

Evden çalışma vb. yeni işgücü kaynakları ve şirket maliyeti düşürücü etkilerin “ekonomiyi çöküşten kurtarmayacağını belirten Daron Acemoğlu, teknolojinin yapısal bir regülasyonla ve devlete yeni rollerle çerçevelenmiş bir dönüşüm önerdi. Bu regülasyon için toplumsal uzlaşmanın önemine dikkat çeken Acemoğlu, şunları söyledi: “İşe hangi teknolojilerin mevcut kötü gidişi değiştirerek toplumsal fayda sağlayabileceğine dair şirketler, toplum ve hükümet uzlaşmalı. Kolay değil ancak Ulusların Düşüşü Kitabında söylediğimiz gibi, dönüşüm belirsiz ve olumsuzdur, uygunsuz durumu düzeltmek için kurumların

yapısı uygun değildir ama yine de dönüşüm için bir kurumsal yapı gerekir.”

YENİ REFAH DEVLETİ

Refah Devleti 3.0. önerisinin teknolojinin regülasyonu, devlete yeni roller verilmesi, bazı teknolojilerin öne çıkarılması olarak sıralayan Acemoğlu, öncelikli teknolojilerin yeşil teknolojiler ile yenilenebilir enerji olduğunu kaydetti.

Devletin eşitsizlik, iklim değişikliği, salgınlarla mücadele, uluslar arası kalkınmaya destek olmak gibi yeni görevler üstlenmesi, otomasyon kaynaklı işgücü sorununu çözmek içindaha etkin sosyal güvenlik ağları oluşturulması ve kurallar belirlenmesini öneren Acemoğlu, “Bu düzenlemeler sadece otomasyon nedeniyle oluşan ücrete eşitsizliğini gidermek değil, yapay zekanın kontrolü, demokrasi ve genel olarak yaşamamız için gerekli” dedi.

Acemoğyu, devletin yeni rollerle (dolayısıyla yeni yetkilerle) güçlenmesinin baskıcı hükümetler doğuracağı görüşüne katılmadığını, Dar Koridor kitabında bireylerin özgürlüğünü koruyucu müesseseler oldukça devletin toplum için rolünün arttıkça toplumun da güçlendiğini ve devleti kontrol edebildiğini ortaya koyduklarını anlattı. Acemoğlu bu süreci İngiltere sosyal güvenlik reformuna karşı endişesini belirten F.A. Hayek'e atıf yaparak anlattı.

TEKNOLOJİ İŞ KAYBINA NEDEN OLUYOR

Teknolojik değişimlerin yeni işgücü talebi doğurduğu yönündeki yaygın görüşe rağmen, son dönemde yaşanan otomasyon (robot) ve akıllı yazılımların oluşturduğunun çok ötesinde kişinin işini kaybetmesine yol açtığını belirten Daron Acemoğlu, bu durumun ABD'de ayrışma ve sosyal çalkantıya neden olduğunu belirtti.

Acemoğlu'ndan pandemi sonrası 4 yönetim senaryosu

- Alışlageldik Trajik İşler (Tragic business-as-usual) Hiçbir şey değişmez, gelecekte bugünkünden daha kötü sonuçlar doğuracaktır.
- **Küçük Çin (China-lite):** Krizden yanlış bir ders çıkarılarak otoriter bir yönetimin görel olarak demokrasiden daha iyi sonuçlar verdiği zannına kapılmak. Çin'in iyi işleyen bürokratik yapısını taklit etmek pek öyle kolay değil.
- **Silisyum Yönetim (Devlet) (Silicon government):** Bu da bir yanlış ders çıkarmadır. Daha güçlü şirketler, zayıf sosyal güvence ve zayıf düzenlemeler.. Alışlageldik için bir başka verisiyonu olur.

Refah Devleti 3.0 (Welfare state 3.0): Refah Devleti 3.0. önerisi; teknolojinin regülasyonu, devlete yeni roller verilmesi, bazı teknolojilerin öne çıkarılması olarak sıralanıyor. Öncelikli teknolojiler yeşil teknolojiler ile yenilenebilir enerji oluyor. Bu düzenlemeler sadece otomasyon nedeniyle oluşan ücret eşitsizliğini gidermek değil, yapay zekanın kontrolü, demokrasi ve genel olarak yaşamamız için gerekli.

[Refah Devleti 3.0. önerisinin teknolojinin regülasyonu, devlete yeni roller verilmesi, bazı teknolojilerin öne çıkarılması olarak sıralayan Acemoğlu, öncelikli teknolojilerin yeşil teknolojiler ile yenilenebilir enerji olduğunu kaydetti.](#)

Acemoğlu, ABD için yaptıkları analizde son 30 yılda teknolojinin yarattığından çok fazla iş kaybına neden olduğunu, oysa 20. Yüzyılın ortasından itibaren bir denge gözlemlendiğini anlattı. Acemoğlu, yapay zeka (Artificial Intelligence) tasarımlarının da ağırlıklı olarak işgücü azaltmaya odaklandığını vurguladı.

VERİMLİLİK ARTMIYOR

Daron Acemoğlu, teknolojinin en önemli olumlu sonuçlarından sayılan faktör verimliliğinin 2000'li yıllarda önceki yıllara kıyasla çok daha düşük artış gösterdiğini belirterek “Çok sayıda yenilik yapıyoruz icat yapıyoruz ama aynı ölçüde verimlilik artmıyor. Belki de yanlış hesaplıyoruz ama teknolojiden beklediğimiz faktör verimliliğini alabiliyor muyuz? Yanıtı hayır. Aşırı otomasyonun buna neden olduğunu düşünebiliriz” dedi. ■

Prof. Dr. Emre Alkin: Borç belli bir seviyeden sonra alanın değil verenin derdidir. Herkes bunu iyice düşünsün

2021'in anahtar kelimeleri; Borç, İşsizlik ve Teknolojik Değişim

Prof. Dr. Emre Alkin, 2021 yılı Türkiye ekonomisi için anahtar kelimelerin borç, işsizlik ve teknolojik değişim olduğunu söyledi. Borçlanma sürecinin önemine vurgu yapan Prof. Dr. Alkin, "Borç belli bir seviyeden sonra alanın değil verenin derdidir. Herkes bunu iyice düşünsün" dedi.

Bu yıl Türkiye ve dünya ekonomisini bekleyen gelişmelere yönelik öngörülerini YARIN Dergisi ile paylaşan Prof. Dr. Alkin, olumlu-olumsuz olmak üzere iki senaryo üzerinden değerlendirmelerini aktardı. Prof. Dr. Alkin, "Olumlu olan senaryo V şeklindeki toparlamanın devam etmesi ve hem dünyada hem Türkiye'de arzu edilen kadar ya da biraz daha üstünde büyümeyi tamamlamak. Ancak pandemi ile beraber başlayan bir kapanma süreci var. Bu özellikle Avrupa ülkelerinde gözüküyor. Aşıların gelmesine rağmen Amerika Birleşik Devletleri hala bundan kurtulamadı. Hal böyleyken bir W şeklinde toparlanma ihtimalini de azımsamıyoruz. Dolayısıyla Mart ayına kadar heyecanla takip edeceğimiz mevzu bu toparlanmanın W mi yoksa V şeklinde mi olup olmayacağı konusunda.

Tabi dünya ticaretindeki toparlanmaya da dikkat çekmek gerekiyor. Geçen senenin Nisan ayından beri gözle görülür bir toparlanma var. Ancak bu toparlanmayı takip eden hammadde ara malı üreticileri

ve tedarikçileri de fiyatları yükseltmeye başladılar. Hatta Londra Metal Borsası dahil olmak üzere birçok endekste korkutucu bir yükseliş var. Daha talep tam olarak canlanmadan üretim maliyetlerinin artmasından bahsediyorum. Bu durum 2021 yılında merkez bankalarını zorlayacak. Çünkü merkez bankalarının elinde talep enflasyonunu düşürmek üzere enstrümanlar var. Maliyet enflasyonu başkalarının görevi, merkez bankalarının değil. Dolayısıyla merkez bankalarının elindeki faiz ve para arzı silahı adeta kafası yarılmış bir hastaya "İki tane aspirin al sabah beni ara" diyen bir doktoru anımsatıyor. Yapacak hiçbir şey yok çünkü elinde sadece o var. Özetle 2021 yılı merkez bankalarının artan maliyetler karşısında biraz da çaresiz düştüğü ve maliye politikaları yoluyla reel sektöre destek verilmesi gereken bir yıl olacak" dedi.

2021'DE ÇOK ŞİRKET BATAR

Bu süreçte devletlerin de gücünün tükendiğini anlatan

Prof. Dr. Alkin, firmalar özelinde bakıldığında ciddi kapanmaların yaşanabileceğini kaydetti.

Prof. Dr. Alkin, “Bugüne kadar hem Türkiye’de hem dünya üzerinde 'Biz 50 yıllık şirketiz' diye övünenlerin 3 aylık ömrü olduğu ortaya çıktı. Meğerse iş durmasına karşı herhangi bir ihtiyat akçeleri bulunmuyormuş. Küçük sermayeler, devasa cirolar, var olmayan karlar üzerinden yola devam ederken buna apansız yakalandılar. Şimdi çok ciddi bir saha temizliği olacağını tahmin ediyorum. 2021’de çok şirket batır. Zaten normalde de dünyada kurulan şirketlerin yüzde 70’i zaten birinci seneyi tamamlayamıyor, tarihe karışıyor. Dolayısıyla bu batan firmaların da çok fazla dikkat çekici olacağını zannetmiyorum. Türkiye özelinde bakarsak, maalesef Türkiye’deki iş dünyasının da sanayinin, hizmetlerin ve diğer sektörlerin ihtiyaçlarından çok faize odaklanmış olduğunu görüyorum. Son zamanlarda Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği(TOBB)’nin faiz üzerine yaptığı açıklamalar açıkçası bana mantıklı gelmiyor. Çünkü Türkiye’de sanayinin, tarımın çok ciddi sorunları var. İş dünyasının kanaat önderleri siyasetle bu sorunların üzerinden gelmek için müzakere yapacağına, dönüyor dolaşiyor aynen devletlerin yaptığı gibi para arzı ve paranın maliyeti üzerinden müzakere açıyor. Çünkü o tarafta sorumluluğu yok” diye konuştu.

2021’DE SAFSATA İLE MÜCADELEMİZ DEVAM EDECEK

2020 yılı sonunda hammadde savaşlarının başladığını ve bu savaşların bu yıl da süreceğini ifade eden Prof. Dr. Alkin, “Mesela Çinliler şöyle yaptılar. Eskiden hurda, metal ticareti serbest değildi şimdi serbest oldu. Dünyanın her yerinden ham maddeyi toplayıp kendilerine ait olan hammaddeyi

Prof. Dr. Emre Alkin

[Bu süreçte devletlerin de gücünün tükendiğini anlatan Prof. Dr. Alkin, firmalar özelinde bakıldığında ciddi kapanmaların yaşanabileceğini kaydetti. Prof. Dr. Alkin, “Bugüne kadar hem Türkiye’de hem dünya üzerinde 'Biz 50 yıllık şirketiz' diye övünenlerin 3 aylık ömrü olduğu ortaya çıktı. Meğerse iş durmasına karşı herhangi bir ihtiyat akçeleri bulunmuyormuş.](#)

de ihraç etmeme konusunda önlemleri oldu. Bu iyi bir şey değil. Türkiye buğday, pamuk ve hatta saman ithalatı yapan durumda. Bugün faizin sebebi memleketin ekonomisinin doğru yönetilmemesi. O yüzden Türkiye dünyanın gündemine ters şeyler tartışıyor. Bizimde 2021’de herhâlde dediğim gibi safсата ile mücadelemiz devam edecek” dedi.

“İŞ DÜNYASINA 'HOŞGELDİNİZ GERÇEĞE' DİYORUM”

İş dünyasının bu süreçte yaşananlara yönelik daha net mesajlar vermesi gerektiğini hatırlatan Prof. Dr. Alkin, “Memleketin sorunu yabancı rakipleri ithalat vergileri ile önlemek değildi. Dış ticaret rejimi ile haksız rekabet yaratmak memleketin en önemli meselesi deyince suni yolla döviz ile faizi düşürmekte buna destek vermek iş dünyası için dünyanın en yanlış işiydi.

Bu ülkede hukuk yok, varmış gibi davrandılar. Ülkede eğitim seviyesi düşük yükselmış gibi konuşular. Her yerde İmam Hatip Lisesi açılırken en önünde onlar vardı. Ama Meslek Lisesi eksik diye hiç kimseye şikayette bulunmadılar. İş dünyası kısa vadeli çözümlerin, uzun vadeli sorunlar yarattığını bir türlü anlamadı. Çünkü şahsi menfaatleri her zaman toplum menfaatlerinin önünde gitti. Bugün TOBB'dan faiz haricinde herhangi bir itiraz gelmemesinin de sebebi budur. Mustafa Kemal Atatürk daha Cumhuriyet kurulurken “Şahsi menfaatler toplum menfaatinin önüne geçebilir ama bunu durduracak olan devlettir” demiş. Devlete bakıyoruz iş dünyasından şikayet gelmediği için her şey yolundaymış gibi davranıyor. Açıkça söylemek gerekirse iş dünyası kendi menfaatine dokunulmadığı sürece her şeyin yolunda gittiğini görerek sesini çıkarmadı. Uzun vadede büyük sorunlarla karşılaşacağını ya da karşılaşmış olduğunu yeni anladı. Onların hepsine “Hoşgeldiniz gerçeği” diyorum. Ayrıca dünyanın birçok ülkesinin “gelişmekte” olan ülke diye adlandırılmasının da sebebi bu. Sürekli olarak kendi kendine yetmediği için zenginleşmeye çalışan bir iş dünyasına sahibiz.

İş dünyası kısa vadeli çözümlerin, uzun vadeli sorunlar yarattığını bir türlü anlamadı. Çünkü şahsi menfaatleri her zaman toplum menfaatlerinin önünde gitti. Bugün TOBB'dan faiz haricinde herhangi bir itiraz gelmemesinin de sebebi budur. Mustafa Kemal Atatürk daha Cumhuriyet kurulurken “Şahsi menfaatler toplum menfaatinin önüne geçebilir ama bunu durduracak olan devlettir” demiş. Devlete bakıyoruz iş dünyasından şikayet gelmediği için her şey yolundaymış gibi davranıyor.

Halbuki ne tedarikte, ne müşteride, ne pazar payında ne sermaye de kendi kendine yeter durumda değil.

“İŞ DÜNYASI ÇOK KÖTÜ BİR SINAV VERDİ, SINIFTA KALDI”

İnsan kaynağını hor gören buna yatırım yapmayan her şeyi çok iyi bilen bir patron kesimimiz var. Zengin oldukları için haklı olduklarını düşünüyorlar. Dijital altyapımız oldukça kötü. Halbuki Türkiye'nin yüzde 99.99 kesintisizliğe sahip bir altyapıya ihtiyacı vardı. Bunun yerine 'en uzun köprü, en derin tünel, en büyük havalimanı' gibi şeylere alkış tuttular. Bu konuda uyarı yapanları tenzih ediyorum. Ama ülkenin geneline bakıldığında iş dünyası çok kötü bir sınav verdi. Şimdi sınavın sonucu açıklandı hepsi sınıfta kaldı” diye konuştu.

“İSTİHDAMDAMDA İKİ TALİHSİZLİK BİR ARADA, İŞSİZLİKTE % 17'LERİ GÖREBİLİRİZ”

Pandemi sürecinin iş gücüne ve verimliliğe olan yansımalarını da değerlendiren Prof. Dr. Alkin, bu konuda şunları söyledi: “Ancak verimsiz çalışan müesseseler insan kaynağından tasarruf etmeye çalışırlar. Zaten pandemiden önce doğru insan kaynağı yönetimi yapmayan, bir kişinin işini üç kişinin yapabildiği şirketlerde tabii ki personel tasarrufunu olacak. Bununla birlikte yüksek teknolojinin artık önemini iyice anlaşıyor olması uzaktan iş yapmanın, uzaktan birçok şeyi yönetebilmenin imkanı da artık eski metrekarelerde eski yüksek sayıda insanla çalışmada tabii ki büyük bir değişiklik getirecek. İki talihsizlik bir anda oldu. dolayısıyla bir yandan Türkiye, verimsiz işgücü ve yüksek kayıt dışılık ile bu sürece yakalandı. Diğer taraftan yüksek teknoloji sebebiyle zaten iş dünyası da bundan sonra daha az insan daha güçlü dijital altyapı ve daha düşük metrekarelerle çalışma kararı aldı. Dolayısıyla bütün bu talihsizlikler eğer işten çıkarma yasağı biterse işsizlik oranını yüzde 17'ye taşıyabilir.” ■

TÜRKİYE'NİN EN BÜYÜK MUTFAĞI

Bortar Group kendi tesislerinde günlük **100.000** kişilik üretim kapasitesiyle, **bini aşkın** uzman kadrosu ve **350**'ye yakın dağıtım noktasıyla, yenilikçi vizyonu, dinamik yapısı, insana ve teknolojiye yaptığı yatırımlarla her geçen gün gelişmeye ve büyümeye devam ederek **'Dünya'nın en büyük mutfağı'** olmaya aday!

THE LARGEST KITCHEN OF TURKEY

*With its production capacity of **100,000** persons, over **one thousand** expert staff and almost **350** distribution point, with its innovative vision, dynamic structure, investments in human and technology, Bortar Group is candidate to become **'The largest kitchen of the World'** by developing and growing each day!*

MB: Enflasyon hedeflemesi kararlı bir şekilde uygulanacak

Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası (TCMB) Başkanı Naci Ağbal, "Fiyat istikrarı, ekonomik birimlerin tüketim, yatırım ve tasarruf kararlarında dikkate almaya gerek duymadıkları ölçüde düşük bir enflasyon oranını ifade etmekte" dedi.

Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası (TCMB) Başkanı Naci Ağbal, "Fiyat istikrarı, ekonomik birimlerin tüketim, yatırım ve tasarruf kararlarında dikkate almaya gerek duymadıkları ölçüde düşük bir enflasyon oranını ifade etmekte" dedi.

TCMB'nin enflasyon hedeflemesi rejimini kararlı bir şekilde uygulayacağını belirten Ağbal, 2021 yılında hiçbir şekilde GLP veya faiz koridoru, temel politika aracı yerine geçen bir işlem görmeyeceklerini söyledi. Ağbal, "Önümüzdeki dönemde parasal duruşun sıklığı, enflasyonu etkileyen tüm unsurları dikkate alınarak, enflasyonda kalıcı düşüşe ve fiyat istikrarına işaret eden güçlü göstergeler oluşuna kadar kararlılıkla sürdürülecek" dedi.

Para politikası kararlarının fiyat istikrarı önceliği korunarak alınacağını ifade eden Ağbal,

"Fiyat istikrarı ile istikrarlı ve hızlı büyüme arasındaki pozitif ilişki, ekonomideki öngörülebilirliğin sağlanmasıyla iş ve yatırım ortamının iyileşmesinden kaynaklanmakta. Merkez bankaları, toplumsal refah artışına en büyük katkıyı fiyat istikrarını sağlayarak yaparlar. Ekonomimiz son çeyrekte, 3. çeyrekte oluşan güçlü momentumu, ivmeyi sürdürmektedir. Üretim, tüketim ve yatırımda güçlü ivme devam etmektedir. Son çeyreğe ilişkin göstergeler, ekonomik faaliyette güçlü bir seyre işaret etmektedir. Enflasyona ilişkin yukarı yönlü riskler para politikasında sıkı ve kararlı bir duruş gerektirmekte. TCMB'nin para politikası aracı, 1 hafta vadeli repo ihale faiz oranıdır. Faiz koridoru uygulaması ve gecelik borç verme geç likidite penceresi aracı tanımlanmış amaçları dışında kullanılmayacak" diye konuştu.

Naci Ağbal

*Türkiye Cumhuriyet Merkez
Bankası (TCMB) Başkanı*

Ağbal, şu başlıklara dikkat çekti: "Küresel ekonomiye dair veriler üçüncü çeyrekte başlayan kısmi toparlanmanın devam ettiğine işaret etmektedir. Ancak, aşya dair olumlu gelişmelere karşın, son dönemde artış gösteren Covid-19 vakaları nedeniyle küresel ekonomiye ilişkin belirsizlikler devam etmektedir. Milli gelir verileri ve son çeyreğe ilişkin göstergeler iktisadi faaliyette güçlü bir seyre işaret etmektedir. Ancak, artan vaka sayıları nedeniyle getirilen kısıtlamalar, başta hizmetler sektörü olmak üzere iktisadi faaliyetin kısa vadeli görünümüne dair belirsizlik oluşturmaktadır. Diğer yandan, salgın döneminde sağlanan yüksek kredi büyümesinin birikimli etkileriyle güç kazanan iç talep cari işlemler açığını artırmaktadır. İç talep koşulları,

Ağbal, "Önümüzdeki dönemde parasal duruşun sıklığı, enflasyonu etkileyen tüm unsurları dikkate alınarak, enflasyonda kalıcı düşüşe ve fiyat istikrarına işaret eden güçlü göstergeler oluşuna kadar kararlılıkla sürdürülecek" dedi.

döviz kuru başta olmak üzere birikimli maliyet etkileri, uluslararası gıda ve diğer emtia fiyatlarındaki yükseliş ve enflasyon beklentilerindeki bozulma, fiyatlama davranışları ve enflasyon görünümünü olumsuz etkilemeye devam etmektedir. Bu doğrultuda enflasyon görünümüne dair risklerin bertaraf edilmesi, enflasyon beklentilerinin kontrol altına alınması ve dezenflasyon sürecinin en kısa sürede yeniden tesisi için, 2021 yılsonu tahmin hedefini göz önünde bulundurarak, güçlü bir parasal sıkılaştırma yapılmıştır. Önümüzdeki dönemde parasal duruşun sıklığı, enflasyonu etkileyen tüm unsurlar dikkate alınarak, enflasyonda kalıcı düşüşe ve fiyat istikrarına işaret eden güçlü göstergeler oluşuna kadar kararlılıkla sürdürülecektir."■

TÜSİAD Yönetim Kurulu Başkanı Simone Kaslowski: Gelişmekte olan ülkelerde enflasyon oranı %3-4 bandında seyrederken, ülkemizde enflasyon %14'lerin üzerinde seyretmektedir. Üzerimize düşenleri yapmazsak, ilerleyen vadede ekonomide çok daha büyük zorluklarla karşılaşma ihtimalimiz yüksek

“Büyüme pahasına enflasyonla mücadele ertelenmemeli”

Enflasyonun neden düşürülmesi gerektiği konusunda açıklamalar yapan Kaslowski, “Yüksek enflasyonla mücadeleyi erteleyip, her ne pahasına olursa olsun büyüyelim dediğimizde de var olan kaynaklarımızı tasarruflu kullanamayarak israf ediyoruz. Ve yine bu süreç büyüme üzerinde baskı ile sonuçlanıyor. Ülkece bu sarmaldan çıkmamız gerektiğine inanıyorum. Bunun da en öncelikli koşulu enflasyonla doğru ve kararlı mücadele.

TÜSİAD Yönetim Kurulu Başkanı Simone Kaslowski, “Yüksek enflasyonla mücadeleyi erteleyip, her ne pahasına olursa olsun büyüyelim dediğimizde de var olan kaynaklarımızı tasarruflu kullanamayarak israf ediyoruz. Ve yine bu süreç büyüme üzerinde baskı ile sonuçlanıyor. Ülkece bu sarmaldan çıkmamız gerektiğine inanıyorum. Bunun da en öncelikli koşulu enflasyonla doğru ve kararlı mücadeledir” dedi.

“KALICI DÜŞÜK ENFLASYON VE FİYAT İSTİKRARINA İHTİYACIMIZ VAR”

Yeniden ekonomide güven sağlamanın uzun bir zaman alacağına ve rehavete kapılmadan doğru adımlarla devam etmek gerektiğine dikkat çeken Kaslowski, “Ekonomide istikrar sağlamadan, önümüzü

görmeden ve güven ortamı inşa etmeden kalıcı büyüme sağlamamız olası değil. Bunların eksik kaldığı ortamlarda, sağlıklı yatırım ve üretim kararları almak da imkansız hale geliyor. Ekonomide bu güven ortamını yaratmanın iki ön koşulu var. Bunlardan ilki fiyat istikrarı yani kalıcı düşük enflasyon bir diğeri de finansal istikrar. Her ikisi de yatırım ve üretim kararlarında çok önemli. Maalesef enflasyonu düşüremediğimiz ortamlarda finansal istikrara da erişmemiz söz konusu olamıyor. Finansal istikrarın eksik olduğu ortamlarda da ekonomi dış şoklara açık hale geliyor, zayıflıyor” diye konuştu.

“ENFLASYONLA DOĞRU VE KARARLI MÜCADELE ŞART”

Enflasyonun neden düşürülmesi gerektiği konusunda açıklamalar yapan Kaslowski, “Yüksek

enflasyonla mücadeleyi erteleyip, her ne pahasına olursa olsun büyüyelim dediğimizde de var olan kaynaklarımızı tasarruflu kullanamamaya israf ediyoruz. Ve yine bu süreç büyüme üzerinde baskı ile sonuçlanıyor. Ülkece bu sarmaldan çıkmamız gerektiğine inanıyorum. Bunun da en öncelikli koşulu enflasyonla doğru ve kararlı mücadele. Kararlı olmamız gerekiyor çünkü süreç sandığımızdan daha uzun sürebilir. Az önce konuşmamda değindiğim mutabakata da tam bu noktada ihtiyacımız olacak. Ekonomimizin tüm aktörlerinin bu zaman zarfında sabırla enflasyonla mücadeleye inanması ve kararlı şekilde devam etmesi gerekecektir. Gün sonunda fiyat istikrarına eriştiğimizde finansal istikrarı da sağlayarak çok daha sağlıklı ve uzun soluklu bir büyüme patikasına geçmemiz mümkün olacaktır” dedi.

“EKONOMİDE DAHA BÜYÜK ZORLUKLARLA KARŞILAŞABİLİRİZ”

Küresel ekonomide enflasyonun neredeyse yok denecek kadar az olduğunu belirten Kaslowski, “Türkiye ekonomisine emsal kabul ettiğimiz gelişmekte olan ülkelerde enflasyon oranı %3-4 bandında oldukça düşük seyrederken,

Simone Kaslowski

TÜSİAD Yönetim Kurulu Başkanı

Enflasyonun neden düşürülmesi gerektiği konusunda açıklamalar yapan Kaslowski, “Yüksek enflasyonla mücadeleyi erteleyip, her ne pahasına olursa olsun büyüyelim dediğimizde de var olan kaynaklarımızı tasarruflu kullanamamaya israf ediyoruz. Ve yine bu süreç büyüme üzerinde baskı ile sonuçlanıyor.

ülkemizde enflasyon çift hane %14’lerin üzerinde seyretmektedir. Bugün üzerimize düşenleri yapmazsak, ilerleyen vadede ekonomide çok daha büyük zorluklarla karşılaşma ihtimalimiz yüksek. Bunu da hesaba katarak, disiplinli politikalar tasarlamalıyız. Zorlu bir süreç olduğunun farkındayım” dedi.

Yalnızca doğru iktisat politikaları uygulamanın yeterli olmadığına dikkat çeken Kaslowski; Kurumların politika dizayn etme kapasitesinin, liyakatin öne çıkması da bu süreçte son derece kritik olduğunu ve hukukun üstünlüğü ve yargı sisteminin hızlı ve adil çalışmasının hem büyümenin hem de yatırım sermayesinin önüne açacak en önemli unsur olduğunu ifade etti. ■

Pandemi'nin Türkiye ve Dünya Ekonomisine Yansımaları ve 2021 Beklentileri

Enflasyonun neden düşürülmesi gerektiği konusunda açıklamalar yapan Kaslowski, "Yüksek enflasyonla mücadeleyi erteleyip, her ne pahasına olursa olsun büyüymeye dediğimizde de var olan kaynaklarımızı tasarruflu kullanamayarak israf ediyoruz. Ve yine bu süreç büyüme üzerinde baskı ile sonuçlanıyor. Ülkece bu sarmaldan çıkmamız gerektiğine inanıyorum. Bunun da en öncelikli koşulu enflasyonla doğru ve kararlı mücadele.

On sekiz yıldır, mesleğim gereği, hemen hemen her yıl yeni bir yıla girerken önümüzdeki yıl için ekonomik beklentileri değerlendiren yazılar yazıyorum. Bu yazılar her zaman büyük belirsizlikler altında kaleme alınıyor ama ilk kez bir pandemi içerisinde değerlendirme yapacağım. Bir salgının neden olduğu, ekonomik bir krize dönüşen, bir ekonomik şokun içerisindeyiz. Elbette hiç birimiz ekonomik krizlere yabancı değiliz, özellikle biz iktisatçılar. Fakat 2020 Mart ayında başlayan süreç benzersizdi. Ekonomik krizler ekonomideki tıkanıklar veya aksaklıkların artık sürdürülemez olmasıyla ortaya çıkar. Sektörler aşamalı olarak bu krizden etkilenirler. Bu sefer devletler halklarının sağlığını korumak adına ekonomilerini adeta evde elektrikli kapatır gibi durdurdular. Sonra da kademeli olarak açmaya başladılar. Süreci benzersiz yapan işte işin bu boyutu.

Salgın sonrasında pandemi olarak sınıflandırıldı. Alanı ne olursa olsun, dünyadaki neredeyse bütün bilim

adamlarının bir ölçüde kafa yorduğu ve anlamaya çalıştığı bu süreçle ilgili yapılan öngörülerin kimisi tuttu kimisi tutmadı. Herkes de bulaşıcı hastalıklar ve aşılarda konusunda bayağı bilgi sahibi oldu. Mart ayında hala bu sürecin bazı ülkeler ile sınırlı kalabileceği veya doğal bir şekilde biri iki ay içinde birçok ülkeyi etkilemeden sona ereceğini düşünen iyimserler mevcuttu. İlerleyen süreçte, virüsün onu daha öldürücü bir hale getiren bir mutasyona uğramaması ve virüsün yol açtığı hastalığa karşı daha etkin tedavi ve ilaçların uygulanmasına rağmen, bütün dünyada artan bir hızla bulaşmaya devam etmesi ve sonbaharda bütün hızıyla tekrar Amerika ve Avrupa'yı kasıp kavurmaya başlaması, aşı çalışmalarından iyi haberler gelmesine rağmen, bu hastalığın 2021 yılında da hem sağlığımız hem de ekonomiler üzerinde büyük etkileri olmaya devam edeceğini bize gösterdi. 2021 yılı ekonomik beklentilerini konuşurken bu hastalığa karşı tam etkili bir aşı bulunmuş ve dünya popülasyonu aşılınmış

olsaydı dahi 2020 yılında bu pandemiye karşı alınmış olan önlemlerin maliyetinin 2021 yılında ekonomi üzerindeki etkilerinden bahsediyor olacaktık. Bu yazı yazılırken aşılama bazı ülkelerde başlamış durumda, Türkiye'ye bir aşı gelmek üzere ancak bir sürü bağıışıklığına ulaşmamızı sağlayacak boyutta bir aşılanmanın yapılması, uzmanlara göre, belki 2021 yılında dahi mümkün olmayabilir. Dolayısıyla 2021 yılında ekonomiler hem 2020 yılında alınan önlemlerin devasa maliyetlerinin etkisinde hem de 2021 yılında alınmaya devam edilecek önlemlerin sonuçları ile baş etmek durumunda.

Şekil 1'de pandemiden en çok etkilenen bazı büyük ekonomiler ve Türkiye'nin 2020 yılında aylık bazda sanayi üretim endeksini görebilirsiniz. Şekilde ayrıca Oxford Üniversitesi'nde bir araştırma grubu tarafından hesaplanan ve bu ülkelerin pandemiye karşı aldıkları kısıtlayıcı önlemleri özetleyen sıklık endeksi de yer almakta. Mart ayında kısıtlamaların bir anda artması ile birlikte bütün ülkelerde sanayi üretim endeksinin sert bir şekilde düştüğünü ve yaz aylarında kısıtlamalar gevşedikçe sanayi üretiminin yavaş da olsa toparlanmaya başladığını söyleyebiliriz. Fakat birçok ülkede sanayi üretim endeksi hala kısıtlamaların üretimi etkilemeye başladığı Mart ayından önceki seviyesine ulaşmamış durumda. Kısıtlamaların 2021'in ilk çeyreğinde hala yüksek olacağını düşünebiliriz ki bu da kısıtlayıcı önlemler 2021 yılının ilk çeyreğinde hala üretim üzerinde bir baskı oluşturmaya devam edeceği anlamına geliyor. Ancak yine şekilden gördüğümüz üzere kısıtlamalara nispeten uyum sağlanmış ve üretim kısıtlamalar altında da devam edebiliyor.

Prof. Dr. Ayla Oğuş Binatlı

İzmir Ekonomi Üniversitesi İşletme Fakültesi Ekonomi Bölüm Başkanı

[Henüz 2020 istatistikleri açıklanmadı. 2021 yılının Mart ayından önce 2020 yılı büyüme oranlarını net olarak göremeyeceğiz fakat projeksiyonları değerlendirmekte fayda var. Yapılan neredeyse bütün çalışmalar birçok ülkede veya yerel ekonomide Mart-Mayıs döneminde ekonomilerin yüzde 30-50 arasında küçüldüğü yönünde sonuçlara ulaştı.](#)

Henüz 2020 istatistikleri açıklanmadı. 2021 yılının Mart ayından önce 2020 yılı büyüme oranlarını net olarak göremeyeceğiz fakat projeksiyonları değerlendirmekte fayda var. Yapılan neredeyse bütün çalışmalar birçok ülkede veya yerel ekonomide Mart-Mayıs döneminde ekonomilerin yüzde 30-50 arasında küçüldüğü yönünde sonuçlara ulaştı. Yıllık bazda elbette bu boyutta küçülme hiçbir yerde beklenmiyor ancak birçok ülkede ve dünya genelinde 2020 yılında ekonomilerin küçüldüğünü ve dolayısıyla işsizliğin arttığını göreceğiz istatistikler açıklandığında. OECD'nin projeksiyonlarına göre dünya ekonomisi 2020 yılında yüzde 4,2 küçülecek.

Tablo 1. 2020 ve 2021 Ekonomik Büyüme Beklentileri

	Ekonomik Büyüme Beklentisi (%) 2020
Dünya	-4,18
OECD ülkeleri	-5,48
ABD	-3,71
Birleşik Krallık	-11,25
Almanya	-5,53
Brezilya	-6,02
Rusya	-4,28
Türkiye	-1,30

Kaynak: OECD

2021 yılında dünya ekonomilerinde kısmi bir toparlanma görülecek ve dünya ekonomisi yüzde 4,2 büyüyecek. 2021 yılında 2020 yılının Mart-Mayıs dönemindeki kadar büyük bir şokun, eğer bu virüs büyük bir mutasyon geçirmezse, Covid-19 nedeniyle yaşanması beklenmiyor. 2020 yılındaki ekonomik küçülmenin OECD ülkelerinde daha sert 2021 yılındaki kısmi toparlanmanın da OECD ülkelerinde daha zayıf olması bekleniyor.

Ekonomik küçülmenin sebebi hem arzda hem de talepte daralmanın sonucuydu. Kapanan veya ancak kısmi şekilde üretime devam edebilen sektörler nedeniyle arz daraldı. Öte yandan gerek belirsizlik ortamı ve evde kal önlemleri, gerekse kapanan veya üretime ara veren sektörlerde çalışanların işlerini veya gelirlerinin bir bölümünü kaybetmeleri nedeniyle talep daraldı. Eş zamanlı olarak talebin daralması nedeniyle belki arzdaki daralmanın etkisi tam olarak hissedilmedi ama bir işyerinin veya bir sektörün uzun süre kapalı kalması işgücünde kolay telafi edilmeyecek kayıplara yol açabilir. Dolayısıyla üretim kapasitesini koruyabilmek bu süreçte önem arz etti ve birçok ülke çarklar yeniden dönmeye başladığında üretim kaldığı yerden devam edebilsin diye işletmeleri

ve işgücünü koruyucu önlemler aldı. Aşılama 2021 yılında birçok ülkede ama hızlı ama daha yavaş gerçekleşecek. 2020 yılında pandeminin arz üzerinde yarattığı etkinin 2021 yılında, şartlar çok fazla değişmediği takdirde, çok daha az olacağını söylemek mümkün. Talep için aynı şeyi söylemek ise daha zor.

Bu süreçte birçok insan işini kaybetti, birçok işletme kapandı veya büyük yara aldı. Gelirlerde önemli düşüşler oldu. Devletler hem işletmelere hem kişilere gelir desteğinde bulundu ancak devletlerin de üzerinde büyük yükler oluştu. Vergi gelirleri çok düştü buna karşılık büyük maliyetlerle destek paketleri açıkladılar.

Devletlerin bütçelerinde meydana gelmiş olan bu büyük açıklar 2021 yılında talebi canlandırmak için atabilecekleri adımları sınırlamakta. 2021 yılının ilk iki çeyreğinde gerek Türkiye’de gerekse diğer ülkelerde ekonominin çarkları, pandeminin gölgesinde ama duraksamadan, dönmeye devam edecektir. Üçüncü çeyrekte aşılama önemli yol alabilmiş ülkelerde büyük olasılıkla canlanma başlayacak, kimileri için dördüncü çeyrekte hayat normal seyrine dönmüş olacaktır. Ancak devletlerin 2020 ve 2021 yılında gerek sağlık sistemleri gerekse destek uygulamaları nedeniyle yükledikleri maliyetler, bu devletlerin ekonomik politikalarını önümüzdeki birkaç yıl etkilemeye devam edecektir. ■

2021 ve Türkiye Ekonomisi

Pandemi, Türkiye'nin içinde bulunduğu ekonomik sorunların su üstüne çıkmasına ve daha görünür hala gelmesine sebep olmuştur. Kanımca, 2021 yılı üzerlerine örtülen perdenin kalkmasıyla ortaya çıkan sorunlarla mücadele edilen bir yıl olacaktır.

2020 yılı bütün dünyayı tehdit eden pandemiyin gölgesinde sonlandı. Bu kadar büyük bir tehdit varken doğal olarak ülke ekonomilerindeki sorunlar geçici olarak görmezden gelindi. Fakat pandemiyin çabucak bitmeyeceğini fark eden ülkeler, değişen koşullara uyum sağlamaya ve ekonomilerinde meydana gelen sorunları çözmeye yönelmişlerdir.

Türkiye bağlamında ise pandemi, zaten sorunlu ve kırılgan olan ekonomik dengelerimizi alt üst etmiştir. Pandemiyin başlangıcında alınan kısıtlayıcı önlemler farklı saiklerle çok hızlı olarak kaldırılmış ve ekonomik aktivitelerin devam ettirilmesi tercih edilmiştir. Pandemi sürecinde Türkiye, destekleyici politikalar bağlamında diğer ülkelerden çok farklı bir yöntem tercih etmiş ve pandemiden etkilenen farklı kesimler tarafından eleştirilmiştir. Bu tartışmalar ve olumsuzluklar gölgesinde 2020 yılı tamamlanmıştır fakat bu politik tercihlerin etkilerinin 2021 yılında da devam edeceği kesindir.

Pandemi, Türkiye'nin içinde bulunduğu ekonomik sorunların su üstüne çıkmasına ve daha görünür hala gelmesine sebep olmuştur. Kanımca, 2021 yılı üzerlerine örtülen perdenin kalkmasıyla ortaya çıkan sorunlarla mücadele edilen bir yıl olacaktır. Yayınlanan istatistiklerdeki tuhafıklar, yükselen enflasyon, işten çıkarmanın yasaklanması ile bastırılan işsizlik, merkez bankası

Doç. Dr. Umut Halaç
Yaşar Üniversitesi

rezervleri, enflasyon-faiz oranı arasındaki nedenselliğe dair farklı yaklaşımlar, aşırı belirsizlik, eğitimin içinde bulunduğu durum gibi sorunlar o kadar farklı ve geniş kapsamlıdır ki hepsinin üzerinde durmak için tek tek detaylı çalışmalar yapmak gerekliliği ortadadır. Fakat en belirgin sorun güven kaybı veya güvensizliktir. Özellikle gençlerdeki, belirsizlikten kaynaklanan güven kaybı ve isteksizlik ülkemizin geleceğini tehdit eder boyutlara ulaşmaya başlamıştır.

Türkiye'nin ekonomik sorunları sadece ekonomik önlemlerle üstesinden gelinebilecek sorunlar olmaktan çıkmıştır. ■

2021 Yılı Ekonomik Beklentileri

Kasım ayında Hazine ve Maliye Bakanlığı ile Merkez Bankası başkanlığında yapılan değişikliklerle birlikte, ekonomi yönetiminde olumlu beklentilerin arttığı yeni bir döneme girildi. Karar vericilerin yaptığı açıklamalar doğrultusunda, 2021 yılında sıkılaştırılan para politikasının enflasyona göre şekilleneceği, makroekonomik istikrara odaklanan bir reform yılı olacağı, seçici kamu maliyesi politikalarının uygulanacağı ve mali disiplini istikrarlı bir şekilde sağlamak amacıyla tedbirlerin alınacağı bekleniyor.

2020 yılı dünyanın COVID-19 virüsüyle karşı karşıya kaldığı, milyonlarca insanın hayatını ve sağlığını kaybettiği ve dolayısıyla da küresel birçok sorunun ortaya çıktığı bir yıl oldu. COVID-19 salgını dünyadaki herkesin yaşamını her açıdan etkilemekle beraber, önceden tahmin edilmesi mümkün olmayan bir belirsizlik ortamı yarattı ve 2020'de küresel ekonomi 74 yılın en derin ekonomik durgunluğunu yaşadı. 2021 yılının da insanlığın koronavirüs pandemisiyle ve pandeminin getirdiği sosyal, ekonomik ve toplumsal sorunlarla mücadele etmeye devam edeceği bir yıl olacağını tahmin etmek zor değil. Bu yazıda 2021 yılı için dünya ve Türkiye ekonomisinde beklentileri tartışacağız. Ancak, tüm dünyanın umutla beklediği aşı çalışmaları ve buna bağlı olarak COVID-19 pandemisinin, bu beklentilere yön vereceğini de unutmamalıyız.

DÜNYA

COVID-19 virüsü için yapılan aşı çalışmalarının 2020 yılının son aylarında neticelenmeye başlaması ve insanların aşuya karşı yaklaşımlarının büyük oranda pozitif olacağı varsayımıyla, dünyada bu çalışmalardan ilk olarak

olumlu olarak etkilenecek bölgeler, Amerika Birleşik Devletleri ve Avrupa Birliği gibi ekonomik refah seviyeleri yüksek olan bölgeler olacaktır. 2020 yılında, hükümetler mali teşviklerle, merkez bankaları ise para politikası araçları ile pandemiyin yarattığı olumsuz etkileri azaltmaya çalıştı. Buna rağmen, COVID-19'un 2020'de dünya ekonomisinde bıraktığı ağır tahribat sebebiyle ve birçok sorunun 2021'de devam edeceği beklentisiyle, daha fazla kalıcı hasar oluşmaması için hükümetlerin, merkez bankalarının ve finansal sistemin firmalara ve hanehalklarına likidite sağlamaya ve teşvik vermeye devam edecekleri düşünülmektedir. Bu politikaların enflasyon üzerindeki olası pozitif yönlü etkisinin, ekonomik karar vericilerin tutumlarını etkileyeceği ve 2021 yılında dünya çapında mütevazı bir sıkı para politikasının uygulanacağı beklenmektedir.

Salgının azaltılması ve insan sağlığının korunmasına yönelik politikalar ve kararlar öncelikli olmaya devam edeceğinden, artan kamu harcamalarına bağlı olarak dünya genelinde hızla yükselen borç stokları kamu maliyelerinin sürdürülebilirliğini olumsuz etkileyecektir.

Bu sebeple, finansman yetersizliğiyle karşılaşan ekonomiler için dış destek de gerekebilecektir. Birçok kurumun yaptığı analizler ışığında, küresel dünya GSYİH'nin 2020 yılında %5 civarında daralmasının ardından, 2021'de yaklaşık olarak %4 artacağı tahmin edilse de bu artışa rağmen özellikle hizmetler sektörünü kapsayan ekonomik aktivitelerdeki toparlanmanın yavaş olacağı kaçınılmaz görünmektedir.

TÜRKİYE

2021 yılının dünyadaki tüm ülkeler gibi Türkiye için de zor bir yıl olacağı aşikâr. Pandemi koşulları nedeni ile oluşan geçim sıkıntısı, yoksulluk, üretim süreçlerinin aksaması sebebiyle artan fiyatlar (enflasyon) ve pandemiden önce bile yükselme eğiliminde olan işsizlik, Türkiye'nin çözüm aramaya devam edeceği ekonomik problemler arasında yer alıyor. Kasım ayında Hazine ve Maliye Bakanlığı ile Merkez Bankası başkanlığında yapılan değişikliklerle birlikte, ekonomi yönetiminde olumlu beklentilerin arttığı yeni bir döneme girildi. Karar vericilerin yaptığı açıklamalar doğrultusunda, 2021 yılında sıkılaştırılan para politikasının enflasyona göre şekilleneceği, makroekonomik istikrara odaklanan bir reform yılı olacağı, seçici kamu maliyesi politikalarının uygulanacağı ve mali disiplini istikrarlı bir şekilde sağlamak amacıyla tedbirlerin alınacağı bekleniyor. Türkiye ekonomisi, salgına karşı önlemlerinin en üst seviyede olduğu 2020 yılının ikinci çeyreğinde %9,9'luk daralma yaşadı. Haziran 2020'de başlatılan normalleşme süreci ve kredi teşvikleri sayesinde büyüme %6,7 gibi yüksek bir seviyeye ulaşabilse de, 2020 yılının tamamı için en fazla %1'lik bir büyüme kaydedilebileceği tahmin ediliyor. IMF ve OECD gibi uluslararası kuruluşların analizleri, 2021 yılında Türkiye'de ekonomik büyümenin %3 civarında olacağını öngörüyor.

Prof. Dr. Yeşim Kuştepelî
DEÜ İşletme Fakültesi İktisat Bölümü

COVID-19 salgını dünyadaki herkesin yaşamını her açıdan etkilemekle beraber, önceden tahmin edilmesi mümkün olmayan bir belirsizlik ortamı yarattı ve 2020'de küresel ekonomi 74 yılın en derin ekonomik durgunluğunu yaşadı.

Bu rakamlar, işsizlik ve enflasyon rakamları hakkında da maalesef fazla iyimser olunamayacağını işaret ediyor. Türkiye'de işsizlik oranının 2020 yılında %17 olacağı, 2021 yılında ise bu rakamın ancak %15 civarına düşebileceği bekleniyor. 2020 Aralık ayı için %14,6 olarak açıklanan yıllık tüketici enflasyon oranının 2021 yılı tahmini ise %12 seviyelerinde.

Sonuç olarak, COVID-19'a karşı geliştirilen aşılardan başarıları, 2021 yılında dünyada ekonomik gelişmelerin belirleyicisi olacak. Küresel ekonomik büyümenin 2021'de toparlanacağı beklentisine rağmen, bu toparlanmanın gelişmekte olan ve az gelişmiş ülkelere yansıtılması için gelişmiş ülkelerin bu ülkelere ekonomik ve sosyal desteklerinin devam etmesi ve tüm ülkelerin de ekonomi politikalarını pandeminin şartlarına göre revize etme konusunda esnek olmaları gerekiyor. ■

COVID19 süreci ekonomilerin finansal ve reel ayağını genel olarak nasıl etkiledi?

“2021 finansal piyasalarda rallinin devam edeceği bir yıl olacak”. Ekonomide en büyük risk unsuru belirsizlik olup, 2020 yılı COVID19 kaynaklı, “belirsizlik” ve ekonomilerde küçülme yılı oldu.

COVID19 süreci ekonomilerin finansal ve reel ayağını genel olarak nasıl etkiledi?

Genel olarak finansal piyasalar, likidite akışı, volatilitenin yükselmesi ve hızlı hareket gibi karakteristiklerle her türlü parametre değişiminden en hızlı etkilenen ekonomi ayağı. Herhangi bir parametre değişiminde etki önce ülkenin döviz piyasası veya borsasına yansır, etkiye reaksiyon gösteren piyasa ise bir diğerini etkiler. Akabinde ise ekonominin bütününe yansır. Türkiye gibi gelişmekte olan ülkelerde, genelde bu iki finansal ayak birbirinin tersi yönde hareket eder. COVID19 sürecinde de bu etkiyi çok net görüyoruz. 11 Mart 2020’de Dünya Sağlık Örgütü’nün (WHO) ilk pandemi raporuyla birlikte önde gelen borsalar sert düşüşlerle kapandı. Zira hisse senetleri en riskli ve volatilitesi en yüksek yatırım enstrümanı, haliyle borsa yatırımcısı bu süreçte rotayı döviz, altın gibi daha likit ve görece daha az riskli alternatif yatırım araçlarına çevirdi ki burada yatırım fonları, kıymetli evrak gibi diğer enstrümanları kapsam dışı tutuyorum. Haliyle borsalar düşerken, döviz kurları yükseldi.

Reel ekonomiye baktığımızda ise, talep yönünde, tüketici tercihlerinin farklı kalemlere yöneldiğini görüyoruz. Türkiye Ekonomi Politikaları Araştırma Vakfı (TEPAV)’ın araştırma raporuna göre pandemi sürecinde toplam tüketim harcamalarının azalmadığını ancak tüketim tercih kalemlerinin yön değiştiğini görüyoruz. Rapora göre pandeminin başlangıç süreci olan 13-20 Mart haftasında tahmin edileceği üzere gıda ve buna bağlı olarak artan market alışverişi gibi zorunlu tüketim kalemlerine yönelen harcamaların, 13 Mart – 25 Eylül 2020 ile bir önceki yılın aynı dönemine göre, yüzde 83 ile en fazla artış elektrik-elektronik ve bilgisayar ve yüzde 42 market ve alışveriş merkezleri olurken, en fazla azalış görülen kalemler ise tahmin edileceği üzere, yüzde 59 havayolları, yüzde 56 seyahat acenteleri/taşımacılık ve yüzde 46 konaklama sektöründe kaydedildi.

Tabii, ekonomilerde daralan talebin yansımaları olarak toplam üretim de düştü. Bu süreçte ülkelerin daha ziyade biraz da mecburi olarak dışa kapanma tabanlı ekonomi politikaları benimsediklerini görüyoruz.

Ekonomilerin küçülmesi ile büyüme beklentileri nedir?

Ekonomilerin daralmasıyla birlikte büyüme tahminleri de kuşkusuz aşağı yönlü revize edildi. Ekonomik İş Birliği ve Kalkınma Örgütü (OECD), Türkiye için büyüme tahminini yüzde 3.9'dan, yüzde 2.9'a; JP Morgan ise yüzde 3.6'dan yüzde 3.0'a çekti. Uluslararası Para Fonu (IMF) ise, yüzde 5.0 ile sabit tutarken, küresel büyüme tahminini yüzde 4.4 olarak açıkladı. Her ne kadar yılın ilk çeyreğinde Merkez Bankası'nın (TCMB) parasal gevşeme politikasına başlaması beklentisi, büyümeye destek olacak olsa da, IMF tahminini iyimser bir tahmin olduğunu düşünüyorum. Büyüme oranları orta vadede kademeli düşüş seyrini sürdürecektir.

Finansal piyasalarda örneğin Borsa yatırımcısı için beklentiler ne yönde?

2021 yılı finansal piyasalarda rallinin süreceği bir yıl olacak. Yatırımcılar risk iştahına karşı temkinli hareket etmesi önerilir. Pandemiye izleyen ilk iki ayda BIST100 endeks yaklaşık yüzde 50 düşüş gösterse de likidite destekleriyle endeksin aynı hızla toparlandığını görüyoruz. Aslında 2020 borsa yatırımcısı için ilginç bir yıl oldu, işlem gören şirketleri ilaç, sağlık, havacılık, turizm gibi pandemi etkisi yüksek hisselerle temkinli ancak bilişim, teknoloji, enerji ise ılımlı yönelimle portföy oluşturmak rasyonel bir tercih olabilir. Bu doğrultuda önümüzdeki yıl BIST100 endeksin 1600-1800 aralığında dengeleneceğini tahminliyorum.

Önümüzdeki yıl ABD dolarının seyri ne yönde olacak, yüksek volatilité 2021'de de kendini gösterecek mi?

Esasen analistler açısından, para piyasası enstrümanları önceki dönemlere kıyasla tahminlemesi çok daha güç hale geldi. Zira kur fiyatlarını etkileyen sayısız parametre bir yana, COVID19 etkisi dışında artarda yaşanan gelişmelerle beklentileri sıklıkla güncelleme ihtiyacı duyduğumuz bir süreçteyiz. Merkez Bankası

Doç. Dr. Serpil Kahraman

Yaşar Üniversitesi Ekonomi Bölümü Öğretim Üyesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Müdür Yardımcısı

[11 Mart 2020'de Dünya Sağlık Örgütü'nün \(WHO\) ilk pandemi raporuyla birlikte önde gelen borsalar sert düşüşlerle kapandı. Zira hisse senetleri en riskli ve volatilitesi en yüksek yatırım enstrümanı, haliyle borsa yatırımcısı bu süreçte rotayı döviz, altın gibi daha likit ve görece daha az riskli alternatif yatırım araçlarına çevirdi ki burada yatırım fonları, kıymetli evrak gibi diğer enstrümanları kapsam dışı tutuyorum. Haliyle borsalar düşerken, döviz kurları yükseldi.](#)

Başkanlığı'nda görev değişikliği, para politikası kurulu bir haftalık repo ihale faizini 475 baz puan arttırarak yüzde 10.25'den 15'e çekmişti. Piyasalara yansıyan bu olumlu havayla doların ateşi de sönmüştü. Merkezin döviz rezervi tutma çabasına paralel olarak TL, dolar karşısında ılımlı bir patika izleyecektir. Ancak ekonomik birimlerin orta vadede dolarda istikrarlı bir seyir beklentileri için henüz oldukça erken. Şuan ki pozisyonda benim tahminim TL'nin yıl boyu kademeli bir şekilde zayıflayacağı ve yılı 8.6 -8.8 bandında kapatması yönünde.

Analistlerin altın tahminleri ne yönde? Dolara alternatif bir enstrüman olabilir mi?

Bilindiği üzere, ülkemizde hisse senedi, yatırım fonları, kıymetli evrak gibi enstrümanları tercih etmeyen küçük yatırımcılar için özellikle altın sanki dolara alternatif bir yatırım aracı gibi görülür. Altın, her ne kadar yıl kapanışa yakın sert düşüş gösterse de geçtiğimiz yıl yaklaşık yüzde 58 ile yatırımcısının yüzünü güldürdü. Ancak 2021 yılı için agresif bir yükseliş beklemiyorum, kuşkusuz gümüş altına göre daha iyi bir getiri sağlayacaktır. Ons altında 1900 USD önemli bir direnç noktası ki analistlerde bu noktada hem fikir. Ons altın bu seviyeyi geçse dahi 2021 de gram altının 500 TL'yi görmesi güç görünüyor. ■

EGE BÖLGESİ SANAYİ ODASI
AEGEAN REGION CHAMBER OF INDUSTRY

İZMİR TİCARET ODASI

Model Fabrika'da ilk sertifika heyecanı

İZTO ve EBSO ortak girişimiyle kurulan İzmir Uygulamalı Yetkinlik ve Dijital Dönüşüm Merkezi'nin ilk sertifika töreni gerçekleştirildi. Yalın üretim alanında ilk eğitimlerini tamamlayan Mutlu Metal firması çalışanları sertifikalarını İZTO Başkanı Mahmut Özgener ve EBSO Başkanı Ender Yorgancılar'ın elinden aldı.

Model Fabrika'nın Gaziemir'deki merkezinde gerçekleştirilen sertifika törenine İzmir Ticaret Odası (İZTO) Yönetim Kurulu Başkanı Mahmut Özgener, Ege Bölgesi Sanayi Odası (EBSO) Yönetim Kurulu Başkanı Ender Yorgancılar, Model Fabrika Yönetim Kurulu Başkanı ve EBSO Yönetim Kurulu Başkan Yardımcısı H.İbrahim Gökçüoğlu, Model Fabrika Yönetim Kurulu Üyesi ve İzmir Ticaret Odası Yönetim Kurulu Başkan Yardımcısı Cemal Elmasoğlu ile Mutlu Metal firması Yönetim Kurulu Başkanı Çimen Atalay katıldı.

“KURUMLAR ARASI İŞBİRLİĞİNİN ÇOK GÜZEL BİR ÖRNEĞİ”

Törende konuşan İZTO Yönetim Kurulu Başkanı Mahmut Özgener Model Fabrika'nın İzmir'de kurumlar arasında var olan işbirliği ve sinerjinin çok güzel bir örneği olduğunu söyledi. Özgener, “Model Fabrika ile İzmir ekonomisi ve sanayisine önemli katkılar sağlayacağımıza inanıyoruz. Bir yıla yakın bir süredir hem sağlık alanında hem de ekonomik alanda mücadele ettiğimiz Covid-19 salgınının iş hayatında yaratmış olduğu zorluklar da göz önünde bulundurulduğunda, Model Fabrika'nın işletmelerimizin verimli üretime geçişinin sağlanması, yalın üretim felsefesinin başta kentimiz ve bölgemizde yaygınlaşması

açısından son derece önemli bir işlevi yerine getireceğini düşünüyoruz. Günümüz rekabet koşulları içerisinde, belirli birkaç tip ürün ile pazardaki farklı ihtiyaçların karşılanabilmesi artık mümkün değil. Bu nedenle, işletmelerin müşteri portföylerinin genişletilmesi adına giderek kişiye özel ürünler tasarlaması, bunu da hızla ve düşük maliyetle yapılabilmesi büyük önem taşıyor. Başta Model Fabrika Yönetim Kurulu Başkanı H. İbrahim Gökçüoğlu, Yönetim Kurulu Üyemiz Cemal Elmasoğlu, Direktörümüz Osman Arslan olmak üzere tüm emeği geçenlere teşekkür ediyorum. "Öğren-Dönüş Programı"na katılarak başarılı olan ve sertifika almaya hak kazanan Mutlu Metal firmamızın çalışanlarını tebrik ediyorum." dedi.

"BİLGİYİ PRATIĞE DÖNÜŞTÜREREK FARK YARATANLAR BİR ADIM ÖNE ÇIKACAK"

Ege Bölgesi Sanayi Odası Yönetim Kurulu Başkanı Ender Yorgancılar ise "Her işletme kar etmek amacıyla açılır. Bu karın bir paylaşımı olur; çalışanlar kazanır, işin paydaşları kazanır ve yatırımcı kazanır. Ancak Türkiye'de en çok şikayet edilen konuların başında karlılığın düşük olması geliyor. Bu durumun sebepleri ise ölçek ekonomisinde üretim yapamamak, yalın üretime geçememek ve verimli çalışmaktan kaynaklanıyor. Verimli çalışmaya başladığımız zaman sonuç almamız son derece kolaydır. Bunu yapmak suretiyle üretim yapan firmalarımızın karlılığı, yaratacağı istihdam, yapacakları ihracat ve katma değer anlamında ülkemizin geleceği açısından çok değerlidir. Bilgiyi pratiğe dönüştürerek fark yaratmanın bir adım öne çıktığı günümüzde İzmir Model Fabrikamızın 'öğren dönüş' programıyla ilk sertifika törenini gerçekleştiriyoruz. Sertifikalarını alan, üye firmamız Mutlu Metal'in çalışanları, üretim süreçlerine etkinlik ve

değer katacaklar. Burada Model Fabrika Yönetim Kurulu Başkanı H. İbrahim Gökçüoğlu'na, Yönetim Kurulu Üyesi Cemal Elmasoğlu'na, kuruluş sürecinden bu yana göstermiş oldukları özverili, uyumlu ve fark yaratacak vizyoner çalışmaları nedeniyle teşekkür ediyorum. Yönetim Kurulu, Fabrika Direktörümüz Osman Arslan ve çalışanlarımızın emekleri çok önemli. Emeği geçen herkese teşekkür ediyorum" diye konuştu.

İzmir Uygulamalı Yetkinlik ve Dijital Dönüşüm Merkezi Direktörü Osman Arslan da Model Fabrika'ya verdiği destekler nedeniyle İzmir Ticaret Odası Başkanı Mahmut Özgener ve Ege Bölgesi Sanayi Odası Başkanı Ender Yorgancılar'a teşekkür etti.

İZMİR UYGULAMALI YETKİNLİK VE DİJİTAL DÖNÜŞÜM MERKEZİ'NDE NELER YAPILDI?

İzmir Model Fabrika'nın resmi kuruluşu, Ege Bölgesi Sanayi Odası ve İzmir Ticaret Odası'nın yarı yarıya ortaklığıyla 6 Ocak 2020'de gerçekleşti. Bünyesinde bir direktör, üç tam zamanlı ve yedi yarı zamanlı eğitmen, bir teknisyen ve bir yönetici asistanı bulunduran Model Fabrika'nın bina tadilat süreci Temmuz 2020'de tamamlandı.

Eğitmenlerin Yalın Üretim ve Olgunluk Belirleme Teknikleri ile ilgili düzenlenen TÜSSİDE eğitimleri Ocak, Şubat ve Temmuz 2020'de gerçekleşti. Yalın Dönüşüm Danışmanlık Hizmeti Alımı için gerekli şartname hazırlıkları Haziran-Ağustos 2020'de tamamlandı.

İhale sürecinin sonunda 10 Eylül 2020 tarihinde Ferit Yıldız Kaizen Okulu ile işbirliğine gidilerek yalın dönüşüm konusunda üretim alanı hazırlık ve tanımlama faaliyetleri, eğitmenlerin eğitimi, yalın müfredatın hazırlanması ve fragman eğitimleri gerçekleştirildi. 15 Ocak 2021'de Etkin Tıbbi Cihazlar firmasında; 20 Ocak 2021 tarihinde ise Mutlu Metal firmasında Yalın Dönüşüm çalışmalarına başlandı.

MODEL FABRİKA İLE SANAYİDE "YÜKSEK VERİMLİLİK" SAĞLANACAK

Model fabrika, işletmelerde operasyonel mükemmeliyet ilkelerinin, deneyimsel öğrenme teknikleri kullanılarak, ölçeklendirilebilir bir şekilde yaygınlaştırılmasını sağlayan bir araç (ortak kullanıma yönelik bir merkez) olarak tanımlanabilir. İzmir Model Fabrika da Sanayi İşletmeleri, Bakanlık, Üniversite ve sahada çalışan serbest danışmanlar arasında koordinasyon/eşgüdüm merkezi rolü üstlenecek bir iş modeli benimsenmiştir. Bu bağlamda diğer örneklerinden ayrılan İzmir Model Fabrika sanayi işletmelerine verimlilik ve ötesinde de Endüstri 4.0'a geçişte öncülük eden bir sistem entegratörü olması hedeflenmektedir.

Operasyonel verimliliği arttırmak için tasarlanmış ve geliştirilmiş olan Model Fabrika yaklaşımının temelinde deneyimsel öğrenme ilkeleri yer almaktadır. Bu yönüyle model fabrika yaklaşımı, sadece sınıf eğitimleri içeren geleneksel kapasite geliştirme programlarından ve danışmanlık hizmetlerinden ayrılmaktadır. Model fabrika yaklaşımının temelini oluşturan deneyimsel öğrenme teknikleri, katılımcıları edinimlerini gerçek koşullarda kullanmalarını sağlar ve daha önce de belirttiği gibi deneyimsel öğrenme model fabrika yaklaşımının olmazsa olmazıdır. Model fabrikaların bir kısmında "öğren ve dönüş" olarak adlandırılacak ve öğrenme yaklaşımı olarak "saha ve sınıf" ilkelerinin kullanıldığı eğitim programları da kullanılmakta olup, bu tür programların etkisi çok daha yüksek olmaktadır. Dünyanın birçok ülkesinde başarılı bir şekilde uygulanmakta olan model fabrika yaklaşımı temel alınarak geliştirilen KOBİ Yetkinlik Merkezi Projesinin başta KOBİ'ler olmak üzere imalat sanayi işletmelerinin verimliliklerine katkıda bulunması amaçlanmaktadır. ■

TEKNENİZİN DEĞERİNİ BİLİN,
BAKIM ONARIM İÇİN ASMİRA MARINE'E GELİN.

D-MARIN TURGUTREİS

Gazi Mustafa Kemal Bulvarı No: 24 D-Marin
Turgutreis, Bodrum - Muğla / TURKEY
T: 0252 382 8183

D-MARIN DİDİM

D-Marin, Çamlık Mah. 3. Köy Mevkii,
Parlamenteler Sitesi Yanı Didim - Aydın / TURKEY
T: 0256 813 1201

D-MARIN GÖCEK

Göcek Mahallesi, Camtaş Caddesi,
No: 12 Göcek, Fethiye - Muğla / TURKEY
T: 0232 422 1989

SETUR KUŞADASI

Türkmen Mahallesi, Atatürk Bulvarı,
Kuşadası - Aydın / TURKEY
T: 0256 422 1989

İC ÇEŞME MARINA

Musalla Mah. 1016 Sokak No: 2/33
Çeşme - İzmir / TURKEY
T: 0232 712 1216

D-MARIN PORTONOVİ

Portonovi Montenegro,
85340 Herceg Novi / MONTENEGRO
T: +382 67 666334

Selçuk Yaşar Ödülü'nün bu yılki sahibi Johannes Kepler Üniversitesi Fizikokimya Kürsü ve Enstitüsü Başkanı Ord. Prof. Dr. Niyazi Serdar Sarıçiftçi: Türkiye'nin istiklali ve istikbali güneş enerjisinde ama bunun farkında değil

"Güneş enerjisi yatırımlarını ve alım satımını vergiden muaf tutun, bakın nasıl gelişiyor!"

Serdar Sarıçiftçi, "Günümüzde güneş enerjisi santralleri diğer elektrik üretimi tesislerinden kesinlikle daha pahalı değil. Ayrıca güneşten gelen enerji için bir fatura gelmeyecek" diyor.

Selçuk Yaşar Ödülü'nün bu yılki sahibi, 1996 yılında Avusturya hükümetinden ordinaryüs profesörlük ünvanını alan Johannes Kepler Üniversitesi Fizikokimya Kürsü ve Enstitüsü Başkanı Ord. Prof. Dr. Niyazi Serdar Sarıçiftçi oldu.

Ödüle 'Temiz Enerji' özelinde plastik organik güneş pilleri konusundaki çalışmaları ile layık görülen Ord. Prof. Dr. Niyazi Serdar Sarıçiftçi, Türkiye'nin istiklali ve istikbalinin güneş enerjisinde olduğunu ancak bunun farkında olmadığını dikkat çekiyor.

Ord. Prof. Dr. Niyazi Serdar Sarıçiftçi, “Şu aşamada tek tavsiyem; güneş enerjisi ile işgal eden tüm şirketleri, güneşten elde edilen elektriği almayı satmayı tümüyle her türlü vergiden ve müsaadeden muaf tutsunlar. Bakın o zaman Türkiye'de güneş enerjisi teknolojileri ve üretimi nasıl geliyor. Su yoluna akar, halkımız kendine yararlı metodu benimser. Yeter ki devlet köstek olmasın, serbest bıraksın. Başka bir destek istemez” diyor.

Güneş enerjisi konusundaki yatırımların pahalı olduğu yönündeki değerlendirmelerin doğru olmadığına vurgu yapan Ord. Prof. Dr. Niyazi Serdar Sarıçiftçi, “Günümüzde güneş enerjisi santralleri elektrik üretimi tesislerinden kesinlikle daha pahalı değil. Ayrıca güneşten gelen enerji için bir fatura gelmeyecek” diyor.

En önemli yatırım; deniz suyunu arındırıp kullanma suyu elde eden tesisler olacak. Bu su arıtma tesisleri için gerekli enerjiyi de güneşten alalım. Bu konuda İsrail mükemmel bir örnek teşkil eder. Türkiye'nin büyük nüfusu sahillerde yaşadığı için bu da gayet mümkün. Büyükşehir belediyeleri ve Bakanlıklar işbirliği halinde acilen bu yatırımları yapsınlar. Çok yakın bir gelecekte bu korkunç kuraklık ciddi su kesilmelerine ve tarımsal susuzluğa sebep olacak.

Öncelikle geçtiğimiz günlerde layık görüldüğünüz Selçuk Yaşar Ödülü'nden dolayı tebrik ederiz. Ödüle “Temiz Enerji” özelinde plastik organik güneş pilleri konusundaki çalışmalarınız ile dünyadaki ilk patent ve yayına sahip olarak aldınız. Bu çalışmanın öyküsünü bir de sizden dinleyebilir miyiz?

Santa Barbara'da California Üniversitesi'nde 1992-1996 yılları arasında Prof. Dr. Alan Heeger'in yanında çalıştım. Oraya geldiğim ilk aylarda C60 molekülünü iletken polimer matricelere ekleyerek dünyadaki ilk plastik güneş hücrelerini yaptım. Bu buluş hem patent hem de Science Dergisi'nde paper olarak 1992 yılı itibari ile yayımlandı. Güneşten elektrik elde etmek (fotovoltaik) 1950'lerden beri silisyum bazındaki malzemelerle mümkün ve bugün yılda 100 milyarlarca dolarlık bir endüstri haline geldi. Bu malzemenin yanı sıra organik veya hibrit malzemelerle de fotovoltaik yapılabilir. Bizim üzerinde odaklandığımız konu bu yeni malzemelerdir.

Bu buluşun hayata geçmesi için süreç nasıl işleyecek?

Bir çok şirket bu organik güneş pilleri ile üretim yapmak üzere kuruldu. Bir çoğu da battı. Özellikle son senelerde büyük ölçekli Japon, Çin ve Güney Kore şirketleri bu konuya el attılar. Brezilya'da da çok kuvvetli bir şirket bu sistemleri bugünlerde geniş çapta üretip inşa ediyor. Genel olarak silisyum güneş panellerinin fiyatı çok düştüğü için bu organik güneş pillerinin endüstriye geçişi biraz zor. Dünya piyasasının büyük bir kısmı silisyum güneş panelleri üzerindedir. Ancak yatırım maliyeti çok yüksek olduğu için bu silisyum güneş panelleri üreten entegre tesisler çoğunlukla Çin Halk Cumhuriyeti'nde bulunuyor. Economies of Scale açısından çok başarılı bir şekilde Çin dünya piyasasını ele geçirmiş durumdadır. Bununla rekabet etmek bugün çok zor. Organik güneş panellerinin seri üretimi(roll to roll) baskı metodu ile çok ucuz bir yatırımla mümkün. Bu avantaj özellikle yerli ve milli güneş paneli üretmek isteyen az gelişmiş ülkeler için çok cazip.

Güneşten enerji elde edecek sistemlerin dünyada yayılması için, yatırım ve üretim maliyetlerinin düşürülmesi gerekli. Bu amaçla organik plastikten elde edilen güneş pillerini (organik fotovoltaiik hücreler) icat edip geliştirdiniz. Bu pilleri maliyet olarak karşılaştırdığımızda yatırımcıya avantajı nedir?

“Dervişlik baştadır, taçta değildir”

Genç akademisyen ve girişimcilere tavsiyeleriniz neler olur?

Gençlere en önemli tavsiyem; okuyun, öğrenin. Gidin Aristoteles'in Nikoman Etiği'ni okuyun. Eflatun'un Devlet Kitabı'nı okuyun. Voltaire, Kant ve benzeri büyük filozofları anlayabildiğiniz kadar okuyun. Onlar Yunan, Fransız, Alman değil insanlığın eserleridir. Batı Kültürü, Doğu Kültürü diye ayırmayın. Bunlar insanlığın kültür eserleridir. İnsan ruhu ve zihni tekamül etsin diye yazılmışlardır. Yunus Emre'nin dediği gibi “Dervişlik baştadır, taçta değildir.”

Organik güneş pilleri 'printing' yani baskı basımevi makineleri ile çok ucuz ve çok rahat üretilebilirler. Bu büyük bir avantaj. CAPEX yatırımı eğer silisyum entegre üretim tesislerinin ilk yatırımı ile kıyaslarsak çok daha ucuz... Özellikle az gelişmiş ülkelerde bu yatırım maliyeti avantajının önemli olacağını düşünüyorum.

Dünyanın güneş enerjisinden daha fazla yararlanması için güneş enerjisinden elde edilen enerjinin üretim maliyetinin ucuzlaması çok önemli. Bu uzun yıllardır söyleniyor. Konuyla ilgili gelişim hızını nasıl yorumlarsınız?

Bugün satılan güneş enerjisi santralleri 1000\$/kilowatt olarak inşa edilirler. Türkiye gibi güneşi bol memleketlerde bu çeşit bir santral senede ortalama en az 2000 kilowattsaat enerji getirir. Kilowattsaat başına 5 cent dersek, 10 senede en geç maliyetini amorti eder. Artık pahalı güneş enerjisi diye bir maruziyet kalmadı.

Bundan daha 15-20 sene önce bir kilowatt kapasiteli bir güneş fotovoltaiik sisteminin kuruluş maliyeti aşağı yukarı 30 bin-50 bin dolar civarında idi. Bugün Çin'in üretimi sayesinde aynı bir kilowatt kapasite için sadece 1000 dolar gerekiyor. Yani 'Güneş enerjisi çok pahalı' diye iddia eden kitleye tek cevabım budur; bir sorup araştırınlar. Günümüzde güneş enerjisi santralleri diğer elektrik üretimi tesislerinden kesinlikle daha pahalı değildir. Ayrıca güneşten gelen enerji için bir fatura gelmeyecek. Bu da gaz veya petrol yakıp elektrik üretmek ile güneş enerjisi arasındaki en önemli farktır. Yani güneş enerjisi santrallerinin 'running costs' dediğimiz üretim maliyeti çok cüzi bir rakamdır.

Hindistan'da çok büyük ihaleler yapıldı ve burada çok inovatif bir yöntem kullanıldı. 'Kim en ucuz elektrik satabilir' diye bir açık arttırma(indirme) ile 10 milyar doların üstünde bir yatırım ihalesi açıldı. Çin ve Kore yatırımcıları ihaleyi 2.5 cent/kilowattsaat ile kazandılar. 2.5 cent bizim paramız ile en fazla 20

kuruşa gelir. Elektrik faturalarınıza eğer bakarsanız göreceksiniz ki, biz Türkiye’de bunun kaç katı ödüyoruz.

Yani maddiyattan dolayı karar verilirse güneş enerjisinin eline kimse su dökemez. Ama diğer politik sebeplerden dolayı hala daha güneş enerjisine yeterli ivmeyi kazandıramadık. Eğer yerli ve milli bir enerji istiyorsak bunun yolu güneş enerjisinden geçer. Bu tüm dünya için geçerli ama elbette petrol üreten ve satan merciler/ülkeler bu gerçeklerden çok rahatsız oluyorlar. Güneş enerjisinin gelişmesini baltalamak için ellerinden ne gelirse yapıyorlar. Ama su yoluna akar. Her sene güneş enerjisi yatırımları, üretimi devamlı artıyor. Uzun vadede kimse engelleyemeyecek.

Uzun bir süredir güneş enerjisinin direk olarak kimyasal enerjiye çevrilmesi; güneş enerjisinden petrol üretilmesi üzerine çalışmalar da gerçekleştiriyorsunuz. Bu konudaki çalışmalarınız hakkında bilgi verir misiniz?

En son gelişme güneş enerjisinden direkt olarak suni benzin veya suni doğal gaz elde etmektir. Bu çeşit teknolojilere “sunî fotosentez” adı verilmiştir. Doğada yeşil bitkilerin yaptığı gibi, karbondioksit ve su artı güneş enerjisi bir foto veya elektrosentez ile çeşitli hidrokarbon yakıtlara dönüştürülebilir. Bu konuda teknolojiler geliştirilmekte olup Power-to-Gas, E-to-Gas, Solar Fuel, Photon-to-Fuel adları altında bütün dünyada çalışan *bir konu haline gelmiştir. Bu şekilde karbondioksit geri dönüşüme uğradığı için bu çeşit suni yakıtlar “carbon neutral cycle” dediğimiz, karbon saçmayan yakıtlar olarak tümüyle doğa ile harmoni içindedir. Gelecekte bu çeşit CO*2** geri dönüşümlü suni yakıtların tümüyle olmasa da büyük miktarda fosil yakıtların yerini alacağını düşünüyoruz. Ayrıca bu çeşit kimyasal enerji depolama metodları ile güneş enerjisi/rüzgar enerjisi aynı anda depolanmış oluyor.

Plastik organik güneş pilleri konusundaki çalışmanız ile dünyadaki ilk patent ve yayına sahipsiniz. “Türkiye’nin istiklali ve istikbali güneş enerjisinde” diyorsunuz, peki Türkiye bunun farkında mı?

Hayır...

Türkiye elindeki güneş enerjisi potansiyelini doğru ve verimli kullanabiliyor mu? Son dönemde Bakanlığın özellikle yenilenebilir enerji başlığındaki yatırımlara olan destek başlığını öncelik olarak ele aldığını görüyoruz. Bu çalışmalara yönelik tespitlerinizi paylaşır mısınız?

Benim şu aşamada tek tavsiyem; güneş enerjisi ile iştigal eden tüm şirketleri, güneşten elde edilen elektriği almayı/satmayı tümüyle her türlü vergiden ve müsaadeden muaf tutsunlar, bakın nasıl geliyor. Türkiye’de güneş enerjisi teknolojileri ve üretimi bir anda kalkınır ve gelişir. Su yoluna akar, halkımız kendine yararlı metodu benimser. Yeter ki, devlet köstek olmasın, serbest bıraksın. Başka bir destek istemez.

Geçtiğimiz günlerde verdiğiniz bir demeçte “Ya petrol bağımlılığından vazgeçeceğiz, ya da felaketleri kucaklayacağız” vurgunuz dikkat çekici idi. 10 sene içinde Türkiye’de de susuzluk, kuraklık ve çölleşme etkili olacağını düşündüğümüzde burada nasıl bir politika izlenmeli?

En önemli yatırım; deniz suyunu arındırıp kullanma suyu elde eden tesisler olacak. Bu su arıtma tesisleri için gerekli enerjiyi de güneşten alalım. Bu konuda İsrail mükemmel bir örnek teşkil eder. Türkiye’nin büyük nüfusu sahillerde yaşadığı için bu da gayet mümkün. Büyükşehir belediyeleri ve Bakanlıklar işbirliği halinde acilen bu yatırımları yapsınlar. Çok yakın bir gelecekte bu korkunç kuraklık ciddi su kesilmelerine ve tarımsal susuzluğa sebep olacak. Bunun geleceğine hala inanmayan ve küresel ısınmanın varlığını görmezden gelen kişiler ve politikacılar bu felaketlerin

sorumlusu olacaklardır. Gelecek nesiller bizim kuşağa ve bu cahil kişilere lanet okuyacaklar.

Türkiye’de üniversite donanım altyapılarında büyük gelişmeler var. Ancak akademik kadro özelinde baktığımızda Türk bilim dünyası beyin göçü ile kan kaybediyor. Son dönemde Sanayi Bakanlığı, akademik kadroyu Türkiye’ye geri çağırma için bir takım teşvik programları uyguladı. Ancak istenilen sonuç elde edilemedi. Burada nasıl bir politika izlenmeli? Tavsiyeleriniz neler olur?

Evet, Türkiye’de üniversitelerin teknik altyapısında büyük gelişmeler var. Artık eski günlerdeki sefalet yok. Son 20 sene içinde bir çok üniversiteye büyük yatırımlar yapıldı. Ancak insan altyapısı aynı şekilde gelişmiyor. Türk Bilim Dünyası beyin göçü ile çok kan kaybediyor. Türkiye’de bilimsel çalışanlara da yeterli önem verilmiyor. Herkesten mühendis

olsun isteniyor ama bilim insanı olmazsa mühendislik olamaz. Benim gibi yurt dışında çalışan Türk bilim insanları Türk üniversiteleri ile çok iyi iletişim içindeler. Bu ilişkileri geliştirmek daha mantıklı olurdu. Herkes çalıştığı zemini kaldırıp Türkiye'ye taşınmak istemez. Türkiye benim gibi bilim insanları ile çok rahat ilişki kurabilir. Uzun seneler önce Türkiye'den bana doktora yapmaya gelmek isteyenler arasından benim seçtiğim öğrenciler için bir özel TÜBİTAK veya YÖK Fonu talep etmişim. Ama böyle benim gibi Türk kökenli bilim insanları ile Türk üniversiteleri, öğrencileri arasındaki ilişkiyi rahatlatacak bir fonlama hiç yapılmadı. Amerika ekseni bir akademik burs sistemimiz var. Benim Avusturya'daki üniversitem hala daha bu YÖK burs üniversiteleri listesinde mevcut değil, bildiğim kadarı ile. Halbuki Almanya, Hollanda, Avusturya ve birçok Avrupa ülkesi ile Türkiye bugün hem coğrafi hem de ticari olarak

En son gelişme güneş enerjisinden direkt olarak suni benzin veya suni doğal gaz elde etmektir. Bu çeşit teknolojilere “suni fotosentez” adı verilmiştir. Doğada yeşil bitkilerin yaptığı gibi, karbondioksit ve su artı güneş enerjisi bir foto veya elektrosentez ile çeşitli hidrokarbon yakıtlara dönüştürülebilir. Bu konuda teknolojiler geliştirilmekte olup Power-to-Gas, E-to-Gas, Solar Fuel, Photon-to-Fuel adları altında bütün dünyada çalışan *bir konu haline gelmiştir.

çok daha yakın. YÖK ve TÜBİTAK fonlarının bu şekilde yeniden tanzim edilmesini öneririm.

“Petrol ve doğal gaz savaşlarına yatırdığımız paraların sadece bir kısmını yenilenebilir enerjilere yatırırız bu savaşlara sebep kalmaz. Günümüzde üç kuruş daha fazla kar etmek için gelecekteki dünyayı satmak çok akıllı bir ekonomik yöntem değil.” diyorsunuz. Yatırımcı gözüyle baktığımızda bu kadar karlı bir alan neden görmezden geliniyor? Neden hala çevresel felaketlere yol açma ihtimali olan nükleer enerji de ısrar ediyoruz?

Cevap çok kolay ama maalesef detayları anlatmak çok zor. Bugün ABD, Ortadoğu'da bir savaş yaptığı zaman örneğin; son Irak Savaşına toplam 3 trilyon dolardan daha fazla para harcadı. Bunu Amerikalı Nobel Ödülü sahibi Ekonomist Joseph Stiglitz söylüyor. Bir milyonun üstünde Iraklı sivil öldürüldü. O bölgede korkunç bir yıkım oldu. Irak'tan gelecek petrolün fiyatına bu harcamaları ekleyebilirsek petrol o kadar pahallanır ki kimse alamaz. Savaşların faturasını sivil halk öder ama petrol ticaretinin karını bir iki şirket alır. Bu korkunç insafsızlığın önüne ancak güneş enerjisi ile çıkabilirsiniz. Eğer 3 trilyon dolar güneş enerjisine yatırılmış olsaydı Irak, Suriye, Türkiye ve hatta tüm Orta Doğu'nun enerjisini üretebilecek güneş santralleri kurabilirdik. Savaş daima birilerinin daha çok işine geliyor. Bu kişiler üç kuruş daha fazla kar etmek için bir milyon Iraklı sivil katletmeyi göze alıyorlar. Ne yazık, ne korkunç bir vahşet.

Nükleer enerji santrallerine gelince; nükleer enerji bir lükstür. Nükleer yakıt tedariki bir büyük sorun, radyoaktif atıkları saklamak başka büyük sorun, hele hele güvenliği sağlamak başlı başına bir sorun. Nükleer de bence kendi paramızla bela satın alıyoruz. Eğer nükleer silah yapılacaksa kabul ederim ama “Nükleer enerji ile ucuz enerji üreteceğiz” diyenlere basit bir hesaplama bile bunun saçmalığını gösterebiliriz. ■

Son dönemde kan kaybı yaşayan kooperatifçilik kültürü, kadınlar tarafından yeniden canlandırılıyor. Kadınlar kooperatifçilik ile ekonomideki gücünü keşfediyor

Bölgesel kalkınmanın güç kaynağı,

Kadın Kooperatifleri

Son dönemde ortak sorunlarını çözmek için güçlerini birleştirmeleri gerektiğini gören kadın kooperatifleri, hem kendi aralarında hem de yerel yönetimlerle işbirlikleri ile dikkat çekiyor. İzmir'de de olduğu gibi kimi zaman belediye başkanlarının eşleri de takım kaptanlığı yaparak hem bu süreçte farkındalığı artırıyor hem de sorunların çözümünde emek veriyorlar.

ARAŞTIRMA DOSYASI: SEDA GÖK

Eczacıktan lojistiğe, eğitimden tarıma kadar farklı hizmet alanları ve sektörlerde rol alan kooperatifler, ülke ekonomisinin gelişmesine birçok yönden önemli katkılar sağladı, sağlıyor.

Kooperatiflerin toplumsal kalkınmada bu kadar büyük rol oynamalarına rağmen, ülke ekonomilerindeki yerini ve etkisini belirlemede çeşitli zorluklar yaşandı.

Kooperatiflerin geniş alanlarda ve farklı sektörlerde büyük kitlelere yönelik faaliyet gösteren işletmeler olması ve sağlanan katkının Gayri Safi Yurtiçi Hasıla(GSYH) ile doğrudan ilişkilendirilmemesi bu zorlukların başında geliyor. Diğer taraftan, kooperatif hareketinin önemi ve büyüklüğünü ortaya koymak için dünya genelinde kooperatifçiliği tanımak için de birçok çalışma yürütülüyor.

Uluslararası Kooperatifler Birliği (ICA) Koordinasyonu'nda hazırlanan Dünya Kooperatifçilik Raporu'na göre dünya genelinde 63 ülkeden bildirimde bulunan 2 bin 370 kooperatiften bin 420'si 100 milyon dolar üzerinde ciroya sahip. Raporda, bildirimde bulunan kooperatifler arasında en yüksek ciroya ulaşan ilk 300 kooperatifin toplam cirosunun 2,5

Pandeminin yarattığı krizde dayanışmanın gücüyle ayakta kalma mücadelesi veren kadın kooperatifleri, pandeminin sağlıklı ve organik ürünlerine ilgiyi artırması fırsatını değerlendirmeye çalışıyor.

trilyon dolar olduğu belirtiliyor. Bu kooperatiflerin; % 32'si tarım ve gıda, % 40'ı sigorta, % 19'u toptan ve perakende ticaretin % 6'sı ise bankacılık ve finansal hizmetler sektöründe faaliyet gösteriyor.

ICA verilerine göre dünyanın hemen her ülkesinde kooperatifçilik faaliyetine rastlanmakta. Coğrafi konumu, ekonomik ve sosyal gelişmişliği, refah seviyesi ve siyasal sistemi ne olursa olsun hemen hemen bütün ülkelerde kooperatifçilik faaliyetleri görülmekte olup, ekonomisi gelişmiş ülkelerde kooperatifçiliğin daha ileri düzeyde olduğu tespit edildi. Fransa'da 26,1 milyon, Almanya'da 22,2 milyon, Hollanda'da 16,9 milyon, İngiltere'de

14,9 milyon ve İtalya'da 12,6 milyon kooperatif ortağı olması bu bakımdan önemli bir gösterge.

Türkiye İstatistik Kurumu(TÜİK) 2017 verilerine göre, 80 milyon nüfusa sahip ülkemizde ise 7,5 milyon civarında kooperatif ortağı bulunmakta ve nüfusun kooperatifçiliğe katılma oranı yaklaşık % 9,5 olarak hesaplanmakta. Tüm dünyada olduğu gibi ülkemizde de kooperatifçilik faaliyetleri sosyal ve ekonomik yönden önemini sürdürüyor. Tarımsal üretim ve pazarlamadan, esnaf ve sanatkârın finansman talebine kadar geniş kesimlere işletmecilik alternatifini sunan kooperatifçilik hem üretimde sürekliliğin sağlanması

hem de istihdama katkısı bakımından Türkiye ekonomisinde önem arz ediyor. Türkiye'de 2017 verilerine göre 53 bin 259 kooperatif ve 7 milyon 422 bin 994 kooperatif ortağı bulunmakta. Resmi olarak açıklanmasa da bu rakamın bugün 59 bine ulaştığı, üye sayısının ise 6 milyon olduğu ifade ediliyor. Kadın kooperatif sayısı özelinde baktığımızda ise bu rakamın 300'ü geçtiğini görüyoruz.

İNSAN ODAKLI YAKLAŞIM...

Kooperatifler, bireylerin tek başlarına karşılamaları zor veya mümkün olmayan ihtiyaçlarını karşılıklı yardımlaşma, dayanışma ve işbirliği gibi yollarla, güçlerini birleştirerek gidermek amacı doğrultusunda ortaya çıktığından, kuruluşundan itibaren sosyal ve toplumsal bir özellik gösterirler. Kooperatiflerin yapısında olan bu özellik, onun karar alma ve uygulama mekanizmalarında da kendini gösteriyor. Tam bu noktada, kooperatif girişimlerinin "insan odaklı" olmalarının etkisi önem taşıyor. Bu nedenle kooperatiflerin amacı; en az maliyetle ve en avantajlı biçimde faaliyet gösterilen bölgenin ekonomik, kültürel, sosyal yapısını da gözetenerek ve bunlara uygun olarak, çevreye saygılı şekilde ve sürdürülebilir politikalarla ortaklarının ihtiyaçlarını karşılamak olarak belirlemekte.

Bu anlamda bir kooperatifin başarısı da yılsonunda elde ettiği karla değil; ortak sayısı, ortaklarına sunduğu hizmet çeşitliliği ve niteliği, faaliyet alanının genişliği, çevreye duyarlılığı, sürdürülebilirliği, istihdam potansiyeli, yarattığı katma değer gibi karın dışında çok farklı kıstaslar esas alınarak değerlendirilir. Birleşmiş Milletler'in yaptığı çalışmaya göre ise, dünya genelinde çok çeşitli alanlarda faaliyet gösteren yaklaşık 800 bin kooperatif ve 1 milyardan fazla kooperatif ortağı bulunmakta. Bu kooperatifler tarafından 250 milyondan fazla kişiye istihdam sağlandığı tahmin ediliyor.

"Kanaatim odur ki, muhakkak surette birleşmede kuvvet vardır. Kooperatif yapmak, maddi ve manevi kuvvetleri, zekâ ve maharetleri birleştirmektir. Yoksa bir zayıf ile bir kuvvetlinin birleşmesinden bahsetmiyorum. Birleşmenin böylesi zayıf olanın kuvvetliye esir olması demektir. Ege iktisat mıntıkasındaki bütün insanların hasıllarını ve gayretlerini birleştirmesi muhakkak feyizli neticeler verecektir. Türkiye'nin say, hayat ve mevcudiyetini mütalaa edince birleşmeden mütevellit fayda ve menfaatlerin çok büyük olacağı kanaatına varacağınızdan şüphe etmiyorum. Müstahsillerin birleşmesinden şahsi menfaatlerinin haleldar olacağını düşünenler tabii şikâyet edeceklerdir."

**Mustafa Kemal
ATATÜRK İzmir,
1 Şubat 1931**

Tarihi süreçte ülkemizde de Mithat Paşa'nın girişimleriyle başlayan modern kooperatifçilik, Cumhuriyetin ilk yıllarında hukuki ve felsefi destek bularak gelişmiş ve bugünkü niteliğini kazandığını görüyoruz. Kooperatif işletmeler, her ne kadar mevcut 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu'na göre bir ticaret şirketi olsalar da, barındırdıkları ilke ve değerlerle, kuruluşlarından tasfiyelerine kadar birçok alandaki farklılıkları sebebiyle diğer şirketlerden ayrı tutulmuş ve bu nedenle kendine özgü kanun ve ikincil mevzuata tabi kılınmış. Tarımsal üretim ve pazarlamadan, esnaf ve sanatkârın finansman talebine, konut ihtiyacından enerji ihtiyacının karşılanmasına kadar geniş bir alanda işletmecilik alternatifi sunan Türk kooperatifçiliği, hem üretimde sürekliliğin sağlanması hem de istihdama katkısı bakımından ülke ekonomisinde önem arz ediyor. Bu nedenle kooperatiflere ilişkin kamusal politika ve çalışmalar nitelik ve

nicelik olarak büyük önem taşıyor. Görüldüğü gibi kooperatiflerin sayısal büyüklüğü ve faaliyet alanları kooperatifçiliğin ulaştığı seviyeyi gösteren araçlardan birisi. Ülkemizde de mevcut durumda 37 farklı alanda faaliyet gösteren ve sayısı 53 bini geçen kooperatif ve bunların da 7 milyon 422 bin 994 ortağı bulunmakla birlikte, kamusal hizmet verilen bir alanda doğru ölçme ve yönetme anlayışı çerçevesinde kooperatiflere ilişkin daha tutarlı verilere ulaşmak ve buna göre değerlendirmeler yapmak noktasında önemli gelişmeler yaşanıyor.

VERİLERLE TÜRKİYE'NİN KOOPERATİF GERÇEĞİ

Ticaret Bakanlığı'nın 2017 Mayıs verilerine göre; kooperatif sayısı 13 bin 128, kooperatif birlik sayısı 115, birliklere üye kooperatif sayısı 2 bin 200, kooperatif ortak sayısı 1 milyon 952 bin 307, birlik üyesi kooperatif ortak sayısı 1 milyon 264 bin olarak kayda geçiyor.

Kooperatiflerin % 16,7'si birliklere üye olup, birlik üyesi kooperatiflerin ortak sayısı toplam ortak sayısının % 64,7'si... En fazla üyeye sahip üç birlik; 963 kooperatifle Kredi Kefalet Kooperatifler Birliği, 644 kooperatifle Taşıma Kooperatifleri Birliği, 322 kooperatifle Tarım Satış Kooperatifler Birliği.

Bütün illerde kooperatifler faaliyet gösteriyor. En fazla sayıda kooperatif bulunan il Ankara (940) olup, en az sayıda kooperatif kurulan il Bayburt (14)'tur. Kooperatif sayısına göre en fazla kooperatif bulunan 5 il Ankara 940, İstanbul 670, İzmir 638, Antalya 509, Adana 464. En az sayıda kooperatif bulunan beş il ise Bayburt 14, Ardahan 19, Kilis 27, Gümüşhane 32 ve Bingöl 33 olarak sıralanıyor. Faal kooperatiflerde ortak sayısı en fazla olan il İstanbul olup, bunu sırasıyla İzmir, Bursa, Ankara ve Ordu izliyor.

KOOPERATİFLERDE ÖRGÜTLENEN KADINLAR KATMA DEĞER YARATIP DÜNYAYA KAFA TUTUYORLAR

Bu süreçte Türkiye'nin dört bir yanında kurulan 300'ün üzerindeki kadın kooperatifinde, kadın emeği üretime, üretim de katma değere dönüşüyor. Kadınlar bu süreçte ekonomideki gücünü yeniden keşfediyor.

Kooperatif çatısı altında örgütlenen kadınlar üretiyor, ev ekonomilerine katkıda bulunuyor, bölgelerinde kırsal kalkınma ruhunun fitilini ateşliyor. Bu kadınlar güçbirliği yaparak kendi bölgelerinin gelişimine sosyal, ekonomik ve kültürel açılarından katkıda bulunuyor. Kadın kooperatifleri, geleneksel gıda ürünlerinin üretimi ve pazarlanmasından kadınların el emeği ile ürettikleri ürünlerin değerlendirilmesine, hayvansal ve tarımsal üretimden ekolojik turizm faaliyetlerine, yaşlı, engelli ve çocuk bakımından catering hizmetlerine kadar pek çok alanda faaliyet gösteriyor.

Son dönemde ortak sorunlarını çözmek için güçlerini birleştirmeleri gerektiğini gören kadın kooperatifleri, hem kendi aralarında hem de yerel yönetimlerle işbirlikleri ile dikkat çekiyor. İzmir'de olduğu gibi kimi zaman belediye başkanlarının eşleri de takım kaptanlığı yaparak hem bu süreçte farkındalığı arttırmak hem de sorunların çözümünde emek veriyorlar.

PANDEMİYİ FIRSATA ÇEVİRME MÜCADELESİ...

Pandeminin yarattığı krizde dayanışmanın gücüyle ayakta kalma mücadelesi veren kadın kooperatifleri, pandeminin sağlıklı ve organik ürünlerine ilgiyi artırması fırsatını değerlendirmeye çalışıyor.

Katkısız, doğal, sağlıklı, kaliteli ve bağışıklık güçlendirici ürünlere artan talebi karşılıyor. Kadın kooperatifleri, tarımsal üretimde katma değeri yüksek ürünlerin üretimine yöneliyor. Kimisi ekinazya üretiyor. Kimisi moringanın Türkiye tarımına ve sanayine katkısı için çalışıyor. Kimi zaman ise bölgenin coğrafi işaretli ürününün üretimi ile dikkat çekiyorlar. Elektriklerini güneş enerjisinden sağlayıp, atıklarından solucan gübresi yapıyor, tekrar tarımda kullanıyorlar. İlaçsız bağlardan topladıkları taze yapraklar ile yaptıkları salamuraları çözüm ortakları kadınlarla kısmi butik üretimini yapıyor ve pazarlıyorlar. Son dönemde markalaşma ve kurumsallaşma çalışmalarına da odaklanan kadın kooperatifleri, dünyaya mal satıyorlar.

Kadın kooperatifleri, bu kapsamda başta Ticaret Bakanlığı'nın Kooperatifçilik Destek Programı (KOOP-DES) ile kalkınma ajansları destekleri olmak üzere ilgili Bakanlıkların gerek hibe gerekse ortak proje desteklerinden yararlanmaya odaklandıklarını görüyoruz. Bu kapsamda Avrupa Birliği projeleri de yakından takip ediyor.

Süs bitkilerinden zakkuma, yöresel gıda üretiminden tekstile birçok alanda faaliyet gösteren S.S. Mersin Kadın Girişimi Üretim ve İşletme Kooperatifi, projeleriyle dikkat çekiyor. Mersin'in 13 ilçesini de kapsayacak şekilde, işbirliği halinde kadınların ekonomik ve sosyal alandaki payını arttırmak amacıyla geçen yıl Kasım'da sekiz kurucu ortakla kurulan kooperatif, halen 10 ortak ile devam ediyor ve ilk Genel Kurulu'nu yapmasının ardından ortak alımlarını gerçekleştirmeyi hedefliyor.

AKTİF KADIN KOOPERATİF SAYISI 295

Türkiye'de 59 binden fazla kooperatif faaliyet gösteriyor. Ortak sayısı ise 6 milyonu aşıyor. Ticaret Bakanlığı verilerine göre bugün 295 adet aktif kadın girişimi üretim ve işletme kooperatifi mevcut olup bunların toplamda 3 binin üzerinde katılımcı ortakları bulunuyor. Bunlar doğrudan kadın emeği ve girişimciliğine odaklanan kooperatifler olarak dikkat çekiyor. Ayrıca Ticaret Bakanlığı'nın yetki alanında 30'ü aşkında türde kurulmuş, ortak sayısı 1,3 milyonun üzerinde olan toplam 8 bin 750 kooperatifte, çok sayıda kadın girişimci yer alıyor.

Tarım ve Orman Bakanlığı'nın verilerine göre ise Bakanlığın bünyesinde hali hazırda ortakları ve yönetimi kadınlardan oluşan 34 ilde kurulu 43 adet tarımsal kalkınma

kooperatifi ve bu kooperatiflerin 2 bin 683 ortağı var. Kurulan bu kooperatiflerin 18'i pozitif ayırimcılık gözetilerek Genel Bütçe ve Kırsal Alanda Sosyal Destek Projesi kapsamında desteklendi. Tarım Bakanlığı yetki alanında farklı türlerde kurulan kooperatif sayısı 11 bin 500 civarında.

3500 YENİ KOOPERATİF YOLDA...

Kadın kooperatiflerinin kurulmasının teşvik edilmesi çerçevesinde eğitim çalışmalarına yönelik yeni projeler gündemde. AÇSHB ve Tarım Bakanlığı'nın iş birliğinde bu yıl başlatılması düşünülen Kadınların Kooperatifler Yoluyla Güçlendirilmesi Projesi'ne ilişkin de hazırlıklar sürüyor. Sivil toplum kuruluşları, meslek örgütleri, sendikalar ve üniversitelerin içinde olduğu proje ile 3 bin 500 kooperatif kurma veya

ortağı olma potansiyeli bulunan kadın ile bin 500 kooperatif ortağı olan kadına kooperatifçilik ve kadının güçlenmesi eğitimi verilecek.

KOOPERATİFÇİLİK SEKTÖR ANALİZİ ÇALIŞMASINA BAŞLADIK

Ticaret Bakanı Ruhsar Pekcan, kooperatiflerin yalnızca sayılarını değil, özellikle yetkinliklerini ve etkinliklerini artırmak adına, her türlü yasal, idari ve teknik çalışmayı, kooperatiflerin ve bunların merkez birlikleri ile istişare halinde büyük bir hassasiyetle yürüttüklerini söyledi. 'Kooperatifçilik Sektör Analizi' çalışmasına başladıklarını, çalışmanın sonuçlarına göre ileride ilave adımlar atacaklarını belirten Pekcan, KOOP-DES Projesi'ne dikkat çekerek "Burada esas olan kooperatiflerimizin etkin bir iş planı ile hareket etmeleri, kurumsallıklarını artırmaları ve devletimizin sağladığı imkanlardan bilinçli şekilde faydalanmaları" dedi.

TOPLAM BÜTÇE 15 MİLYON TL

KOOP-DES programına gösterilen ilgiden memnun olduklarını belirten Pekcan, 3. etap değerlendirmelerin de tamamlandığını söyledi. Programın niteliği gereği önceliği kadın emeğini değerlendirme üzerine kurulmuş kadın kooperatiflerine verdikleri dile getiren Pekcan, "Üçüncü etapta yapılan değerlendirmeler sonucu 22 ilimizde 43 kadın kooperatifimiz hibe desteği almaya hak kazandı. Bu sayı 2. etap değerlendirmelerinde 20 ilimizden 40 kadın kooperatifi idi.

İlk etapta ise bu sayı 11 ilimizde 54 kadın kooperatifiydi. Toplamda 15 milyon TL'lik bütçeyi ayırdık. Önceliğimiz katma değerli üretim odaklı projeler oldu" dedi.

KRİZLERE EN DAYANIKLI KURUMLAR KOOPERATİFLER

İhtiyaçlar ve yaşanan gelişmelere paralel olarak farklı türde kooperatiflerin ortaya çıktığını vurgulayan Ticaret Bakanı Ruhsar Pekcan, günümüzde fikri mülkiyet hakları ve proje danışmanlığı kooperatiflerinden, bilimsel araştırma ve geliştirme kooperatifleri ile enerji kooperatiflerine kadar çok çeşitli alanlarda farklı ihtiyaçlar için kurulmuş kooperatifler olduğunu kaydetti. 2000'den günümüze yıllık kooperatif kuruluşunun 400-500 arasında gerçekleştiğini söyleyen Bakan Pekcan, "Son 20 yılda krizlere ve ekonomik dalgalanmalara en dayanıklı kurumların kooperatifler olduğu görüldü. Dünyada yaşanan gelişmelere paralel olarak Türkiye'de de finansal açıdan güçlü ve güvenilir modeller uygulanmaya başlandı. Kooperatifçilik ülkemizde de yenilenebilir enerji, sigorta ve kadın girişimi gibi daha yeni alanlarda artıyor" dedi.

"İHRACATÇI KOOPERATİFLERİN ARTMASINI HEDEFLİYORUZ"

Kooperatifçilik ekonomik potansiyellerin harekete geçirilmesi bakımından çok etkili bir üretim modeli. Bu model ekonomik hayata atılmak isteyen

kadınlarımız için büyük avantaj sağlıyor. Kadınlarımız, kooperatifler bünyesinde kurumsal bir ortamda emeği üretime, üretimi de katma değere dönüştürme fırsatı yakalıyor. Kadınlarımızın işgücüne katılma oranı geçtiğimiz sene % 34,4 düzeyinde idi. Bu önemli bir rakam olmakla birlikte bunu çok daha ileri seviyelere çıkarmak için tüm aktörler olarak çalışıyoruz. Özellikle kadın emeğini esas alan kadın kooperatiflerine baktığımızda, bu yapıların istihdam yaratma ve yoksullukla mücadele konularında büyük önem arz ettiğini değerlendiriyorum. Kadın kooperatifleri, kadın girişimcilerin, ürettikleri mal ve hizmetlerin pazarlanması ve üretimini kolaylaştırıyor. Bölgesel kalkınmanın hızlandırılmasına yönelik işlevleri de var. Ülkemizde ekonomik ve mali yapısı sağlam, ulusal ve uluslararası rekabet gücü yüksek, üretim, pazarlama ve hizmet kapasitesi yaygın ve ihracat yapan kooperatiflerimizin artmasını hedefliyoruz."

KOOPERATİFLERE 9 AYDA 35 MİLYAR TL KREDİ

Türkiye'de eğitimden sağlığa, konuttan sigortacılığa, ulaşımdan tarımsal kalkınmaya, enerjiden kadın girişimciliğine kadar 40'a yakın sektörde faaliyet gösteren kooperatif bulunduğuna değinen Pekcan, Bakanlığın görev alanı kapsamında, toplamda yaklaşık 1,4 milyon ortağı olan 8 bin 750 kooperatifin faaliyet gösterdiğini hatırlattı. Uluslararası Kooperatifler Birliği (ICA) ortaklığı ile yayımlanan bir rapora göre, dünyanın ciro bazında en büyük 300 kooperatifinin toplam cirosunun 2 trilyon dolar civarında olduğunu ancak bu listede Türkiye'den kooperatif bulunmadığına vurgu yapan Pekcan, "Bizim de hedefimiz burada da Türkiye'den kooperatiflerin yer almasını sağlamak" dedi.

Kooperatifleri dünya standartlarında aktörler haline getirmeye çalıştıklarını anlatan Pekcan, sayılarının artmasından

ziyade güçlü ve etkin yapılar olarak faaliyette bulunmalarının önemli olduğunu kaydetti. Pekcan, "Yerel ve geleneksel ürünlerin üretimi ve pazarlanması, kadınların iş hayatında daha fazla yer alabilmesi, başta kadınlar olmak üzere dezavantajlı grupların istihdamı, yöresel ürün ve kültürel değerlerin ekonomiye ve turizme kazandırılması, kaybolmaya yüz tutmuş meslek kollarının korunması, yoksullukla mücadele gibi alanlarda yaratılan katma değer, yerel ve bölgesel kalkınmayı hızlandırmaktadır. Bu bakımdan özellikle 'kadın kooperatifleri' ve 'Kalkınma kooperatiflerimize' büyük sorumluluk düşmektedir. Biz de Bakanlık olarak kooperatiflerimizi kurumsal yapısı güçlü, çağın ekonomik koşullarıyla uyumlu, sürdürülebilir kalkınmaya hizmet eden, dünya standartlarında ekonomik aktörler haline getirmek için çalışmalarımızı sürdürüyoruz" dedi.

"HEDEFİMİZ KADIN KOOPERATİFLERİMİZİN ÜRETİM VE İHRACATTA DAHA FAZLA YER ALMASI"

Pekcan, "Özellikle gelişmiş ve gelişmekte olan ekonomilerde kooperatifçiliğin üretimde ve ihracatta ne kadar öncü rol üstlendiğini hep beraber görüyoruz. Biz de kooperatiflerimizin, özellikle de kadın kooperatiflerimizin üretimde ve ihracatta daha fazla yer almasını hedefliyoruz. Ayrıca bilişim alanında da kadınların faaliyet göstermesini, kooperatifleşmesini önemsiyoruz" dedi.

Katksız, doğal, sağlıklı, kaliteli ve bağışıklık güçlendirici ürünlere artan talebi karşılıyor. Kadın kooperatifleri, tarımsal üretimde katma değeri yüksek ürünlerin üretimine yöneliyor. Kimisi ekinazya üretiyor. Kimisi moringanın Türkiye tarımına ve sanayine katkısı için çalışıyor.

Yerel, yerinde, doğal, ekolojik ve çevreye duyarlı üretimin ne kadar önemli bir faaliyet olduğunu, istendiğinde ve bir araya gelindiğinde nasıl bir katma değer yarattığını birçok başarılı kooperatif örneğinde gördüklerini anlatan Pekcan, tek başına bir girişimcinin veya küçük işletmenin cesaret edemediği veya altından kalkamayacağı ölçekte bir üretimin, el birliği yaparak örgütlenen kooperatifler eliyle kolaylıkla hayata geçtiğini, üretime ve ihracata katkı sağlandığını kaydetti.

KADIN İSTİHDAMININ ANAHTARI KADIN KOOPERATİFLERİ OLACAK

Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı'nın hem kadınların istihdama katılımını arttırmak hem de kadınların güçlenmesi için hayata geçireceği "Kadınların Kooperatifler Yoluyla Güçlendirilmesi Projesi" ile Türkiye'de kadın kooperatiflerin sayısı daha da artacak. Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler

Bakanı Zehra Zümrüt Selçuk, Türkiye'de kadın kooperatiflerinin giderek yaygınlaştığını söyledi. Cumhurbaşkanlığı 100 Günlük İcraat Programında 'Kadın kooperatiflerinin güçlendirilmesi' hedefine yer verildiğini, bu kapsamda Ticaret Bakanlığı ile Tarım ve Orman Bakanlığı işbirliğinde 2018 yılında protokol imzaladıklarını hatırlatan Bakan Selçuk, "Son 2 yılda 81 yeni kadın kooperatifi kurduk" dedi. Kadınlarımızı çok yönlü olarak destekliyoruz" dedi.

Bakan Selçuk, 2021'de hayata geçirilecek "Kadınların Kooperatifler Yoluyla Güçlendirilmesi Projesi" ile kadınların işgücüne katılımının artırılmasına katkı sunmayı ve kadın kooperatifçiliğini teşvik etmeyi hedeflediklerinin altını çizdi. Selçuk, "3 bin 500 kooperatif kurma/ortağı olma potansiyeli olan kadına kooperatifçilik eğitimi, bin 500 kooperatif ortağı olan kadına kooperatifçilik ve kadının güçlenmesi eğitimi, 3 bin kooperatif ortağı olan erkeğe kadının güçlenmesi eğitimi vermeyi planlıyoruz. Ayrıca, 1000 kadına yönelik danışman havuzu oluşturmayı ve danışmanlık hizmeti eğitimi vermeyi hedefliyoruz. Bu süreçte danışmanlarımızın kadınlarımıza mihmandarlık yapmasını önemsiyoruz. Danışmanlık hizmeti ile kadın kooperatifçilerin daha etkili ilerleyeceğine inanıyoruz" ifadelerini kullandı.

AVRUPA'DA İKİNCİ SIRADAYIZ

Bugün toplam 6,3 milyona yakın kooperatif ortağı ve 38 farklı türde 50 bini aşkın kooperatif ile Türkiye olarak kooperatif sayısı itibarıyla İtalya ve İspanya'dan sonra Avrupa'da üçüncü sırada yer aldığımızı belirten Selçuk, "Kadınlar açısından kooperatifleşmenin ayrıca üzerinde durulması gereken bir konu olduğunu biliyoruz" dedi. Kadın kooperatiflerinin son yıllarda dünyada bir model olarak ortaya çıkmaya başladığını, Birleşmiş Milletler, Uluslararası Çalışma Örgütü gibi uluslararası

kuruluşların kadın kooperatiflerine özel önem gösterdiğini belirten Selçuk, Türkiye'de gelecek dönemde kadın eliyle fark oluşturan bir üretim ve ticaretin yayılacağını düşündüğünü, bunda kadın kooperatiflerinin öncü rol oynayacağına inandığını belirtti.

KOOP-DES İLE İLK ETAPTA 5.4 MİLYON TL HİBE VERİLDİ

KOOP-DES kapsamında kooperatiflerin başvurularından kabul görenlere ilk etapta yapılan değerlendirmeler sonucu, 11 ilden 54 kadın kooperatifi, toplam bedeli 7,3 milyon TL olan projelerinden 5,4 milyon TL'si Bakanlıkça hibe destek olarak karşılanıyor. Verilen hibe desteği büyük oranda kooperatiflerin makine ve ekipman alımlarına yönelik hibe desteği oldu. Makine ve ekipman haricinde de farklı türden yöresel ürünlerin üretimine yönelik altyapının kurulması yönünde destekler sağlandı.

KOOP-DES çerçevesinde kooperatiflerin proje tutarlarının kalkınmada öncelikli yörelerde % 75'i, diğer bölgelerde % 50'si ve kalkınmada öncelikli yöre şartı aranmaksızın ortaklarının en az % 90'ını kadınların oluşturduğu kooperatiflerde de % 75'i Ticaret Bakanlığı'nca hibe olarak karşılanıyor. Kooperatiflerin sunacakları proje başvurularında hibeye esas proje tutarlarında üst sınır kooperatiflerin

mal alımlarında 200 bin TL, hizmet alımlarında 30 bin TL, nitelikli personel istihdamında yıllık bir personel için 30 bin TL, iki personel için toplam 60 bin TL olarak uygulanıyor.

POZİTİF AYRIMCILIK VURGUSU

Tarım ve Orman Bakanlığı Kırsal Kalkınma Yatırımlarını Destekleme Programı (KKYDP) kapsamında verilen desteklerde üst limit tüzel kişilikler için 2,5 milyon TL olarak belirlenirken, destekten Bakanlık sistemlerinde üretici/ yetiştirici olarak kayıtlı gerçek ve tüzel kişiler; bireyler, şirketler, tarımsal amaçlı kooperatif, birlik ve üst birlikler yararlanabiliyor. Diğer taraftan, IPARD Programı'nda üretici örgütleri ve kooperatiflerle ilgili bütün yatırım tedbirlerinde pozitif ayrımcılık bulunuyor. Üretici örgütleri için baz hibe oranı 101 tedbirinde % 60, 103 tedbirinde % 50, 302 tedbirinde % 65. Mevcut uygulamada baz hibe oranı 101, 103 ve 302 tedbirinde sırasıyla % 50, % 40 ve % 55 düzeyinde.

Ayrıca, IPARD sıralama kriterlerine göre başvuru sahibi üretici örgütü ise ya da hakim ortağı üretici örgütü olan bir tüzel kişilikse, 101 tedbiri için 20 puan, 103 tedbiri için 25 puan, 302 tedbiri için 15 puan alıyor. Ayrıca Kadın girişimcilere pozitif ayrımcılık kapsamında sıralama kriterlerinde ekstra puan veriliyor.

2021-2025 DÖNEMİNDE ÖN PLANA ÇIKAN DESTEKLEME BAŞLIKLARI

Kırsal kalkınma destekleri kapsamında 2021-2025 yıllarını kapsayan dönemde tarımsal amaçlı kooperatif ve birliklerin de yararlanabileceği başta makine parkları olmak üzere bazı desteklerin verilmesi planlanıyor. Dördüncü dönem (2021-2025) Kırsal Kalkınma Destekleri Kapsamında Tarıma Dayalı Ekonomik Yatırımlar ve Kırsal Ekonomik Altyapı Yatırımlarının Desteklenmesine İlişkin Cumhurbaşkanlığı Kararı 28 Temmuz 2020'de Resmi Gazete'de yayımlanırken, bu kapsamda tebliğ çalışmaları devam ediyor. Tarım ve Orman Bakanlığı'nın 2021 plan bütçe sunumundan da edinilen bilgiye göre önümüzdeki dönemde, doğal kaynaklar ve çevrenin korunmasını dikkate alarak kırsal alanda gelir düzeyinin yükseltilmesi, tarımsal üretim ve tarıma dayalı sanayi entegrasyonunun sağlanması için mikro, küçük ve orta ölçekli işletmelerin desteklenmesi, tarımsal pazarlama altyapısının geliştirilmesi, geriye dönük izlenebilirliğin sağlanması ve gıda güvenliğinin güçlendirilmesi, kırsal alanda alternatif gelir kaynaklarının oluşturulması, kırsal ekonomik altyapının güçlendirilmesi, tarımsal faaliyetler için geliştirilen yeni teknolojilerin üreticiler tarafından kullanımının yaygınlaştırılması ile kırsal

Başlıca iki güçlük, mali güçlükler, özellikle sermaye oluşturma ve kadın kooperatiflerine yönelik genel anlayışın yetersiz olmasıdır. Kadın kooperatifleri ayrıca iş yönetimi becerilerinin ve operasyonel kapasitenin yetersizliği, kooperatiflerin en iyi ne şekilde ortaklarının yararına hizmet edebileceği ile ilgili yeterli bilgilerinin olmaması gibi çeşitli iç güçlüklerle de karşılaşmaktadırlar.

ekonomik altyapı yatırımlarının desteklenmesi hedefleniyor.

PROJE DEĞERLENDİRMEDE KADIN VE GENÇ GİRİŞİMCİLER ÖNCELİKLİ OLACAK

Ayrıca bunların yanı sıra tarımsal ürünlerin işlenmesi, kurutulması, dondurulması, depolanması ve paketlenmesi, aile işletmeciliği faaliyetlerinin geliştirilmesi, su ürünleri ve ipekböceği yetiştiriciliği, tarımsal amaçlı kooperatif ve birlikler için makine parkları, yenilenebilir enerji üretimine bağlı olmaksızın yeni seraların yapılması, kanatlı yetiştiriciliği faaliyet konularına da destek verilmesi planlanıyor. Projelerin değerlendirilme aşamasında kadın ve genç girişimcilere öncelik sağlanması öngörülmüyor.

"KADIN KOOPERATİFLERİYLE İŞBİRLİĞİ YAPIYORUZ"

Türkiye Tarım Kredi Kooperatifleri Genel Müdürü Dr. Fahrettin Poyraz da bu alanda yaptıkları çalışmalarını

"Kadın kooperatifleri ile işbirliği yapılıyor, TK Birlik A.Ş. tarafından ürünlerin nasıl üretilmesi gerektiği, üretim maliyetleri ve ambalaj tasarım çalışmaları ile ilgili danışmanlık desteği veriliyor. Çalışmalar sonucunda çıkan ürünler Tarım Kredi Kooperatif marketlerinde tüketicilere arz ediliyor. İşbirliği yaptığımız kadın girişimci ve kooperatiflerine tüm marketlerimizde özel bölümler oluşturarak destek vermeye devam ediyoruz. Toplamda 15 kadın kooperatifi ve kadın girişimi ile ortaklığımız devam ediyor İşbirliği yaptığımız kadın kooperatiflerinin 26 kalem ürünümüzde satılıyor" dedi.

KOOPERATİFLER, YURTDIŞINA AÇILMAK İÇİN FON DESTEĞİNE İHTİYAÇ DUYUYOR

Türk Kooperatifçilik Kurumu Yönetim Kurulu Üyesi Prof. Dr. Haşim Özudođru, finansman yapılarının güçlendirilmesiyle sınırlı sermaye ile kurulan kooperatiflerin piyasada etkinlik kazanabileceğini söyledi. Kooperatifleri sürekli kamusal desteğe bağımlı hale getirmeden, başlangıç sermayesi niteliğinde, üretim ve istihdamı artıracak, pazarlama faaliyetlerini kolaylaştıracak projelerle hibe desteği verilmesinin önemine dikkat çeken Prof. Özudođru, şunları kaydetti:

"Desteklerle kooperatiflerin daha etkin ve verimli çalışması sağlanarak, başarılı kooperatifçilik uygulamalarının olduğu gelişmiş ülkelerdeki gibi, ekonomik katma değerin artırılması, kurumsal kapasitenin güçlendirilmesi, işsizliğin azaltılması ve insan kaynağı kapasitesinin geliştirilmesi sağlanabilir. Ek olarak iş gücü piyasasında yeterince yer almayan ve dezavantajlı gruplar arasında olan kadınların emeğinin değerlendirilerek ekonomiye kazandırılması gerekiyor. Kooperatifler, ihracatla birlikte yurt dışına açılmaları için fon desteğine ihtiyaç duyuyor."

KADIN KOOPERATİFLERİNİN GELİŞİMİ

Türkiye'de ilk kadın kooperatifi 1999 yılında kuruldu. Küçük ölçekli, ortak sayıları çoğunlukla 25'in altında olan kadın kooperatifleri, ortakları tarafından aktif şekilde sahipleniliyor. Dünya Bankası tarafından Türkiye'deki kadın kooperatifçiliğinin gelişimine yönelik hazırladığı raporda; şu değerlendirmelerde bulunuldu: "Ortakların kooperatif içinde yönetim ve liderlik süreçlerine katılmaları güçlüdür. Kadın kooperatiflerinin en önemli destek kaynağı kendileridir; bu destek eğitim, fon veya dayanışma niteliğinde olabilmektedir. Kadın kooperatiflerinin Türkiye'deki genel kooperatifçilik sektörü ile veya kamu kurumları ile ilişkileri kuvvetli değildir. Birçok iç ve dış güçle karşılaşmakta, bu da kapanmalarına neden olabilmektedir.

Başlıca iki güçlük, mali güçlükler, özellikle sermaye oluşturma ve kadın kooperatiflerine yönelik genel anlayışın yetersiz olmasıdır. Kadın kooperatifleri ayrıca iş yönetimi becerilerinin ve operasyonel kapasitenin yetersizliği, kooperatiflerin en iyi ne şekilde ortaklarının yararına hizmet edebileceği ile ilgili yeterli bilgilerinin olmaması gibi çeşitli iç güçlüklerle de karşılaşmaktadırlar. Kadın kooperatifleri küçük ölçeklidir; ortak sayıları çoğunlukla 25'in altındadır. Bu kooperatifler ortakları tarafından aktif şekilde sahipleniliyor olmasının önemli olduğu düşünülmektedir; ortakların kooperatif içinde yönetim ve liderlik süreçlerine katılmaları güçlüdür. Kadın kooperatiflerinin en önemli destek kaynağı kendileridir; bu destek eğitim, fon veya dayanışma niteliğinde olabilmektedir. Kadın kooperatiflerinin Türkiye'deki genel kooperatifçilik sektörü ile veya kamu kurumları ile ilişkileri kuvvetli değildir. Birçok iç ve dış güçle karşılaşmakta, bu da kapanmalarına neden olabilmektedir.

Başlıca iki güçlük, mali güçlükler, özellikle sermaye oluşturma ve kadın kooperatiflerine yönelik genel anlayışın yetersiz olmasıdır. Kadın kooperatifleri ayrıca iş yönetimi becerilerinin ve operasyonel kapasitenin yetersizliği, kooperatiflerin en iyi ne şekilde ortaklarının yararına hizmet edebileceği ile ilgili yeterli bilgilerinin olmaması gibi çeşitli iç güçlüklerle de karşılaşmaktadırlar. Kadın kooperatifleri, bu güçlüklerle rağmen Türkiye genelinde bireyler, aileler ve toplumlar üzerinde önemli etkiler yaratmıştır ve yaratmaya devam etmektedir.

Kadınlar araştıma kapsamında kooperatiflerin etkilerine ilişkin kişisel deneyimleri hakkında derinlemesine bilgi vermişlerdir. Ayrıca ailelerinde (örneğin çocukları ve eşleriyle), hem yereldeki kadınlar hem de yerel toplumun geneli açısından toplum içindeki etkilere değinmişlerdir. Burada etki, kadınları güçlendirme, hayatboyu eğitim ve öğrenmeye katkı ve işgücüne katılım yoluyla gelir etmelerinin desteklenmesi olarak yorumlanmaktadır. Ve bunların tek başına ele alınmaması gerektiği düşünülmektedir. Bunlar birbirini güçlendirmekte ve kadın kooperatiflere ortak olan ve yararlanıcı konumundaki kadınların yaşamlarında çarpan etkiler yaratmaktadırlar. Türkiye’de kadın kooperatiflerine yönelik destekleyici altyapıya, yani yasal ortam ve destek programlarına ilişkin olarak ortaya çıkan başlıca bulgu, kooperatiflere ve/veya kadın girişimciliğine yönelik kanunların, politikaların ve programların kadın kooperatiflerini dikkate almıyor olmasıdır. Örneğin, kadınlar bir çok girişimcilik eğitimlerinin bulunmasına rağmen kooperatif içi işletme ve yönetim konularına yönelik programların eksikliğini hissetmektedirler. Türkiye, Hükümeti kooperatif mevzuatını uluslararası mevzuatlara uyumlaştırmaya çalışmaktadır. Bu kapsamda, kadın kooperatiflerinin sosyal ve ekonomik amaçlı kendilerine has yapılarının da anlaşılmasına ve tanınmasına ihtiyaç vardır.”

Türkiye’de kooperatifçilik uygulamalarının temeli çok eskilere dayandırılabilir. Kooperatifçiliğin karşılıklı yardım, dayanışma ve fedakârlık gibi ilkeleri, Türk milleti için geçmişten beri mevcut olan imece kültürü ile benzerlik gösteriyor. Dolayısıyla, imecenin teşkilatlanmamış kooperatifçilik olduğu varsayılabilir. Kooperatifçilik için bir diğer esin kaynağı da, 13. yüzyılda Anadolu Selçukluları döneminde ortaya çıkan Ahi Birlikleri. Bu birlikler, esnaf ve sanatkârların meydana getirdikleri meslek kuruluşları.

KOOPERATİFLERİN BİRBİRLERİNDEN ÖĞRENECEKLERİ ÇOK ŞEY VAR

2002’den başlayarak ‘Kadın Kooperatifi’ modelini geliştiren ve bir ana sözleşme ve kooperatifleşme el kitabı hazırlayan Kadın Emeğini Değerlendirme Vakfı(KEDV) Kurucu ve Yönetim Kurulu Üyesi Şengül Akçar, kooperatiflerin birbirlerinden öğrenmeleri, kendi aralarında işbirlikleri geliştirmeleri ve ortak sorunları için güçlerini birleştirmeleri için aralarındaki iletişimi güçlendirmeye çalıştıklarını söyledi. Akçar, kadın kooperatiflerine genellikle acil ihtiyaçları ve işlerini büyütmeleri için gerekli araç gereç ve uzmanlık desteği alabilmeleri için mali destek sağladıklarını da söyledi. Akçar, Kadın Kooperatifleri Kapasite Geliştirme Destekleme Fonu’nu oluşturduklarını da belirterek, “KEDV gönüllüleri ve bağışçılarının desteğiyle oluşturulan ve Ekim ayında çağrıya çıktığımız Fona, toplam 53 başvuru yapıldı. Yapılan başvurular, iki aşamada ve bağımsız bir değerlendirme komitesi tarafından değerlendirildi. Puan sıralamasına göre ilk 26 kooperatif fon almaya hak kazandı. Herkes için daha iyi bir dünya diyerek, hibe desteğimizin sürekli hale gelmesi için kaynak yaratmayı ve bu Fonu büyüterek devam ettirmeyi hedefliyoruz” dedi.

“DESTEK MEKANİZMALARI SİSTEMLİ OLMALI”

Akçar, bu konuda şu değerlendirmelerde bulundu: “Dünyaya baktığımızda ise kooperatifler sosyal olarak da bir güçlenme aracı olarak görülüyor ve bu nedenle sosyal kooperatifler hızla yaygınlaşıyor. Türkiye’de bu tartışmalar kadın kooperatifleri deneyiminin ışığında başladı; ancak hızla gerekli mevzuat düzenlemelerinin yapılması ve destek programlarının sistemli hale getirilmesi gerekiyor. Bu kooperatiflerin güçlendirilmesi

ve ekonomideki payının artması için finans ve teknoloji, bilgi ve pazara erişim konuları kritik. Kadın kooperatiflerinin sayısının artırılmasından çok bu ihtiyaçlara cevap verecek ekosistemin yaratılması önemli.”

KADIN ELİNDEN, 300'DEN FAZLA KADIN ÜRETİCİYLE ÇALIŞIYOR

Kadınların Elinden, Sabancı Üniversitesi öğrencileri tarafından 2018'de kuruldu. Anadolu'daki kadın üreticilerin doğal, organik ürünlerini büyük pazarlarla buluşturan bir sosyal girişim olma özelliğine sahip.

Platformun kadın üreticileri destekleme yöntemi üç aşamalı bir döngüden oluşuyor. Aşamalardan ilki kadın üreticileri desteklemek. Ekipman, kavanoz, lojistik, kampanya, üretim, laboratuvar testleri, stratejik planlama vb. birçok temel yapı taşı Kadınların Elinden olarak üstleniliyor ve kooperatifler üretime hazırlanıyor. Devamındaki aşamada üretimine katkı sağladıkları kadın kooperatiflerinin ürünlerini alıyorlar.

Son aşama ise kadın üreticilerin ürünlerini hem bireysel müşterilerle hem de kurumsallarla buluşturarak üretim hacmini artırmak ve daha büyük etki yaratmak için daha çok kadın üreticiye ulaşmaktan oluşuyor. Kadınların Elinden, 20'ye yakın kadın kooperatifi, 300'den fazla kadın üreticiyle çalışıyor. Sosyal girişim bu alandaki çalışmalarını “160'dan fazla Ar-Ge'sini geliştirdiğimiz, laboratuvar testleri yapılmış doğal ve organik, katkısız ürün çeşidimiz var. Pandemi döneminde sağlıklı beslenmenin önemi benimsendi. Kadın üreticilerimizin ürettiği katkısız, doğal birçok bağışıklık güçlendirici, sağlıklı ürünlerimiz kullanıcılarımız ve kurumsal değer ortaklarımız tarafından ekstra ilgi gördü. Kurumsal şirket çalışanları için hazırladığımız 'Bağışık Güçlendirici Paket'ler çalışanlarının sağlığına ve motivasyonuna ekstra dikkat eden şirketler tarafından büyük ilgi gördü” diye aktarıyor.

BAŞARILI KOOPERATİF MODELLERİ...

“AMACIMIZ KADINLARA İSTİHDAM VE GELİR SAĞLAMAK”

S.S. Salihli Kadın Girişimi ve İşletme Kooperatifi, Zafer Kalkınma Ajansı ile gerçekleştirdiği ortak projesi ile dikkat çekiyor. Proje çerçevesinde kooperatifin yörede yetişen ürünleri değerlendirebileceği profesyonel mutfak, pandemi nedeniyle biraz gecikmeli olsa da kurulma aşamasında. Kooperatif Başkanı Yasemin Ademoğlu, bu mutfakta yöre kadınları tarafından iyi tarım teknikleri ile yetiştirilmiş doğal sebze ve meyveler kullanılarak, lokum, reçel, marmelat, sağlıklı atıştırmalıklar, unlu mamuller, tarhana ve sebze sosları gibi gıda ürünlerinin üretileceğini kaydetti. Bunların ön çalışmaları ve üretim denemelerine başladığını, başarılı sonuçlar alındığını ifade eden Ademoğlu, “Bölgemizde yetişen lavanta ve hayıt bitkilerinin yağ ve hidrosolleri kullanılarak, çok kaliteli ve cilt dostu sabun üretimine de geçildi. Sabun üretiminde bu değerli yağ ve hidrosollerin yanı sıra yine bölgemizin kaliteli zeytinyağı da kullanılıyor. Ürünlerimizin hem ilçemizi ziyarete gelen yerli ve yabancı turistlere, hem de internet üzerinden yurtiçi ve dışı satışına kooperatif merkezimizden, Instagram hesabımızdan, yöresel market zincirleri ve butik oteller üzerinden yapılıyor. Zafer Kalkınma Ajansı, Salihli Belediyesi ve Salihli Kaymakamlığı'yla projelendirdiğimiz 'Deneyimleme Atölyesi' projesi ise onay aşamasında. Bu proje ile alternatif turizm kapsamında ilçemize gelecek yerli ve yabancı ziyaretçiler ve yöre halkımızın etkin katılım sağlayabilecekleri, ilçemize ait zanaat, halk sanatları ve gastronomi deneyimleme atölyeleri kurulması hedeflendi. Gastronomi mutfağı, deri, keçe, Gökeyüp çömleği yapımı, ritim ve yöresel danslar atölyesi bunlardan bazıları olacak” diye konuştu. Gaziantep'te 7 kadın, İpekyolu Kalkınma Ajansı'nın

desteğiyle kurulan Tarım Okulu'na gitti. Burada aldıkları eğitimin ardından Ezogelin Kooperatifi'ni kuran kadınlar, üretim yapmaya başlayarak adeta hayata yeniden tutundu. Şimdilerde 7 Ezo Gelin, tarımsal kalkınma için örnek bir model olan kooperatiflerinde dondurarak kurutma yöntemiyle ürettikleri sebzeleri ihraç etmeye hazırlanıyor.

“KUŞAKK MARKASIYLA PAZARDAYIZ”

Kuşadası Kadın Girişimi Üretim ve İşletme Kooperatifi (KUŞAKK) Başkanı Şerife Atınç, bu konuda yaptıkları çalışmaları şöyle anlattı: “Kuşakk, ürettiği ürünleri pazarlama olanağına sahip olmayan kadınları bir araya getirerek istihdam olanağı oluşturmayı, Kuşadası'na has el sanatlarını geliştirmeyi, üretilecek özgün turistik ve hediyeelik yöresel ürünlerle ilçenin tanıtımına katkı sağlamayı hedefliyor. Öncelikli Kuşadası'nın tarihi evlerinde bulunan çatı kuşları desenleri kullanılarak taş baskı tekniğiyle şal, el örgüsü ve kumaş çanta, alışveriş filesi, seramik, çeşitli tekstil ürünleri üretilip satışını yapıyoruz. 25 Aralık 2017'de kurulan kooperatifimiz 105 ortaklı. Güney Ege Kalkınma Ajansı'nın (GEKA) desteğiyle kurduğumuz atölyede gruplara bölünen üretim ekiplerimiz dönüşümlü olarak atölyeyi kullanıyorlar. Ürünlerimiz Kuşakk markası altında pazarda yer alıyor. Geka'dan destek gördüğümüz 'Kuşakk'tan Kuşağa' projemizle Yaşar Üniversitesi Grafik Tasarım Bölümü'yle markalaşma çalışması yapılarak yeni bir kimlik tasarlandı.”

“YEMEDİĞİMİZİ YEDİRMEYECEĞİZ”

Soma Emekçi Kadınlar Kooperatifi, işsiz kalan madencilerin eşleri ve çalışmak zorunda olan annelerin kurduğu bir kooperatif. Soma Emekçi Kadınlar Kooperatifi Başkanı Aysun Gökçe, çalışmaları hakkında şu bilgileri verdi:

“Soma'nın emekçi kadınları olarak, kooperatifimiz aracılığıyla yerli tohum, ekolojik tarımla üretilen sebzelerden sofralara güvenli doğal ürünler sunuyoruz. 2014'te iktisadi işletme olarak kurduğumuz, daha sonra 2017'de kooperatifleşme sürecini tamamladığımız Soma Emekçi Kadınlar Kooperatifi, geleneksel yöntemlerle 'iyi gıda' üretimi yapıyor. 'Yemediğimizi yedirmeyeceğiz' ilkesiyle yola çıktık. Kendi tesisimiz var. Üretim yerimizde denetimler yapılıyor. Hammaddeyi Balıkesir ve Manisa Salihli'den alıyoruz. Kadın üreticilerden ürün almayı tercih ediyoruz. Ürün aldığımız tarlaların toprak analizleri yapılıyor. Gıda dışında talebe göre hediyeelik eşya da yapıyoruz. Etiketlerde Soma Emekçi Kadınlar tarafından üretilmiştir yazıyor. 13 üyeli bir kooperatifiz. 19 öğrenciye burs veriyoruz.”

ALAŞEHİRLİ KADINLARDAN SALAMURA TESİSİ

Geçen yıl Eylül'de faaliyete başlayan S.S. Alaşehir Kadın Girişimi ve Üretim İşletme Kooperatifi de Ticaret Bakanlığı'nın hibe destek programına başvurdu. Kuru üzüm ve salamura yaprak üretimlerini geliştirip yöresel lezzetleri daha çok kişiye ulaştırmayı hedeflediklerini belirten Kooperatif Başkanı Selen Öküzçüoğlu, “Salamura tesisi kurmak için Ticaret Bakanlığı'nın hibe destek programına başvurduk. Başvurumuz kabul edilirse yaprak salamuramızı daha çok kişiye ulaştıracağız. 'Kendi yemediğimizi size yedirmeyeceğiz' ilkesi ile yaptığımız üretimde bu yıl 2 ile 2,5 ton arasında kuru üzümü ve yaprağı tüketiciye buluşturmaya hedefledik” dedi.

HAYALİMİZ GERÇEĞE DÖNECEK

Yakaören Gönülden Kadın Girişimi Üretim ve İşletme Kooperatifi

Başkanı Nermin Sinop, "Şu anda gıda alanında üretim yapıyoruz. Isparta Milas mesireliğinde gözleme, katmer ve kumda kahve satıyoruz. Henüz üretim atölyemiz yok. Reçellerimizi ve kurutulmuş meyveleri aramızda belirlemiş olduğumuz bir kişinin evinde yapıyoruz. Kooperatifimiz yedi ortaklı. Köyümüzden gönüllü yardıma gelen kadınlar da oluyor. Marka ismimiz Gönülden Kadın Kooperatifi. Satış yerimiz Milas mesireliğinde fakat reçel ya da diğer ürünlerimizi sosyal medya hesaplarından sipariş üzerine satıyoruz. Instagram ya da Facebook'tan bizimle iletişime geçilebilir. Çalıştığımız alana bir kahvaltılık salonu hayalimiz var. Proje olarak ticaret odasına sunduk. Onaylandı ve hibe desteği aldık. Hayalimiz gerçeğe dönecek" dedi.

13 İLÇEDEKİ KADINLAR SÜS BİTKİSİ VE ZAKKUM ÜRETİYOR

Süs bitkilerinden zakkuma, yöresel gıda üretiminden tekstile birçok alanda faaliyet gösteren S.S. Mersin Kadın Girişimi Üretim ve İşletme Kooperatifi, projeleriyle dikkat

S.S. Salihli Kadın Girişimi ve İşletme Kooperatifi, Zafer Kalkınma Ajansı ile gerçekleştirdiği ortak projesi ile dikkat çekiyor. Proje çerçevesinde kooperatifin yörede yetişen ürünleri değerlendirebileceği profesyonel mutfak, pandemi nedeniyle biraz gecikmeli olsa da kurulma aşamasında. Kooperatif Başkanı Yasemin Ademoğlu, bu mutfakta yöre kadınları tarafından iyi tarım teknikleri ile yetiştirilmiş doğal sebze ve meyveler kullanılarak, lokum, reçel, marmelat, sağlıklı atıştırmalıklar, unlu mamuller, tarhana ve sebze sosları gibi gıda ürünlerinin üretileceğini kaydetti.

çekiyor. Mersin'in 13 ilçesini de kapsayacak şekilde, işbirliği halinde kadınların ekonomik ve sosyal alandaki payını arttırmak amacıyla geçen yıl Kasım'da sekiz kurucu ortakla kurulan kooperatif, halen 10 ortak ile devam ediyor ve ilk Genel Kurulu'nu yapmasının ardından ortak alımlarını gerçekleştirmeyi hedefliyor. Kooperatif Başkanı Meral Seçer, kurdukları kooperatifin faaliyet konularının ilçelerin özelliğine göre değiştiğini vurguladı. Süs bitkisi yetiştiriciliğinde kadınlara hem teorik eğitim hem de pratik alanda uygulamalar gösterildiğini belirten Seçer, buradaki temel amaçlarının ekonomik geliri olmayan ya da çok düşük olan kadınlara yeni bir iş alanı, ek gelir fırsatı yaratabilmek olduğunu söyledi. Bu kapsamda Mersin'i süsleyen süs bitkilerinin kadınlar tarafından yetiştirilmesi projesinin hayata geçirildiğini aktaran Seçer, "İlk etaba Toroslar ilçesinde 20 kadın üreticiyle başlanan projemiz başarıyla tamamlandı. Mersin Büyükşehir Belediyesi kadınların yetiştirdiği çiçeklerin alımını yaparak kooperatife destek oldu. Bu projenin başarılı olmasıyla, ikinci etabı Silifke ilçemizde başlatıldı. Bölgede oturan ve bahçecilikle uğraşan 20 kadınımlarımız, zakkum üretimine başladı" dedi.

MORİNGALI MAKARNA ÜRETECEKLER

S.S. Moringantep Girişimci Kadınlar Üretim ve Kalkınma Kooperatifi de projeleriyle dikkat çekiyor. Kooperatif, Gaziantep Tarım ve Orman İl Müdürlüğü tarafından hazırlanan ve Tarım Orman Bakanlığı Eğitim ve Yayım Dairesi tarafından desteklenen "Kadın Çiftçilerle Mucize Bitki Moringa'nın Türkiye Tarımına ve Sanayisine Kazandırılması Projesi" sonrasında 2018 Ocak'ta kuruldu. Tarım ve Orman Müdürlüğü'nün koordinasyonunda, Gaziantep Üniversitesi Nurdağı Meslek Yüksek Okulu, Büyükşehir Belediyesi, Nurdağı Belediyesi, Nurdağı Ziraat Odası, Nurdağı Halk Eğitim Müdürlüğü, KADEM Gaziantep Temsilciliği, zaman zaman İŞKUR destekli, kamu, STK, üniversite ve sanayi işbirliğinde yürütülen,

Türkiye'ye değer katmaya çalışan bir kooperatif modeli.

Kooperatif, öncelikli olarak "Mucize Ağaç" olarak bilinen 'moringa oleifera' yetiştiriciliği ve ürün çeşitlendirmesi konusunda faaliyet gösteriyor. Organik tarım arazisinde 25 dekar alanda yetiştiricilik yaptıklarını söyleyen Kooperatif Başkanı Sevgi Kütüz, "Moringa oleifera üretimi yapıp toptan ve perakende satışını gerçekleştiriyoruz. Moringa evinde daha çok hasattan sonraki yıkama, kurutma ve öğütme işlemlerini gerçekleştiriyoruz. İpekyolu Kalkınma Ajansı'ndan aldığımız ve Gaziantep Büyükşehir Belediyesi ve Nurdağı Belediyesi'nin de katkı sağladığı projemizle, tanıtım ve satış ofisimiz, sallama çaylarımızı kendimizin yapabileceği bir işletmemiz olacak, şu an proje yürütülmekte ve yakın zamanda inşallah işletmemizi açacağız. Bunun yanında bu işletmemizde Moringalı yemekler de yapıp satmayı düşünüyoruz. Öğütülmüş moringalarını çeşitli formlarda ambalajlayıp satışını gerçekleştiriyoruz. Stevialı moringa çayı üretiyoruz. Sanayi işbirliği sağladık, sedef, egzema ve mantar hastalıklarına karşı moringalı ve antibakteriyel sabun ile el ve ortam dezenfektanı ürettik. Şimdi Tarım ve Orman İl Müdürlüğü'nün GAP İdaresi'nden aldığı destekle moringalı taze ve kuru makarna üreteceğiz. Bu projeyi yine Büyükşehir Belediyesi ve Nurdağı Belediyesi desteklemekte" diye konuştu.

MARKASI "DEFNE DALI"

Hatay'ın Defne ilçesindeki Defne Kadın Kooperatifi 2010'da, Yeşilpınar Belde Belediyesi'nin tahsis ettiği parselde Sabancı Vakfı'nın finansal desteği ve KEDV'nin katkılarıyla kurulan tesiste, bir araya gelen kadınların üretimi ile faaliyete başladı. Kooperatifle kadınlar, organik zeytin, zeytinyağı, nar ekşisi, çökelek, reçel, turşu gibi yöresel gıdalar, elma, portakal, hurma gibi kurutulmuş meyveler, biber, domates salçaları, doğadan tıbbi aromatik bitkiler gibi ürünleri topluyor, üretiyor, işliyor

ve pazarlıyor. Kooperatifin ürünleri Defne Belediyesi'nin patentini alarak kooperatifin kullanımına tahsis ettiği 'Defne Dalı' markası ile pazarlanıyor.

Üretim Hatay'ın Yayladağ İlçesine bağlı Turfanda Köyü'nde gerçekleştirildiğini söyleyen Defne Kadın Kooperatifi Başkanı Nesrin Deli, ürünlerin organik ürün işleme belgesine sahip kendi tesislerinde işlendiğini, paketlendiğini ve pazara sunulduğunu belirtti. Deli, "Kadınlarımız ürettikleri ürünleri kooperatifimize satarak, işletmemizde emekleri karşılığında aldıkları saatlik ücretle kendilerine ekonomik yarar sağlıyor. Aktif 36 kadın ortağımız var. Hatay'ın tüm ilçelerinde ürünlerini satın aldığımız, bağlantılı olduğumuz çok sayıda kadın var" dedi.

SATIŞ KANALLARI OLUŞTURULDU

Deli, kuruluşlarının ilk aşamasında destekleriyle her aşamada yanlarında olan KEDV kanalıyla ulaştıkları müşterileri dışında tek seçeneklerinin ortaklarının sosyal çevresi olduğunu vurguladı. Zamanla üretim kapasitelerinin ve kooperatifin ulusal ölçek tanınırlığının artması sonrasında ulusal anlamda pazarlama olasılıklarını geliştirdiklerini dile getiren Deli şunları kaydetti: "Geldiğimiz aşamada kadın kooperatiflerinin ürünlerini pazarlayan kooperatifler, özellikle organik ve yöresel ürünler üzerine çalışan gıda pazarlama şirketleri, son yerel seçim sonrası büyükşehir belediyeleri tarafından oluşturulan tarım ve gıda pazarları ve satış birimleri, tüketici kooperatifleri önemli satış kanallarımızı oluşturuyor. Kooperatifimizin önemli bir atılım yapmasını sağlayan genç girişimcilerin

oluşturduğu 'Kadınların Elinden' satış organizasyonunu özellikle belirtmek isterim. Gerek tarımsal üretim gerekse de ürün işleme sürecine emekleriyle katkı sağlayan kadınlarımız açısından kooperatifleşmenin getirdiği birçok yarar var. Katıldığımız fuarlar kooperatif ürünlerimizin tanıtımı kadar diğer kadın kooperatifleri ve ortaklarla bir ilişki ağı oluşturulmasına katkı sağlıyor."

KEÇİSÜTLÜ SABUN PROJESİ

Kıvılcım Kadın Kooperatifi, Ticaret Bakanlığı'nın KOOP-DES hibe programına başvuran kadın kooperatiflerinden biri. "Bizler üreten kadınlarız ve hepimiz uzun yıllardır kooperatif ve kadın derneklerinin içinde çalışmalar yürütüyoruz; yeni projeler kaçınılmaz" diyen Kooperatif Başkanı Süheyla Gergin, Ticaret Bakanlığı'nın hibe programına karton bardak imalatı ile ilgili proje yaptıklarını ve kabul edildiğini söyledi. Ticaret Bakanlığı'na keçisütlü sabunlarının üretimi onayı için başvuracaklarını vurgulayan Gergin, "Çalışmalarımıza bu ay başlamayı ve % 100 doğal el yapımı keçisütlü sabunumuzu en kısa zamanda Kıvılcım Kadın Kooperatifi markasıyla piyasaya sürmeye can atıyoruz" dedi.

S.S. Potlaç Kadın Girişimi Üretim ve İşletme Kooperatifi de Ticaret Bakanlığı'nın hibe desteğine başvurdu ve İstanbul'da hibeden yararlanmaya hak kazanan üç kooperatiften biri oldu. Hibe sayesinde Cadde Bostan Kültür Merkezi'nde (CKM) şu an kapalı olan Potlaç Dükkan'ı tekrar açmak istediklerini söyleyen Kooperatif Kurucu Ortağı Özlem Bilgili, "Burada Kadıköylü yüzlerce kadının binlerce ürününü tekrar tüketicilerle buluşturmayı heyecanla bekliyoruz. Burada diğer kadın örgütlerinin ürünleri için dayanışma raflarımız da olacak. Feneryolu'ndaki kafemizin mutfağında daha çok kadının profesyonel olarak çalışabilmesi de öncelikli hedeflerimizden" dedi. ■

TÜRKİYE'DE KOOPERATİFÇİLİK KÜLTÜRÜNÜN GELİŞİMİ

Türkiye’de kooperatifçilik uygulamalarının temeli çok eskilere dayandırılabilir. Kooperatifçiliğin karşılıklı yardım, dayanışma ve fedakârlık gibi ilkeleri, Türk milleti için geçmişten beri mevcut olan imece kültürü ile benzerlik gösteriyor. Dolayısıyla, imecenin teşkilatlanmamış kooperatifçilik olduğu varsayılabilir. Kooperatifçilik için bir diğer esin kaynağı da, 13. yüzyılda Anadolu Selçukluları döneminde ortaya çıkan Ahi Birlikleri. Bu birlikler, esnaf ve sanatkârların meydana getirdikleri meslek kuruluşları. Ahilik sisteminin, aşırı gelir ve servet farklılıklarını önlemesi, işsizlere iş sağlaması, hem üreticiyi hem tüketiciyi koruması, mesleki eğitimler vermesi gibi özellikleri kooperatifçilikle benzerlikler olarak karşımıza çıkıyor.

Ahi Birlikleri 17. yüzyılda loncalara dönüşmeye başlamış, 19. yüzyılın ikinci yarısında da çöküş dönemine girmiştir. Türkiye’de çağdaş kooperatifçiliğin doğuşu da bu loncaların çöküş dönemine rastlamaktadır. Çağdaş kooperatifçiliğin başlangıcı sayılan, 1863 yılında “Memleket Sandığı” adı verilen ilk tarım kredi organizasyonu, Mithat Paşa tarafından Pirot Kasabası’nda kurulmuş. Memleket Sandıkları ile yoksul halkı tefeciden kurtarmak, çiftçiye kredi sağlamak, köylünün ürününü değerlendirmek ve halkın teşkilatlanmasını sağlamak amaçlanmıştır.

1863-1883 yılları arasında uygulanan Memleket Sandıkları, zamanla öngörülen amaçları yerine getiremez olmuş ve yerini Menafi Sandıklarına bırakmıştır. Memleket Sandıklarındaki aksaklıklar Menafi Sandıklarında da devam etmiş, 1888 yılında Ziraat Bankası Nizamnamesi’nin yürürlüğe girmesiyle birlikte bu sandıklar, Ziraat Bankası’na devredilmiştir 250 kadar olduğu tahmin edilen Menafi Sandıklarının 2 milyon altın lira olan sermayesi de Ziraat Bankası’na aktarılmış.

1888 yılından başlayan ve 1913 yılında kooperatifçilik hareketinin yeniden canlanmasına kadar geçen süre, kooperatifçiliğimizin duraklama dönemi olarak kabul ediliyor. 1913 yılında, Türk kooperatifçiliğinin önemli öncülerinden biri olan Ahmet Cevat Emre tarafından kooperatifçilik alanında ülkemizdeki ilk kitap yayımlanmıştır. İktisatta İnkılap: İstihlak Teavün Şirketleri (Ekonomide Devrim: Tüketim Kooperatif Ortaklıkları) adlı bu kitabın sonuna, altmış maddelik tüketim kooperatifleri ana sözleşmesi konulmuştur. Tüketim kooperatifçiliğinin ilk önemli temsilcisi kabul edilen Ahmet Cevat Emre’nin olumlu etkisiyle ilk tüketim kooperatifi 1913 yılında, İstanbul’un Fatih ilçesinin Çırçır Mahallesi’nde açılmıştır. Bundan sonra çok sayıda tüketim kooperatifi kurulmuş fakat hepsi 1919 yılında kapanmıştır.

Tüketim kooperatifçiliğinin ortaya çıktığı yıllarda, Ege Bölgesi’nde de tarım satış kooperatifçiliği gelişmeye başlamış. 1911 yılında İzmir’de incir ihracatı yapan azınlık ve yabancı 45 tüccar bir araya gelerek, halktan diledikleri fiyata ürün alabilmek amacıyla bir tröst oluşturmuş.

Buna paralel şekilde hareket eden İncir Anonim Şirketi adıyla bir de komisyoncular şirketi kurulmuş. Hem tröstle hem de Komisyoncular Şirketiyle mücadele edebilmek için 1911'de Aydın'da "Aydın İncir Himaye-i Zürra Anonim Şirketi" kurulmuş, fakat kısa süre sonra kapanmış. Sonuçta çare kooperatifçilikte görülmüş, kurulacak kooperatifin malen desteklenmesi amacıyla 1913'te Milli Aydın Bankası açılmış. Bu bankanın desteğiyle ilk olarak bir komisyoncu mağazası olarak açılan, daha sonra 1915 yılında unvanı "Kooperatif Aydın İncir Müstahsilleri Ortaklığı" olarak değiştirilen ilk tarım satış kooperatifi de böylece tarihteki yerini almış. Dilimizde ilk olarak kooperatif kelimesinin unvanında geçtiği bu kooperatifin de faaliyetleri uzun ömürlü olamamış.

Kurtuluş Savaşı'nın kazanılmasının ardından TBMM'nin açılması ile Atatürk'ün önderliğinde kooperatifçilik çalışmaları hız kazanmış. İlk çalışma ise 1920 yılında, kooperatifleri yasal bir esasa dayandırmak amacıyla hazırlanan 77 maddelik Kooperatif Şirketler Kanunıdır. 27 Eylül 1920 günü meclise sevk edilen bu kanun tasarısı, bazı maddeleri değiştirilerek Genel Kurul gündemine alınmış, fakat tam olarak görüşülemeyerek kanunlaşmamış. 13 maddeden oluşan ve tarım kredi kooperatifleri gibi işlemesi düşünülerek 1922 yılında TBMM'ne sunulan Köy Bankaları Kanunu da, maalesef hayata geçirilememiş.

17 Şubat – 4 Mart 1923 tarihleri arasında, yeni Türkiye'nin ekonomik durumunu görüşmek üzere, İzmir'de ilk İktisat Kongresi toplanmış. 1923 yılında toplanan bu kongrede ele alınan önemli konulardan biri de kooperatifçilik. Kongrenin açılışında, Atatürk'ten sonra konuşma yapan İktisat Vekili Mahmut Esat Bozkurt, her türden şirket kurmak gerektiğini, özellikle de memleketimizin ihtiyacını tamamen ifade eden kooperatif şirketlere daha fazla önem verilmesi

gerektiğini içeren bir konuşma yapmış. Henüz cumhuriyet dahi ilan edilmemişken kooperatifçiliğin düşünülmüş olması, kooperatif kurulması ve kurulacak kooperatiflere çiftçilerin ortak edilmesi ve hatta bu kooperatiflerin kuruluş sermayesinin –çiftçiye olan borcuna mahsuben- devletçe karşılanması gibi kararlar, kooperatifçilik hareketi açısından tarihi önem taşıdığını görüyoruz.

İzmir İktisat Kongresi'nin toplanmasından kısa bir süre sonra, 19 Mart 1923 tarihinde, o zamanın Basın Yayın Genel Müdürlüğü tarafından, "Kooperatif Şirketler" adını taşıyan bir kitap yayımlanmış. Atatürk'ün onayıyla hazırlanan ve altı bölümden oluşan bu kitapta, kooperatifçilikle ilgili kısa ve öz teknik bilgiler ile birtakım öğütler bulunmakta. Kooperatifçilik fikrinin gelişmesi açısından oldukça önemli olan bu eser, cumhuriyet dönemi kooperatifçilik hareketinin temel kaynağı olma özelliği taşıyor. 1928 yılına kadar, yaklaşık 40 tane kooperatif kurulmuş.

Cumhuriyet Sonrası Kooperatifçilik

Cumhuriyetin ilanından sonra da, kooperatifçiliğin gelişmesi için gereken yasal düzenlemeler yapılmaya devam etmiş. 5 Ocak 1924 tarihinde kabul edilen 396 sayılı kanunla, o zaman yürürlükte olan 1850 tarihli Kara Ticareti Kanunu'nda kolektif, komandit, anonim olarak sayılan ticaret şirketlerine, kooperatif yani ortaklık şirketleri de eklenmiş. Böylece kooperatifler ilk kez bir kanunda yer almış. 29 Mayıs 1926 tarihinde çıkarılan Türk Ticaret Kanunu'nda da, sermaye şirketlerine ayrılan bölümde, kooperatif şirketlere de yer verilmiş. 1935 yılı sonuna kadar 67 bin 332 ortağı olan 668 zirai kredi kooperatifi kurulmuştur. Aynı yıl kooperatifler ilk defa bir parti programında yer almış. Türkiye'de bugünkü anlamıyla ilk yapı kooperatifi de bu dönemde kurulmuştur. 1934 yılında Ankara'da kurulan ve ilk ortaklarını evi olmayan devlet memurlarının oluşturduğu

Bahçelievler Konut Yapı Kooperatifi, bugünkü Bahçelievler semtinin çekirdeğini oluşturuyor. Kooperatifçilik hareketinin tüm Türkiye'ye yayılması ve 1470 sayılı kanunun değişen şartlara göre yeniden ele alınması ihtiyacı, bu kanunun yürürlükten kaldırılıp, yerine yeni kanunların çıkarılmasını gerekli kılmış. 2 Kasım 1935 tarihinde, 2834 sayılı "Tarım Satış Kooperatifleri Kanunu" ve 2836 sayılı "Tarım Kredi Kooperatifleri Kanunu" çıkarılmış.

Kooperatifleri finanse etmek üzere teşkilatlandırılan T.C. Ziraat Bankası ve Türkiye Halk Bankası kanunları da yine bu dönemde çıkarılmış.

1933 yılında 2284 sayılı Halk Sandıkları ve Halk Bankası Kanunu çıkarılmış, böylece, küçük sanatkarların ve esnafların kooperatifler halinde teşkilatlanmaları ve bunların finansmanı amaçlanmış. Ancak, Halk Bankası biraz gecikmeli olarak, 1938 yılında Celal Bayar'ın başbakanlığı zamanında açılmıştır. Aynı yıl Ankara ve İstanbul Halk Sandıkları da hizmete girmiştir. 12 Haziran 1937 tarihli 3202 sayılı kanunla da günümüzün T.C. Ziraat Bankası kurulmuştur. Bu kanun, kredi ve satış kooperatifleri başta olmak üzere, tarımsal kooperatifleri destekleyen hükümler içerir. Zaten 1929 tarihli 1470 sayılı Zirai Kredi Kooperatifleri Kanunu, Ziraat Bankası'nı kooperatiflerin ana bankası olarak nitelendirmişti. 3202 sayılı kanunda da tarımsal kooperatiflerin banka tarafından kredilendirilmesi, tarım kredi ve tarım satış kooperatiflerinin ve birliklerinin Bankanın kontrol ve denetiminde olduğu, zirai kredinin tazmininde bunların (küçük çiftçilerin) gözetileceği gibi hükümlere yer verilmiştir. Dolayısıyla, kooperatifçilik teşvik edilmiş, kredinin daha kolay alınabilmesi için kooperatiflere öncelik verilmiştir. 1961 Anayasasında yer alan "Devlet kooperatiflerin gelişmesini sağlayacak tedbirleri alır." hükmünden, henüz ortada böyle bir Anayasa maddesi yokken, kooperatiflerin yararlandığını söylemek yerinde olacaktır.

Kurtuluş Savaşı'nın başlangıcında Türkiye'de neredeyse hiç kooperatif bulunmazken, 1938 yılına gelindiğinde kooperatifçilik hareketinde epey yol kat edilmiş olması, elbette Atatürk ve çalışma arkadaşlarının eseridir. Bu dönemde kooperatifçilikle ilgili yasal düzenlemeler yapılmış, Atatürk birçok konuşmasında kooperatifçiliğin öneminden bahsetmiş, kooperatifçilikle ilgili yayınlar çıkmış, çok sayıda makale ve kitap tercüme edilmiş, hatta okullarda da kooperatifçilik dersleri verilmeye başlanmıştır. 1932 yılında İstanbul Yüksek İktisat ve Ticaret Mektebinde kooperatifçilik ayrı bir ders olarak programlarda yer almış. Daha sonra kooperatifçilik dersleri İzmir, Ankara ve Eskişehir'de açılan Yüksek Ticaret Mektepleri'nin programlarında da ders olarak yer almış.

1938-1950 Dönemi Kooperatifçilik

Kooperatifçiliğe inanıp sahip çıkan Atatürk'ün vefatı ve arkasından II. Dünya Savaşı'nın başlaması nedeniyle, bu dönemde kooperatifçilik hareketleri durgunlaşmış. 1940 yılında, bugün hala faaliyetlerini sürdüren, önemli tarım satış

kooperatifleri birliklerinden Çukobirlik kurulmuştur. Bugün 14 ili kapsayan bir alanda 34 kooperatifi ile hizmet veriyor.

Bu dönemde Türk Kooperatifçilik Kurumu'nun 1944 yılında ilki olmak üzere, 1947 ve 1950 yıllarında üç kongresi. Bu Türk Kooperatifçilik Kongrelerinde iki önemli konu ön plana çıkmıştır: mektep kooperatifleri ve kooperatif kanunu. Kooperatif kanunu konusunda çeşitli çalışmalar yapılmasına rağmen müstakil bir kooperatif kanunu çıkarılamamıştır. Diğer konuda ise köy enstitüleri ile kooperatifçilik arasında ilişki kurularak bir adım atılmış. 4274 sayılı Köy Enstitüleri Kanunu'nun 62. maddesinde, köy enstitüleri bünyesinde üretim ve tüketim kooperatiflerinin kurulması, işletilmesi, bunlardan hiçbir şekilde vergi ve harç alınmaması kararlaştırılmış. Köy enstitülerinde son sınıflar için kooperatifçilik dersleri öngörülmüş. Enstitülerde köylüler, kurulmuş olan kooperatife ortak edilmiş, II. Dünya Savaşı'nın kıtlık yıllarında çeşitli ihtiyaçlarını ucuz olarak karşılamak için bu kooperatiflerden yararlanmışlardır. Bu enstitülerde kooperatif kolları kurulmuş, öğrencilerin mezun olduktan

sonra görev aldıkları köylerde kooperatif kurmaları amaçlanmış.

1950-1960 Dönemi Kooperatifçilik

1950-1960 dönemi, kooperatif hareketlerinin yeniden canlandığı bir dönem olarak kayda geçiyor. 1951 yılında ilk esnaf ve sanatkârlar kefalet kooperatifi olan Ankara Esnaf Kefalet Kooperatifi kurulmuş. 1954 yılında Ankara'da ilk Esnaf Kefalet Kooperatifleri Birliği kurmuş. 1950-1960 döneminde 111 adet esnaf ve sanatkârlar kefalet kooperatifi kurulmuştur. Tarımsal kooperatiflerin sayılarındaki artış, bu dönemdeki gelişimi ortaya koymaktadır. 1949 yılı sonunda 879 olan tarım kredi kooperatifleri sayısı, 1954 yılı sonunda 1.356'ya çıkmış. 1949 yılında 411 bin 204 olan ortak sayısı da 1954 yılında 773 bin 739'a yükselmiş. Bu dönem tarım kooperatiflerinin yükseliş dönemi olarak da kabul edilebilir.

Kooperatifçilik hareketinde görülen bu gelişmelerin yanında, bu dönemde müstakil bir kooperatifler kanununun çıkarılabilmesi için de çok çaba gösterilmiştir.

Bu çabaların sonuçlarından biri Colombain Projesidir. Uluslararası Çalışma Örgütü Kooperatifler ve Küçük Sanatlar Bölümü Şefi olan M. Colombain talebimiz üzerine Ankara'ya gelmiş, ülkemizdeki kooperatifçilik konusunda açık bir fikre sahip olabilmek için araştırmalar yapmış. Sonuçta, Türk kooperatifçiliğinin gelişmesinin basit değişikliklerle mümkün olmadığını, birkaç esaslı tedbirin alınması gerektiğini söylemiş.

Colombain, aslında Türk kooperatifçiliğini geliştirebilecek tecrübeli kişilerin ülkemizde var olduğunu, kooperatif fikrinin tam anlamıyla yasalara yansıtılması gerektiğini vurgulamış. Bu amaçla da projesi dâhilinde bir kooperatifler kanunu hazırlamış. Bu projede ayrıca kooperatifler sınıflandırılmış, kooperatifler arasındaki anlaşmazlıkları kesin karara bağlayacak öneriler getirilmiş, kooperatiflerin sicillerinin tutulması ve bunları denetleyecek bağımsız bir örgütün kurulması gerektiği vurgulanmış. Colombain projesinde, kooperatifçiliğin güçlenip canlanması için eğitimle desteklenmesi gerektiğini, bu konuda kadınların ve köy öğretmenlerinin çok önemli bir rolü olduğunu savunmuş.

1951 yılında Türk Kooperatifçilik Kongresi'nin Kanun Komisyonu tarafından da bir proje yapılmış, bu projede Yusuf Sami Atasagun tarafından 90 maddelik "Tarım Kooperatif Ortaklık ve Birlikleri Kanunu" hazırlanmış. Bu proje Colombain'in projesi ile birleştirilerek yeni bir kooperatif kanunu projesi oluşturulmuştur. Meclise sunulan bu kooperatifçilik kanun tasarısı basında yankı uyandırmış. Colombain'in projesinden sonra, İktisat ve Ekonomi Bakanlığının Türk Ekonomi Kurumu ile birlikte kooperatifçilik kongrelerinde alınan kararlara göre hazırladığı Kooperatifler Kanun Layihası da meclise sunulmuş. Başlı başına bir kooperatifçilik kanunu çıkarılması için gerekli çabalar ve gelişmeler var olsa da, yeni Kooperatifler Kanunu bu dönemde de çıkarılamamış.

Kooperatifleri
finanse
etmek üzere
teşkilatlandırılan
T.C. Ziraat Bankası
ve Türkiye
Halk Bankası
kanunları da yine
bu dönemde
çıkartılmış.
1933 yılında
2284 sayılı Halk
Sandıkları ve
Halk Bankası
Kanunu çıkarılmış,
böylece, küçük
sanatkârların
ve esnafın
kooperatifler
halinde
teşkilatlanmaları
ve bunların
finansmanı
amaçlanmıştır.
Ancak, Halk
Bankası biraz
gecikmeli olarak,
1938 yılında
Celal Bayar'ın
başbakanlığı
zamanında
açılmıştır. Aynı yıl
Ankara ve İstanbul
Halk Sandıkları da
hizmete
girmiştir.

1960-1980 Dönemi Kooperatifçilik

Bu dönem kooperatifçilik hareketlerinde önemli hukuki gelişmelerin yaşandığı bir dönem olarak dikkat çekiyor. 1961 Anayasası'nın 51. maddesinde, "Devlet, kooperatifçiliğin gelişmesini sağlayacak tedbirleri alır." ifadesiyle ilk defa kooperatifçilikten bahsedilmiş. Bu anayasamızda kooperatifçiliğe yer verilmesi, daha sonraki gelişmeler açısından oldukça önemlidir. 1961 Anayasası, Türkiye'de planlı kalkınma dönemini başlatmış. Bu anayasadan sonra, beş yıllık kalkınma planlarında kooperatifçilikle ilgili çeşitli önlemler yer verilmiş. 1960'lı yıllar Köy Kalkınma Kooperatiflerinin kurulmaya başladığı yıllar olarak da kayda geçiyor.

1163 sayılı Kooperatifler Kanunu, 10 Mayıs 1969 günü yürürlüğe girmiş. Bu kanun ile kooperatifçilik konusundaki dağınık olan yasal düzenlemelerin birleşmesi ve kooperatif ilkelerinin Türkiye'de uygulanması sağlanmış, birim kooperatiflerin üst örgütlenmelerine yönelik yasal dayanak oluşturulmuş.

Köy Kalkınma Kooperatifleri, 1163 sayılı Kooperatifler Kanununun yürürlüğe girmesinden sonra yeniden yapılanmış ve üst örgütlenme yoluna gitmişlerdir. 1965 yılında yalnızca 58 adet bulunan bu kooperatiflerin sayısı, 1970 yılında 1.776'ya, 1975 yılında 5.507'e, 1980 yılında ise 8.372'ye yükselmiş. Hızla sayıları artan Köy Kalkınma Kooperatifleri birlikler düzeyinde örgütlenmiş, bu birliklere, sadece köy kalkınma kooperatiflerinin değil, kırsal alanlarda kurulan orman, toprak-su ve diğer tarımsal amaçlı kooperatiflerin de girmesine müsaade edilmiş. 1971 yılında bir araya gelen 9 birlik, Köy Kalkınma ve Diğer Tarımsal Amaçlı Kooperatifler Merkez Birliği, yani Köy-Koop'u kurmuş. 1196 sayılı "Tütün Tarım Satış Kooperatifleri ve Bölge Birlikleriyle Türkiye Tütün Tarım Satış Kooperatifleri Genel Birliği Kanunu" da, 25 Aralık 1969 tarihinde yürürlüğe girmiş.

1970'li yıllar tüketim kooperatifçiliğinin gelişimi için de önemli yıllardır.

Bu yıllarda kooperatif – sendika işbirliğinin geliştirilmesine çalışılmış, Türk-İş'in başlattığı eğitim ve teşkilatlandırma çabaları, tüketim kooperatiflerinin gelişiminde etkili olmuş. İlk Ecza Kooperatifi 1978 yılında Manisa'da kurulmuş. 1979 yılında da İzmir, Bursa ve Eskişehir'de de kurulmaya devam eden bu kooperatifler bugün hala faaliyetlerini sürdürüyor.

Ülkemizde kooperatifçilik hareketinin geliştirilmesi için çeşitli kurumlar tarafından verilen kooperatifçilik eğitimindeki dağınıklığın son bulması ve bütün imkânların bir kuruluşun içinde toplanarak en etkili şekilde genel kooperatifçilik eğitimi ile teknik kooperatifçilik eğitimi verilmesi amacıyla 1970'li yıllarda Milli Kooperatifçilik Eğitim ve Araştırma Enstitüsü açılmış. 200 kişiye yatılı eğitim verebilecek büyüklükte olan, idare binaları, dersaneler, kütüphane, toplantı ve sinema salonu, matbaa, resim, film çekme, film yıkama ve seslendirme odaları gibi bölümlere sahip bu enstitüde 1976 – 1984 tarihleri arasında 7000 kişi eğitilmiştir. Ancak daha sonra bu enstitü kapatılarak Köy Hizmetleri Genel Müdürlüğüne devredilmiştir.

1980-2000 Dönemi Kooperatifçilik

Bu dönemde, tarım satış kooperatifleri ve birlikleri kanununda düzenleme yapılarak 1935 tarih ve 2834 sayılı Tarım Satış Kooperatifleri ve Birlikleri Kanunu, 1984 yılında çıkarılan 238 sayılı KHK ile kaldırılmış, bu kararname 1985 yılında 3186 sayılı yasaya dönüştürülmüştür. [47] Bu kanunun 9. maddesi ile Tarım Satış Kooperatifleri Birliklerine atamayla gelmiş genel müdüre yönetim kurullarına başkanlık etme yetkisi verilmiştir. Bu madde, 1993 yılında kaldırılmış.

İlki 1934 yılında Ankara'da kurulan konut kooperatifleri, 1958 yılında İmar ve İskân Bakanlığının kurulması ve 1969 yılından sonra kooperatiflere kredi ve arsa tahsisine başlamasından sonra gelişim göstermiş. Ancak konut kooperatifçiliği için asıl dönüm noktası 1980'li yıllardır. Bu yıllarda Toplu Konut Fonu'ndan kredi

uygulamalarının başlaması ile toplu konut alanları tüm ülke düzeyinde yaygınlaşmış. Konut sorununa çözüm getirmek ve dar ve orta gelirli konut sahibi yapmak amacıyla 1981 yılında 2487 sayılı Toplu Konut Kanunu çıkarılmış, bu kanun ile kurulan Toplu Konut Fonundan konut kuruluşlarına kredi verilmesi konut kooperatifçiliğini canlandırmıştır. Bu kanun, bireysel konut üretiminden çok toplu konut üretimini desteklemekte, bir kişinin fonun mali kaynaklarından ancak bir kez yararlanmasına fırsat vermektedir. Bu fondan yararlanacak kimsenin kendisi, eşi ya da velayeti altındaki çocuklara ait bir evinin olmaması, kişinin alt ya da orta gelir grubuna mensup olması gerekmektedir. Konut kooperatiflerine arsa temini konusunda da öncelik verilmiş. 2487 sayılı kanun fazla uzun ömürlü olmamış, 1984 yılında 2985 sayılı Toplu Konut Kanunu çıkarılmış. Bu kanun bireysel kredi imkânı getirmiş, öncesinde bulunan ev sahibi olmama şartının da kaldırılması ile Toplu Konut Fonundan daha da etkili bir şekilde yararlanılmış. Böylece konut kooperatiflerinin konut pazarı içindeki payı 1990'ların başında %50'lere yaklaşmış. Konut kooperatiflerinin merkez birlikleri olan TÜRK-KONUT(1985) ve TÜRK-KENT (1988) de bu dönemde kurulmuş.

1991 yılında Türkiye Milli Kooperatifler Birliğinin kurulması, Türk kooperatifçiliğinin üst örgütlenmesinin tamamlanması açısından bu dönemde kaydedilen önemli gelişmelerden biridir.

2000 Sonrası Kooperatifçilik

2000 yılında çıkarılan 4572 sayılı Tarım Satış Kooperatifleri ve Birlikleri Hakkında Kanunla, söz konusu kooperatif ve birliklerin özerkleşmeleri ve demokratikleşmeleri yönünde yeni hükümler getirilmiş. Planlı kalkınma dönemine kadar kendi nam ve hesaplarına ürün alımı yapan tarım satış kooperatifleri ve birlikleri, bu dönemden sonra devletin tarımsal üretimi ve üreticiyi destekleme amacına yönelik olarak destekleme alımları yapmaya

başlamış. İlk olarak incir ile başlatılıp kapsamı giderek genişleyen destekleme alımları, tarım satış kooperatif birlikleri üzerindeki devlet vesayetinin artmasına neden olmuş, tarım satış kooperatif birlikleri giderek devletin bir alım ofisi gibi algılanmaya başlamış. 3186 sayılı kanun ile devletin tarım satış kooperatif birlikleri üzerindeki vesayeti ağırlaştırılmış ve tarım satış kooperatif birliklerinin destekleme alımı yapma görevleri kanunda yer almış. Üreticilerin lehine olup, zamanla kooperatifleri olumsuz etkileyen destekleme alımları 1994 yılında sona erdirilmiş, ancak bu tarihten sonra da birlikler, Hazine kaynaklarından sağlanan düşük faizli kredilerle kamunun yönlendirmeleri doğrultusunda ürün alımlarına devam etmişler. 1994 yılından sonra birliklerin kendi nam ve hesaplarına yaptıkları alımlar, Destekleme ve Fiyat İstikrar Fonu'ndan verilen kredilerle karşılandıysa da birliklerin bu kredileri ödeyemeyişleri mali sorunlara yol açmış. 2000 yılında Dünya Bankası ile yapılan anlaşma ve Tarım Reformu Uygulama Projesi kapsamında birliklerin özerkleştirilmesi öngörülmüş, aynı yıl çıkarılan 4572 sayılı kanun ile birliklerin üzerindeki devlet vesayeti kaldırılarak özerkleşmeleri sağlanmış, yeniden yapılandırma dönemi başlatılmış.

Bu Kanun ile başlayan yeniden yapılandırma sürecinde alınması gereken tedbirlerin belirlenmesi konularında çalışma, inceleme ve önerilerde bulunmak üzere Yeniden Yapılandırma Kurulu oluşturulmuş, uygulamasına fiili olarak 2008'de son verilen bu kurul, hukuki olarak 2013 yılında 4572 sayılı kanunda yapılan değişiklikler ile sonlandırılmış. Bu dönemde, Gümrük ve Ticaret Bakanlığı'nın koordinasyonunda, kooperatifçilik hizmetlerinden sorumlu diğer Bakanlıklar ve kuruluşların katkılarıyla Türkiye Kooperatifçilik Strateji ve Eylem Planı (2012-2016) hazırlanmış.

Kaynakça: TİCARET BAKANLIĞI, AİLE VE ÇALIŞMA BAKANLIĞI, TARIM VE ORMAN BAKANLIĞI KAYNAKLARINDAN YARARLANILMIŞTIR.

Köy-Koop İzmir Başkanı Neptün Soyer: Kooperatifçilikte pozitif ayrımcılık istemiyorum. Toplumsal cinsiyet eşitliği söylemlerimiz, kooperatifçilik üzerinden geçmemeli.

“Kooperatifçiliğe finansal bir dokunuş gerekiyor”

“Kooperatifçiliğin temelinde dayanışma vardır, rekabetçilik yoktur. Kooperatifçilik konusunda alan çok karışık ve bu karışıklık bizi karşı karşıya getiriyor.”

Köy-Koop İzmir Başkanı Neptün Soyer, kooperatifçilik ile ilgili yasaların doğru uygulanması gerektiğini söyledi. Kooperatifçilik sistemine finansal bir dokunuş yapılmasını öneren Soyer, “Küçük çiftçi desteklenmek zorunda...

Biz söz sahibi olmak istiyoruz, masada karar verme süreçlerinde rol almak istiyoruz. Çünkü bu işi biz biliyoruz. Aile işletmeleri ile iç içe olan biziz. Dünya genelinde Kenya da dahil üretici kooperatiflerinin kendi bankası var. Bunun mutlaka faydası var ki herkes bu modeli uyguluyor. Bu konuyu masada tartışmıyoruz bile...

Üreticilerin faizlerden bunalmasını dinliyoruz. Artık bunları tartışmamız lazım. Ben küçük aile çiftçilerini temsil ediyorum ve oradan doğru olaya bakmak zorundayım. Burada ciddi bir karmaşa yaşanıyor” diyor.

YARIN Dergisini ağırlayan Neptün Soyer ile Türkiye'deki

kooperatifçilik sisteminin mevcut durumu, yaşanan sorunlar ve gelişimi için yapılması gerekenleri konuştuk.

Türkiye'de şu anda kooperatifçilik üç temel kanun üzerinden yürütülüyor. Birincisi bütün tarımsal kalkınma kooperatiflerimizi sevk ve idare eden, kuran, denetleyen 1163 sayılı Kooperatifler Kanunu... İkincisi 1581 sayılı Tarım Kredi Kooperatifleri ve Birlikleri Kanunu ile üçüncüsü 4572 sayılı Tarım Satış Kooperatif ve Birlikleri Kanunu. Bu kadar kanun çok fazla değil mi? Bu yapı içinde gelişim hızımızı nasıl yorumlarsınız?

Hareket kabiliyetimizi ve üretim planlamamızı çok zorluyor. Sahada kimin neyi ürettiği, ne kadar ürettiği ve nasıl pazarladığı karmaşası var. Bundan da en fazla zararı üretici görüyor. Çünkü üreticinin de neyi kiminle üreteceği konusunda kafası karışıyor. Tarım Kredi Kooperatifleri kurulmuş

RÖPORTAJ: SEDA GÖK

sonrasında Köy-Koop İzmir, 1960 yılında kurulmuş. Mükemmel bir sistem... Ancak bir taraftan bakıyorsunuz; bu yapının bankası var mı? Kazandığı ile kendi tasarrufunu yapabiliyor mu? Bunları hiç konuşmuyoruz.

Niye konuşmuyoruz?

Bugüne kadar hiç bir Tarım Bakanı'ndan "Bu konuda konuşalım" dediğini duymadım, görmedim. Dünyada genelde Kenya da dahil üretici kooperatiflerinin kendi bankası var. Bunun mutlaka faydası var ki herkes bu modeli uyguluyor. Bu konuyu masada tartışmıyoruz bile...

Üreticilerin faizlerden bunalmasını dinliyoruz. Artık bunları tartışmamız lazım. Ben küçük aile çiftçilerini temsil ediyorum ve oradan doğru olaya bakmak zorundayım. Burada ciddi bir karmaşa yaşıyoruz.

Bu karmaşanın getirdiği sonuçlar neler oluyor?

Birincisi İzmir Köy-Koop'a bağlı tarımsal kalkınma kooperatifleri var. 1163 sayılı Kanuna bağlı tarımsal kalkınma kooperatifleri var. Biz bunlara çok amaçlı kooperatifler diyoruz. Bu kooperatif modeli üzerinden süt toplayabilirsiniz, salamura zeytin yapabilirsiniz, zeytinyağı yapabilirsiniz, ithalat ihracat yapabilirsiniz. O kadar güzel bir yasa ki...

Fakat 1960-1980 yılları arasındaki örgütlenme dönemi ürünün fiyatını belirleyen kooperatif modellerinde aynı amaçla çalışan 3 birlik çatısı kurulmuş. Bugün Köy-Koop, Hay-Koop ve Tar-Koop var. Biz de Bakanlığa diyoruz ki; "Açtığınızı gibi kapatın ya da bizi birleştirin." Çünkü köylünün de kafası karışıyor. Kooperatifçiliğin uluslararası tanımında; dayanışma vardır rekabetçilik yoktur.

O zaman Atatürk'ün kooperatifçilik konusunda belirlediği hedeflerin tam tersi bir politika izliyoruz?

Neptün Soyer

Köy-Koop İzmir Başkanı

Onunla kalsa iyi... Bir de ihtisas birlikleri kuruldu. Damızlık Birliği, Süt Birliği, Kırmızı Et Birliği gibi birlikler var. Aynı yapıda değil. İhtisas birliklerinin amacı ve yasası farklı. Onlar da süt topluyor. Bütün herkes süt topluyor. Bu sütte ne var anlamadım! Çünkü herkes oradan destek alacak. Kooperatifçilik konusunda alan çok karışık ve bu karışıklık bizi karşı karşıya getiriyor.

Peki Bakanlık ne diyor?

"Kurulmuş bir yapıyı kapatamayız" diyorlar.

O zaman siz de birleşin. Bugün ilgili üç Bakanlığın verilerine baktığımızda bir Bakanlığın verileri diğerini tutmuyor.

Uymaz çünkü dağınık bir yapımız var.

Uymuyor ama bir taraftan da 'tabela kooperatifler' dediğimiz bir süreç dikkat çekiyor.

Türkiye'deki kooperatiflerin ne kadarı aktif? Bunun gelişim hızına yansması nasıl?

Yığınla 'tabela kooperatif' var. Buradaki önemli husus kooperatifçilikte cinsiyet ayrımı, din ve dil ayrımı yoktur. Ortak menfaat üretimidir. Burada dayanışma ile birlikte büyürsünüz. Herkes emeğinin karşılığını alır. İzmir'de genç bir nüfus var. 2 yıllık, 4 yıllık üniversite eğitimi ile kasabalarındalar. Onların desteklenmesi gerekiyor. O gençlerin toprağı ve beldesini korumasına destek olmalıyız. Bu gençler kıymetli ve bu gençleri köyüne toprağına bağlamalıyız.

Dünya modellerine baktığımızda kooperatifler piyasayı regüle edebiliyor, fiyat belirleyebiliyor, politikaların revizyonunda etkin rol alıyor. Buna karşılık bizde parçalanmış bir kooperatifçilik

AB'ye 3 proje sunduk. Bunların olumlu sonuçlanması önceliğimiz... Bu projelerde yer almak istiyoruz. Küçükbaş hayvancılığın güçlendirilmesini istiyoruz. İzmir Yarımada, Bakırçay Havzası halen mera kapsamında. Zeytinliklerin hepsi Yarımada'da aslında mera durumunda. Bu iki havzamızda küçükbaş hayvancılığımızı geliştirmemiz gerekiyor.

modelini görüyoruz. Türkiye'nin kooperatifçilik konusunda yeni bir seferberliği mi ihtiyacı var?

Seferberlik değil ama kooperatifçilikte yasaları doğru uygulamamız gerekiyor. Sisteme finansal bir dokunuş gerekiyor. Küçük çiftçi desteklenmek zorunda...

Biz söz sahibi olmak istiyoruz, masada karar verme süreçlerinde rol almak istiyoruz. Çünkü bu işi biz biliyoruz. Aile işletmeleri ile iç içe olan biziz. Bu konuda "Bize sorun" diyoruz.

Türkiye'nin kooperatifçilik tarihine baktığımızda 1960'larda Almanya'ya işçi gönderilirken kooperatif ortağı olanlara öncelik tanınan bir dönemi görüyoruz. Bu da o dönemde kooperatif sayısı ve ortak sayısında ciddi bir artışı beraberinde getirmiş. Bu örnekleme üzerinden gidersek; bugün de kişiye özel teşvik mekanizmaları uygulamaz mı?

Uygulandığı ifade ediliyor. Üyelik ile ortaklık arasında fark var. Ortaklık iyi günde kötü günde birlikte olmaktır. Teşvik için önce alanı temizlemek gerekiyor.

Türkiye için 10 bin kooperatif fazla mıdır?

Rakamlarla konuşmak çok sağlıklı olmaz. Konuya nitelik açısından bakmak gerekiyor. Ayrıca bu kooperatiflerin çalışma alanlarını belirlememiz gerekiyor. 10 bin kooperatifin ne olduğunu çözebilmiş değilim. Bütün kooperatifleri aynı çatı altına koyarsanız fazladır.

Biz de sürekli sınırlanıyoruz. İlgili yaşamızda ise hiçbir değişiklik

yok. Bizim düzensizliğimiz yok. Tarım Bakanlığı'nın kurduğu sistem gayet iyi...Önemli olan bu sistemin işlemesi. Yapı güzel, bu yapı içindeki yetki alanlarını belirlemek zorundayız. Sürekli ek madde ekleyip bizi rekabet ortamına sürüklüyorlar. Tekrar altını çiziyorum, kooperatifler birbiriyle rekabet etmez. Bu doğasına aykırı.

'Birleşin' diyorlar, o zaman niye birleşmiyorsunuz?

Burada 'Kim genel başkan olacak? sorusu önemli sanırım. Kırsal kalkınma yerelde olmalı. Tarım Bakanlığı'nın aslında uyguladığı sistem doğru ancak bunun işlerlik kazanması gerekiyor. Kooperatiflerin siyasete dahil edilmemesi gerekiyor. Toplumsal cinsiyet eşitliği söylemlerimiz kooperatifçilik üzerinden geçmemeli. Kooperatifçilikte cinsiyet ayrımı olmaz. Son dönemde sosyal kooperatifçilik diye de yeni bir kavram oluşmaya başladı. Bugün mülteci sorununu kooperatifçilik üzerinden çözmeye yönelik çalışmalar yapılıyor.

Kooperatiflerin, AB fonlarından daha fazla yararlanması için yapılması gerekenler neler? Siz bu konuda ne gibi çalışmalar yapıyorsunuz?

Avrupa Birliği(AB), eğitim başlığında iki fazda çağrıya çıktı. Bergama Bakırçay Havzasında su ile ilgili bir çalışma yapıyoruz. İzmir Büyükşehir Belediyesi, bir üst fazda iklimlendirme ile ilgili proje yazıyor ve biz de paydaşız. Buğday Derneği de ayrı bir proje yazıyor. Onlarla da paydaş çalışmaları yürütüyoruz. Biz tarladayız. Tarladaki sorunun çözümünde biz kolaylaştırıcı olmalıyız. Biz alanda bilgiyi herkesle paylaşıyoruz ve paylaşmaya da devam edeceğiz. Koop-tuk Geliyoruz Projesi de bu çok önemli...

Pandemi sürecinde Köy-Koop olarak neleri keşfettiniz, hangi çalışmalara odaklandınız?

Artık herkes tarımın ne kadar kıymetli olduğunu farkında... Bizi dijitalleştirdi. İzmir Köy Koop olarak bu konuda biraz geri kalmıştık,

şimdi inanılmaz hız aldık. Bu süreçte bu alandaki çalışmalarımıza ağırlık verdik ve çok güzel geri dönüşler alıyoruz. Coğrafi Bilgi Sistemi'nde yer alıyoruz. İnternet satışında biz de varız. Artık bütün kooperatiflerimiz bunu keşfetti. Kısıtlı zaman ve alanlarda teknolojiyi kullanmayı öğrendik. Bergama'nın bir köyünde pandemi nedeniyle görüşemediğimizde "Başkan, Zoom programını indir, oradan görüşelim, konuşalım" demeyi öğrendik. Kim inanırdı değil mi? Pandemi süreci aslında belli konularda çalışma şartlarımızı kolaylaştırdı. Tarımı daha iyi koşullarda yapmayı biz de öğrendik. Pandemi sürecinde bir de okul öncesi eğitimde tarım ve örgütlenmesi kooperatifçilik üzerine müfredat projesi hazırladık. 'Ankara da bunu yapmadı' demekle olmuyor. Bizim de kendi öz eleştirimizi yapmamız gerekiyor.

Kooperatifçilik konusunda dünya şu anda neyi konuşuyor?

Dünya, bizim gibi kooperatifçiliği tartışmıyor, ilerliyor. Kooperatif ile devlet arasında ciddi bir köprü var. Dünyadaki modellere baktığımızda kurallar net, denetimi kimin yapacağı belli, kimin nerede ne kadar ne zaman üretim yapacağı belli... Sadece herkes işini yapıyor. Pazarlama kaygısı yok. Bizim de artık her şeyi ortaya koymak için eyleme geçmemiz gerekiyor. Kooperatifler ölümsüzdür, siyasi söylemlerle hareket edilemez.

Kooperatiflerde kapıyı açtığınızda Alis Harikalar diyarında...” söyleminiz çok güzel bir betimleme...Bu anlattıklarınızdan yola çıktığınızda ne ölçüde harikalar diyarı?

İzmir'de Köy-Koop çatısı altında keyifli bir birlikteliğimiz var. Başkanlık temsili açısından ben olmadan dahi aynı şekilde temsil edecek başkanlarımız var. Bu bizim sürdürülebilirliğimizin modeli, ölmezliğimizi böyle göstereceğiz. Başkanlar artık genç ve yönetimde kadın başkanlarımız var.

Ortakların yaş ortalaması özelinde durum nedir? Gençleri

“Agro turizmi önemsemeliyiz”

Agro turizmi çok önemsiyorum. Bu konuda ilgili yasalarda düzenleme yapılması gerekiyor. Bu konuda Bakanlığın çalışması lazım. Pandemi döneminde kimse büyük otellere gitmedi. Küçük butik oteller talep gördü. İzmir'in bu kadar kırsal güçlü iken Ödemiş ve Bergama'nın çok daha fazla yatak sayısına sahip olması gerekiyor. Zeytin ve toprağı koruyarak bunu yapabiliriz. AVM'lere izin verip, köylüye küçük bir butik otel açmak için izin vermezseniz köylü de küser. Bu konuda Turizm ile Tarım Bakanlığı'nın ortak çalışma yürütmesi lazım.

Kooperatifleşme sürecine daha fazla dahil etmek için yapılması gerekenler neler?

7 kişilik yönetim kurulundaki en yaşlı ortak benim. Gençler, eğitilmişler... Ziraat mühendisimiz var iktisatçılarımız var. Hepsisi kırsalda toprağında yaşıyor. Almanya modelinden örnek verdiğiniz gibi; artık kooperatif ortakları için ekonomik özendiriciler olmalı. Bakanlık 4734 sayılı Kamu İhale Kanunu 3-a maddesi güzel bir düzenleme yapmış ve buna göre "Kamu doğrudan üreticiden mal alabilir" diyor. Bu güzel bir teşvik. İlgili belediyeler dışında valilik, kaymakamlık, Odaların ve üniversitelerin de bizden mal almasının önünü açıyor. Bu uygulama siyaset boyutunda kalmamalı. Güzel bir çalışmadır. Buna bütün kamu kuruluşları sahip çıkabilir.

Köy-Koop olarak bu yılki çalışma programınızda neler var?

AB'ye 3 proje sunduk. Bunların olumlu sonuçlanması önceliğimiz... Bu projelerde yer almak istiyoruz. Küçükbaş hayvancılığın güçlendirilmesini istiyoruz. İzmir Yarımada, Bakırçay Havzası halen mera kapsamında. Zeytinliklerin hepsi Yarımada'da aslında mera durumunda. Bu iki havzamızda küçükbaş hayvancılığımızı geliştirmemiz gerekiyor. Bununla ilgili elimizden gelen her şeyi yapacağız. Bergama da bir mandıra projemiz var. Bunun için proje yazıyoruz.

Önümüzdeki günlerde ürünlerinizi sattığınız satış dükkanlarını İzmir'in çeşitli yerlerinde görmek mümkün olacak mı?

Bizim dükkanlar açmak yerine artık dijitalleşmemizi tamamlamamız gerekiyor. Bunun çalışmalarına daha da ağırlık vereceğiz. Bu dönemde e-dükkan modelini daha doğru buluyorum.

Örneğin; Halkın Bakkalları Projesi'ni önemsiyorum. 6 tane yerleri var. Bu tarz modeller geliştirilebilir. Kırsal kalkınma için tüketicinin de gerektiğinde üreticinin yanına gitmesini, nasıl üretim yaptığını

görmesini istiyoruz. Bu aslında agro turizmi de destekleyecek önemli bir adımdır. Kırsal kalkınma da agro turizmin gücünden de yararlanılmalı. Ben ne kadar kalkındığımı artık hissetmek istiyorum. Eğitim ve sağlık hizmetlerine rahat ulaşabiliyor muyum? Arabamı bu yolda kullanabiliyor muyum? Kırsal kalkınmada buna bakarım. Köylü toprağında mutlu olduğu sürece kırsal kalkınmayı başarabilirsiniz. Kooperatifleşme gün gelmiş lojmanını da kendi yapıyor okulunu da yapıyor çeşmesini de yapıyor. İşte o zaman kırsal

kalkınma başlıyor. Dönüm arazisi olan sanayiciden önce o köyde yaşayan köylüye ihtiyacımız var. Bir köyde kooperatif kuruluyorsa o zaman kırsal kalkınma başlıyor. Tanımlamanızı nasıl yaparsanız, sonucunu ona göre bulursunuz. Önce bir doğru tanımlama yapmamız gerekiyor.

Çatıyı güçlü tutacaksınız. Dünyadaki kooperatiflerin bugün başarılı ve güçlü olmasının temelinde yatan, çatı yapılarını güçlü kurmalarıdır. Fransa'da 5 kişiden oluşan kuma dediğimiz küçük kooperatifler var. Bunun denetlemesini yapıyor. O da ona göre üretiyor. ■

Pratik Filo

SORUN VARSA ÇÖZÜM PRATİK

İş ortağınız Pratik Filo'ysa, 7/24 size özel müşteri temsilcinize ulaşır, bant kayıtlarını beklemezsiniz. İşinize odaklanır, sorunlarla ilgilenmezsiniz. Biz yalnız en iyilerle çalışıyoruz. Sizi de bekleriz.

Geniş sigorta teminatlarıyla, ekonomik, kusursuz hizmet PRATİK FİLO'da.

📍 Mansuroğlu Mah. Ankara Cad. no.163 A/B Bayraklı - İZMİR

☎ +9 0850 477 03 35 🌐 www.pratikfilo.com

GOODYEAR Allianz

Cevdet İnci Vakfı Güç Kaynağı Ece Elbirlik Ürkmez: Hayallerin hedefe, hedeflerin heyecanla harekete geçirilmesi için ilham veren deneyimler tasarlıyoruz

Cevdet İnci Vakfı'nın '3H' formülü:

Hayal, Hedef, Hareket

RÖPORTAJ: SEDA GÖK

"5 ana başlıkta topladığımız hedeflerimizde; çocuk ve gençlere, üretkenlik için gerekli 21. yy becerilerinin kazandırılması, sanat ve bilim programlarına erişilebilecek özgür deneyim alanları yaratılması, akran öğrenimi ile deneyimlerin nesiller arası aktarılması, yerel ve uluslararası iş birliklerle proje geliştirilmesi ve tüm bu projelerin kendi kaynağını yaratarak sürdürülebilir olmaları üzerinde duracağız."

Cevdet İnci Vakfı, geçtiğimiz yıl 35. yaşını geride bıraktı. Vakfın başkanlığını 2007'den bu yana ikinci nesil üyesi Şerife İnci Eren yürütüyordu. 2020 yılında görevi 3. neslin üyesi Ece Elbirlik Ürkmez devraldı. Bu devir sürecinde kurumsal hafıza yazılı hale getirildi. Stratejiler gözden geçirildi ve odaklanılan iş modeli "Bireyin hayal kurmasına ve kendi potansiyelini deneyimlemesine fırsat veren ortamları sağlayarak, becerilerini destekleyerek, her yaştan öğrenciyi sosyal açıdan güçlendirmek" olarak tanımlandı. Bu süreçte en dikkat çekici husus ise vakıf başkanlığı dahil olmak üzere Cevdet İnci Vakfı'nda kullanılan unvanlarda yapılan değişik idi.

Yönetim anlayışındaki tazelenmenin yansıması olan bu farklılaşma ile artık Cevdet İnci Vakfı Yönetim Kurulu Başkanı'nı Güç Kaynağı, Vakıf Yöneticisi'ni Simyacı, Kurumsal İletişim ve Raporlama Sorumlusu'nu İletişim Sihirbazı, Proje Sorumlusu'nu Değişim Mühendisi, Eğitim Uzmanı'nı Gelişim Mimarı, Orkestra Şefi'ni Notaların Sihirbazı ve Mali İşler Uzmanı'nı Hazinedar olarak adlandırıyoruz.

Bu sayede birlikte çalıştıkları gençliğin enerjisini ekip olarak her an hissediyor, faaliyetlerden iletişim yöntemlerine kadar paydaşlara da hissettirmeyi hedefliyorlar. YARIN Dergisi'ne konuk olan Cevdet İnci Vakfı Güç Kaynağı Ece Elbirlilik Ürkmez, "Hayallerin hedefe, hedeflerin heyecanla harekete geçirilmesi için ilham veren deneyimler tasarlıyoruz" diyor.

Öncelikle İnci Vakfı'nın kuruluş hikayesini sizden dinleyebilir miyiz?

Vakfımız, ülkemizin eğitim konularındaki çağdaş uygarlık düzeyine ulaşma gayretine katkıda bulunmak amacıyla, "Eğitime Destek, Geleceğe Hizmet" ilkesiyle, 1985 yılında Cevdet İnci tarafından kuruldu.

İlk yıllarda Ege Bölgesi başta olmak üzere tüm Türkiye'de her yaşta öğrenciye eğitim bursları ile destek sağlama, yurt, okul, eğitim tesisleri gibi kalıcı eserlere odaklanırken, son 5 yıldır, bu faaliyetlere ilave olarak, yaş ve odak gruplarına göre farklılaşan eğitim, teşvik ve ağı

kurma programlarını eş zamanlı olarak yürütüyor. 35 yıldır Ege Bölgesi başta olmak üzere tüm Türkiye'de kendisiyle barışık, özgür, inisiyatif alan ve iz bırakan nesillerin gelişimine katkıda bulunmak amacıyla çalışıyoruz.

Siz yeni göreve geldiniz. Her yöneticinin kendine has algıda seçicilikleri ve öncelik verdiği başlıklar var. Görev sürecinizde vakıf özelinde hangi başlıkları öne çıkarmayı arzu ediyorsunuz?

Vakfımızın başkanlığını 2007'den bu yana ikinci nesil üyesi Şerife İnci Eren yürütüyordu. 2020 yılı başında ailemiz için çok değerli olan bu görevi kendisinden devraldım. Yeni dönemde her zaman önem verilen kurumsal yapılanma faaliyetlerimizi güncel ihtiyaçlar doğrultusunda geliştiriyoruz. Nesiller arası devirlerde riskli alanlar olan; tecrübenin aktarılması, kolay ulaşılır şekilde saklanması, değerler ve kültürün doğru tanımlanması ve içselleştirilmesi gibi konular üzerinde çalışarak başladık. Yani kurumsal hafızamızı gözden geçirerek yazılı hale getirdik. 2020 özel bir yıl oldu çünkü vakfımızın 35'inci yılını kutladık. Stratejimizi gözden geçirdik ve odaklanmış iş modelimizi "bireyin hayal kurmasına ve kendi potansiyelini deneyimlemesine fırsat veren ortamları sağlayarak, becerilerini destekleyerek, her yaşta öğrenciyi sosyal açıdan güçlendirmek" olarak tanımladık. Ayrıca kısa ve uzun vadeli hedeflerimizi de belirledik.

Stratejimizin bir parçası olarak ilk defa tüm projelerimizin sahada yarattığı etkiyi ölçmeye yönelik çalışmalara başladık. Bu konuda Yaşama Dair Vakfı tarafından verilen bir hibe programı ile profesyonel destek alarak tüm faaliyetlerimizi bu yönde değerlendirdik. Şeffaflık ve hesap verilebilirlik adına önemli olduğunu düşündüğümüz bu süreçte üstümüze düşen görevi yapmaya devam ediyoruz.

Çalışmalarımız sırasında üstlendiğim vakıf başkanlığı dahil olmak üzere İnci Vakfı'nda

kullandığımız unvanlarda da değişiklik yapmaya karar verdik. Yönetim anlayışımızdaki tazelenmenin yansıması olan bu farklılaşma ile İnci Vakfı Yönetim Kurulu Başkanı'nı Güç Kaynağı, Vakıf Yöneticisi'ni Simyacı, Kurumsal İletişim ve Raporlama Sorumlusu'nu İletişim Sihirbazı, Proje Sorumlusu'nu Değişim Mühendisi, Eğitim Uzmanı'nı Gelişim Mimarı, Orkestra Şefi'ni Notaların Sihirbazı ve Mali İşler Uzmanı'nı Hazinedar olarak adlandırıyoruz. Bu şekilde birlikte çalıştığımız gençliğin enerjisini ekip olarak her an hissediyor, faaliyetlerimizden iletişim yöntemlerimize kadar paydaşlarımıza da hissettirmeyi hedefliyoruz.

“ÖNÜMÜZDEKİ YILLARDA SÜPRİZLER OLABİLİR!”

2005 yılından bu yana her yıl Cevdet İnci Teşvik Ödülleri; İnci Holding’e bağlı grup şirketlerinde çalışan, çalıştığı şirket ve birimde üretimi, verimliliği ve hizmet kalitesini artırıcı bir faaliyeti somut olarak kanıtlanan, yeni teknoloji geliştiren kişi ve ekibine verilmekte. Bu teşvik ödüllerini sadece holding çatısı altında mı tutacaksınız? Kapsamını genişletmeyi düşünüyor musunuz?

Cevdet İnci Teşvik Ödülleri, İnci Grubu’nda her yıl büyük heyecanla sahiplerini buluyor. Başarının ödüllendirilmesi grup içindeki çalışanlarımıza motivasyon sağlıyor. Üreten, emek veren, kendini ve şirketini geliştirmek için özveride bulunan herkesin alkışa değer görüldüğünü bilmesi ve bunu yaşaması çok önemli. Uzun yıllardır kendi bünyemizde yürüttüğümüz teşvik ödüllerinin bölgeye açılması zaman zaman gündeme gelen bir konumuz. Farklı seçenekleri değerlendiriyoruz, önümüzdeki yıllarda sürprizler olabilir!

“Hayallerinden heyecan duyan bir toplumda yaşamak” gayesi ile yol alıyorsunuz. İnci Holding, büyük bir yapılanma... Vakfın projelerine çalışanlarınızı nasıl entegre ediyorsunuz?

İnci Grup şirketlerinin çalışanlarının projelerimizde yer alması bizi güçlendiriyor elbet. Tabii bu tamamen gönüllülük esası ile çalışan bir sistem. Biz sadece aracı olarak onlara katkılarını sunabilecekleri alanları açıyoruz. Bu kimi zaman sahip oldukları deneyim, kimi zaman maddi katkı kimi zaman da kendi özel yaşamlarından ayırdıkları süreler olabiliyor.

2020 yılı itibari ile genel anlamda bu konularda iyileşmeye açık olduğumuzu görerek çalışan gönüllülüğü ve sürdürülebilirlik kavramlarını odağımıza aldık, Sivil Toplum Geliştirme Merkezi’nin örgütsel koçluk desteği sağladığı STK’lardan biri olduk. Program kapsamında, bir yıl boyunca yüz yüze ve sanal toplantılarımızda, gönüllü yönetiminde stratejik planlama, iletişim planlaması ve gönüllülerle iş birliği gibi konularda yaklaşımlarımızı belirledik. Hazırladığımız tüm çalışmaları 5 Aralık Dünya Gönüllüler Günü’nde gerçekleştirdiğimiz buluşmada gönüllülerimizle de paylaşarak onların görüşlerini dinledik.

[30 Ekim İzmir Depremi'nin ardından yeni bir fikir doğdu. Depremden etkilenen çocuklarımız ve gençlerimiz için Kitap Kardeşim Kampanyası'nı başlattık. Toplanan 1600'ün üzerinde kitap ihtiyaç sahiplerine ulaştırılıyor.](#)

Eş zamanlı olarak şirketlerimizde kurumsal sosyal sorumluluk kavramları ile ilgili eğitimler düzenleyerek hizalanmaya başladık. 2020'de bir ilk olarak kurum içi başarılı projeleri ödüllendirdiğimiz Cevdet İnci Teşvik Ödülleri sürecinde "Kurumsal Sosyal Sorumluluk" alanındaki projeleri de değerlendiriyoruz. Bu sayede çalışanlarımızın topluma olan katkılarını daha fazla öne çıkarmayı, iyi uygulama örneklerini şirketlerimiz arasında daha yakından tanımayı ve tanıtmayı hedefliyoruz.

Hayal, Hedef, Hareket.... Bu başlıklar özelinde vakfın bundan sonraki çalışma programında neler var?

Hayallerin hedefe, hedeflerin heyecanla harekete geçirilmesi için ilham veren deneyimler tasarlıyoruz. 35 yılda 65 binin üzerinde öğrencinin yaşamına dokunduk. Tüm paydaşlarımıza daha yakın olacağımız ve potansiyel paydaşlarımızın

bizden daha çok haber alacağı bir yıl hedefliyoruz. Eğitim alanındaki yerel ve uluslararası fırsatlar ve iş birliklerinin gücüyle çalışmalarımızın etkilerini artırarak sürdüreceğiz.

5 ana başlıkta topladığımız hedeflerimizde; çocuk ve gençlere, üretkenlik için gerekli 21. yy becerilerinin kazandırılması, sanat ve bilim programlarına erişilebilecek özgür deneyim alanları yaratılması, akran öğrenimi ile deneyimlerin nesiller arası aktarılması, yerel ve uluslararası iş birliklerle proje geliştirilmesi ve tüm bu projelerin kendi kaynağını yaratarak sürdürülebilir olmaları üzerinde duracağız.

Yıllardır gerçekleştirdiğiniz burs programında bu sene yeni yaklaşımlarınız olduğunu biliyoruz, biraz bahsedebilir misiniz?

Vakfımızın kurulduğu ilk yıldan bu yana burs programımızda ilkokuldan üniversite son sınıfa

kadar her seviyeden öğrenciye yer verdik. Bu programdan bugüne kadar 6 bin 500'ün üzerinde öğrenci faydalandı.

Geçmiş yıllarda burs programlarımızda öğrencilerin eğitimlerine kaliteli şekilde devam edebilmeleri için sağlanan maddi desteklerin yanı sıra farklı deneyim ve tecrübeler de aktardığımızı fark ettik. Bu kazanımların onların mezuniyet sonrasındaki hayatları için büyük bir katma değer yarattığını gözlemledik. Deneyimlerimizden yola çıkarak 2020 yılı itibari ile programımızı içerik ve süreç olarak tekrar gözden geçirdik. Süreçte; başvuruların duyurulması, toplanması ve değerlendirilmesi için tüm taraflar açısından daha verimli olan sanal platformları kullanmaya başladık. Bursiyer aday olarak belirlediğimiz öğrenciler ile birebir mülakatlar yaparak ve böylece birbirimizi daha yakından tanıyarak yolculuğumuza başlıyoruz.

Programın içeriğine baktığımızda ise üniversite grubunda üç ana kazanımı öne çıkaracak şekilde buluşmalarımızı düzenliyoruz: "Önemse, Dahil ol ve Birlikte sonuç üret". Öğrencilerimiz sürecimize katıldıktan sonra her sene yıl boyunca haftalara yayılmış 9 modülden oluşan eğitimlerimiz ile iş hayatında ihtiyaç duyabilecekleri sosyal becerileri kazandırmayı hedefliyoruz. Gelişimlerini daha yakından takip etmek istiyoruz. Özellikle üç ve dördüncü sınıftaki öğrencilerimiz için alanlarına göre oluşturacağımız konu başlıklarında dönemde iki defa olmak üzere "Sektör Buluşmaları" gerçekleştirip merak ettikleri sorulara ilişkin cevapları işin uzmanlarından duymalarına olanak sağlayacağız.

Programda son beş yıldır ayrıca yer ve önem verdiğimiz ve burs devam kriteri olarak belirlediğimiz bir diğer konu da sosyal sorumluluk projelerinde yer almaları. Onları gönüllülük konusunda hem yönlendiriyor hem de eğitim programı içerisinde gerekli bilgilere yer vererek destekliyoruz. Çalışmalar sayesinde gerçek

İnci Vakfı olarak birlikte hareket etmenin değerini ve anlamını biliyoruz. İzmir'de kısa bir süre önce yaşadığımız deprem hepimizi derinden sarstı. Birçok aile hem maddi hem manevi açıdan zor durumda. Biz de onlara destek olmak, yaşadıkları acıların yükünü biraz da olsa paylaşabilmek amacıyla Türk Eğitim Vakfı (TEV) iş birliği gerçekleştirdik.

hayatla daha yakından bağ kurabildiklerini, toplumsal meselelerle ilgili farkındalıklarının arttığını görüyoruz. Tüm bunları ele aldığımızda artık bu programımızı sadece bir burs programı olarak adlandırmanın yeterli olmayacağını fark ederek "Genç Gelişim Programı" olarak tanımlıyoruz.

Gezici Kütüphane projesiyle bugün itibariyle gelinek nokta nedir? Bu projedeki araç sayısını arttırmayı düşünüyor musunuz? Proje ile kaç kişiyi kitapla buluşturduunuz?

Kitap okuma alışkanlığını küçük yaşlarda edinmenin hayat boyunca bireyin gelişimini kolaylaştırdığını biliyoruz. Bu inançla 2015 yılında Bornova İlçe Halk Kütüphanesi'nin kitap ve Anadolu Isuzu firmasının araç desteğiyle ilk Gezici Kütüphanemizi oluşturduk. Böylece kitapları farklı okullara taşıyabilme ve eğitim imkanlarına erişimi kısıtlı bölgelerdeki ilköğretim öğrencileri başta olmak üzere 127 bin 400'ün üzerinde kişiye ulaşma imkanımız oldu. Gezici Kütüphanemizin ikincisi de 2019 yılından bu yana yollarda. İzmir'in halk kütüphanesi olmayan Menderes, Urla, Seferihisar, Ürkmez, Menemen ilçelerine İzmir Atatürk İl Halk Kütüphanesi'nin aracı ile ziyaretler gerçekleştirerek 11 bin 300'ün üzerinde kişiye dokunduk. 30 Ekim İzmir Depremi'nin ardından yeni bir fikir doğdu. Depremden etkilenen çocuklarımız ve gençlerimiz için Kitap Kardeşim Kampanyası'nı başlattık. Toplanan 1300'ün üzerinde kitap ihtiyaç sahiplerine ulaştırılıyor.

TEV ile birlikte yürüttüğünüz Hayallere Işık Burs Fonu'nu anlatır mısınız? Bu proje nasıl ilerleyecek?

İnci Vakfı olarak birlikte hareket etmenin değerini ve anlamını biliyoruz. İzmir'de kısa bir süre önce yaşadığımız deprem hepimizi derinden sarstı. Birçok aile hem maddi hem manevi açıdan zor durumda. Biz de onlara destek olmak, yaşadıkları acıların yükünü biraz da olsa paylaşabilmek amacıyla Türk Eğitim Vakfı (TEV) ile ortaklık yaptık.

ŞEFFAFLIK, HESAP VEREBİLİRLİK, ETKİ ÖLÇÜMÜ VE ETKİN RAPORLAMA VURGUSU

Sürdürülebilir Fayda konusunda Türkiye'de farkındalığı arttırmak için sizce ne gibi çalışmalar yapılabilir?

Sürdürülebilir fayda yaratabilmek için sosyal yapıların kaynak sürdürülebilirliğinin sağlanması gerek. Kastımız elbette hem maddi hem de insani kaynaklardır, ki ikincisinin birçok kez daha önemli olduğuna şahit oldum. Bir sivil toplum kuruluşunun sürekli destekçileri, gönüllüleri, gerçekleştirdiği proje ortaklıkları onun en büyük gücüdür. Bu ilişki ağını sağlam tutabilmek için bizlerin odaklanması gereken en önemli konulardan birkaçı; şeffaflık, hesap verebilirlik, etki ölçümü ve iletişimi sürekli kılacak etkin raporlamadır. Böylece tüm tarafların desteğini daim kılabiliriz. Sivil toplum kuruluşlarını destekleyici ve ödüllendiren programlar, hibeler, eğitim olanaklarının her geçen gün arttığını görüyorum. İyi bir planlama yapmak, gerekli zaman ve enerjiyi ayırmak yeterli...

Birlikte hayata geçirdiğimiz Hayallere Işık Burs Fonu ile depresyon etkilenen çocukların eğitimine katkı sağlamayı hedefliyoruz. İzmirliyle müthiş katılımcı yaklaşımlarından dolayı müteşekkiz.

Fonumuz artık belli bir sayıya ulaştı. Geldiğimiz noktada 65 kadar lise ve üniversite öğrencisine 1 eğitim yılı boyunca öğrenim masraflarına destek olabilecek kaynağa ulaştık. Bundan sonraki süreçte tüm değerlendirmelerin tek bir kanaldan ilerlemesini sağlamak amacıyla gelen burs başvurularımızı TEV aracılığıyla alarak, değerlendirmeleri de birlikte gerçekleştireceğiz.

Vakıf bünyesinde İnci Akademi ayrı bir yapılanma olarak hizmet veriyor. İnci Akademi özellikle sanayi ile bir köprü oluşturmayı hedefleyerek yola çıktı. Akademi üzerinden bugüne kadar kaç kişiye eğitim

verildi? Akademi özelindeki hedeflerinizi bizimle paylaşır mısınız?

Bugüne kadar 11 binin üzerinde kişinin yolu İnci Akademi'den geçti. Bu bizim için bir gurur. Eğitim ana başlıkları, dijital dönüşüm, liderlik ve yönetim, teknik uzmanlık programları olarak sıralanmakla birlikte kurumların eğitim ihtiyaç analizleri ve öğrenme deneyimleri doğrultusunda ortaya çıkan içerikleri ulusal ve uluslararası alternatifleriyle sunabiliyoruz.

İnci Akademi için öncelikli hedefimiz eğitim içeriklerimizin her sene olduğu gibi ihtiyaçlar doğrultusunda gözden geçirilmesi ve faydalanıcı beklentisine uygun hale getirilmesi. Geçmişten gelen deneyimlerimizi yeni dönem ihtiyaçlarını karşılayabilecek şekilde tekrar gözden geçiriyoruz. Akademi için de öncelikli hedefimiz tabii ki üreten topluma yaşam boyu eğitim yolu ile katkı

sağlamak. Bunun için özellikle TÜSIAD gibi kurumların dünya ve Türkiye'deki çalışma trendlerini, ihtiyaçlarını inceleyerek çizdikleri yol haritalarını takip ediyoruz. İkinci olarak hedefimiz çeşitli disiplinleri bir araya getirerek, farklı bakış açıları ile özgür deneyim ve öğrenme alanları oluşturabilmek. Takım olmanın ve birlikte uyumlu şekilde hareket etmenin yolu bu ortamlardan geçiyor. Akademide kendi grubumuzun gelişimi kadar içinde bulunduğumuz bölgenin gelişimini de önemsiyoruz. Ancak bu yolla toplumsal kalkınmanın sağlanabileceğine inanıyoruz. Önceliklerimiz içine aldığımız üçüncü hedefimiz ise stratejik ortaklıklar kurarak farklı kurum ve kuruluşların deneyim ve öğrenimlerinden karşılıklı fayda sağlayabilmek. Doğada "polenleme" olarak adlandırılan bu yöntemle farklı sektörlerden iyi uygulama örneklerinin, deneyimlerin yaygınlaştırılması için uygun platformlar ve paylaşım ortamları oluşturmayı amaçlıyoruz.

Eğitimin dışında İnci Vakfı Çocuk Orkestrası ile de önemli bir farkındalık yarattınız. Pandemi sürecini atlattıktan sonra müzik ve spor özelinde yeni projeler düşünüyor musunuz?

İnci Vakfı Çocuk Orkestrası 2016 yılında İzmir'in Naldöken bölgesinde yaşayan, eğitim imkânlarına erişimi kısıtlı çocukların, müziğin zengin dünyası sayesinde, sosyal hayatta güçlü ve topluma katkılı bireyler olmalarını desteklemek hayaliyle kuruldu. Barış İçin Müzik Vakfı ve Bornova Belediyesi iş birliğiyle çalışmalarımızı düzenli olarak Naldöken Kültür Merkezi'nde yürütüyoruz.

2016 yılında sadece 35 çocukla başlayan orkestra eğitimlerimiz, 76 öğrenci ile devam ediyor. Bu süreçte, 6-15 yaş arası 750 kadar çocuğu müzikle tanıştırmak, öncelikle sanat anlayışlarını değiştirmek ve sosyal becerilerini geliştirmek konularında epey yol aldığımızı gözlemliyoruz.

Çocuklarımız şimdiye kadar 20'nin üzerinde halka açık konserde sahneye çıkarak performans heyecanını da yaşadı. Bu onların kendilerine güvenlerini güçlendirirken, ailelerine de emeklerinin karşılığını görmek ve haklı bir gururun tadını çıkarma imkanı sağlıyor. Çocuklarımızın büyük çoğunluğu bu proje sayesinde hayatlarında ilk defa bir enstrümanla karşılaşılıyor ve teorik olarak ciddi bir eğitim sürecine girerek senfonik düzende kurulmuş bir orkestranın üyesi oluyor. Çok sesli müziği her yönüyle ustalıkla icra eden çocuklar aynı zamanda da birlikte bir güç oluşturmanın en güzel örneklerinden birini bizlere gösteriyor. Grup içerisinde alıştıkları sevgi ve saygı ortamını okul yaşantılarına da başarılı bir şekilde yansıtıyorlar. Bu başarının bir sırrı da enstrüman çalmanın fizyolojik etkileri. Yapılan araştırmalar bize kanıtıyor ki gelişme çağında bir enstrüman çalmak ve bir grup ile müzik yapmak beyin gelişiminde çok önemli bir rol

Orkestra çalışmalarımız ve hatta konserlerimiz pandemiye rağmen sanal ortamda devam ediyor. Bu proje ortaklarımız ve çocuklarımız ile kuvvetli bir bağ kurduğumuzu gösterdi. Benzer iş birlikleri ile proje geliştirilip elbette farklı bölgelerde de yeni gruplar oluşturulabilir. Hayallerimizde İzmir'in çeşitli bölgelerinden gelen çocukların oluşturduğu bir orkestra konseri dinlemek var tabii...

oyunuyor. Bu sebeple çocuklarımızın başarılı olması hiç de tesadüf değil diye düşünüyoruz. Giderek büyüttüğümüz orkestramızda, çok daha fazla çocuğa erişmek ve bu imkanlardan olabildiğince fazla çocuğu faydalandırmayı hedefliyoruz.

Orkestra çalışmalarımız ve hatta konserlerimiz pandemiye rağmen sanal ortamda devam ediyor. Bu proje ortaklarımız ve çocuklarımız ile kuvvetli bir bağ kurduğumuzu gösterdi. Benzer iş birlikleri ile proje geliştirilip elbette farklı bölgelerde de yeni gruplar oluşturulabilir. Hayallerimizde İzmir'in çeşitli bölgelerinden gelen çocukların oluşturduğu bir orkestra konseri dinlemek var tabii...

Meslek Lisesi Memleket Meselesi... Vakıf olarak bu konudaki hedeflerinizi paylaşır mısınız?

İnci Holding'e bağlı Maxion İnci Jant Grubu, otomotiv yan sanayi sektörüne nitelikli teknik eleman yetiştirmek ve meslek edindirme amacıyla 1 Aralık 2017'de Yunussemre Mesleki Eğitim Merkezi İnci Vakfı-Maxion İnci Şubesi'nin açılışını yaptı. Merkezimizde şu anda 56 öğrencimiz ile birlikteyiz. 9 ve 10'uncu sınıflardaki öğrencilerimiz dört gün pratik uygulama alanında, bir gün sınıf içi eğitimlerini alarak öğrenimlerine; 11'inci sınıftaki 12 öğrencimiz ise fabrika içi oryantasyonları sonrasında haftanın beş günü saha uygulama eğitimlerine ve bölümlerdeki rotasyonlarına devam ediyorlar.

Ülkemizin geleceğinde sürdürülebilirlik açısından üretim sektörünün gelişiminin önemli olduğunu biliyoruz. Bu ihtiyaca en büyük katkı sağlayacak yer meslek liseleri. Çalışmalarımız sırasında görüyoruz ki ülkemizde gençlerin meslek liselerine ilgisi maalesef az. Gençlerin mesleki teknik eğitime yönlendirilmesi, burada yetişecek nitelikli iş gücünün ekonomiye kazandırılması gerekiyor. Vakıf olarak buna katkı sağlamak hedefindeyiz. Umuyoruz ki önümüzdeki yıllarda bu konudaki

Ülkemizin gönüllülük konusundaki potansiyelini değerlendirir misiniz? Bu konuda farkındalık yaratmak için ne gibi çalışmalar yapılabilir? Sizce gönüllülük ve bu bağlamda toplumsal fayda yaratma konusunda okullarda bir müfredat olmalı mı?

Elbette genç nüfusun Türkiye'ye kazandırdığı çok büyük bir potansiyel var. Bu potansiyelin değerlendirilmesi için çocuk yaşlardan başlayarak bireylerin sıklıkla ve düzenli olarak içinde bulunduğu toplum açısından önemli olan sosyal konulara maruz bırakılmaları gerektiğini düşünüyorum. Ebeveynler olarak fazla koruyucu yapımız bazen bunun önüne geçiyor, "üzülmesin, endişelenmesin" düşünceleriyle çocuklarımızı fanus içerisinde hapsedebiliyoruz. Böyle bir yerdeyken toplum gerçeklerinden kopmaları çok doğal. Çocuklar büyüdükçe bu konuların müfredatta olması da yetmeyecektir, yine bireysel deneyim önemli. Gönüllü çalışmalarda yer almak, proje fikir yarışmalarına katılmak gibi teşvikler farkındalıklarını artıracak, motivasyonlarını besleyecektir.

EGİAD üyelerine bu alandaki önerileriniz neler olur?

EGİAD, Ege Bölgesi'ndeki genç enerjiyi bir çatı altında toplayarak güçlü iş birlikleri oluşmasına katkı sağlayan bir kuruluş. Üyelerin ciddi çabaları ve tamamen gönüllü katılımları ile birçok sosyal sorumluluk faaliyeti yürütülüyor. Üyelerimiz o kadar donanımlı ki bu konuda öneride bulunmak haddim olamaz, düşüncelerimi paylaşabilirim sadece. Ben iş insanlarının bir toplumun kalkınmasında çok büyük bir güce ve sorumluluğa sahip olduğuna inanırım hep. Çalışanlarımız, ortaklarımız, tedarikçilerimiz, müşterilerimiz ile her bir şirketimiz başlı başına hiç küçümsenmeyecek bir etki alanına sahip. Bu alanın farkında olup "iyi"ye doğru harekete geçirmeye çabalamamız yeterli olur aslında. İnci Vakfı'nda dediğimiz gibi; hayal, hedef, hareket! ■

farkındalığın artmasına farklı yollarla da destek olacağız.

Vakıf olarak çalışmalarınızı yürütürken resmi kanallarda engellerle karşılaşılıyor musunuz? Projelerin hayata geçme hızı ve devamlılığı anlamındaki süreçte yaşadığınız tecrübeleri bizimle paylaşır mısınız?

Resmi kurumlar hepimiz gibi kısıtlı bütçelerle ve yüksek hesap verebilirlik ilkeleri ile çalışıyorlar. Haliyle proje ortaklarından bekledikleri standartların yüksek olması anlaşılabilir. Proje tekliflerimizde her zaman somut hedefler, gerçekçi bir aksiyon planı ve ölçülebilir çıktılar sunmaya önem veriyoruz. Böylece kurumların güvenini kazanıyor, zaman içerisinde de raporlamalarımızı tutarlı devam ettiriyoruz. Sonuçta hepimizin niyeti bulunduğumuz

çevreye küçük de olsa olumlu bir katkı sağlamak, resmi kurumlar çok açıklar birlikte değer yaratmak konusunda. Pek çok projemizin bu kadar uzun soluklu ve istikrar ile ilerlemesinin sırrını biz burada görüyoruz.

Gençlerin toplumsal fayda yaratma konusunda farkındalıkları ne düzeyde?

Gençlerin bu konudaki farkındalığının yüksek olduğunu görüyorum. Gerek resmi kurumların, gerek sivil toplum kuruluşlarının yaptığı çalışmalar gençler tarafından takip ediliyor, gönüllü katılım sağlanıyor. Ülkemizin toplam nüfusunun yarısına yakını 30 yaşın altında. Bizim onlara güvenmemiz, daha fazla fırsat tanımamız, sorumluluk vermemiz, bilgi ve beceriyle donatmamız şart.

Sosyal etki için işbirliği platformu olan Goodsted, platformunu hem bireylere açık olan bir modelde, hem de hizmet olarak yazılım (SaaS) ürünü şeklinde şirket ve organizasyonlara destek olabilmek için çalışmalarına devam ediyor

İyilik yapmak için

'goodsted' de buluştular

Goodsted, şirketlerin ve bireylerin yetenek ve zamanını, sosyal ve çevresel etki yaratmak için kullanmalarını kolaylaştıran bir platformdur. Bu kapsamda, işbirliği ve gönüllülük programları olan şirket ve organizasyonların, sahip oldukları programları daha kolay bir şekilde yönetebilmelerini ve yaratılan etkileşimleri raporlayabilmelerini sağlar. Aynı zamanda bireylere de açık bir platform olarak, herkesin bir topluluk içinde sosyal konulara katkıda bulunabilmelerini, ve bu konuda oluşturdukları portfolyolarını sosyal ağlarıyla paylaşabilmelerini sağlar.

İngiltere merkezli girişim Goodsted, Selin Yiğitbaşı Ducker tarafından Mart 2018'de kuruldu. 2018 yılının son çeyreğinde Goodsted platformunu geliştirmek üzere Univerlist'in kurucusu Murat Ödemiş ve takımı ile çalışmaya başladı. 2019 yılında gerçekleşen, bireyler ve şirketlerle olan etkileşimler sonucu yazılımın ilk versiyonları geliştirilmeye başlandı. 2020 yılında ilk yatırım turu gerçekleşti, Pazarlama ve İşbirliği çalışmalarını ilerletmek amacıyla Londra'daki ekibe Chloe Bousquet-Chavanne katıldı. BETA platformu COVID-19 kriz döneminde Londra'da kullanıma açıldı. Bu yılın ikinci çeyreğinde ürünün lansmanı ve ikinci yatırım turu planlanıyor.

Goodsted platformu üzerinden bireyler, yeteneklerini ve iş becerilerini gönüllü olarak sosyal ve çevresel etki yaratan girişimlere, projelere ve yardım kuruluşlarına destek olmak için kullanırlar. Şirketler ve organizasyonlar da platformu gönüllülük programlarını yönetmek amacıyla ve etkileşimlerinin raporlamasını kolay bir şekilde yapabilmek için kullanırlar. Bu sayede, hem bireyler ve kamu sektörü, hem de özel sektör aynı platform üzerinden, sosyal ve çevresel gelişim hedefleri doğrultusunda işbirliğinde bulunabilirler.

RÖPORTAJ: SEDA GÖK

ve yazılım geliştirmelerine devam ediyor. Girişimcilik ve platformun kuruluş hikayesini YARIN Dergisi ile paylaşan Selin Yiğitbaşı Ducker, bu konuda sorularımızı yanıtladı:

Selin Hanım sizi tanıyabilir miyiz?

İzmir'de Işıkkent Eğitim Kampüsü Lisesi'nden mezun oldum ve İngiltere'de Exeter Üniversitesi'nde İşletme ve Yönetim okudum. Ayrıca Fransızca dilini yan dal olarak aldım. Lisans programından mezun olduktan ve stajlarımdan sonra, Londra'da Central Saint Martins 3 aylık bir grafik tasarım kursuna katıldım. Burada görsel tasarım konusunda ilerleme şansı buldum.

Aslında küçüklüğümde beri çizim ve tasarım yapmak en büyük tutkumdu, bu nedenle tasarım veya mimarlık okumayı da düşünmüştüm. Ama kariyer planlama ve üniversite bölümü seçmeme yardımcı olmak için girdiğim testte, izole bir şekilde tek başıma masa başı çizim yapmaktan hoşlanmayacağım ortaya çıkmıştı ve uygun rollerin pazarlama ve reklamcılık olduğunu görmüştüm.. Ben de işletme okumanın bana genel bir bilgi birikimi sağlayacağını ve aile şirketime katkı sağlayabileceğimi açısından da ileride iyi olabileceğini düşünerek işletme okumayı seçtim. İyi ki de işletme okumuşum. Bir çok yararını gördüm.

Annemin kütüphanede iş kitaplarının yer aldığı raflardan en ilgimi çeken kitaplar, pazarlama kitaplarıydı. Coca-Cola Company'nin eski CMO'su Sergio Zyman'ın yazdığı 'The End of Marketing as We Know It' adlı kitabını okuduktan sonra pazarlama konusuna merak sardım.. Üniversite eğitimim ve sonrasında birçok pazarlama stajı yaptım. Daha sonra 2 yıl kadar Pazarlama Müdürü olarak Brand Finance firmasında Londra'da çalıştım.

2015 yılında Harvard Business Review da çıkan Tasarımcı Düşünce Şekli makalesi beni çok etkiledi ve bu konunun pazarlamanın yanında, kariyerim açısından keşfetmek

Geçtiğimiz yıl ve bu sene başında Goodsted'i birçok kullanıcı ile buluşturma imkanı bulduk. Bunun sonucunda platformun kullanıcı deneyimi açısından geliştirmelere devam ettik ve sunduğumuz servisi nasıl en iyi şekilde konumlandırabileceğimizi araştırdık.

Sosyal ve çevresel etki yaratma konusunda işbirliğini kolaylaştıran Goodsted platformu, son olarak İngiltere'den Mariana Investments, Finlandiya'dan Von Rettig aile üyeleri, Türkiye'den EGİAD Melekleri, Melek yatırımcılar Neşe Eren, Cavit Gündüz, Ece Elbirlik Ürkmez, Şelale Zaim Gorton, Onur Eren, Hakan Önal ve diğer melek yatırımcılardan 1 milyon 575 bin pound değerleme ile toplam 225 bin pound yatırım aldı. Bu yatırım ile birlikte, Goodsted herkese açık olan sosyal etki için işbirliği platformu ve SaaS ürünü olarak müşterilerine en iyi şekilde destek olabilmek için çalışmalarına

istediğim bir alan olduğuna karar verdim. Goldsmiths University of London, Tasarım ve İnovasyon Bölümünde master programına başladım, ve tezim içinde Platform Ekonomileri konusunda çalışıp kullanıcı deneyimi alanında tecrübe kazanarak yeni bir dünyaya ayak basmış oldum.

Yüksek lisans eğitimim sırasında, bir tanıdığım ile birlikte, herkesin sevdiği işi yapmasına, sevdiği işten, ilgi alanlarından para kazanmasına olanak tanıyan bir platform kurma üzerine çalışmalar yaptık. Bu sırada kullanıcı deneyimi tasarımı ve platform ekonomileri konusunda çalıştım. Potansiyel kullanıcı kitlesi ile problem tespiti için mülakatlar yaptım. Sonrasında bu girişim ve ortaklık konusunda ilerlememe kararı aldık. Her tecrübe gibi bu deneyim de yüksek lisans eğitimimin yanında kendim için anlamlı dersler çıkarmamı sağladı.

Yüksek lisans sonrası Birleşmiş Milletler'in 2030 için Sürdürülebilir Kalkınma Hedeflerine nasıl en iyi şekilde destek olabilirim diye düşündüm. Sosyal ve çevresel etki yaratmak için başlatılan, yaşadığım ve okuduğum yere yakın gönüllü olarak yardım edebileceğim projeler arayışına çıktım. Bu konular hakkında da iş imkanları ararken, aynı zamanda aile şirketinde pazarlama alanında çalışmaya başlamıştım. Tam da bu dönemde Goodsted fikri aklımda oluşmaya başlamıştı.

Kurduğunuz Goodsted, sosyal ve çevresel etki yaratma konusunda işbirliğini kolaylaştıran bir platform olarak ifade ediliyor. Bu fikir nasıl ortaya çıktı ve gelişti? Bunu biraz daha ayrıntılı olarak okuyucularımıza anlatır mısınız?

Bahsettiğim gibi, sahip olduğum yetenekleri gönüllü olarak sosyal ve çevresel etki yaratan projelere yardım etmek için kullanıp, hem tecrübe kazanıp, hem pozitif etki yaratıp, hem de bu sektörü tanımak istiyordum.

Bulduğum gönüllülük rolleri genelde uzun dönemliydi ve yeteneklerimi kullanmam

Sektördeki kişilerle bir kahve içip sohbet etmekten (sanal olarak bile!) çekinmeyin. Size düşündüğünüzden daha fazla yardımcı olabilirler. Hepimiz son derece yoğun hayatlar yaşıyoruz ve salgın sırasında her zamankinden daha çok çalışıyor gibiyiz. Ancak bu yıl sanal olarak ağ kurmak için zaman ayırmanın ve LinkedIn'i meslektaşlarımdan bir şeyler öğrenmek için bir araç olarak kullanmanın değerini öğrendim.

gerekmiyordu. Kısa dönemde yardım edebileceğim, pazarlama, inovasyon ve tasarım yeteneklerimi kullanabileceğim fırsatlara kolayca ulaşamamıştım. Üniversitedeki hocalarıma ve arkadaşlarıma sorup, onların tanıdıkları ile konuşmaya ve araştırmaya başladım.

Bu arayışta crowdfunding sitelerinde gördüğüm para arayışında olan projelere, para yerine yeteneklerimle yardım edebileceğimi söylemek için ulaştım. Bu arada, neden kolayca yetenek veya zaman vereceğim bir dijital platform olmadığını düşündüm ve Goodsted'in kuruluş yolundaki ilk adımları da bu düşünce sonrası atmaya başladım.

Başlarken Goodsted daha çok toplum yararına olan projelere destek olmak isteyen gönüllülerin bulunduğu veya birey ve şirketlerin sahip oldukları ürün ve mekan gibi kaynakları bağışlayabilecekleri bir platform olarak başlamıştı. Fakat ürünü geliştirirken, pazarın ve konuştuğumuz potansiyel müşterilerin ihtiyaçlarından, aslında hali hazırda gönüllülük programı olan şirketlere de bu programları yönetebilmeleri için yardım edebileceğimizi farkettilik. Goodsted platformunu hizmet olarak yazılım (Software as a Service) ürünü olarak geliştirmeye devam etmenin, şirketin sürdürülebilirliği için daha iyi olacağını gördük.

Goodsted'in kullanıcılarının ve müşterilerininin ihtiyacı nedir ve sunduğunuz çözüm nedir?

Sürdürülebilir kalkınma için daha fazla kuruluşun ve bireyin sosyal etki yaratan projeleri, startupları ve organizasyonları destekleyebilmesi gerekiyor. Pek çok kişi ve kurum bunu yapmak istediği halde doğru projeye ulaşamayabiliyor, ulaştıklarında da verdikleri desteğin ve gönüllülük çalışmalarının takibini gerçekleştiremiyor geri bildirim toplayamıyor veya etki ölçümünü kolayca yapamıyor.

Ayrıca gönüllülük programları olan şirket ve organizasyonlar, bu programları yüzlerce veya binlerce birey ve organizasyon

Goodsted ile aynı platform üzerinden müşterilerimize 3 çözüm sunuyoruz;

01

Çalışan mutluluğu

Şirketlerin sosyal amacına göre etkin bir şekilde hareket edebilmeleri için, çalışanlarını dahil etmelerine yardımcı oluyoruz. Çalışanların yeteneklerini, şirketlerin sosyal amacına uygun projeler için kullanmalarını ve şirket içi projelerde mesteklaşlarını dahil ederek yönetmelerini kolaylaştırıyoruz. Bu sayede, çalışan bağlılığı ve mutluluğunu artırmayı amaçlarken, beceri gelişimi sağlamayı ve sosyal etki yaratmayı hedefliyoruz.

için yönetirken, çalışanlarının hangi aktivitelere katıldığını, ne yaptıklarını, ne kadar zaman harcadıklarını, hangi yeteneklerini sunduklarını ve nasıl çıkarımda bulduklarını toplamak ve raporlamak için çok zaman harcıyor. Bunun yanı sıra, bu tarz programlara bireylerin katılım oranı çok düşük olabiliyor. Mesela İngiltere'de 11 milyon çalışan gönüllülük programlarına katılma hakkına sahip. Fakat katılım oranı sadece ortalama %14.3. Bireylere daha çok seçenek sunarak, mesteklaşlarının ve arkadaşlarının neler yaptığına platform üzerinden tanık olup katılımları sonucunda alacakları geri bildirimle ne kadar pozitif etki yarattıklarını görebilerek de katılım oranını arttırabileceğimizi düşünüyoruz.

02

Topluluk işbirliği

Bireylerin ve kuruluşların topluluklarına ve ağlarına, sosyal ve çevresel etki için ortak hedefler üzerinde işbirliği yapmak için fikirlerini, becerilerini ve uzmanlıklarını paylaşmalarına yardımcı oluyoruz. Üyeler birbirlerini kolayca bulabilir ve birbirlerinin görevlerini ve yeteneklerini öğrenebilir, başkalarını fikirleriyle katkıda bulunmaya davet etmek için bir soru ortaya koyabilir ve hatta ortak hedefler üzerinde işbirliği yapmak için yeni girişimler başlatabilirler. Bu toplulukların yöneticileri, toplulukları hakkında fikir edinmek için etkileşimleri takip edebilir ve kolektif etki hakkında kolayca rapor alabilir.

03

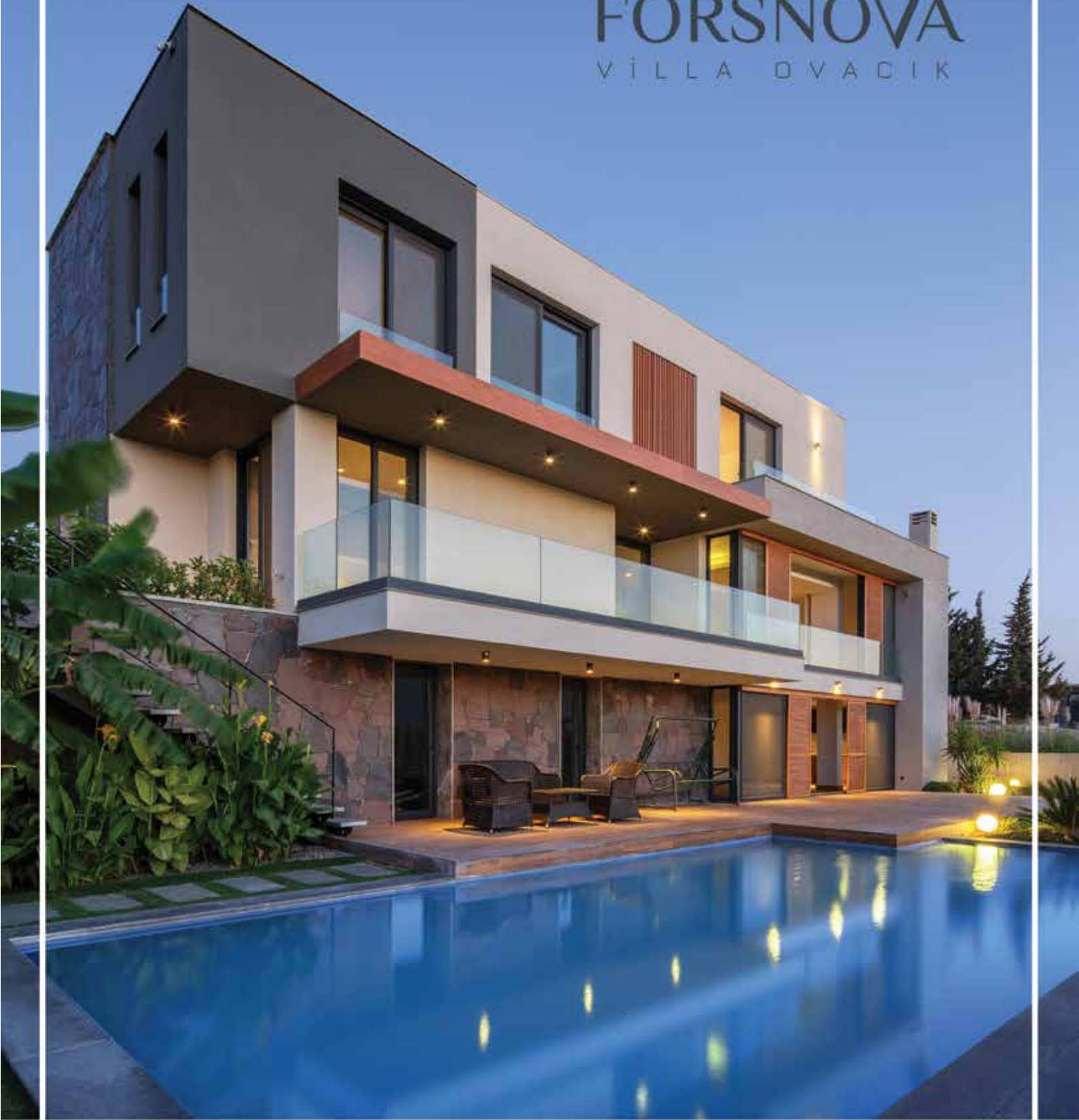
Paydaş katılımı

Şirketlerin paydaşlarına sosyal amaçlarının farkındalığı ve bu amaçlarla ilgili çalışmalar yapmalarına yardımcı oluyoruz - sadece çalışanları değil, aynı zamanda müşterileri, tedarikçileri, kar amacı gütmeyen ortakları ve diğer üyeleri için. Platform; şirketler, kurumsal vakıflar, üniversiteler ve yerel yönetimler tarafından sosyal ve çevresel hedeflerle çok sayıda paydaşın ilgisini çekmek için kullanılabilir. Paydaşları sosyal amaca dahil etmenin çeşitli faydaları var. Müşterilerin ilgisini çekiyorsanız, bu durum marka sadakatini artırır ve pazarlama çabalarına katkıda bulunur. Tedarikçilerle bağlantı kurarsanız, bu durum tedarikçilerinizle bağınızı güçlendirir ve tedarikçilerinizin çalışanlarının sosyal sorumluluk projelerindeki katılımının artmasını sağlar. Platform, herkesin dijital olarak tek bir platformda toplanmasına yardımcı olur, etkileşimleri takip etmeyi ve toplu etkiyi raporlamayı kolaylaştırır.

Geçtiğimiz yıl ve bu sene başında Goodsted'i birçok kullanıcı ile buluşturma imkanı bulduk. Bunun sonucunda platformun kullanıcı deneyimi açısından geliştirmelere devam ettik ve sunduğumuz servisi nasıl en iyi şekilde konumlandırabileceğimizi araştırdık.

FORSNOVA

VİLLA OVAÇIK

Markasını öne çıkartmak isteyen ve platformun sadece belli bir topluluğa açık olmasını tercih eden şirketler için de bir çözüm bulduk Şu anda bu konudaki çalışmalarımız devam ediyor. Fakat şimdiden, sunduğumuz bu markaya özel platform çözümünün ilk versiyonunu kullanmaya başlayan Aster Foundation, memnuniyetini herkesle paylaşıyor.

"Selin ve Goodsted takımı ile çalışmayı çok sevdim. Vizyonuna bağlı kalırken, esnek olma konusunda inanılmaz bir iş yaptığınızı düşünüyorum. Bu, inanılmaz ekibinin ve liderliğinin de kanıtı. Aster Vakfı geniş ailesine böylesine yetenekli bir

organizasyonu da kattığımız için çok şanslıyız! Sizleri çok tebrik ediyoruz ve uzun yıllar birlikte çalışmak için heyecanlıyız. Şimdiye kadar yaptığınız her şey için teşekkürler." Cameron Kinsella, Aster Vakfı Direktörü

Birleşmiş Milletler'in 2030 Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri ve özellikle 17. hedef işbirliğinin önemini vurguluyor. Topluların, organizasyonların ve şirketlerin işbirliği yapmasının ve bireylerin katılımının önemi de aşikar. Goodsted platformu üzerinden şirketler ve organizasyonlar sosyal etki ölçümü ihtiyaçlarına bir çözüm yolu bulurken, aynı zamanda bu platformu kullanan diğer üyeler

ile de etkileşim sağlama imkanı buluyorlar.

Goodsted'de sistem nasıl işliyor?

Goodsted'e bireyler kayıt olduktan sonra, yetenekleri ve ilgi alanları hakkında profillerini dolduruyor.. Biz de böylelikle, bu bilgilere göre platformda varolan fırsatları yaptıkları tercihlere göre onlara sunabiliyoruz.

Aynı zamanda, platformu gezip varolan fırsatlar ve üye proje ve organizasyonlar hakkında da bilgi alabiliyorlar. Platformda olan etkileşimleri yapılan yardımları ve başarı hikayelerini de haber kaynağı kısmından takip edebiliyorlar. Gerçekleştirdikleri

etkileşimlerin özetini de kolayca görüp, oluşturdukları sosyal etki portfolyosunu çevreleriyle paylaşabiliyorlar.

Organizasyonlar ve şirketler için de üyelerini kolayca davet edebilecekleri bir ortam sunuyoruz. Etkileşimleri üye yönetimi alanından takip edip, gerçekleşen aktivitelerini ve başarı hikayelerini kolayca raporlayabiliyorlar. Bu bahsettiğim özelliklerden bazılarını geliştirmeye devam etmekteyiz. Lansman sonrasında da müşterilerimizin ve kullanıcılarımızın geri dönüşlerini alarak geliştirmelere devam edeceğiz.

Önümüzdeki süreçte nasıl bir vizyonla ilerleyeceksiniz?

Goodsted'in vizyonu: sosyal ve çevresel kalkınma için en çok tercih edilen ve erişilebilir sosyal etki için işbirliği platformu olarak toplumun her üyesinin olumlu değişime katkıda bulunduğu bir dünya yaratmak.

Bu yılın ikinci çeyreğinde Goodsted'i beta'dan çıkarıp, ürün lansmanını yapmayı planlıyoruz. Bu yılın son iki çeyreğinde de takımı daha da büyütüp, platformun globalde kullanılacak bir düzeye getirme üzerine çalışacağız. Bu yılki odağımız varolan müşterilerimize en iyi şekilde servis sunmak ve yeni müşterilerle buluşmak.

İlk aşamada İngiltere'ye odaklanıyoruz fakat en geç önümüzdeki sene, çalışanlarını ve paydaşlarını Goodsted'e dahil etmek isteyen organizasyonlar - yine İngilizce olarak - Goodsted'i kullanabilecek. Ülkelerden gelecek talebe göre farklı dillerde de platformu sunabileceğiz Goodsted takımı olarak platforma ilgi duyan organizasyonları bizimle iletişime davet ediyoruz.

Bu girişimde ailenizden destek aldınız mı?

Ailemin manevi desteği, girişimcilik yolculuğumda benim için çok değerli oldu ve çok şanslıyım ki bu konuda hep bana fazlasını verdiler. Ayrıca babam ve annemden genel

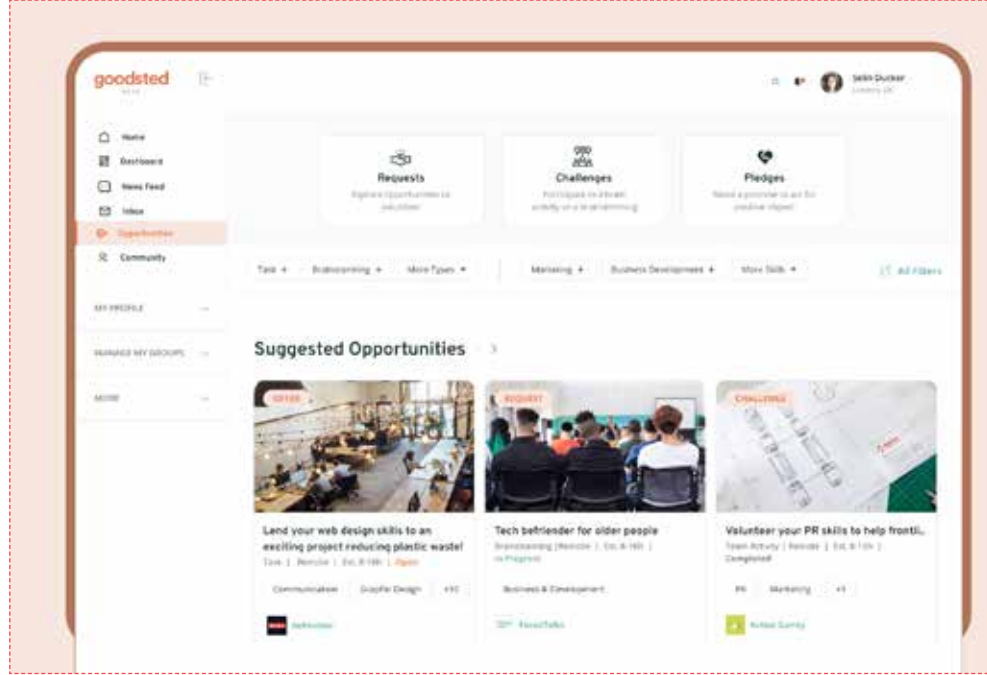
olarak iş yapış konusunda, hukuki ve muhasebe ile alakalı konularda aklıma gelen sorular hakkında hep destek alırım. Maddi destek konusunda, çok şanslıyım ki girişimi başlatırken yaşama masraflarını karşılamama yardım ettiler ve geçen yıl nisan ayında olan yatırım turuna onlar da desteklemek amacıyla katıldılar.

2020 yılındaki öğrenimlerinizi nasıl özetlersiniz? Kendi girişimini başlatmak isteyen genç girişimcilere yararlı olabilecek bazı öğrenimlerinizi bizimle paylaşmışsınız?

Misyonunuzu erken bir aşamada paylaşma cesaretine sahip olun. Ürününüz veya hizmetiniz henüz tüm vaatleri yerine getirmemiş olsa da, size inananlar bu yolculukta size katılacaklar.

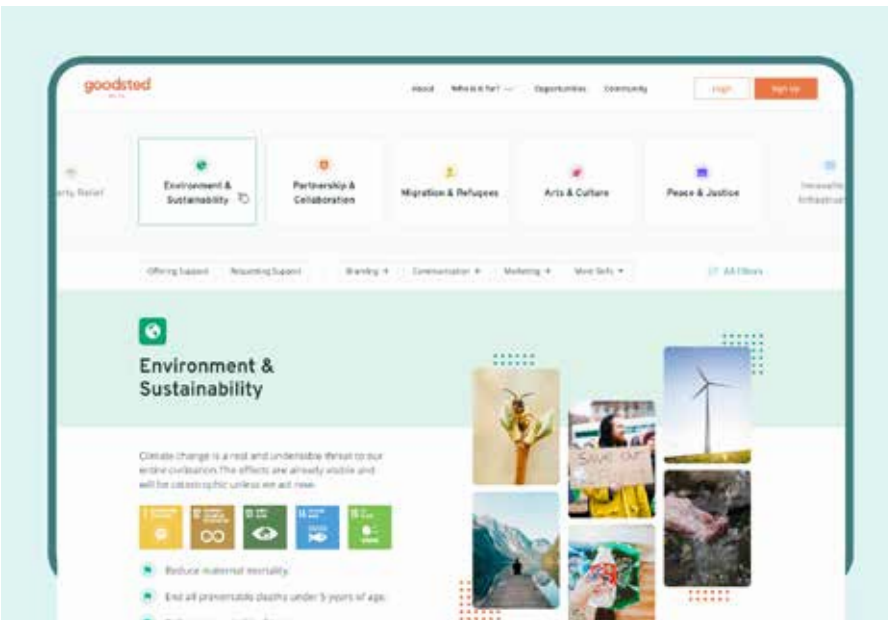
Goodsted'i sosyal medyada cesurca paylaşarak ve etkinliklerde konuşarak, temel misyonumuzla gerçekten bağlantılı olan ve uzun vadeli misyonumuzla özdeşleşen bireyler ve kuruluşlarla bağlantı kurmayı başardık. Ürünün ilk aşamalarında olmamıza ve hala yapılması gereken iyileştirmeler olmasına rağmen, bu erken erişim, çok değerli geri bildirimleri test etmek ve öğrenimleri uygulamamızı sağladı. Ayrıca güçlü bir ilk kullanıcı ve iş ortağı grubuyla bağlantı kurma imkanı bulduk.

Sektördeki kişilerle bir kahve içip sohbet etmekten (sanal olarak bile!) çekinmeyin. Size düşündüğünüzden daha fazla yardımcı olabilirler. Hepimiz son derece yoğun hayatlar yaşıyoruz ve salgın sırasında her zamankinden daha çok çalışıyor gibiyiz. Ancak bu yıl sanal olarak ağ kurmak için zaman ayırmanın ve LinkedIn'i meslektaşlarımdan bir şeyler öğrenmek için bir araç olarak kullanmanın değerini öğrendim. LinkedIn üzerinden takip edemeyeceğimiz veya zaman alıcı dikkat dağıtıcı gibi görünebileceğinden yanıt veremeyeceğimiz düzinelere mesaj alıyoruz. Ancak bu mesajları yanıtlamak için zaman ayırmak ve kahve sohbetleri başlatmak,

başka türlü hayal bile edemeyeceğim fırsatlara yol açtı. Geçen Şubat ayında JCDecaux'nun Nurture programı takımından bir LinkedIn mesajı aldım. Sundukları programdan tam olarak yararlanacak durumda değildim, bu yüzden mesajı kolayca görmezden gelebilirdim, fakat daha fazla öğrenip ilerisi için değerlendirebilmek için bir kahve içmek için zaman ayırmaya karar verdim. Yatırım aradığımızdan bahsettiğimde, yatırımcı sunumumuzu çevrelerindeki yatırımcılarla paylaşabileceklerini söylediler. Birkaç hafta sonra Mariana Investments'dan ilgilendiklerine dair bir email aldım ve bu sürecin sonucunda da 150 bin sterlin değerinde yatırım almış olduk.

Buradan çıkarılacak ders, ağ kurmanın ve ağıımızı büyütmenin gücünü asla küçümsememektir. Dikkat dağıtıcı gibi görüldüğünde veya hizmetlerini pazarlamak isteyen biri olduğunda bile - ilgilenmek için zaman ayırın - bu, bir sonraki dönüm noktasına ulaşmanıza yardımcı olacak bir fırsata yol açabilir.

Çevik olun - misyonunuza sadık kalmak kriz zamanlarında stratejilerinizi değiştirmenize olanak tanır. Covid-19 krizi vurduğunda, dünya altüst oldu ve şirketler maliyetleri düşürmeye başladı. Çoğu şirket, ana iş operasyonlarına odaklandı, yeni yatırımları azaltmak zorunda kaldı ve personellerine devlet desteğiyle izin verdiler. Evlerinde yalnız yaşayan bireylerin ortaya çıkan ekstra zamanda gönüllülük yapma istekleri daha da arttı. Aynı zamanda, birçok sosyal girişim ve kar amacı gütmeyen kuruluş ayakta kalmak için desteğe ihtiyaç duymaya devam etti.

Bu etkileşimi kolaylaştırabilecek bir platform olarak, gelir hedeflerimizi bir kenara koyarak ücretsiz olarak platformu herkese açtık. Covid-19 ile hep birlikte başedelim (Let's Tackle Covid19 Together) adlı bir kampanya başlattık. Hizmetimizi herkese ücretsiz olarak sunmanın, finansal sürdürülebilirliğimize katkısı olmayacak olsa da, misyonumuz doğrultusunda toplumda olumlu etki yaratmanın en iyi yolu olduğunu hissettik. Ayrıca, platformu herkese açmak, beta platformumuz hakkında geri bildirim almamızı ve platformu iyileştirmemizi sağladı. Ayrıca bu kampanyanın bir parçası olan 'İyi harcanan zaman' (Time Well Spent) kampanyamız 30 sosyal girişimin isteklerini, yeteneklerini gönüllü olarak paylaşmak isteyen 100 den fazla kreatif profesyonelle birleştirdi. Bunun sonucunda Sosyal Amaç için Drum ödülleri (The Drum Awards for Social Purpose) yüksek derecede tavsiye edilen yılın kampanyası olarak yer aldı.■

Yapay Zeka

İnsan Kaynaklarının yerini mi alıyor?

Yapay zeka ve dijitalleşme, iş başvurularını filtrelemek dışında farklı uygulamalarla da karşımıza çıkıyor. Bunlardan birisi de video mülakat değerlendirmeleri. Yapay zeka artık kaydedilen video mülakatlar üzerinden adayları analiz edebiliyor ve bunu insanlara göre oldukça hızlı ve etkili yapıyor.

Doç. Dr. Olca Sürgevil Dalkılıç
Dokuz Eylül Üniversitesi

Deniz Bardak
Dokuz Eylül Üniversitesi

Endüstri 4.0'la hayatımıza hızlı bir giriş yapan yapay zeka uygulamaları ve dijital süreçler, işletmeleri her alanda büyük bir dönüşümün içine çekiyor. Yüksek kaliteli ve sıfır hatalı üretim anlayışına hizmet eden tüm teknolojik gelişmelerden artık insan davranışlarını anlamak ve insanı yönetmek konusunda destek alınıyor. İnsan Kaynakları Yönetimi de bu dönüşümün önemli bir parçası. Nitelikli adayların işletmeye çekilmesi amacıyla sürdürülen seçim süreçlerinden, işletmeye değer katan çalışanların elde tutulması ve geliştirilmesi amacıyla gerçekleştirilen tüm insan kaynakları işlevlerinde bu dönüşümün izlerini görmek mümkün.

İnsan kaynakları alanındaki bu dönüşümden temel beklentiler; zamandan tasarruf edebilmek, maliyetleri düşürebilmek, süreçlerde güvenilirlik ve objektiflik sağlamak.

Bu beklentileri karşılayarak insan kaynakları süreçlerinden daha verimli sonuçlar elde edebilmek mümkün. Ayrıca insan kaynakları süreçlerinde, özellikle işe alım aşamalarında, önyargılara ve yanlı değerlendirmelere maruz kalan çok sayıda aday, belki de yetenek ve yetkinliklerine uyabilecek birçok işten mahrum kalırken; yine aynı değerlendirmeler sebebiyle birçok aday niteliklerine uymayan koşullarda iş piyasasında yerini alıyor. Bu durum belki de insan kaynakları yönetimi alanında karşılaşılan en yaygın sorunlardan biri. *Peki bunun önüne nasıl geçilecek? İnsan kaynakları süreçlerindeki değerlendirmelerin objektifliğini sağlamak ve süreçlerden verimli sonuçlar elde edebilmek için teknolojik yenilikler, dijitalleşme ve yapay zekadan destek almak mümkün mü?*

Dijitalleşme ve yapay zeka hem küresel hem de ulusal ölçekte pek çok firmada aktif şekilde kullanılıyor.

Yapay zeka, meslekler ve önyargı üçgenini açıkça gözler önüne seren bir çalışmada; Google haberlerden seçilen metinler ile yapay zekanın vektör sistemi üzerinde meslekler gruplandırılıyor ve meslekler üzerinde ortaya çıkan cinsiyetçi yanlılıklar tespit ediliyor. Bulgular ise oldukça çarpıcı. Anlamsal olarak benzer kelimelerin birbirine yakın vektörlerde yer alması şeklinde özetleyebileceğimiz çalışmada, doktor mesleğinden baba vektörü çıkarılıp anne vektörü eklendiğinde sonuç hemşire; bilgisayar programcısı mesleğinden erkek vektörü çıkarılıp kadın vektörü eklendiğinde ise ev hanımı sonucu ortaya çıkıyor.

Bu teknolojik yenilikler sayesinde insan kaynakları süreçleri hızlanıyor, doğru kararların verilme olasılığı artıyor ve maliyetlerde düşüşler yaşanıyor. Yapay zekanın, geleneksel seçim aşamalarında gözden kaçabilecek yetenekli adayların ayırt edilmesinde ve işletmeler için kritik önem taşıyan işveren markasının güçlendirmesinde de etkisi oldukça büyük. Gelecekte ise dijitalleşme ve yapay zekanın insan kaynakları alanında, insanlardan çok daha etkin rol oynaması ve hatta yüksek başarı oranına ulaşması öngörülüyor. *Tabii ki ön yargılarımızı da robotlara aktarmadığımız sürece...*

Yarattığı olumlu sonuçlar sayesinde yapay zeka insan kaynakları alanında hızla önemli bir yer tutmaya başladı. Fortune 500 işletmelerinden birçoğu insan kaynakları uygulamalarında süreç verimsizliğini azaltmak için yapay zeka destekli programlardan faydalanıyor. Oracle'ın 2018 yılında yayınladığı "İnsanların %93'ü Çalışırken Robotlardan Gelen Emirlerle Güveniyor" isimli basın bülteni çarpıcı sonuçları gözler önüne seriyor. Buna göre çalışanlar, yapay zekanın operasyonel verimliliği artıracağına, daha hızlı karar almayı sağlayacağına, maliyetleri azaltacağına, daha iyi müşteri deneyimi sağlayacağına ve çalışan deneyimini iyileştireceğine inanıyor^[1].

Yapay zekanın yaratması beklenen bu faydalarının yanı sıra, dijitalleşmeye de duyulan ihtiyaç artıyor. Bu ihtiyacın duyulmasının önemli sebeplerinden birisi ise aktif iş arayan sayısının oldukça yüksek olması. Dijital ortamdaki pek çok iş arama platformuna baktığımızda iş başvurusu sayılarının (başvuru yapmanın kolaylığı sayesinde) ciddi rakamlara ulaştığını görüyoruz. İnsan kaynakları çalışanları ise bu kadar yüksek başvuru sayısının içinden doğru adayı bulmakta zorlanıyor. Çok sayıda başvurunun incelenmesi ve elemeye gidilmesi ise oldukça uzun ve yorucu bir süreç. Sürecin uzaması hem doğru adayların

kaybedilmesine hem de işletme açısından verimsizliklere sebep oluyor. Dijitalleşme ve yazılımlar sayesinde nitelikli ve işe uygun olmayan adayların azaltılması, hem süreci kısaltıyor hem de doğru adaya ulaşmayı hızlandırıyor. Ayrıca zaman tasarrufu sağlayarak insan kaynakları uzmanlarının strateji geliştirme ve kuruluşu çalışan merkezli hale getirme faaliyetlerine daha çok odaklanmalarına imkan sağlıyor [2].

Yapay zeka ve dijitalleşme, iş başvurularını filtrelemek dışında farklı uygulamalarla da karşımıza çıkıyor. Bunlardan birisi de video mülakat değerlendirmeleri. Yapay zeka artık kaydedilen video mülakatlar üzerinden adayları analiz edebiliyor ve bunu insanlara göre oldukça hızlı ve etkili yapıyor. Bu sayede yine pek çok adayın kendisini ifade etmesine olanak tanınıyor. Yeni teknolojilerin, yapay zekanın ve dijitalleşmenin insan kaynakları alanında yarattığı farklara ilişkin bazı örnekleri birlikte inceleyelim.

Amazon'un imza atmış olduğu önyargı teknolojisi: Amazon 2014 yılında işe alımda yapay zekayı kullanmak için çalışmalara başlıyor. Geliştirilen sistem ile geçmiş on yılda yapılan iş başvurularını ve işe alım alışkanlıklarını analiz eden yapay zeka, bu verilerden yararlanarak hangi nitelikte adayların işe alınması gerektiğini öğreniyor [3]. Süreci kısaltmayı ve verimliliği artırmayı hedefleyen bu proje değer yaratıyor ancak aynı zamanda işe alım sürecindeki bazı yanlılıkları da ortaya çıkartıyor. Öğrendiklerinden yola çıkarak başvuruları analiz edip elemeler yapan sistemin, erkek adaylara daha fazla olanak tanıdığı, kadın adaylara ve özgeçmişinde "kadın" ibaresi taşıyan adaylara daha düşük puanlar verdiği fark ediliyor. Bu durum 2015 yılında araştırmacılar tarafından ortaya çıkarılınca, bu proje hızlıca sonlandırılıyor.

Önyargıyı önlemek adına kullanılmak istenen sistem başlı başına bir önyargı odağı haline nasıl geldi? Aslında bu deneme

İnsan kaynakları alanındaki bu dönüşümden temel beklentiler; zamandan tasarruf edebilmek, maliyetleri düşürebilmek, süreçlerde güvenilirlik ve objektiflik sağlamak. Bu beklentileri karşılayarak insan kaynakları süreçlerinden daha verimli sonuçlar elde edebilmek mümkün. Ayrıca insan kaynakları süreçlerinde, özellikle işe alım aşamalarında, önyargılara ve yanlılıklara değerlendirmelere maruz kalan çok sayıda aday, belki de yetenek ve yetkinliklerine uyabilecek birçok işten mahrum kalırken; yine aynı değerlendirmeler sebebiyle birçok aday niteliklerine uymayan koşullarda iş piyasasında yerini alıyor.

geçmişte yapılan yanlılıkları gün yüzüne çıkardı diyebiliriz [4]. Yapay zeka, meslekler ve önyargı üçgenini açıkça gözler önüne seren bir çalışmada; Google haberlerden seçilen metinler ile yapay zekanın vektör sistemi üzerinde meslekler gruplandırılıyor ve meslekler üzerinde ortaya çıkan cinsiyetçi yanlılıklar tespit ediliyor. Bulgular ise oldukça çarpıcı. Anlamsal olarak benzer kelimelerin birbirine yakın vektörlerde yer alması şeklinde özetleyebileceğimiz çalışmada, *doktor* mesleğinden *baba* vektörü çıkarılıp *anne* vektörü eklendiğinde sonuç *hemşire*; *bilgisayar programcısı* mesleğinden *erkek* vektörü çıkarılıp *kadın* vektörü eklendiğinde ise *ev hanımı* sonucu ortaya çıkıyor. Programda karşımıza çıkan yanlılıkların, insanlar tarafından ortaya konan yayınlardaki dil yanlılıklarının bir sonucu olduğu belirtiliyor [5]. Yazının başında da ifade ettiğimiz gibi; önyargılarımızla donatmadığımız sürece yapay zeka oldukça hızlı ve doğru kararlar verebiliyorken, geçmiş kararlarla öğrenme gerçekleştirildiğinde sonuçlar maalesef oldukça cinsiyetçi olabiliyor.

Diğer yandan işe alımlarda yapay zeka kullanımının başarılı sonuçlarını göz ardı etmek oldukça zor [6]. Örneklerden biri olan **HireVue**, yapay zeka tahminine dayalı olarak değerlendirilen video röportajlar yoluyla işe

alımlarda karar verme süreçlerini güçlendiren ve daha yüksek kaliteli yeteneklerin işe alınmasını sağlayan bir platformdur^[7]. Bu platformda video mülakatlar ve işletmelerin beklentilerine göre oluşturulan kısa oyunlar yoluyla aday değerlendirilmesi yapılıyor. Oldukça yaygınlaşan bu değerlendirme modeli dijitalleşmenin güzel bir örneği ve üstelik süreci tamamen robot mekanizmasına da bırakmıyor. Kaydedilen mülakat videolarında adayların yüz ifadeleri, beden hareketleri, kıyafet ayrıntıları ve ses tonları gibi sözlü olmayan ipuçlarını dikkate alarak işe alım uzmanlarının gözünden kaçabilecek ayrıntıların analiz edilmesini sağlıyor^[8].

Aynı zamanda bunu adaylar ve organizasyon beklentileri doğrultusunda en verimli eşleşme vaadiyle gerçekleştiriyor. HireVue uygulaması küresel ölçekte birçok büyük firma tarafından kullanılıyor. Bunlardan birisi de Unilever.

Unilever, işe alım sürecinin ilk adımlarını dijitalleştirmek için HireVue ile çalışıyor. Video mülakat değerlendirmelerinde HireVue anahtar kelimeler, tonlama ve beden dili gibi unsurları analiz ederek işe alım uzmanı için notlar alıyor. Adaylar, yapay zeka video mülakat değerlendirmesini geçerse bir Unilever ofisine davet ediliyorlar ve burada günlük yaşam senaryolarından geçiyorlar. Günün sonunda yönetici, adayların iş için uygun olup olmadığına karar veriyor^[9]. Unilever bu teknolojiyle; aday havuzunu %80 oranında daraltarak en başarılı olma olasılığı olan adaylara ulaştığını belirtiyor. İşe alım sürelerinde %75'lik tasarruf sağlayan Unilever, aynı zamanda etnik köken, cinsiyet gibi farklılıklar konusunda eşitlikçi bir yaklaşımla işe alımlar gerçekleştiriyor^[10]. Ayrıca sürecin sonunda, elenen adaylara hızlıca yapılan geri dönüşler sayesinde işveren markası da olumlu yönde geliştiriliyor. Dijitalleşme ve yapay zeka; aday eleme ve doğru çalışan seçimi süreçlerinde sunduğu katkıyı çalışan deneyimi ve çalışanların elde tutulması süreçlerinde de gösteriyor.

IBM tarafından yapılan bir araştırmaya göre; kuruluşların yarısından fazlası değerli çalışan gruplarını elde tutmakta zorlanıyor. Çalışanlar ise ancak kendilerine net bir kariyer yolu oluşturulduğunda işlerinde kalmaya devam edeceklerini belirtiyor^[11]. Bu noktada çalışanları elde tutmanın en önemli yollarından biri olarak kariyer planlamanın önemi ortaya çıkıyor. Özellikle büyük ölçekli işletmelerde çalışan sayısının fazlalığı, bireysel kariyer planlamayı zorlaştırabiliyor. Yapay zeka bu noktada hem çalışanların hem de insan kaynakları uzmanlarının işini kolaylaştırmak için devreye giriyor. Özellikle Y kuşağının da iş hayatına girmesiyle birlikte kariyer yönetimi uygulamalarında değişiklik yapılması ihtiyacı ortaya çıkıyor. Çünkü Y kuşağının büyük bir kısmı, mesleki gelişim fırsatlarının şirket kültürünün en önemli unsurlarından biri olduğunu düşünüyor^[12]. IBM tarafından bu ihtiyaca yönelik geliştirilen Myca (IBM Watson Career Coach) bu soruna çözüm olabilecek en başarılı uygulamalardan birisi. Myca, kariyer yolunda çalışanlara eşlik eden bir sanal asistan olarak karşımıza

çıkıyor. Çalışanların zaman kısıtı olmadan kişiselleştirilmiş kariyer tavsiyesi alabilecekleri bu sanal asistan ile özellikle Y kuşağının beklentilerine karşılık vermek ve işveren markasını geliştirmek hedefleniyor. **Myca** çalışanların davranışlarını, ihtiyaçlarını ve beklentilerini anlamak için endüstri ve organizasyon koçları ve insan kaynakları uzmanları tarafından sürekli eğitiliyor. Çalışanlar becerilere dayalı soruları yanıtlayarak ya da özgeçmişlerini paylaşarak sisteme kendileriyle ilgili verileri yüklüyor. Myca ise çalışanlar için uygun olduğu düşünülen iş fırsatları ile eşleştirmeler yapıyor^[13]. Ayrıca çalışanlar benzer pozisyondaki diğer çalışanların geçmişteki iş geçişlerine göre de rehberlik alabiliyorlar. Myca çalışanlara kariyerleri boyunca önerilerde bulunabiliyor.

Çalışanlar ayrıca gelecek planlarının değişmesi durumunda rahatlıkla kariyer planlarını da güncelleyebiliyorlar.

Yapay zeka; aday havuzunu daraltma, **işe alım kararlarını kolaylaştırma**, kariyer planlama ve yönetimi gibi işlemlere destek vermenin yanı sıra insan kaynakları sisteminin etik bir anlayışla bilgilendirme ve özellikle adaylara geri bildirim verme sorumluluğunu da yerine getirmeye yardımcı oluyor. Adaylar işe alınmasalar dahi kendilerine sunulan geri bildirimler sayesinde kurumun imajını olumlu değerlendiriyor ve sosyal platformlarda olumlu mesajlarla kurum itibarının güçlenmesine katkı veriyorlar. İnsan kaynakları geri bildirim sistemleri konusunda karşımıza çıkan uygulamalardan biri de Mya.

İşe alım uzmanlarının yüksek başvuru sayılarıyla karşılaştıklarında yaşadıkları zorlukları hafifletmek için **Mya**, adaylarla yazılı iletişimler kuruyor ve iş gereksinimlerini içerecek sorularla adayların işe uygunluğunu ölçüyor. Ayrıca Mya yazılımı, işletmelere başvuru yaptıktan sonra geri dönüş alamadıklarını ifade eden aday grubunun süreç içinde

kaybolmasını engellemeyi de amaçlıyor ^[14]. İş başvuruları hakkında işletmelerden geri dönüş alamadığını belirten adayların %72'sinin deneyimlerini çevrimiçi paylaştığı da düşünüldüğünde ^[15], bu durumun kurum itibarına etkisinin önemli olabileceğini dikkate almak gerekiyor.

İnsan kaynakları süreçlerindeki bir diğer önemli nokta ise işlerin gerektirdiği niteliklere tam anlamıyla uygun adayların bulunmasında yaşanan zorluklar. Bu doğrultuda, işe alım aşamasından sonra çalışanların eğitim ihtiyaçlarının doğru şekilde belirlenmesi ve niteliklerinin geliştirilmesi, bilgi ve becerilerinin sürekli güncellenmesi gerekiyor ^[16]. Çünkü çalışanların niteliklerindeki eksikliklerin iş süreçlerinde tespit edilmesi hem maliyet hem de zaman kaybına sebep oluyor. Ayrıca çağımızdaki teknolojik gelişim hızı göz önüne alınacak olursa çalışanların da çağa ayak uydurarak değer yaratacak faaliyetler içinde bulunması bekleniyor ^[17].

Peki çalışan eğitimlerine yeni teknolojiler ve yapay zeka nasıl katkı sağlıyor? İşletmelerin yapay zeka destekli dijital eğitim platformlarına örnek olabilecek başarılı uygulamalardan birisi IBM tarafından geliştirilen **Your Learning** dijital öğrenme platformu. Çalışanların beceri gelişimlerini hızlandırmak amacıyla geliştirilen Your Learning, çalışanların istedikleri zaman diliminde herhangi bir internet uzantılı araçtan mikro kurslara, videolara, web seminerlerine ve diğer pek çok içeriğe ulaşabilmelerini sağlıyor.

Yapay zeka destekli bu öğrenme platformunda, eski geleneksel eğitim sisteminin aksine yeni bir "Dijital Öğrenme Ekosistemi" oluşturulmuş. Geleneksel eğitimin aksine; yeni dijital öğrenme ekosisteminde sürecin daha sosyal, kişiselleştirilmiş ve döngüsel olduğu görülüyor. Bu döngüsel süreç, sistemin geri

bildirimlerle sürekli iyileştirilmesini de içeriyor ^[18].

IBM oluşturduğu bu platformla, yapay zekayı kullanarak, çalışanları için aktif bir eğitim süreci oluşturmayı başarıyor. Çalışanlar yıl boyunca sürekli öğrenme süreçleri içinde, şirketin önemli rollerine hazırlanmak için becerilerini geliştirme fırsatı da yakalıyorlar. IBM yaptığı araştırmalarla öğrenme düzeyi ve iş performansı arasında doğrudan bir ilişki olduğunu belirliyor. Yapay zeka odaklı dijital öğrenme platformu, eğitimlerin ve kursların tamamlanma oranlarını arttırarak çalışanlara stratejik beceri yeteneklerini kazandırıyor ^[19]. Ayrıca öğrenme davranışı gösteren yapay zeka, her bir çalışan hakkında daha fazla bilgi sahibi oldukça çalışanların ilgilerini çeken farklı eğitim içeriklerini de onlara sunuyor. Platform her bir iş biriminde kişiselleştirilmiş öğrenmeyi teşvik edebiliyor, hangi eğitimin daha çok tercih edildiğini ve çalışanların ihtiyaçlarını karşılayacağını da öngörebiliyor. Eğitim süreçlerinde kişiselleştirme anlayışı, farklılıklara sahip çalışanlar için de uyarlanabilir mi? Tüm çalışanlar için fırsat eşitliği sağlama amacıyla; örneğin engelli çalışanların eğitimlere, diğer çalışanlarla eşit düzeyde ulaşabilmesi amacıyla bazı uygulamalardan destek alınması mümkün ^[20]. Görme engelli bireylerin çevreleri hakkında bilgi almalarını sağlayan **Google Seeing AI** akıllı kamera uygulaması, telefonu çevrelerine tutarak merak ettikleri detaylarla ilgili kategorileri seçmelerini ve kısa metin parçalarını dinlemelerini sağlıyor ^[21]. Hayatı kolaylaştıran bu uygulamaların iş hayatına uyarlanması, tüm çalışanlar için çalışma yaşamını kolaylaştırması ve "engelsiz işyerleri" oluşturmak hayal değil.

Bu gibi daha pek çok faydalı örneklerine rastladığımız ve zamanla daha fazla rastlayacağımızı düşündüğümüz yeni teknolojiler ve yapay zeka uygulamaları, İnsan Kaynakları süreçlerine önemli katkılar sağlıyor.

İnsan Kaynakları liderleri ve yöneticileri olarak bu değişimlere ayak uydurmak, çalışanların uyum sağlamasına önderlik etmek ve bu süreçlerden en etkili şekilde faydalanmak temel sorumluluğumuz. Yapay zeka nasıl ki üretim alanında daha verimli, daha az hatalı ve daha hızlı ürün ortaya konmasını sağlıyorsa; çalışanların iş doyumunu ve motivasyonlarının yükselmesi konusunda insan kaynakları uzmanlarına ve yöneticilerine destek olabilecek seçenekleri bünyesinde barındırıyor. Elbette söz konusu değişimlere ayak uydurmak çok kolay değil. Ancak hızlı teknolojik yenilikler ve değişimlerle dolu bu çağa ne kadar çabuk uyum sağlarsak, yetenekli çalışanları şirketimize çekme ve elde tutabilme avantajına o kadar çok sahip olabiliriz. ■

Referanslar

- [1] <https://www.oracle.com/corporate/pressrelease/robots-at-work-062818.html>
- [2] <https://medium.com/@itsquiz15/how-ai-helps-to-improve-performance-management-2a7ef816d49b>
- [3] <https://www.reuters.com/article/us-amazon-com-jobs-automation-insight-idUSKCN1MK08G>
- [4] https://www.youtube.com/watch?v=dCQt3cA_VA&ab_channel=TEDxTalks
- [5] Bölükbaşı, X. (2016). Man is to Computer Programmer as Woman is to Homemaker? NIPS. <https://papers.nips.cc/paper/2016/file/a486cd07e4ac3d270571622f4f316ec5-Paper.pdf>
- [6] https://www.youtube.com/watch?v=f_UW1FwJXTY&t=123s&ab_channel=MalcolmStirling
- [7] <https://www.hirevue.com/about>
- [8] <https://corporatefinanceinstitute.com/resources/careers/interviews/about-hirevue-interview/#:~:text=HireVue%20interviews%20are%20video%2Dbased,clothes%2C%20and%20nuances%20of%20voice>
- [9] <https://www.businessinsider.com.au/unilever-artificial-intelligence-hiring-process-2017-6>
- [10] <https://www.hirevue.com/case-studies/global-talent-acquisition-unilever-case-study>
- [11] <https://tig-canada.ca/Partnerships/IBM.aspx?zCustomPage=Talent%20Development%20Solutions>
- [12] <https://www.ibm.com/downloads/cas/LWRN5EG8>
- [13] <https://tig-canada.ca/Partnerships/IBM.aspx?zCustomPage=IBM%20Watson%20Career%20Coach>
- [14] <https://www.mya.com/recruitment-process-automation/>
- [15] <https://www.mya.com/blog/recruiter-ghosting/>
- [16] <https://www.valamis.com/documents/10197/840663/valamis-2020-report-web.pdf>
- [17] <https://elearningindustry.com/how-artificial-intelligence-transforms-employee-training>
- [18] <https://www.ibm.com/downloads/cas/G8DVQ9MB>
- [19] <https://www.ibm.com/downloads/cas/AGKXJX6M>
- [20] <https://virtuallspeech.com/blog/ai-ml-learning-development>
- [21] <https://www.microsoft.com/en-us/ai/seeing-ai>

Kafa Topu 2'nin yapımcısı Masomo'dan yeni oyun: Basketboball Arena

İzmir'den tüm dünyaya oyun oynatıyorlar

Online Kafa Topu, Kafa Topu 2 ve Basketbol Arena'nın yapımcısı Masomo İş Geliştirme Müdürü Rudi Diriman: Türkiye'de mobil oyun sektörünün daha gelişimine yeni başlayan bir alan olduğunu, buradaki tecrübemizin artması ile beraber global çapta daha büyük yatırımlar elde edeceğimizi düşünüyorum.

İZMİR'de kurulan ve bugün 100 kişilik ekibi ile oyun sektöründe hizmet veren Masomo, bugünlerde "Online Kafa Topu", "Kafa Topu 2" den sonra "Basketbol Arena" için heyecan yaşıyor. Bu üç oyun bugüne kadar toplamda 200 milyon kez indirildi. Global olarak günlük 2 milyon, aylık olarak da 15 milyon kullanıcıya ulaşıyor.

Masomo İş Geliştirme Müdürü Rudi Diriman, "Önümüzdeki günlerde "Basketbol Arena" oyunumuz ile beraber ABD pazarına odaklanmayı planlıyoruz. Böylece global çapta yakaladığımız başarıyı özellikle ABD'de artırmak istiyoruz. ABD pazarını hedeflediğimiz bir yandan oyuncuların isteklerine göre burayı geliştirdiğimiz bir yıl olacağını düşünüyorum. Ayrıca Kafa Topu 2 tarafında takım liglerini geliştiriyoruz" diyor. Türkiye'nin bu pazardan daha fazla pay alması için 'geliştirici' özelliğini kaybetmemesi gerektiğini belirten Diriman, ayrıca kalifiye eleman ihtiyacı ve sermaye girişi konusundaki düzenlemelerin yapılmasının önemine vurgu yapıyor. Diriman ile İzmir'den başlayan bu hikayenin gelişimini, bu süreçte edindikleri tecrübeleri, Türkiye'nin daha hızlı gelişmesi için yapılması gerekenleri konuştuk.

RÖPORTAJ: SEDA GÖK

İzmir'de kurulan bir şirket olarak Türkiye ve dünyaya rol model oldunuz. Bu hikayenin başlangıcını ve gelişim sürecini bizimle paylaşır mısınız?

Bizim hikayemiz aslında gelişen dünyanın dijital olması ile paralelik gösteriyor. Farklı dijital içerikler üreterek bu işe başladık. Hem flash oyunların hem de teknoloji haberlerinin olduğu portaller kurduktan sonra bunların kısa sürede büyümesi ve gelişmesini sağladık. Burada yakaladığımız başarı ile farklı oyun firmaları kendi oyunlarını tanıtmamızı istediler. Sağladığımız başarıyı, oyunları ve organizasyonları gördük. Bir süre sonra neden kendi oyunumuzu yapmıyoruz düşüncesi ile "Online Kafa Topu"nu geliştirmeye başladık. Pazarlamayı kanallarımız üzerinden yapıp teknoloji anlamında kendimizi geliştirdikten sonra 2018 yılında "Kafa Topu 2"yi ortaya çıkardık. Burada yaşadığımız başarıdan sonra 2019 Ocak ayından itibaren aynı geliştirici ekiple birlikte Miniclip bünyesine geçtik. 2020 Aralık ayında "Basketbol Arena" oyununu geliştirdik.

Pandemi süreci ile pazardaki dengeler nasıl değişti? Bu değişimin pazarın gelişimine yansımaları nasıl olacak? Siz firma olarak buna adaptasyon için neler yapacaksınız?

Pandemi sürecinde mobil alanda davranışlar çok fazla değişti. Oyuncuların mobilde daha fazla zaman geçirdiğini, satın alma kararlarını daha kolay verdiklerini görmeye başladık. Bu açıdan baktığımız zaman bizim için avantaj olsa da oyun 2020'de Basket Arena'yı yüzde 50' sini ofiste yüzde 50'sini de evden çalışarak geçirdik bu tabii ki bizim açımızdan farklı bir deneyim olarak karşımıza çıktı. Firma olarak şu an evden çalışmaya devam ediyoruz. Bu şekilde çalışma şeklinde de bütün firmalar gibi adapte oluyoruz.

Ocak ayından itibaren bu oyunun Global lansmanını yapmaya hazırlanıyoruz.

Günlük kullanıcı sayısı hakkında bilgi verir misiniz? Oyun bugüne kadar kaç kere indirildi?

Bugüne kadar oyunlarımız "Online Kafa Topu", "Kafa Topu 2" ve "Basketbol Arena" olmak üzere toplamda 200 milyon kez indirildi. Global olarak günlük 2 milyon, aylık olarak da 15 milyon kullanıcıya ulaşıyoruz.

Bugün ekip kaç kişiden oluşuyor? Dünya genelindeki yapılanmanız ve şube ofisleriniz hakkında bilgi verir misiniz?

Ekibimiz 100 kişiden oluşuyor. Bütün organizasyonumuz İzmir'de buradan çalışıyoruz.

Kafa Topu, Türkiye dışında en çok hangi ülkelerde oynanıyor? Önümüzdeki günlerde odaklanmayı planladığınız ülkeler var mı?

Kafa Topu, Türkiye dışında en çok Fransa, Almanya, İtalya ve ABD oynanıyor. Önümüzdeki günlerde "Basketbol Arena" oyunumuz ile beraber ABD pazarına odaklanmayı planlıyoruz. Böylece global çapta yakaladığımız başarıyı özellikle ABD'de artırmak istiyoruz.

2021 yılına ilişkin yeni hedefleriniz hakkında bilgi verir misiniz? Yeni oyun ortamları yaratmayı planlıyor musunuz?

2021 yılı bizim için Basketbol Arena'nın global lansmanı ile başlayacak. ABD pazarını hedeflediğimiz bir yandan oyuncuların isteklerine göre burayı geliştirdiğimiz bir yıl olacağını

düşünüyorum. Ayrıca Kafa Topu 2 tarafında takım liglerini geliştiriyoruz. Bu da Kafa Topu 2 oyuncularının uzun süredir beklediği bir geliştirme.

Mobil oyun sektörünün Türkiye'de ve dünyadaki gelişimini değerlendirir misiniz? Bu pazardaki karnemiz sizce nasıl?

Mobil oyun sektörü özelinde Türkiye olarak iyi bir yerde olduğumuzu düşünüyorum. Bunu daha çok Türk tipi iş yapış tarzımıza bağlıyorum. Yaptığımız işin sonuçlarını hızlı görmek isteyen, yaptığımız işi tutkuyla yapan ve eğlenmeyi seven bir toplumuz. Bunları birleştirdiğimizde bu özellikler mobil oyun sektörüne oldukça uyuyor ve başarının bir nedeninin de buradan geldiğini düşünüyorum. Genel olarak ise Türkiye bu sektördeki başarımızın yüksek olduğunu yapılan exit ve oyunlarla görüyoruz.

Mobil oyun sektörünün daha gelişimine yeni başlayan bir alan olduğunu, buradaki tecrübemizin artması ile beraber global çapta daha büyük yatırımlar elde edeceğimizi düşünüyorum.

Sektörün daha hızlı ve doğru gelişebilmesi için yapılması gerekenler neler? Bu süreçte neleri tecrübe ettiniz?

Sektörün en önemli eksiği mobil alanda kalifiye çalışan bulmak olarak söylebiliriz. Üniversiteler özellikle bu alanda eğitimin yanında gençlerin bu alanda farklı tecrübeleri deneyebilecekleri ortamları sağlamasının sektörün gelişmesi için çok önemli olduğunu düşünüyorum. Standart eğitimlerinin yanında bu sektörde bazı sorunlara çözüm bulmak veya deneyim kazanmak çok önemli Mobil oyun sektörü biraz zamana karşı yarışıyor, en önemli tecrübemizin bu olduğunu söyleyebilirim.

Biz bu pazardan ne kadar pay alıyoruz ve bu alanda daha fazla ülke olarak ismimizden söz ettirmek için yapılması gerekenler neler?

Bu pazardan daha fazla pay almak için geliştirici özelliğimizi kaybetmemiz gerekiyor. Türkiye'yi oyun geliştiricisi olarak söz sahibi olan bir ülke olarak konumlandırmak için kalifiye eleman ihtiyacı, ikinci olarak da sermayenin buraya gelmesi için gerekli kanuni düzenlemelerin yapılması gerekiyor. Örneğin yeni sosyal medya reklamları yasası Türkiye'den yurtdışına yaptığınız pazarlama faaliyetlerini neredeyse imkansız hale getiriyor. Bunların çözülmesi gerekiyor. Tabii ki ayrıca hayal etmek en başta söylenmesi gerekir belki de ama zaten ülkemizden çıkan başarılarla bundan daha fazlasını yapabileceğimizi göstermiş olduk.

Bir de bu sektöre yeni gireceklere ne söylemek istersiniz?

Oyun sektörüne girmek isteyenlere kısaca denemekten korkmamaları buradan öğrendikleri ile kendilerini geliştirebileceklerini söylemek isterim.

Mobil oyun sektörü zaten büyüme aşamasında olduğundan bu tecrübeleri başarısız bile olsa tecrübelerinin sonunda öğrendikleri sayesinde, sektörde farklı alanlarda kendilerini değerlendirme şansları olacaktır. Ama önce farklı şeyleri denesinler mutlaka... ■

SANAYİ EKİPMANLARI & ÇÖZÜMLERİ
INDUSTRIAL EQUIPMENT & SOLUTIONS

EKSEN

MAKİNA TESİSAT SAN. TİC. LTD. ŞTİ.

Yazıbaşı Mah. 302 Sokak No:10 Yazıbaşı / TORBALI - İZMİR - TÜRKİYE

☎ : +90 232 853 85 75 ☎ : +90 232 853 80 35

✉ info@eksen-makina.com

🌐 www.eksen-makina.com

e-ticaret

Pandemi Krizinden Çıkış Noktası Olabilir

Dünya koronavirüs salgınının yarattığı tahribatı atlatmaya çalışırken bir yandan da salgın sonrası dünyanın nasıl şekilleneceği, şirketlerin izleyeceği yollar ve planlamalar merak konusu oldu. Corona virüs ile birlikte e-ticarete adapte olmakta bunlar arasında yer aldı. Her krizde avantajlı çıkan sektör ve firmalar olduğu gibi pandeminin yarattığı krizde de e-ticaret tüketiciler için çıkış yolu oldu. Öyle ki koronavirüs sürecinde hiç internetten alışveriş yapmamış kişiler bile temassız alışverişi mümkün kılan e-ticareti keşfetti.

Tüm dünyayı etkisi altına alan yeni tip koronavirüs pandemisinin ardından evden çalışma sisteminin tercih edilmesi, gıdanın temin edildiği noktaların farklılaşması, tatil alışkanlıklarının değişmesi ve uzaktan eğitim sistemine geçilmesi; e-ticaretteki tüketim alışkanlıklarını da yeniden belirledi. E-ticaret yapan her marka, koronavirüs pandemi sürecinde satışlarında önemli bir artış kaydetti. Bu süreçte online mağazalara ağırlık veren markalar, rekabette bir adım öne çıktı. Üyelerinin e-ticaret ile pandeminin yarattığı ekonomik krize takılmadan düze çıkabileceğini değerlendiren EGİAD Ege Genç İş İnsanları Derneği bu kapsamda bir dizi e-ticaret eğitimi başlattı.

Dünya koronavirüs salgınının yarattığı tahribatı atlatmaya çalışırken bir yandan da salgın sonrası dünyanın nasıl şekilleneceği, şirketlerin izleyeceği yollar ve planlamalar merak konusu oldu. Corona virüs ile birlikte e-ticarete adapte olmakta bunlar arasında yer aldı. Her krizde avantajlı çıkan sektör ve firmalar olduğu gibi pandeminin yarattığı krizde de e-ticaret tüketiciler için çıkış yolu oldu. Öyle ki koronavirüs sürecinde hiç internetten alışveriş yapmamış kişiler bile temassız alışverişi mümkün kılan e-ticareti keşfetti. İşe ticari işletmeler tarafından bakıldığında para ile temasın neredeyse tamamen bittiği temassız alışverişe geçildiği, hatta alıcı ve teslimat araçları ile bile yüz yüze gelmediğimiz bir süreçte e-ticaretin artıları saymakla bitmeyecek durumda.

E-Ticaret Webinar Serisi

700'e yakın üyesiyle büyük bir ticaret ağına sahip olan EGIAD, başta gıda olmak üzere pandemi sebebiyle gelir kaybına uğrayan üye şirketlerine ihracat, e ticaret, ürün alımı, alış-veriş olmak üzere birçok başlık altında destek olma kararıyla bu kapsamda online eğitim başlattı. Dijital.net Kurucusu Utku Kumral'ın konuk konuşmacı olduğu 10 Adımda E-Ticarete Başlamak konulu toplantı iş dünyası tarafından büyük ilgi gördü.

Online toplantı EGIAD Yönetim Kurulu Başkanı Mustafa Aslan'ın açılış konuşmasıyla başladı. Covid-19 sürecinin eğitim, iletişim gibi alanlara büyük boyutlarda etki ettiğini ve virüsün ekonomiye etkisiyle beraber e-ticaretin yükselişinin de gözden kaçırılmayacak bir noktaya geldiğini belirten Aslan, "Koronavirüs'ün dünyayı etkisi altına almasından hemen sonra birçok ülke pandemik durumun daha fazla büyümemesi için küçük işletmelere yönelik tedbirler aldı. Türkiye'de ise öncelikle kapatılan spor salonları, berberler, kafe ve eğlence mekanları oldu. Beraberinde de pastane, fırın gibi dükkanlar için hizmet sınırlamaları getirildi. Getirilen bu uygulamalarla küçük işletmeler olumsuz etkilendi. Ancak e-ticaret hizmeti veren işletmelerin yoğunluğunun arttığını söylemek de mümkün. Kısacası bu noktada koronavirüs salgınının, e-ticaret yapan firmalar

Online toplantı EGIAD Yönetim Kurulu Başkanı Mustafa Aslan'ın açılış konuşmasıyla başladı. Covid-19 sürecinin eğitim, iletişim gibi alanlara büyük boyutlarda etki ettiğini ve virüsün ekonomiye etkisiyle beraber e-ticaretin yükselişinin de gözden kaçırılmayacak bir noktaya geldiğini belirten Aslan, "Koronavirüs'ün dünyayı etkisi altına almasından hemen sonra birçok ülke pandemik durumun daha fazla büyümemesi için küçük işletmelere yönelik tedbirler aldı. Türkiye'de ise öncelikle kapatılan spor salonları, berberler, kafe ve eğlence mekanları oldu. Beraberinde de pastane, fırın gibi dükkanlar için hizmet sınırlamaları getirildi. Getirilen bu uygulamalarla küçük işletmeler olumsuz etkilendi.

için hizmetlerini doğru bir şekilde yönettikleri takdirde daha az düzeyde olumsuz etkisi olduğunu söyleyebiliriz. Bu süreç içerisinde evlerinde kalan insanların büyük bölümü, ailelerini ve kendilerini koronavirüs tehlikesinden korumak için market ihtiyaçları dahil olmak üzere kıyafet, mobilya, kozmetik gibi alışverişlerini internet üzerinden gerçekleştirmeye başladı. E-ticaretin bu boyutuna geçtikten sonra, etkili bir şekilde yapılabilmesi için gerekli olan stratejilere odaklanmak gerekir. Ancak doğru stratejiler ile başarılı sonuçlar elde edilebilir" dedi.

Açılış konuşmalarının ardından Dijital.net Kurucusu Utku Kumral ise e-ticaret yazılım teknolojileri ile ilgili katılımcıları bilgilendirdi. Pandemi sürecinde e-ticaretteki gelişmelerin artarak devam edeceğinin öngörüldüğü etkinlikte, bazı firmalar için bu sürecin çıkış olabileceği kaydedilerek, 10 adımda e-ticaretin ip uçları paylaşıldı. Kumral, "Doğru ürün yelpazesi, online ürün tercihlerine dikkat edilmesi, ürünün internetteki pazar payının araştırılması, rakip ürünlerle fiyat araştırması, ürünleri anlatan domain adı, doğru e-ticaret yazılımı, tasarım, ürünlerin siteye yüklenmesi, doğru fotoğrafçılık, stok takibi ve faturalandırma, kargo entegrasyonu, ödeme sistemi entegrasyonu, sitenin tanıtımı ve reklamlandırma başlıkları büyük önem taşımakta" dedi. ■

Ticarette Yeni Evre

Dünya yoğun bir değişim ve belirsizliklerle dolu bir dönemden geçerken, işletmeler de yeni pazarlama satış trendlerine uyum sağlama, talebi öngörme ve gitgide daha fazla değişen hedef kitlelerine nasıl ulaşacaklarını ve onlarla nasıl etkileşime geçeceklerini anlama konusunda her zamankinden daha fazla zorlanmaktalar. Bu zorlu süreci atlatmada üyeleriyle iş birliği içinde olan EGİAD Ege Genç İş İnsanları Derneği yeni yılın ilk toplantısını E-Ticaret'e ayırdı.

Pandemi ile birlikte dijital dönüşümün hız kazanmasıyla, şirketlerin ürettikleri ürünleri dijital ortama taşıyarak oluşturduğu satış ve pazarlama kanalları oldukça önemli hale geldi. Konuya ilişkin olarak EGİAD öncülüğünde e-ticaretin sunduğu fırsatlara yönelik birçok eğitim programı uygulanarak, ilk defa e-ticaret yapacak işletmelerin bu süreçten en az hasarla geçiş yapabilmeleri sağlanmakta.

İlk ağız uzmanlardan konuyu masaya yatıran ve Türkiye'nin önde gelen e-ticaret siteleriyle üyelerini buluşturan Ege Genç İş İnsanları Derneği'nin son konuğu, E-Ticaret İşletmeleri Derneği Yönetim Kurulu Üyesi Aslı Öztap oldu. Moderatörlüğünü EGİAD Genel Sekreteri Prof. Dr. Fatih Dalkılıç'ın yaptığı toplantının açılış konuşmasında EGİAD Yönetim Kurulu Başkanı Mustafa Aslan, 2020 yılında Avrupa'da ilk kez online alışveriş yapanların oranının %13 iken Türkiye'de ise oranın % 25 olduğunu belirtti.

E-Ticaret Webinar Serisi

E-ticaret sistemlerinin, kobilerin ve kadınların önündeki bariyerleri kaldırdığını, bölgesel bazlı girişimlerin ise ulusal bazda yer bulmasını sağladığını vurgulayarak, "Alışkanlıkların değiştiği bir dönemde e-ticaretin konforuna alışan müşterilerin pandemi sonrasında da e-ticaret yapmaya devam etmesi bekleniyor. Bu durum da e-ticaret ve onun bir ileri adımı olan e-ihracat konusuna hem firmaların hem de devletin eğilmesini ve uygulamada görülen aksaklık ve mevzuat eksikliklerinin bir an önce giderilmesini zorunlu hale getiriyor. İnternet ve mobil araçların kullanımıyla her geçen gün hacim olarak büyüyen e-ticaret, 2020 yılının Mart ayından itibaren hiç hesapta olmayan bir şekilde, Kovid-19 sayesinde 3-5 yılda yaşayacağı ivmelenmeyi sadece 6 ay içinde yaşadı. Türkiye'de e-ticareti olumlu etkileyen faktörler nüfusun kalabalık olması, internet kullanım oranındaki yükseklik, her geçen gün gelişen ve sayıca artan alternatif ödeme sistemleri ve gelişmiş bankacılık sistemleri olarak sayılabilir. Ayrıca Türkiye'de genç nüfus oranının yüksek olması ve bu genç nüfusun yeni teknolojilere kolay ve hızla adapte olabilmesi de e-ticaretin gelişmesine katkı sağlıyor" dedi.

E-Ticaret İşletmeleri Derneği Yönetim Kurulu Üyesi Aslı Öztap ise, e-ticaretin son süreçte hızla büyüdüğüne dikkat çekerek, "2019'da 136 milyar hacimde olan e ticaret 2020'de 250 milyar hacme ulaşmış bulunmakta. Öyle bir büyüme ki önceleri senede bir kez bakılan analiz raporlarına artık 6 ayda bir ulaşabiliyoruz. E-ticaret 18-70 yaş aralığına da yayılmış durumda. Eskiden internetten alışveriş yapmayan 8 milyon tüketici kredi kartı alarak bu sektöre girmiş bulundu. Lojistik ve ödeme sistemleri sektörü besleyen partnerler olarak yanımızda olduklarından sektörün hızla büyüyeceğini öngörmek kaçınılmaz. E-ticaret siteleri sayesinde ihracat sayılarının da hızla arttığını görüyoruz. 2019'da internet üzerinden ihracat yapılan ülke sayısı 3'ken, 2020'de bu rakam 20'ye çıkmıştır. Bu artış e-ticaret sitelerinin sağladığı katkılardandır. Bu rakam 2021'de daha da büyüyecektir. Öyle bir yeni evredeyiz ki üretim yapan herkesin dijital yatırıma bir nefes de olsa eğilim göstereceğini yatırım yapacağını düşünüyorum" dedi. ■

E-Ticaret İşletmeleri Derneği Yönetim Kurulu Üyesi Aslı Öztap ise, e-ticaretin son süreçte hızla büyüdüğüne dikkat çekerek, "2019'da 136 milyar hacimde olan e ticaret 2020'de 250 milyar hacme ulaşmış bulunmakta. Öyle bir büyüme ki önceleri senede bir kez bakılan analiz raporlarına artık 6 ayda bir ulaşabiliyoruz. E-ticaret 18-70 yaş aralığına da yayılmış durumda. Eskiden internetten alışveriş yapmayan 8 milyon tüketici kredi kartı alarak bu sektöre girmiş bulundu. Lojistik ve ödeme sistemleri sektörü besleyen partnerler olarak yanımızda olduklarından sektörün hızla büyüyeceğini öngörmek kaçınılmaz

trendyol.com

EGİAD Üyeleri İşyerlerini Dijitale Açıyor

EGİAD Trendyol İş Birliği Gerçekleşiyor

Pandemide E-Ticaret Satışları Yükseldi

Pandemi sürecinin ekonomiye yarattığı olumsuz etkileri bertaraf etmenin ve krizden çıkmanın anahtarının e- ticaretten geçtiğini kaydeden Aslan, "E-Ticaretin hem firmalar açısından hem de müşteriler açısından oldukça faydalı bir sistem olduğunu düşünüyorum. Tüketiciler bu alanda istedikleri ürünlere daha uygun fiyattan ulaşırken, firmalar da maliyeti biraz daha düşürdüğü için e-ticareti tercih edebilmektedir.

Her yaştan ve her kesimden tüketicinin alışveriş hayatına en az bir kere girebilmiş, büyük kampanyaları ile sosyal medyada adından bolca söz ettiren, sosyal medya fenomenlerinin link akışı sağladığı Türkiye'nin en büyük e-ticaret sitelerinden biri olan Trendyol, EGİAD - Ege Genç İş İnsanları Derneği'nin konuğu oldu. Trendyol İcra Kurulu Üyesi Ozan Acar ve Trendyol Pazaryeri Direktörü Özkan Çokaygil'in konuşmacı olduğu etkinlikte iki kurum arasında olabilecek iş birlikleri ve e ticaretin püf noktaları değerlendirildi. Görüşmede EGİAD üyelerine özel anlaşma yapılabileceği kararlaştırıldı.

2009 yılında girişimci Demet Mutlu tarafından kurulan ve günümüzde 18 milyon aktif üyesi bulunan online alışveriş platformu Trendyol başarı hikayesi ile birçok girişimciye ilham olmaktadır. Demet Mutlu tarafından 11 yıl önce evinin salonunda kurulan Trendyol bugün takipçi sayısı ve pandemi koşullarında ziyaretçi oranlarıyla rekor seviyelere ulaştı. Tedarikçilerine bugüne kadar 750 milyon TL'den fazla finansman desteği sağladığını söylenen Trendyol, genç iş insanları ile hem başarı sürecini aktardı hem de e ticaretin inceliklerini paylaştı.

HER İHTİYACIN İÇİN TEK İHTİYACIN TRENDYOL

trendyol.com

E-Ticaret Webinar Serisi

EGİAD Genel Sekreteri Prof. Dr. Fatih Dalkılıç'ın moderatörlüğünde ve Yönetim Kurulu Başkanı Mustafa Aslan'ın açılış konuşmasıyla başlayan online etkinlikte, değişen dünya şartlarında ticari alanlardaki stratejik değişimler, tüketici eğilimleri ve ticaretteki teknolojik gelişmeler ele alındı.

EGİAD Başkanı Aslan, koronavirüsün ekonomiye etkisiyle E-Ticaret'in yükselişinin de gözden kaçırılmayacak bir noktaya ulaştığını belirterek, "Virüs tehlikesinden kendimizi korumak için market ihtiyaçlarımız dahil olmak üzere kıyafet, mobilya, kozmetik gibi alışverişlerimizi internet üzerinden gerçekleştirmeye başladık. Bazılarımız belki daha önce de bu imkânlardan yararlanıyordu ama artık bu oran oldukça büyük. Kısıtlamalar ile birlikte küçük işletmeler olumsuz etkilenmeye başlasa da e-ticaret hizmeti veren işletmelerin yoğunluğunun arttığını söylemek mümkün. Kısacası bu noktada koronavirüs salgınının e-ticaret yapan firmalar için hizmetlerini doğru bir şekilde yönettikleri takdirde daha az düzeyde olumsuz etkisi olduğunu söyleyebiliriz. Bugün Trendyol ekibinden bu platforma nasıl dahil olabileceğimiz noktasında tüküler alacağı amacımız bir iş ortaklığı başlatmak" dedi.

Pandemi sürecinin ekonomiye yarattığı olumsuz etkileri bertaraf etmenin ve krizden çıkmanın anahtarının e- ticaretten geçtiğini kaydeden Aslan, "E-Ticaretin hem firmalar açısından hem de müşteriler açısından oldukça faydalı bir sistem olduğunu düşünüyorum. Tüketiciler bu alanda istedikleri ürünlere daha uygun fiyattan ulaşırken, firmalar da maliyeti biraz daha düşürdüğü için e-ticareti tercih edebilmektedir. Covid-19 ile alışveriş alışkanlıkları değişecek, insanlar daha kontrollü, daha hızlı ve daha hijyenik bir şekilde ürün isteyecek, bu da pazar hacmini arttıracaktır" diye konuştu. Trendyol İcra Kurulu Üyesi Ozan Acar ise, pandemi sürecinde e-ticaretin insanlara nefes alabilecekleri bir kanal olduğunu gösterdiğini dile getirdi. Acar, "Bu kanalı da iyi bir şekilde değerlendirdi insanlarımız.

E-Ticaret beklenmeyen bir şekilde hızlı bir biçimde büyüdü. Aslına bakarsak, E-Ticaret, KOBİ'lerle birlikte büyüyen bir alan. Tabi arkasında üretim gücü olması lazım çünkü önemli olan üretim yapabilmek. Trendyol platformuna baktığımızda satış yapanların yüzde 95'i KOBİ. Olaya şöyle bakmamız lazım, Trendyol'un cirosu artıyorsa, KOBİ'lerinde cirosu artıyor demektir. E-Ticarete başlayan KOBİ'lerimiz yurtiçindeki

tüketicilere ürünlerini gönderiyor, o arada kendini geliştiriyor, arkasından da yurtdışına açılıyor. Bu yüzden KOBİ'lerin şirketlerinin geleceği için artık mutlaka E-Ticaret sürecine dahil olmaları lazım. Önümüzdeki dönemde tüketiciler sadece mal ihtiyaçlarını değil, başka alanlarda da ihtiyaçlarını internette karşılayacaklar gibi gözüküyor. Bu da Türkiye ekonomisi için hayırlı olacaktır. Dijital şirketlerin en hızlı büyüyen şirketler olduğunu görüyoruz. Yeni dönemde ekonomik farkı kapatmak için dijitalleşme önemli. Pazar varsa büyüme fırsatı da vardır, dijitalleşme bunu sağlamakta. E-ticaret kobileri pazara açarak, verimliliği arttırarak destekliyor. Bölgesel gelişmişlik farklılığını da ortadan kaldırıyor" ifadelerine yer verdi.

Trendyol Pazaryeri Direktörü Özkan Çokaygil ise rakamsal oranlar ile e-ticaretin ne kadar büyük bir portföye sahip olduğunu aktardı. Online seminerin sürdüğü 1 saatlik süreçte 200 bin ürünün satıldığını kaydeden Çokaygil, yıllar bazında e-ticaret rakamları ile Türkiye ve gelişmiş ülkelerdeki rakamsal karşılaştırmaları ayrıntılı şekilde değerlendirdi.

2019'da Yüzde 3 ticaret büyümesi gerçekleşirken e-ticaretin yüzde 15 büyüdüğünü bunun da 3.5 trilyon dolara denk geldiğini vurgulayan Çokaygil, ayrıca Trendyol'un 2021 yılı içerisinde İzmir'de olacağı müjdesini verdi. Trendyol Pazaryeri Direktörü Özkan Çokaygil sözlerini şu şekilde sürdürdü: "Dünya'da e-ticaret hacminin 2020-2023 yılları arasında yüzde 56 büyümesi bekleniyor. Aynı yıllar arasında Türkiye'nin e-ticaret hacminin ise yüzde 180 büyümesi beklenmekte. Bu büyüme Dünya'ya oranla 3 kat daha fazla gerçekleşmiş olacak.

2018'de 11 milyon, 2019'da 35 milyon ve 2020'de ise 55 milyon üzerinde ürün satışı gerçekleşti. 5 kadından 4'ü Trendyol'da. Yüzde 60 kadın ve yüzde 73'lük 18-35 yaş aralığında gerçekleşen alışveriş oranıyla sektörün liderleri arasında yer almakta" dedi. ■

Ekonomi gazetesi: DigiGazete (Yeni)

TİCARET^{te}

değişim başladı

*80 yaşında
Çenç Fzmirli*

Ekonomi Gazeteciliği ve daha fazlası...

Artık her sabah bayinizde....

www.ticaretgazetesi.com.tr

EGİAD'ın E - Ticaret İş Birlikleri Devam Ediyor

Kovid-19 ile mücadele döneminde sosyal mesafe çağrılarına uyan milyonlarca insanın tercihi online alışveriş oldu. Yapılan araştırmalar, pandemi sürecinde tüketicinin e-ticaret algısında değişimler olduğunu ortaya koyarken, başlattığı e-ticaret seminerleri ile üyelerini online satışın incelikleri ile buluşturan EGİAD, n11.com ekibiyle biraraya geldi.

Koronavirüsten korunmak için alınan önlemler kapsamında çoğu kişi temassız alışveriş yapmaya olanak tanıyan e-ticaret sitelerine yöneldi. Bu dönemde e-ticarete başlamak isteyen KOBİ sayısı, yüzde 50 artış gösterirken, e-ticaret sitelerinin satışları ise yüzde 200 arttı. Bu kapsamda üyelerinin zarar görmemesi amacıyla bir dizi seminer başlatan EGİAD Ege Genç İş İnsanları Derneği, e-ticaret eğitimlerinin üçüncüsünde n11.com yetkilileriyle bir araya geldi. n11.com Ege Bölge Satış Müdürü Burak Boran ve n11.com İş Ortakları Eğitim Müdürü Aykut Baskın'ın katıldığı etkinlik EGİAD Başkanı Mustafa Aslan'ın açılış konuşmasıyla başladı.

Tüzel kişilere dayalı sanal alışveriş platformu n11.com hakkında bilgi veren Aslan, e-ticaretin pandemi döneminde çıkış noktası olabileceğinin de altını çizdi. Aslan, "Günümüzde teknoloji ve internet dünyasındaki devrim ile pandemi koşullarıyla temassız alışverişe yönelmemiz e-ticareti gittikçe geliştirdi. E-ticaret yapmak hem büyük firmalar için hem de orta ölçekli firmalar için büyük önem taşımaya başladı.

Türkiye'de öncelikle kapatılan spor salonları, berberler, kafe ve eğlence mekanlarının yanı sıra pastane, fırın gibi dükkanlar için de hizmet sınırlamaları getirildi.

E-Ticaret Webinar Serisi

Tüzel kişilere dayalı sanal alışveriş platformu n11.com hakkında bilgi veren Aslan, e-ticaretin pandemi döneminde çıkış noktası olabileceğinin de altını çizdi. Aslan, "Günümüzde teknoloji ve internet dünyasındaki devrim ile pandemi koşullarıyla temassız alışverişe yönelmemiz e-ticareti gittikçe geliştirdi. E-ticaret yapmak hem büyük firmalar için hem de orta ölçekli firmalar için büyük önem taşımaya başladı."

Getirilen bu uygulamalarla küçük işletmeler olumsuz etkilenmeye başlasa da e-ticaret hizmeti veren işletmelerin yoğunluğunun arttığını söylemek mümkün. Kısacası bu noktada koronavirüs salgınının, e-ticaret yapan firmalar için, hizmetlerini doğru bir şekilde yönettikleri takdirde gelirlerini arttırmaya yönelik bir fırsat olduğunu söyleyebiliriz. Çünkü bu süreçte evlerinde kalan insanların büyük bölümü ailelerini ve kendilerini koronavirüs tehlikesinden korumak için market ihtiyaçları da dahil olmak üzere kıyafet, mobilya, kozmetik gibi alışverişlerini internet üzerinden gerçekleştirmeye başladı. E-ticaretin yükselişiyle beraber e-ticaret hizmeti veren firmalar da yükselişini sürdürüyor. Pandemi sürecinde önemini tekrar gösteren e-ticaret ile beraber bu yönde hizmet veren firmaların gelirlerinde de büyük artışlar gözlenecektir" dedi.

n11.com'un e-ticaret ekosistemini büyütme için yıllardır aralıksız olarak çalışmalarını sürdürdüğünü belirten n11.com İş Ortakları Eğitim Müdürü Aykut Baskın ise, "Açık pazar ekosistemimize dahil ettiğimiz KOBİ'lerimizi geleceğe hazırlamak, iş ortaklarımıza

dijitalleşme yolculuklarında rehberlik etmek amacıyla online eğitimlerimize devam ediyoruz. Geçen yıl 32 şehirde 61 e-ticaret eğitiminde 8 bin 500, online eğitimlerde ise 3 bin 500'e yakın iş ortağımıza eğitim düzenlemiştik. Bu yıl ise pandemi nedeniyle online eğitimlerimizin sayısını artırdık. 2020 yılı boyunca hafta içi her gün online eğitim toplantıları düzenledik. Bu kapsamda 344 online eğitim gerçekleştirdik ve tüm eğitimlerimize toplamda 41 bin 311 iş ortağımız katıldı. Bu dönem, iş ortaklarımızın e-ticarette daha güçlü yer alabilmeleri için

online eğitim içeriklerimizi ve kapsamımızı da geliştirdiğimiz bir dönem oldu" diye konuştu. E-ticaretin gelişimi hakkında da bilgi veren Baskın, Türkiye'de her yıl yüzde 30 oranında büyüyen e-ticaretin, 2020 yılındaki büyüme oranının ise yüzde 65 olduğuna dikkat çekti. Baskın, 200 binin üzerinde iş ortağı, 17 milyon üzerinde üye sayısı, 20 milyon üzerinde aktif ürün sayısı ile n11.com'un aylık tekil ziyaretçi sayısının 33.9 milyon olduğunu vurguladı.

EGİAD üyeleriyle e-ticaretin, Dünya ve Türkiye'deki gelişimini paylaşan n11.com Ege Bölge Satış Müdürü Burak Boran da, "n11.com Ege Bölge Ofisi olarak iş ortaklarımıza ücretsiz mağaza açılışı, ücretsiz ürün fotoğrafı çekimi, platformun kullanımı, satış artırma yolları, sipariş süreç yönetimi, mevzuatlar, reklam uygulamaları, tüketici hakları, kişisel verileri koruma kanunu, platforma ürün yükleme, sipariş yönetimi, entegrasyon, muhasebe, lojistik ve akıllı ürünler desteklerimizin yanı sıra KOBİ'lerin iş yükünü azaltmaya yönelik olarak geliştirilen n11faturam ve n11mağazam gibi e-ticaret çözümlerimizi sunuyoruz. İzmir'de yer alan ofisimizde yüz-yüze ve online kanallar üzerinden destek vermeye gayret gösteriyoruz" dedi. ■

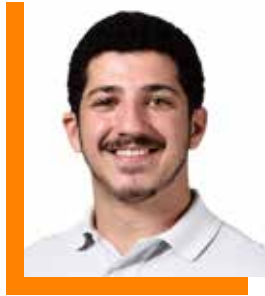
EGİAD

SOSYAL VE KÜLTÜREL ETKİNLİKLER MERKEZİ

www.egiadkulturmerkezi.com

egiad@egiad.org.tr

5 Soru Cevap

Ata AKÇA

1. Kısaca kendinizi tanıtır mısınız?

Ege'nin İncisi İzmir'de 1993 yılında dünyaya geldim. Liseyi 2011'de İzmir Amerikan Koleji'ni tamamladıktan sonra mühendislik eğitimi için Londra'ya taşındım. University of Westminster Elektrik Elektronik Mühendisliği mezunu olarak Türkiye'ye geldikten kısa bir süre sonra San Francisco'da Veri Bilimi üzerine profesyonel çalışmalarına devam ettim. Eğitim hayatımın ara dönemlerinde kendimi geliştirebilmek adına hem aile şirketimizde hem kurumsal firmalarda çalışma fırsatı kollayarak daima zamanımı doğru değerlendirmeye özen gösterdim.

2. Hobilerinizi bizimle paylaşır mısınız?

4 yaşında bilgisayarı keşfetmişim, o günden beri bilgisayar başından çok nadir ayrılabilirim. Özellikle oyun oynamayı çok severim. Bazı becerilerimi, yabancı dil bilgimi kesinlikle saatlerce oynadığım oyunlara borçluyum. Bunun yanında yakın zamanda edindiğim yemek yapma becerilerini evde boş kaldıkça değerlendirmeye bakıyorum. Spor olarak doğa yürüyüşleri son zamanlarda en çok hoşuma giden aktivitelerden bir tanesi.

3. Hangi sektörde faaliyette bulunuyorsunuz? İşinizle ilgili kısaca bilgi verir misiniz? Faaliyette bulunduğunuz sektördeki gelişmeleri anlatır mısınız?

Akça Holding bünyesindeki amiral gemimiz olan Menderes Tekstil'de görev alıyorum. Şirketimiz kendini "Dünyanın ev tekstil üretim üssü" olarak tanımlamakta ve bundan gurur duyuyorum. Buradaki rolüm Menderes Tekstil'de Teknoloji ve İnovasyon Direktörlüğü sorumluluğunu üstlenmek, kısaca

şirketimizin teknolojik altyapısına eğitimimle ve öğrendiklerim ile fayda sağlamak. Ev tekstili son zamanlarda bambaşka bir yöne doğru ilerlemekte, son kullanıcılar artık aldıkları ürünler hakkında son derece titiz ve seçici. Özellikle geçtiğimiz sene antibakteriyel ve antiviral ürünler öne çıktı.

4. 2021'e ilişkin değerlendirmelerinizi paylaşır mısınız?

Geçtiğimiz yıl dijitalleşme ve teknolojik gelişmeler adına çok farklı bir yıldır. Şimdi 2021'de bu gelişmelerin hayatımızı nasıl etkilediğini göreceğimiz bir yıl olacak, dolayısıyla teknolojinin hayatımıza git gide artan bir etki yaratması kesilmeyecek gibi duruyor. Yeni teknolojik girişimlerin önünün çok açık olduğu yıllar bizleri bekliyor. Bu işin sanayici ayağında biri olarak bizler de kurum içi girişimlerde öğrendiğimiz her şeyi uygulamaya devam edeceğiz.

5. Neden EGİAD? EGİAD'dan beklentileriniz neler? EGİAD'ın çalışmaları hakkında görüşleriniz neler?

Türkler olarak klan kültürü damarlarımızda var, dolayısıyla STK'lar Türkiye'de çok önemli bir yer kaplıyor. Bir elin nesi var iki elin sesi var diyerek birliktelik ve beraberliğin gücünü hepimize hatırlatmak istiyorum. Ben de yıllardır süren dostluk ve iş birliğimize istinaden ailemin yolunu izleyerek EGİAD'ın üyesi olmaktan gurur duyuyorum.

Berk OLÇUM

1. Kısaca kendinizi tanıtır mısınız?

1991, İzmir doğumluyum. İzmir Ekonomi Üniversitesi Endüstriyel Tasarım Bölümü'nden 2012 yılında mezun oldum. Mezuniyetimden sonra aile işletmemizde tasarımcı olarak çalışmaya başladım ve Konu Merdiven markasını yarattım. Geçtiğimiz yıl ise kendi tasarım şirketimi; Konu Kreatif' i kurdum.

2. Hobilerinizi bizimle paylaşır mısınız?

Ara vermek zorunda kalsam da, en büyük hobim Crossfit. İdman biçimi olarak seviyordum. Sağlık problemlerim sebebiyle ara vermek zorunda kaldım, yakın zamanda yeniden başlamayı planlıyorum.

Bunun haricinde imalat ve üretim tekniklerini incelemeyi, öğrenmeyi severim. Bir de bitkisel beslenmeye başladığımdan beri yemek yapmak gibi yeni bir hobi edindim. Fırsat buldukça gördüğüm vegan tarifleri uygulamaya çalışıyorum.

3. Hangi sektörde faaliyette bulunuyorsunuz? İşinizle ilgili kısaca bilgi verir misiniz? Faaliyette bulunduğunuz sektördeki gelişmeleri anlatır mısınız?

Merdiven "niche" bir konu. Kendi tasarımlarımız, ya da danışanlarımızın tasarımları gerekli fizibilite kontrollerini yaparak görselleştirilip, alınan onay dahilinde imalata hazırlanıyor. Farklı materyal kombinasyonlarını estetik ve ergonomik kaygı güderek gerçeğe dönüştürüyoruz. Çelik, ahşap, doğal taş, cam ve polyester gibi malzemeleri kullanıyoruz. Konu Merdiven kaliteli insanlara kaliteli merdivenler sunuyor. Faaliyette bulunduğumuz sektörün imalat kanadında, her geçen gün yeni merdiven altı atölyelerin oluştuğunu görüyorum. Bu önemli bir gelişme. Herkes var olma çabası içinde. Merdiveni basit bir çelik konstrüksiyon işi görenler bu atölyelerin çoğalmasına ön ayak oluyor diyebilirim. Büyük inşaat firmaları dahi merdiven altı imalatçılarla bizi kıyaslama gafletinde bulunabiliyorlar.

Haliyle, kendileriyle ortak bir paydada buluşamıyoruz. Konu Merdiven olarak, son birkaç yıldır, imalata yönelik parametrik tasarım algoritmaları üzerinde çalışıyoruz. Tasarım sektöründeki en önemli açıklardan birisi herkesin kendine özel ürünü tasarlatmak istemesi... Böyle bir şey mümkün değil. Ya iyi tasarıma iyi bir bütçe ayıracaksınız ya da hazır aldığınız ürünün sizin tam istediğiniz tasarım olduğuna kendinizi inandıracaksınız... Parametrik tasarım algoritmaları ile iyi tasarımı demokratikleştirmek; daha fazla insana sunmak için çalışıyoruz.

4. 2021'e ilişkin değerlendirmelerinizi paylaşır mısınız?

2020 gelir grupları arasındaki farkın daha belirginleşeceğini altını çizen bir yıl oldu. 2021' de de bu farkın açılmaya devam edeceğini düşünüyorum.

5. Neden EGIAD? EGIAD'dan beklentileriniz neler? EGIAD'ın çalışmalarını hakkında görüşleriniz neler?

Önceden tanıdığım ve güvendiğim insanların EGIAD üyesi olması ilk izlenimimin iyi olmasını sağladı. Faaliyetlerini – alıcı gözüyle- takip etmeye başladıkça, EGIAD' ın düşündüğüm kültür seviyesinin üzerinde insanları barındırdığını, sandığımdan daha aktif ve daha büyük bir STK olduğunu idrak ettim. Çevremdeki insanların beni geliştirecek nitelikte olmalarını tercih ettiğim için buradayım.

Bertan YENİÇERİ

1. Kısaca kendinizi tanıtır mısınız?

1989 doğumluyum. Eğitimimi İzmir Amerikan Lisesi'nde tamamladım. Sonrasında lisans eğitimimi University of Michigan'da Endüstri Mühendisliği üzerine yaptım. 2012 senesinde de İzmir'e kesin donus yaptım.

2. Hobilerinizi bizimle paylaşır mısınız?

Hobilerim arasında koşu ve fitness sporu büyük pay alıyor. Günlük yaşantımın bir parçası olarak ve hem bedenimi hem de zihnimi dinç tutmak için haftada 3-4 gün spor yapmaya özen gösteriyorum. Ek olarak da mesleğime olan ilgimden dolayı iş hayatımı kolaylaştıracak şekilde kod yazmaya çalışıyorum.

3. Hangi sektörde faaliyette bulunuyorsunuz? İşinizle ilgili kısaca bilgi verir misiniz? Faaliyette bulunduğunuz sektördeki gelişmeleri anlatır mısınız?

Tekstil ve konfeksiyon sektöründe çalışıyorum. Yaklaşık 9 yıldır aile şirketimizde görev almaktayım. Avrupa pazarı ağırlıklı olmak üzere bir çok markanın kumaş tedarikçisi ve tasarımını yapıyoruz. Ayrıca farklı bir şirketimiz de Almanya'daki kurumsal şirketlerin iş kıyafetlerini üretiyor. Sektörümüz çok dinamik ve yorucu olmasıyla beraber çalışma hayatı olarak çok tatmin edici. Boş kaldığımız ve pratik olmadığımız bir an bile yok. Aynı zamanda her türlü kriz döneminde dahi Türkiye'yi ayakta tutan sektörlerden biri. Türkiye bu konuda know-how'ı ile bir çok ülkenin önüne geçebilecek kapasitede ve esneklikte.

4. 2021'e ilişkin değerlendirmelerinizi paylaşır mısınız?

2021'in 2020'den daha kötü

olamayacağına eminim. Yeni gelişmeler (aşı vs gibi) hızlı yükselişi destekleyecektir. Tüm dünyada her sektörde olduğu gibi bu sektörde de çok ciddi yapısal değişiklikler oldu. Adapte olup kendimizi geliştirdiğimiz sürece 2021'in ilk yarısında sektörün 2019 rakamlarına yaklaşacağına eminim.

5. Neden EGİAD? EGİAD'dan beklentileriniz neler? EGİAD'ın çalışmaları hakkında görüşleriniz neler?

EGİAD'a 2012 senesinde iş hayatına ilk başladığım zaman girdim. Öncelikle, çok güzel arkadaşlıklar edinme fırsatım oldu. Özellikle farklı sektörlerden başarılı insanlarla tanışmak için önemli bir fırsat. EGİAD'dan en büyük beklentim buydu ve bunu kısa sürede gerçekleştirmiş oldum. Ek olarak da tüm sektörleri ilgilendiren ve dünyadaki yeni gelişmelerle ilgili eğitimler de çok yararlı oluyor. Bu tip eğitimler ve bilgilerin devamı da tüm üyelerin gelişimi açısından çok faydalı olacaktır. 2021 senesinden beklentim, güncel gelişmelerin ve öğrenilmesi gereken yeni becerilerin olabildiğince hızlı şekilde gerek eğitimler gerek de webinarlar ile üyelere aktarılmasıdır.

Ceyhan OKKAOĞLU

1. Kısaca kendinizi tanıtır mısınız?

1985 yılında İzmir'de doğdum. Evli ve 2 çocuk babasıyım. Ortaokul ve liseyi İzmir Saint Joseph Fransız Lisesi'nde tamamladım. Lisans eğitimimi Sabancı Üniversitesi'nde Endüstri Mühendisliği bölümünde, yüksek lisans eğitimimi ise İstanbul Teknik Üniversitesi İnşaat Yönetimi Bilişim bölümünde tamamladım. 2010 yılında Citibank Genel Müdürlüğü'nde Yatırım ve Mevduat Ürünleri Yöneticiliği, 2013 yılında Vodafone Genel Müdürlüğü'nde Kurumsal Ürün Yöneticiliği görevlerinde bulundum. 2014 yılında Okkaoğlu ailesi bünyesinde olan OKKAGROUP şirketlerinde sırasıyla Üretim, Satın Alma, Finansman ve Pazarlama departmanlarında farklı görevlerde rol aldım. 2018 yılından bugüne OKKAGROUP şirketlerinden Oktaş İnşaat, Okyap Yapı Elemanları, Güven Madencilik, OKKAMAKİNA, OKKAENERJİ ve Okkaoğlu Sigorta, firmalarında Yönetim Kurulu Başkanı olarak görevimi sürdürmekteyim.

2. Hobilerinizi bizimle paylaşır mısınız?

Haftamın büyük bir kısmını iş hayatım sebebiyle şehir dışında geçiriyorum. Bu nedenle aileme çok fazla vakit ayıramıyorum. Önceliğimi çocuklarımla vakit geçirmeye ayırıyorum. Onlarla yeni bir şeyler üretmek ve oyun oynamak benim için çok önemli. Bunun dışında kış aylarında kayak ve snowboard, yaz aylarında scuba diving yapıyorum. Ayrıca arabayla uzun süren yolculuklarım olduğu için sesli kitap dinlemeyi tercih ediyorum.

3. Hangi sektörde faaliyette bulunuyorsunuz? İşinizle ilgili kısaca bilgi verir misiniz? Faaliyette bulunduğunuz sektördeki gelişmeleri anlatır mısınız?

Genel olarak madencilik, inşaat, enerji, tarım ve sigorta sektörlerinde faaliyette bulunuyoruz.

OKKAGROUP grup şirketleri olarak 1966 yılından bugüne; Ege Bölgesi'nde bulunan maden ruhsatlarımızda Kireçtaşı, Mermer, Kalsit ve Pomza maden işletmeciliği yapmaktayız. Hazır beton ve hazır siva santrallerimiz ile inşaat sektöründe hizmet vermekteyiz. Manisa ve Uşak'ta bulunan tesislerimizde prefabrik beton ürünleri, prekast betonarme yapı elemanları, yalıtımlı duvar blokları, yalıtımlı siva ve yapı kimyasalları üretmekteyiz. Karayolu, baraj, köprü, okul, hastane gibi alt ve üst yapı taahhüt işleri ve konut yapı işleri yapmaktayız. Elektrik Enerjisi Lisansımız ile tüm Türkiye'ye elektrik tedariki sağlamaktayız. İş makineleri satışı, kiralaması ve satış sonrası hizmetleri vermekteyiz. Topraksız tarım ve doğal gübre ürünleri üretimi ile tarım sektöründe faaliyet göstermekteyiz.

Bizim de yoğun olarak faaliyetlerimizi sürdürdüğümüz inşaat sektörü, Türkiye'de lokomotif bir sektör olma özelliğini koruyor. İçerisinde çok çeşitli girdiyi barındırıyor, böylelikle inşaat ile birlikte diğer sektörlerle de hareketlilik kazandırılabilir. Ayrıca nitelikli eleman ihtiyacına da ihtiyaç olmadığı için istihdam artışında da önemli bir rolü var. İnşaat, büyüme hedeflerine devam eden Türkiye'nin her zaman ön planında kalmaya devam edecektir.

4. 2021'e ilişkin değerlendirmelerinizi paylaşır mısınız?

2021'in ilk yarısında dünya genelinde pandeminin etkileri azalır, pandemi süresinde beklenen talebin de etkisiyle arzda yetersiz kalınacaktır. Mevcut kapasiteler, artacak talebi karşılayamayacak ve yeni bir yatırım ortamı oluşacaktır. Türkiye'de yatay döviz kuru ve doğru faiz ortamı sağlanırsa 2021'in ekonomi açısından başarılı bir yıl olmasını bekliyorum. Öte yandan, 2020 yılının ilk aylarında değerlendirmeler yapılırken 2020'nin böyle bir yıl olabileceğini kimsenin tahmin ettiğini düşünmüyorum. 2021 yılının tamamı için bugünden yapılacak değerlendirmeler de tutarlı olmayacaktır. Olağanüstü koşullar nedeniyle hızla değişen durumlar karşısında artık daha kısa vadeli değerlendirmelerde bulunup planlamalarımızı buna göre yapmamız gerektiğine inanıyorum.

5. Neden EGİAD? EGİAD'dan beklentileriniz neler? EGİAD'ın çalışmaları hakkında görüşleriniz neler?

EGİAD Ege Bölgesi'ni iyi temsil eden güçlü bir sivil toplum kuruluşu. Gündemi yakından takip ederek başarılı çalışmalarda bulunuyor, özellikle girişimcilik ve sosyal sorumluluk faaliyetlerini takdir ediyorum. EGİAD ailesinin bir üyesi olmaktan mutluluk duyuyorum.

Efe SAYGILI

1. Kısaca kendinizi tanıtır mısınız?

1994 yılında İzmir'de doğdum. İlkokul ve ortaokul eğitimimi İzmir Türk Koleji'nde tamamladım. Lise eğitimimi 2012 yılında İzmir Amerikan Koleji'nde mezun olarak tamamladım. Aynı yıl İstanbul Bilgi Üniversitesi Makina Mühendisliği Bölümü'nü burslu olarak kazandım. Üniversite yıllarımda yabancı şirketlerde yaptığım stajlar sonrası deneyim kazanmak adına özel sektörde çalışmak fikrimden vazgeçip Boğaziçi Üniversitesinde Ekonomi ve Finans Yönetimi programını bitirdim. Uzun yıllar özel sektörde mühendis ve yönetici olarak çalışmış aile şirketimizi büyütmüş olan babamla birlikte çalışmanın zaman ve deneyim

elde etmek adına daha önemli olduğunu düşündüğüm için 2018 yılında İzmir'e döndüm.

2. Hobilerinizi bizimle paylaşır mısınız?

İzmirli olarak deniz sporları ve kış aylarında da kayak yapmak en büyük zevklerim arasındadır. Seyahat etmek, yeni kültürleri tanımak, o bölgeye özel tecrübeler edinmek hobiden öte bir tutkudur.

3. Hangi sektörde faaliyette bulunuyorsunuz? İşinizle ilgili kısaca bilgi verir misiniz? Faaliyette bulunduğunuz sektördeki gelişmeleri anlatır mısınız?

Firmamız, 1983 yılında başlıca otomotiv yan sanayide kullanılmak üzere jant filtresi üretimi yaparak faaliyete başlamıştır. Çeşitli tonajda preslerimiz ve punta kaynak otomasyon sistemleri ile isteğe göre kendi bünyemizde bulunan kalıp hanemiz sayesinde her çeşit ölçü ve şekillerde, filtre ve flanş üretimi yapmaktayız. Plastik enjeksiyonda kullanılan kalıpların tasarımından üretimine kadar tüm süreçleri firmamız bünyesinde deneyimli ekibimiz ve son teknoloji CNC ve makina parkurumuzda gerçekleştirmekteyiz. 2005 yılında yeni yatırımlar yaparak Plastik Enjeksiyon Mamul ve Yarı Mamul üretimi yapmaya başladık. Gerek Gıda Endüstrisine gerekse Kimya Endüstrisine yan sanayi olarak Plastik numune tasarım sürecinden, üretim sonrası baskı aşamaları dahil olmak üzere enjeksiyon makinelerimizde plastik baskı üretimleri gerçekleştiriyoruz.

4. 2021'e ilişkin değerlendirmelerinizi paylaşır mısınız?

2021 yılı ekonomik açıdan hem dünyanın büyük ekonomisini hem de bizim gibi gelişmekte olan ülke ekonomilerini oldukça zorlayıcı bir yıl olacaktır. 2019 yılında başlayan bu süreç maalesef 2020 yılına damgasını vuran pandemi ile kırılğan ekonomileri çok zorlamıştır. Pandemi süreci ile birlikte karantina uygulamaları ve sınırların kapatılması ile ticaret, turizm ve üretim sanayisi birçok ülkede durma noktasına gelmiştir. 2021 yılına da bu zorlu süreç ile başladık. Ardı ardına gelen aşı ve ilaç haberleri ile umudumuz tazelenmiş ancak ekonomik büyüme hedeflerini yakalamamız için reformist kararlar almamız gerekmektedir. 2025 yılında dünyanın en büyük ekonomisi olacak şekilde görülen Çin bile bu süreçten zarar görmüş büyüme hedeflerini defalarca revize etmiştir. 2021 yılında reel sektörlere destek verilmesi, teknik ve fen eğitimine ağırlık verilmesi ve üretim ekonomisine yönelmemiz bu zorlu dönemi aşmamızı sağlayacaktır.

5. Neden EGİAD? EGİAD'dan beklentileriniz neler? EGİAD'ın çalışmalarını hakkında görüşleriniz neler?

1990 yılında daha ben doğmamışken kurulmuş bir sivil toplum kuruluşu olarak genç yaşına rağmen bu kadar saygınlık kazanmış olmasını, ortaya koyduğu değer zinciri ile birçok genç iş insanın girişimciliğini destekleyecek faaliyetlerde bulunması, ortak akıl ile sektörün sorunlarına çözüm üretmelerini sağlamalarını çok etkileyici bulduğumu özellikle belirtmek isterim. Daha iş hayatının çok başlarında olan biri olarak deneyimlerden yararlanmayı ve mentor ilişkisini çok önemseydiğim için EGİAD'ın bu anlamda benim iş deneyimimi artıracığını ve gelişimime çok katkı sağlayacağını inandığım ve benim de zaman içinde önemli katkılar vereceğine inandığım saygın ve ayrıcalıklı bir kurum...

Zeynep KILINÇOĞLU PAZARBAŞIOĞLU

1. Kısaca kendinizi tanıtır mısınız?

İzmir Amerikan Lisesi'nden 2001 yılında mezun olduktan sonra eğitimime Sabancı Üniversitesi Ekonomi Bölümü'nde devam ettim. Üniversite sonrası 9 yıl Londra'da yaşadım. KPMG Londra ofisinin danışmanlık bölümünde 3 yıl çalıştım. London Business School'da MBA Programını tamamlayıp, Amerikan Yatırım Bankası Goldman Sachs'in Londra Ofisi'nde Yatırım Danışmanlığı Bölümü'nde çalıştım. 2015 yılından beri İzmir'de yaşıyorum ve aile şirketimizde çalışmaya devam ediyorum.

2. Hobilerinizi bizimle paylaşır mısınız?

Pandemi döneminde herkes gibi ben de hobilerime daha çok vakit ayırabiliyorum ve yeni ilgi alanları geliştiriyorum. Tenis oynamayı ve yüzmeyi çok seviyorum. İç mimari, ev dekorasyonu konusunda online kurslara katılıyorum. İşimle ilgili Insuretech konusuna eğilip o konularda araştırmalar yapmakla meşgulüm.

3. Hangi sektörde faaliyette bulunuyorsunuz? İşinizle ilgili kısaca bilgi verir misiniz? Faaliyette bulunduğunuz sektördeki gelişmeleri anlatır mısınız?

Şirketimiz Anda Sigorta, sigorta sektöründe aracılık ve danışmanlık faaliyetleri göstermektedir. Tüm sigorta branşlarında kurumsal ve bireysel müşterilerimize hizmet vermekteyiz. Londra'da kurulu danışmanlık firmamız sayesinde Türkiye'de bulunması daha zor, nitelikli teminat ve poliçe türlerinde reasürans piyasalarından çalışmalar yapıyoruz. Geleneksel sigorta poliçe türlerine ek olarak güncel ihtiyaçların hızla değişmesi sebebiyle çalıştığımız kurum ve bireylerin risk analizlerini yeniden yaparak açıkta kaldığını düşündüğümüz riskleri değerlendirip farklı çözümler sunmaktayız. Örneğin, pandemi döneminde artan siber risklere karşı tüm sigortalılarımızla Siber Güvenlik Sigorta Poliçelerini değerlendirmekteyiz. Türkiye'de ilk kez Anda Sigorta tarafından müzik enstrümanları sigortalanmaya başladı. Sağlık poliçelerinde farklı çözümleri sigortalılarımızın poliçelerine eklemekteyiz. Tüm bu çalışmalarla sigorta sektörüne ve sigortalılarımıza risklerini yönetmekte yardımcı olmaktayız.

4. 2021'e ilişkin değerlendirmelerinizi paylaşır mısınız?

Türkiye ekonomisi farklı dönemlerde birçok zorluğu aşmış bir ekonomi. Belirsizlik altında çalışmak, yatırım yapmak birçok ülke için zor olmakla beraber, Türkiye'nin ve Türk sanayicilerinin adaptasyon gücünün daha yüksek olduğunu düşünüyorum. Bu yılın da nasıl şekilleneceği gelişmiş ekonomilerdeki dinamikler, pandemi, siyasi koşullara göre çok değişim göstereceği için, tahmin etmeye çalışmaktan öte elimizden gelenin en iyisini yapmaya çalıştığımız bir yıl olacak diye düşünüyorum.

5. Neden EGİAD? EGİAD'dan beklentileriniz neler? EGİAD'ın çalışmalarını hakkında görüşleriniz neler?

EGİAD İzmir'e döndüğümde üye olduğum ilk kuruluş. Benim için genç, başarılı üyeleri, yenilikçi projeleri, liderlik özelliği kuvvetli yönetim ekipleri, diğer STK'larla olan bağlantıları göz önünde bulundurulduğunda üye olmaktan gurur duyduğum bir kuruluş. Pandemi döneminde de faaliyetlerine hemen kesintisiz devam etmiş olması takdire değer. EGİAD Meleklerini yakından takip ediyorum ve örnek teşkil eden bir proje olduğunu düşünüyorum. Girişimcilik konusunun mercek altında olan bir konu olması sevindirici. Dernekteki bilgi birikiminin ülke ekonomisine katkı sağlamasının en güzel yollarından birinin girişimciliğin maddi ve manevi olarak desteklenmesi olduğunu düşünüyorum.

Birlikten İzmir Doğar Kampanyası

» 5 Kasım 2020

İzmir depremi ile ilgili olarak, İzmir Ticaret Odası, Ege Bölgesi Sanayi Odası, İzmir Ticaret Borsası, Ege İhracatçı Birlikleri, İMEAK Deniz Ticaret Odası İzmir Şubesi, İzmir Esnaf ve Sanatkarlar Odaları Birliği, Ege Genç İş İnsanları Derneği, Ege Sanayicileri ve İş İnsanları Derneği tarafından ortaklaşa düzenlenen sosyal yardım projesi kamuoyu ile paylaşıldı. İzmir Valisi Yavuz Selim Köşger'in katılımıyla düzenlenen toplantıda "Birlikten İzmir Doğar" başlığıyla oluşturulan kampanya hesabında toplanan bağışların deprem sırasında vefat eden kişilerin ailelerine konut yapılmasının amaçlandığı bildirildi. Kampanyaya EGİAD üyelerinden yaklaşık 700.000bin TL bağış yapıldı.

Üyeler, Depremin Yaralarını Sarmak için Bir araya Geldi

» 3 Kasım 2020

30 Ekim İzmir Depreminin ardından yaraları sarmak, evsiz kalan depremzedelere nasıl yardım edebileceğini İzmir'de çeşitli kurumlar bünyesinde açılan kampanyalara nasıl destek olunabileceğini görüşmek üzere EGİAD üyeleri bir araya gelerek görüş alışverişinde bulundu. Depremin ilk dakikalarından itibaren sahada faaliyet göstermeye başlayan EGİAD, yardım kapsamını genişletmek amacıyla düzenlenen toplantıda, yapılacak aynı ve maddi yardımlar üzerinde duruldu.

EGİAD Dış Ticaret Elçileri: Sri Lanka

» 16 Kasım 2020

EGİAD, üyelerine dış ticaret konusunda destek olmak üzere başlattığı "Dış Ticaret Elçileri" ile bu kez Hint Okyanusu'nun incisi Sri Lanka'yı ele aldı. Toplantıda EGİAD üyesi ve Ontan İnşaat Yönetim Kurulu Başkanı Onur Öktem ve Ontan İnşaat Taahhüt Grubu Başkanı Selçuk Şahbazlar konuşmacı olarak yer aldı. EGİAD'ın Sri Lanka Dış Ticaret Elçisi olan üyemiz Onur Öktem, Ontan İnşaat olarak bu ülkede gerçekleştirdikleri yatırımlar hakkında bilgi verdi. Ontan İnşaat Taahhüt Grubu Başkanı Selçuk Şahbazlar ise ülke ile ilgili ekonomik ve ticari fırsatları aktararak, deneyimlerini paylaştı.

EGİAD Marka Toplantıları Serisi: DİMES

» 23 Kasım 2020

EGİAD Marka Toplantıları Serisi, sektörlerin önde gelen isimlerini, uzman konuşmacıları ağırlayarak birçok yeni fikre de ev sahipliği yapıyor. Bugüne kadar birçok markalaşma toplantısı gerçekleştiren EGİAD, en önemli Türk markalarından biri olan içecek ve hızlı tüketim ürünlerinin genelinde yurtdışı ihracatında büyük başarı yakalayan Dimes'i online toplantıda üyeleriyle buluşturdu. Toplantının açılış konuşmasını yapan EGİAD Yönetim Kurulu Başkanı Mustafa Aslan, kurumların kâr, ciro ve ihracat rakamlarını tartıştığı günlerde en az bu rakamlar kadar önemli bir başlığın markalaşmak olduğunu belirterek, "Ülkemizin özellikle değer yaratma açısından en önemli sorunlarından biri

markalaşma faaliyetlerinin genel bir anlayış hâline dönüşmemesidir. Bunun önemli nedenlerinden biri işletmelerin, marka olma ve markalaşmanın patent alma ve logo oluşturmadan ibaret olduğunu düşünmelerinden kaynaklanmaktadır. Markalaşmak için, markanın içeriğini dolduracak öğelere ciddiyle eğilerek bir yol haritası hazırlanması gerekir" dedi. Toplantıda, sloganı ve farklı disiplinleri bir arada kullanan iletişim çalışmalarıyla reklam ve pazarlama dünyasının ödül programlarında büyük başarılar yakalayan, DİMES'in Genel Müdürü Ozan Diren ve Pazarlama Direktörü Duygu Süleymanoğlu, genç iş insanları ile markanın başarısını ve markalaşma süreçlerini paylaştı.

EGİAD Marka Toplantıları Serisi: İTK

» 25 Kasım 2020

EGİAD, Marka Toplantıları Serisi kapsamında ikinci toplantıda, eğitimde lider kurumlardan İzmir Türk Koleji Genel Müdürü Yiğit Tatış'ı konuk etti. Pandemi sürecinde sağlık kadar toplumun tüm kesimlerini derinden etkileyen eğitimdeki gelişmelerin ve markalaşmanın konuşulduğu etkinliğe ilgi büyüktü. Eğitim dünyasında dönüşümün dinamiklerini ortaya koyan etkinlik EGİAD Yönetim Kurulu Başkanı Mustafa Aslan'ın açılış konuşmasıyla başladı. Türkiye'nin vakıflar haricinde kurulan ilk özel okulu İTK İzmir Türk Koleji'nin, 3. kuşak yönetimiyle 70 yılı aşkın bir geçmişe sahip bulunduğunu dile getiren Genel Müdür Yiğit Tatış ise, misyon ve kuruluş hikâye sürecini aktararak konuşmasına başladı. Kurum kültürü ve kurumsallaşmanın önemine değinen Tatış, iyi bir markalaşma için bu yapıyı

koruyan uzgörülü yapının çalışanlara kadar aktarılması gerektiğini ifade etti. Atatürk ilkelerinin kendileri için önemli bir çizgi olduğunu ifade eden Yiğit Tatış, sadece bir okul markası değil toplumsal hizmet çerçevesinde bir amacı görev edindiklerini vurguladı. ve ortak yapılabilecek faaliyetler konusunda görüşüldü.

EGİAD Marka Toplantıları Serisi: **CMS**

» 30 Kasım 2020

Ege Genç İş İnsanları Derneği, Türkiye'nin en büyük, Avrupa'nın da ilk dört alüminyum alaşımlı jant üreticilerinden biri olan CMS'nin Yönetim Kurulu Başkanı Bertuğ Ösen'i ağırladı. Aile şirketlerindeki markalaşma sürecinin değerlendirildiği etkinliğe ilgi büyük oldu. Toplantının açılış konuşmasını yapan EGİAD Yönetim Kurulu Başkanı Mustafa Aslan, aile şirketlerinin iş dünyasının en önemli aktörleri olarak, yatırımcıların, hükümetlerin, akademisyenlerin kısacası toplumun tüm paydaşlarının ilgi odağı olduğunu belirterek, aile şirketlerinin birincil önceliklerinin ve yönetmeleri gereken en önemli riskin "sürdürülebilir başarı" olduğuna dikkat çekti. CMS'nin Yönetim Kurulu Başkanı Bertuğ Ösen ise, firma kuruluş süreci ve

ürün geliştirme süreçlerini aktararak başladı. 3500 üzerinde çalışanı ile istihdam gücünün önemine de değinen Ösen, günümüzde, iş dünyasında sürdürülebilirlik ve kurumsallaşmanın, şirketlerin geleceği üzerinde, geçmişte olduğundan çok daha kalıcı ve hayati etkilere sahip olduğunu belirtti. Sektöründe iyi bir marka olabilmek için 4 önemli maddeyi kendilerine kılavuz olarak belirlediklerini kaydeden Ösen, "Teknoloji yeterliliği, ürün kalitesi, müşteri güvenilirliği ve hizmet kalitesi bizim için en üst seviyededir" dedi. Ösen, "1980 yılında Türkiye'nin ilk alüminyum alaşımlı jant üreticisi olarak hizmet vermeye başlayan şirketimiz, bugün Türkiye'nin en büyük, Avrupa'nın da ilk dört alüminyum alaşımlı jant üreticilerinden biridir." diye konuştu.

EGİAD Marka Toplantıları Serisi: **LEZİTAS**

» 2 Aralık 2020

EGİAD, Marka Toplantıları Serisi kapsamında Lezita markasını ağırladı. Ege Bölgesi'nin önde gelen sanayi kuruluşlarından Abalioğlu Grubu'nun gıda markası Lezita, genç iş insanları ile bir araya geldi. Abalioğlu Lezita Gıda Yönetim Kurulu Başkanı Ergun Abalioğlu ve Satış Pazarlama Genel Müdür Yardımcısı Mesut Ergül'ün konuşmacı olduğu etkinlik, EGİAD Ege Genç İş İnsanları Derneği Başkanı Mustafa Aslan'ın açılış konuşmasıyla başladı. Toplantıda gıda sektörüne odaklanan tüm işletmelerin markalaşmaya mecbur olduğuna dikkat çekildi. Lezita'nın önemli bir marka olduğuna vurgu yapan Aslan, "Küreselleşen

dünyada her sektör için gerekli olan markalaşma, Türk gıda sektörü için de kaçınılmaz bir gereklilik olmuştur" dedi. Abalioğlu Lezita Gıda Yönetim Kurulu Başkanı Ergun Abalioğlu ise, 2006 yılında gıda sektörüne giren, grubun gıda sektörüne yönelik tam entegrasyon anlayışını en iyi yansıtan somut adımlardan biri olarak görünen Lezita Markasının başarı sürecini paylaştı. Satış Pazarlama Genel Müdür Yardımcısı Mesut Ergül ise 50 yıllık süreçte rakipleriyle arayı kapattıkları bir strateji ile başarıyı yakaladıklarını ifade etti. Ergül, "İşimizi büyütürük, geleceğe yatırımlar yaparak sektörün lider firması haline gelmek en büyük vizyonumuz." diye konuştu.

E-Ticaret Toplantıları Serisi: 10 Adımda E Ticarete Başlamak

» 4 Aralık 2020

700'e yakın üyesiyle büyük bir ticaret ağına sahip olan EGİAD, başta gıda olmak üzere pandemi sebebiyle gelir kaybına uğrayan üye şirketlerine ihracat, e ticaret, ürün alımı, alış-veriş olmak üzere birçok başlık altında destek olma kararıyla bu kapsamda online eğitim başlattı. Dijital.net Kurucusu Utku Kumral'ın konuk konuşmacı olduğu 10 Adımda E-Ticarete Başlamak konulu toplantı iş dünyası tarafından büyük ilgi gördü. Online toplantı EGİAD Yönetim Kurulu Başkanı Mustafa Aslan'ın açılış konuşmasıyla başladı. Aslan yaptığı konuşmada; "Koronavirüs salgınının, e-ticaret yapan firmalar için hizmetlerini doğru bir şekilde yönettikleri takdirde daha az düzeyde olumsuz etkisi olduğunu söyleyebiliriz. Bu süreç içerisinde evlerinde kalan insanların büyük bölümü, ailelerini ve kendilerini koronavirüs tehlikesinden korumak için market ihtiyaçları dahil olmak üzere kıyafet, mobilya, kozmetik gibi alışverişlerini internet üzerinden gerçekleştirmeye

başladı. E-ticaretin bu boyutuna değindikten sonra, etkili bir şekilde yapılabilmesi için gerekli olan stratejilere odaklanmak gerekir. Ancak doğru stratejiler ile başarılı sonuçlar elde edilebilir" dedi. Dijital.net Kurucusu Utku Kumral ise e-ticaret yazılım teknolojileri ile ilgili katılımcıları bilgilendirdi. Pandemi sürecinde e-ticaretteki gelişmelerin artarak devam edeceğinin öngörüldüğü etkinlikte, bazı firmalar için bu sürecin çıkış olabileceği kaydedilerek, 10 adımda e- ticaretin ip uçları paylaşıldı. Kumral, "Doğru ürün yelpazesi, online ürün tercihlerine dikkat edilmesi, ürünün internetteki pazar payının araştırılması, rakip ürünlerle fiyat araştırması, ürünleri anlatan domain adı, doğru e-ticaret yazılımı, tasarım, ürünlerin siteye yüklenmesi, doğru fotoğrafı, stok takibi ve faturalandırma, kargo entegrasyonu, ödeme sistemi entegrasyonu, sitenin tanıtımı ve reklamlandırma başlıkları büyük önem taşımakta" dedi.

İZQ Bilgilendirme Toplantısı

» 7 Aralık 2020

Girişimcilik ekosisteminin gelişmesi için 2015'ten bu yana EGİAD Melekleri ile faaliyette bulunan Ege Genç İş İnsanları Derneği, son olarak İzmir Ticaret Odası'nın İZQ Girişimcilik ve İnovasyon Merkezi ile iş birliği gerçekleştirerek bu alandaki çalışmalarını hızlandırdı. İZQ'nun faaliyetlerini ve çalışma aralığını genç iş insanları ile buluşturan EGİAD, online toplantı ile İzmir'deki girişimcilik ekosistemini masaya yatırdı. İZQ Girişimcilik ve İnovasyon Merkezi Direktörü Tuba Kesen Umar yaptığı konuşmada, kurumun faaliyet alanı ve online hizmetleri hakkında bilgi verdi.

Sekretarya, kargo, toplantı odası, ofis hizmetlerinin girişimci adaylarının hizmetine sunulacağı belirtildi. İZQ'nun Akdeniz havzasında girişimcilik merkezi olarak İzmir'i aday gösterme hedefinde olduğunu kaydeden Tuba Kesen Umar, tüm Dünya'da STK'ların işbirliğiyle kurulmuş böyle bir girişimcilik merkezinin bir ilk olduğunu belirterek, "Girişimcilik ve inovasyon ekosisteminin tüm aktörlerini bir araya getiren bir üs olarak, İzmir'i Akdeniz havzasında bir girişimcilik merkezi yapma hedefindeyiz" dedi.

E-Ticaret Toplantıları Serisi: Trendyol

» 9 Aralık 2020

Türkiye'nin en büyük e-ticaret sitelerinden biri olan Trendyol, Ege Genç İş İnsanları Derneği'nin konuğu oldu. Trendyol İcra Kurulu Üyesi Ozan Acar ve Trendyol Pazaryeri Direktörü Özkan Çokaygil'in konuşmacı olduğu etkinlikte iki kurum arasında olabilecek iş birlikleri ve e-ticaretin püf noktaları değerlendirildi. Görüşmede EGİAD üyelerine özel anlaşma yapılabileceği kararlaştırıldı. 2009 yılında girişimci Demet Mutlu tarafından kurulan ve günümüzde 18 milyon aktif üyesi bulunan online alışveriş platformu Trendyol başarı hikayesi ile birçok girişimciye ilham

olmakta. Demet Mutlu tarafından 11 yıl önce evinin salonunda kurulan Trendyol bugün takipçi sayısı ve pandemi koşullarında ziyaretçi oranlarıyla rekor seviyelere ulaştı. Toplantıda, Trendyol temsilcileri, hem başarı sürecini aktardı hem de e-ticaretin inceliklerini paylaştı. EGİAD Genel Sekreteri Prof. Dr. Fatih Dalkılıç'ın moderatörlüğünde ve Yönetim Kurulu Başkanı Mustafa Aslan'ın açılış konuşmasıyla başlayan online etkinlikte, değişen dünya şartlarında ticari alanlardaki stratejik değişimler, tüketici eğilimleri ve ticaretteki teknolojik gelişmeler ele alındı.

79. Ege Toplantısı

» 16 Aralık 2020

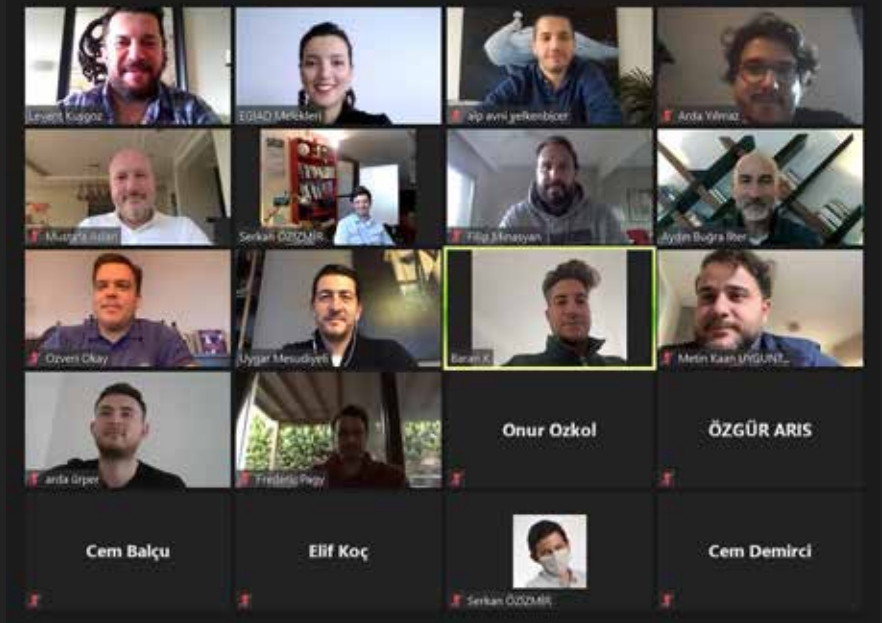
30 yıldır bir markaya dönüşmüş olan; bilim, siyaset, ekonomi, kültür, bürokrasi ve iş dünyasından birçok temsilciyi genç iş insanlarıyla buluşturan EGİAD-Ege Toplantısı, pandemi sebebiyle online gerçekleşti. Üyelerini farklı alanlardaki konuklarıyla birinci elden bilgilendiren, ülke gündemini masaya yatırarak farklı bakış açılarıyla tanıştıran EGİAD Ege Toplantısı'nın bu kez konuğu TÜSİAD Türk Sanayici ve İş İnsanları Derneği Başkanı Simone Kaslowski oldu. EGİAD tarafından düzenlenen ve 100'ün üzerinde iş dünyası temsilcisinin katılımıyla gerçekleşen 79.Ege Toplantısı,

EGİAD Yönetim Kurulu Başkanı Mustafa Aslan ve İZTO İzmir Ticaret Odası ve EGİAD Danışma Kurulu Başkanı Mahmut Özgener'in açılış konuşmasıyla başladı. Online gerçekleşen etkinliğe ABD'den katılan TÜSİAD Türk Sanayici ve İş İnsanları Derneği Başkanı Simone Kaslowski ise yaptığı konuşmada ekonomi gündemini e-ekonomi politikalarını değerlendirdi. Pandeminin hızlandırdığı dijital dönüşüm sürecine değinen Kaslowski, TÜSİAD'ın girişimcilik çalışmaları ve İzmir'de kurulacak olan Girişimcilik Merkezi hakkında bilgi verdi.

Melek Yatırımcı - Girişimci Buluşması

» 19 Aralık 2020

Ege'nin ilk melek yatırım organizasyonlarından EGIAD Melekleri, 2020 yılının altıncı ve kuruluşundan bugüne yirmi üçüncü "Melek Yatırımcı - Girişimci Buluşması"ni online olarak düzenledi. Etkinlikte Algae Biodiesel, Ceveleyn, Sparkeler, Spiky.ai olmak üzere 4 girişim sunumlarını gerçekleştirdi.

E-Ticaret Webinar Serisi

E-Ticaret Toplantıları Serisi: n11.com

» 24 Aralık 2020

Başlattığı e-ticaret seminerleri ile üyelerini online satışın incelikleri ile buluşturan EGIAD, n11.com ekibiyle bir araya geldi. n11.com Ege Bölge Müdürü Burak Boran, Eğitim Müdürü Aykut Baskın, İş Ortakları Eğitimci Bilal Demirdöğen, Ege Bölge Satış Yöneticisi Mehmet Ünal ve Satış Destek Uzmanı Şevket Başer'in katıldığı etkinlik EGIAD Başkanı Mustafa Aslan'ın açılış konuşmasıyla başladı. n11.com yetkilileri ise e-ticaretin gelişimi ve n11.com'un verdiği hizmetler hakkında bilgi verdi. İş ortaklarına verdikleri eğitimler, sağladıkları hizmetlere değinen n11.com ekibi, online ticareti kolaylaştırmak adına geliştirdikleri e-ticaret çözümleri hakkında ayrıntıları paylaştı.

EGİAD Danışma Kurulu Toplantısı

» 28 Aralık 2020

İzmir iş dünyasının önemli isimlerinin yer aldığı, derneğin çalışma rotasında önemli bir yol gösterici nitelik taşıyan EGİAD-Ege Genç İş İnsanları Derneği Danışma Kurulu, 2020 yılının son toplantısını online gerçekleştirdi. Pandemi sürecinde de geniş bir katılımı toplanmayı başaran EGİAD Danışma Kurulu; pandemi sürecinin etkileri ve gelecek beklentileri, İzmir Depremi ve sonrasındaki süreç, İZQ Girişimcilik ve İnovasyon Merkezi, Türkiye'nin ve İzmir'in gündemindeki ekonomik ve politik gelişmeler başlıklarını masaya yatırdı. Hem kentin hem ülkenin sorunlarının tartışıldığı bölgenin en etkin kurulları

arasında yer alan EGİAD Danışma Kurulu, İZTO Başkanı Mahmut Özgener başkanlığında toplandı. EGİAD Danışma Kurulu'na, Mustafa Aslan, Kemal Çolakoğlu, Uğur Yüce, Uğur Barkan, Bülent Şenocak, Şükrü Ünlütürk, Prof. Dr. Fatih Dalkılıç, Temel Aycan Şen, Aydın Buğra İlter, Yiğit Tatış, Oğuz Özkardeş, Önder Türkkani, Selami Özpoyraz, Jak Eskinazi, Prof. Dr. Murat Aşkar, Prof. Dr. Cemali Dinçer, Deniz Sipahi gibi iş dünyasının temsilcileri, basın yöneticileri ve EGİAD geçmiş dönem ve şu anki yönetim kurulu üyelerinden temsilciler katıldı.

E-Ticaret Toplantıları Serisi: E-Ticaret İşletmeleri Derneği Yönetim Kurulu Üyesi Aslı Öztap

» 11 Ocak 2021

EGİAD E-Ticaret Toplantıları Serisi kapsamında bu kez E-Ticaret İşletmeleri Derneği Yönetim Kurulu Üyesi Aslı Öztap'ı ağırladı. Moderatörlüğünü EGİAD Genel Sekreteri Prof. Dr. Fatih Dalkılıç'ın yaptığı toplantının açılış konuşması EGİAD Yönetim Kurulu Başkanı Mustafa Aslan tarafından gerçekleştirildi.

E-Ticaret İşletmeleri Derneği Yönetim Kurulu Üyesi Aslı Öztap ise yaptığı konuşmada e-ticaretin gelişimi hakkında bilgi verdi. Lojistik ve ödeme sistemlerinin sektörü besleyen partnerler olarak gelişmesiyle e-ticaretin daha da hızla büyüyeceğini öngördüklerini ifade etti.

Sabancı DX "İş Dünyasında Dijital Dönüşüm" Webinarı

» 18 Ocak 2021

EGİAD Ege Genç İş İnsanları Derneği, 45 yıllık bilgi teknolojileri deneyimine sahip, pek çok ilke ve başarılı projeye imza atan SabancıDx ile bir araya geldi. Dijital B2B satın alma platformları, ileri veri analitiği ve robotik süreç otomasyonu, insan kaynaklarında dijitalleşme, temel insan kaynakları sistemlerindeki dönüşüm gibi başlıkların ele alındığı etkinlikte hızla gelişen teknoloji ve

getirdiği imkânlar masaya yatırıldı. EGİAD Yönetim Kurulu Başkan Vekili Alp Avni Yelkenbiçer'in açılış konuşmasıyla başlayan toplantıda SabancıDx Pratis Ürün Müdürü Emre Ergenç, Kanal Satış Müdürü Hamza Çobanoğlu, Müşteri Deneyimi Otomasyon ve Raporlama Müdürü Caner Buyar konuşmacı olarak katıldı.

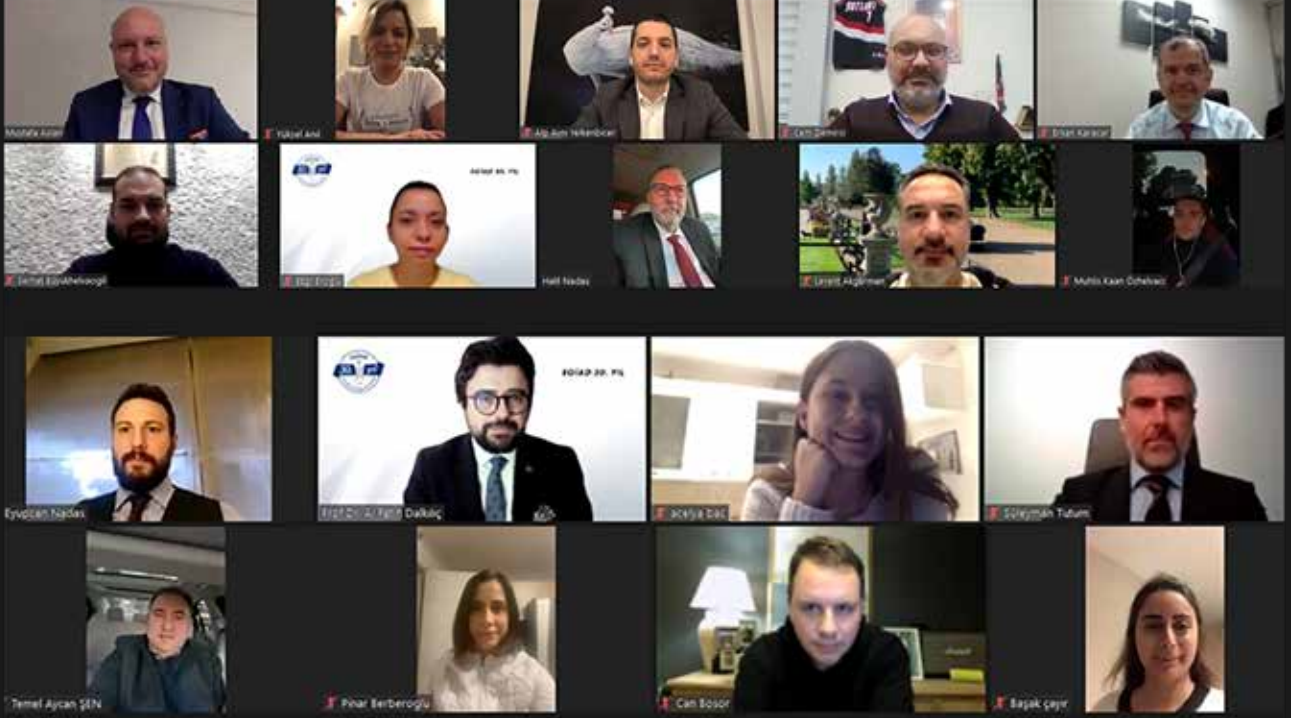

"EGİAD Çin Raporu - Kuşak, Yol ve Saat Kulesi Çin ile Ekonomik İlişkilere İzmir ve Ege Bölgesi'nden Bakış"

» 25 Ocak 2021

19 Mayıs 2019'da milli mücadelenin başlangıcının 100. yılına ithaf edilerek İzmir ve Ege Bölgesi'nde bir iş örgütü tarafından kurulan ilk düşünce kuruluşu EGİAD Think Tank ilk raporunu yayınladı. Pandemi döneminde online olarak sunulan rapor "EGİAD Çin Raporu – Kuşak, Yol ve Saat Kulesi Çin ile Ekonomik İlişkilere İzmir ve Ege Bölgesi'nden Bakış" başlığı ile yayımlandı. Çin ile ekonomik ilişkilere İzmir ve Ege Bölgesi'nden ayrıntılı bir bakış sergileyen raporun sunumu, Asya ekonomileri ve Asya-Pasifik'te uluslararası ilişkiler konularında uzman

olan Dr. Altay Atlı tarafından gerçekleştirildi. Etkinliğe T. C. Dışişleri Bakanlığı İzmir Temsilcisi Büyükelçi Naciye Gökçen Kaya da katılım gösterdi. Toplantıda; Türk Sanayicileri ve İş İnsanları Derneği (TÜSİAD) Çin Network'u uzman üyesi ve Hong Kong merkezli uluslararası güncel haber ve yorum sitesi "Asia Times"da köşe yazarlığı da yapan Dr. Altay Atlı tarafından raporun ayrıntılı sunumu gerçekleştirildi. T.C.Dışişleri Bakanlığı İzmir Temsilcisi Büyükelçi Naciye Gökçen Kaya ise Türkiye Çin ilişkileri hakkında bilgi verdi.

30. Yıl Temalı EGİAD Biz Bize Etkinliği

» 20 Ocak 2021

Ege Genç İş İnsanları Derneği'nin (EGİAD) deneyim ve misyonunu aktardığı, fahri üyelerle aktif üyeleri bir araya getirdiği ve en önemli faaliyetleri arasında yer alan 'Biz Bize' etkinliğinde EGİAD'ın 30. yılı kutlandı. Online gerçekleşen toplantıda, EGİAD'ın otuz yılını kapsayan ve tüm faaliyetlerini içeren web tabanlı EGİAD 30. Yıl Kitabı da üyelere tanıtıldı. Üyelerin yoğun ilgi gösterdiği toplantının açılış konuşmasını yapan EGİAD Yönetim Kurulu Başkanı Mustafa Aslan, EGİAD'ın bugünkü gücüne ulaşmasında üyelerinin desteği ve özverisinin büyük paya sahip olduğunu belirterek, "EGİAD, 30 yıldır her dönem birbirinin üstüne koyarak birçok başarılı çalışmaya imza attı. Bu vesile ile özverili çalışmalarını ile topluma ve EGİAD'a hizmet etmiş olan tüm kurucularımıza, derneğimiz yönetim ve organlarında görev almış arkadaşlarıma ve bütün üyelerimize şükranlarımızı sunuyorum. 30 yılda, 15 Dönemi yaşayan büyük EGİAD ailesi olarak, bölgemizin ve ülkemizin ekonomik ve sosyal kalkınmasına katkıda bulunmak, sanayici ve iş insanlarının sorunlarına sahip çıkmak, çağdaş uygarlık hedefi doğrultusunda parlamenter,

demokratik, laik, hukuk devleti anlayışı içinde, sivil toplum kurumsallaşması ve özel girişimciliğin yaygınlaşması için çalışmak en önemli hedeflerimiz arasında yer aldı. Derneğimiz 30 yıl önce bu titizlikle kurulmuş ve bu süreçte İzmir'in kalkınmasına dönük çok sayıda inisiyatif geliştirmiş, öncülük etmiştir. Yönetim Kurulu olarak bundan sonra da kuruluş ilke ve amaçlarımız doğrultusunda çalışmaya devam edeceğimizi, EGİAD'ı etkin bir sivil toplum örgütü olarak geliştirmek için gayret edeceğimizi belirtmek istiyorum. EGİAD'da bugün gurur günlerimizden birini yaşıyorsak, bu tamamen sizlerin katılımı ve iyi niyeti sayesinde" dedi. Pandemi süreciyle birlikte fiziksel temas olmadan yine de faaliyetlerin aynı hızla devam ettiğinin ifade edildiği toplantıda, EGİAD Başkanı Mustafa Aslan ve ekibine üyeler tarafından tebrik dilekleri iletildi. Toplantıda söz alan yönetim kurulu üyeleri faaliyette buldukları 15. Döneme ilişkin çalışmalarını ve düşüncelerini aktarmasıyla duygu dolu anlar yaşandı. EGİAD'ın bir okul olduğunun ifade edildiği etkinlikte, her başkanın EGİAD'ın içinden çıkararak dernek bayrağını ileriye taşıdığına vurgu yapıldı.

“Değişimi Koçluk ile Yönetin”

» 1 Şubat 2021

Ege Genç İş İnsanları Derneği, iş dünyasında kullanılan en iyi koçluk uygulamalarının konuşulduğu “Değişimi Koçluk ile Yönetin” başlıklı bir webinar düzenleyerek, ICF Türkiye yetkililerini üyeleriyle buluşturdu. Etkinlikte, liderlik potansiyelini daha yukarıya çekerek kurumlarda verimliliği artırmak, bakış açılarını değiştirmek ve becerileri geliştirmek üzerine, kurum genelinde gerçekleştirilen deneyimler paylaşıldı. “Değişimi Koçluk ile Yönetin” başlıklı toplantıda Uluslararası Profesyonel Koçluk Derneği ICF Türkiye Ege Bölge

Temsilcisi Çakır Dilek Yunar ve ICF yetkilileri Serdar Samsun, İlkay Öğrenci, Serkut Kızanlıklılı katılım gösterdi. Dünyada 40 binden fazla üye sayısına ulaşan ve koçluk mesleğinin küresel liderliğini sürdüren Uluslararası Koçluk Federasyonu ICF Global’in bir şubesi olan ICF Türkiye yetkililerinin konuşmacı olduğu organizasyonda “Dünyada ve Türkiye’de profesyonel koçluk”, “Değişimin yönetiminde koçluğun gücü ve etkisi”, “Dayanışma”, “Dayanıklılık”, “Denge” ve “Dönüşüm” gibi başlıklar ele alındı.

Slovenya Cumhuriyeti Ankara Büyükelçisi Primoz Seligo ile Toplantı

» 2 Şubat 2021

EGİAD Başkanı Mustafa Aslan liderliğindeki EGİAD heyeti Slovenya Cumhuriyeti Ankara Büyükelçisi Primoz Seligo ile Park Inn Radisson Otel bir araya geldi. Ziyarete, EGİAD Başkanı Mustafa Aslan, Başkan Vekili Avni Yelkenbiçer, Uluslararası İlişkilerden Sorumlu YK Üyesi Cem Demirci, Uluslararası İlişkiler Komisyonu Başkanı Erkan Karacar ve EGİAD Üyesi Gonca Güler hazır bulundu. Görüşmede EGİAD heyeti, Slovenya Cumhuriyeti Ankara Büyükelçisi

Primoz Seligo tarafından işbirliklerinin devamı için Ankara’ya davet edildi. Ayrıca sonbahar aylarında pandemi koşullarına göre Slovenya’ya yeni bir iş gezisi düzenlenmesi de görüşüldü. Slovenya Büyükelçiliği Ekonomi Danışmanı Bengü Yüksel’in de yer aldığı ve oldukça verimli geçen toplantı sonunda Büyükelçi Seligo EGİAD üyelerinin her türlü ticari talebi konusunda Büyükelçiliğin Ekonomik İlişkiler departmanının çalışacağını belirtti.

“Melek Yatırımcı – Girişimci Buluşması’

» 6 Şubat 2021

Ege'nin ilk melek yatırım organizasyonlarından EGİAD Melekleri, 2021 yılının birinci ve kuruluşundan bugüne yirmi dördüncü “Melek Yatırımcı – Girişimci Buluşması'nı online olarak gerçekleştirdi. Etkinlikte Dinamik CRM, StartupCentrum, Edvido ve Mottojoy olmak üzere birbirinden değerli dört girişimci sunumu gerçekleşti.

ARAMIZA YENİ KATILANLAR

KIRAL CAN ACAR	DENİZKABUÇU İNŞ. MALZ. DEK. İTH. İHR. LTD.
BERK OLÇUM	BERK OLÇUM KONU KREATİF/KONU MERDİVEN

“Dijital Dönüşümde İş Süreçleri Yönetimi”

» 8 Şubat 2021

“Dijital Dönüşümde İş Süreçleri Yönetimi” başlıklı online bir toplantı düzenleyen EGİAD, İş Süreçleri Yönetimi Yazılımlarının (BPM) ayrıntılarını masaya yatırdı. EGİAD Başkan Vekili Alp Avni Yelkenbiçer'in açılış konuşması ile başlayan toplantıda, Üyemiz ve E-Çözüm Bilişim firmasının sahibi Erhan Aslan, E-Çözüm Firması yetkililerinden Mustafa Tarık Seçgin, Hasan Kutluay, ayrıca Netoloji Yazılım Firmasından Burçin Erol Evirgen, Orkide Yağları Firmasından Vural Gemici ve Kardemir Haddecilik Firmasından Hamdi Şendoğan konuşmacı olarak katıldı. Süreç yönetimi, ölçülebilirlik ve mobil teknolojilere dayalı çalışma imkanı sunan dijital altyapılar özellikle pandemi döneminde geçmişte olduğundan çok daha kritik bir öneme sahip olduğunu gösterdi. Dijital dönüşümün en önemli parçalarından birisi olan İş Süreçleri Yönetimi Yazılımları (BPM); iş akışlarının, fiziksel ortamda bir araya gelmeden de sürdürülebilmesini sağladığı için pandemi döneminde bilişim dünyasının ana konusu olarak gündemdeki yerini almış durumda. Bir iş sürecinin gerçekleşmesi, ilgili sürecin uçtan uca kesintisiz bir şekilde işletilmesi ile mümkündür. Çok basit bir tanımla, İş Süreçleri Yönetimi çözümleri bu ihtiyaca cevap vermektedir. E-Çözüm Bilişim, iş ortağı olduğu Netoloji firmasının e-Flow ürünü ile pandemi döneminde her ölçekteki kurumsal müşterilerine; mevcut tüm ERP, MRP, CRM, DMS yapıları ile entegre BPM çözümü sunarak, çalışan personelin fiziksel olarak nerede olursa olsun, iş süreçlerinin aksamadan yürütülmesi, izlenebilmesi ve ölçülebilmesi ile ilgili ihtiyaçları karşılıyor.

Alternatif Bank ile “Ekonomi Gündemi & Dış Ticaret” Webinarı

» 15 Şubat 2021

EGİAD, Alternatif Bank yetkilileri ile gerçekleştirdiği “Ekonomi Gündemi & Dış Ticaret” Webinarı ile üye iş insanları için ekonomiyi masaya yatırdı. Etkinlikte ekonomi alanında, “Aşılama Sonrası Büyüme Beklentileri – Asimetrik Riskler, Türkiye Finansal İstikrar Büyüme İkilemi, 2021 Küresel ve Türkiye Ekonomisi Beklentileri”; dış ticaret kapsamında ise, “Türkiye Dış

Ticaretindeki Gelişmeler, İhracatın Finansmanında Kullanılabilecek Finansman Kaynakları, Dış Ticarete Karşılaşılan Riskler ve Bunları Minimize Etme Yöntemleri, Dış Ticaret Mevzuatında Güncel Durum” başlıkları ele alındı. Toplantıya Alternatif Bank Baş Ekonomisti Serdar Şenol, banka yetkilileri Yusuf Hacıbrahimoğlu, Kerim Kılıç katılım gösterdi.

Tunç Soyer ile Toplantı

» 2 Mart 2021

EGİAD Yönetim Kurulu’nun İzmir Büyükşehir Belediye Başkanı Tunç Soyer ile belirli aralıklarla yaptığı rutin toplantılar kapsamında son toplantı 01 Mart 2021 tarihinde gerçekleştirildi. 15.Dönemin son ziyareti olması özelliği taşıyan toplantıya EGİAD Yönetim Kurulu Başkanı Mustafa Aslan, Başkan Vekili Alp Avni Yelkenbiçer, Yönetim Kurulu Üyeleri M.Kaan Özhelvaci, Cem Demirci, Genel Sekreter Prof.Dr.Fatih Dalkılıç ve Genel Sekreter Yardımcısı Ezgi Eroğlu katıldı. Toplantıda İzmir Valensiya işbirliği görüşmeleri, EGİAD ve İzmir Büyükşehir Belediyesi’nin girişimcilik çalışmaları kapsamında işbirliği, EGİAD Çin Raporu ve Think Tank çalışmaları görüşüldü. Tunç Soyer’i 10 Mart tarihinde gerçekleşecek EGİAD Genel Kurulu’na davet eden Mustafa Aslan, görev süresi boyunca etkin işbirliği ve destekleri nedeniyle İzmir Büyükşehir Belediyesi’ne ve Tunç Soyer’e teşekkürlerini sundu.

Diamond Challenge 2021 Izmir Pitch Event Day

Diamond Challenge Türkiye Finali

» 22 Şubat 2021

Diamond Challenge, liseler arası girişimcilik programı, Türkiye’de ikinci kez EGİAD – Ege Genç İş İnsanları Derneği partnerliğinde 22 Şubat’ta online olarak gerçekleşti. Ön elemeyi geçen 5 girişimci ekibin katıldığı final günü etkinliğine, İstanbul’dan Hisar Okulları ve Ted Koleji, Iğdır’dan Özel Hazar Anadolu Lisesi, Mısır Alsalam’dan Qena STEM School ve yine Mısır İskenderiye’den Stem Alex School kalarak katılım gösterdi. Finalin jüri üyeliğinde; Mustafa Aslan (EGİAD Yönetim Kurulu Başkanı), Aydın Buğra İltir (EGİFED Yönetim Kurulu Başkanı), Neşe Gök (İnci Holding Yönetim Kurulu Başkanı), Zeynep Öner (TOBB İzmir İl Kadın Girişimciler Kurulu – İcra Komitesi Başkan Yardımcısı) yer aldı. 2021 İzmir Finali birincisi İstanbul Hisar Okulları’ndan Ergo projesiyle Demir Alp, Melis Asiyo, Selin Dönmez, Serra Çelik, Okan Uzelli liseli gençler oldu. Gradyan diyet değişikliği yoluyla karbon emisyonunuzu azaltan, sürdürülebilir beslenme alışkanlıkları geliştiren sanal diyetisyen rehberi uygulaması olan proje, ABD’de 11 – 16 Nisan tarihleri arasında, Virtual

Diamond Challenge Summit etkinliğinde global sahnede 100.000\$ ödül havuzu için yarışacak. EGİAD Yönetim Kurulu Başkan Vekili Alp Avni Yelkenbiçer, Ege Genç İş İnsanları Derneği olarak 2011 yılından bu yana girişimcilik konusunu gündemde tuttuklarına dikkat çekti. Diamond Challenge 2021 hakkında bilgilendirme yapan EGİAD Melekleri İcra Kurulu Başkan Vekili Özgür Kılınçlar da geçtiğimiz sene sadece İzmirli okullar ile yapılan bu yarışmanın bu yıl hem tüm Türkiye’den hem de yurtdışından katılımcı aldığını söyledi. Etkinlik kapsamında düzenlenen “İlham Veren Girişimciler Oturumu”nda ise Pepapp Kurucu Ortağı Berke Uygun girişimcilik hikayesini aktardı. Konsolos olma hayallerinden, regl takvimi uygulaması girişimine kadar nasıl başardığını paylaşan Uygun, bu yolculuğunda girişimciliğe ilk adım atmasından networkünde bulunan kişilerin etkisine kadar çeşitli tavsiyelerde bulundu. Uygun, özellikle de gençlerin kariyer hedeflerinde girişimciliğe de yer vermeleri gerektiğinin altını çizdi. Yarışma sonucu, birinci olan ekip Ergo; ikinci Eventlist ve üçüncü ise D Chair oldu.

EGİAD²

YENİLENEN MOBİL UYGULAMALARIMIZI
ANDROID VE iOS MARKETLERDEN İNDİREBİLİRSİNİZ

tinyurl.com/egiadios

tinyurl.com/egiadandroid

ZADE | VITAL®

RAHAT BİR NEFES İÇİN...

NİGEFIX NAZAL SPREY

Çörek Otu Yağı

Okaliptus Yağı

Ksilitol

Nane Yağı

KORUYUCU
MADDE
İÇERMEZ

RENKLENDİRİCİ
İÇERMEZ

KATKI
MADDESİ
İÇERMEZ

UZUN SÜRELİ
KULLANIM
UYGUNDUR

Zade Vital Grubu'nun her türlü doğal besin desteği, tedavi amaçlı kullanılmaz. Detaylı bilgi ve Grubu ile ilgili referanslar için firmamıza başvurunuz.

Referanslar: Winther B. Et al. Respiratory virus infection of monolayer cultures of human nasal epithelial cells. *Am Rev Respir Dis*. 1990 Apr;141(4 Pt 1):839-45. 2. MOHAMED ALSAMARAI, Abdulghani, ABDULSATAR, Mohamed, HAMED AHMED ALOBAIDI, Amina. Evaluation of topical black seed oil in the treatment of allergic rhinitis. *Anti-Inflammatory & Anti-Allergy Agents in Medicinal Chemistry (Formerly Current Medicinal Chemistry-Anti-Inflammatory and Anti-Allergy Agents)*. 2014, 13(1): 75-82. 3. Uhart M, Kontiokari T, Niemela M. A novel use of xylitol sugar in preventing acute otitis media. *Pediatrics*. 1998;102:879-84. 4. Tapalinen T, Kontiokari T, Sammakivi L, et al. Effect of xylitol on growth of *Streptococcus pneumoniae* in the presence of fructose and sorbitol. *Antimicrob Agents Chemother*. 2001;45:166-9. 5. KG Stiles. *The Essential Oils: Complete Reference Guide*. Over 250 Recipes for Natural Wholesome Aromatherapy. Page Street Publishing 2017, 71-73. 6. MEAMARBASHI, Abbas; RAJABI, Ali. The effects of peppermint on exercise performance. *Journal of the International Society of Sports Nutrition*. 2013, 10:1-15.